

Vatra veche

Vatra veche

12

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul III, nr. 11(35), noiembrie 2011 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Număr ilustrat cu reproduceri după lucrări de Gabriel Stan

Antologie *Vatra veche*

Sergei Esenin

**AH, VOI SĂNII, SĂNII! ȘI VOI
CAI, VOI CAI!**

Ah, voi sănii, sănii! Și voi cai, voi
cai!

Numai dracul v-a scornit, mișelul!
Peste stepă-n goană cu alai,
Râde pân' la lacrimi clopoțelul.

Pretutindeni, prin pustiuri reci,
Lună nu-i, nici glas de câini, nici
ceață.
Încă n-am îmbătrânit pe veci,

Hai, dă-ți suflet, viața mea-
ndrăznează.

Cântă-n spargul nopții, vizitiu,
Te-nsoțesc de vrei, dar cu tristețe,
Despre ochii umezi care-i știu
Și despre voioasa-mi tinerete.

Pălăria mi-o pleoșteam ades,
Puneam calul între hlube late,
M-așezam pe-un braț de fân ales,
Și pe urmă, ține-te, măi frate!

Cum mă mai împăunam, zburând!
Și-n tăcerea nopților stufoase,

Gureșa-mi harmonică oricând
Sucea capul fetelor frumoase.

...Totu-i dus. Fugarul a pierit.
S-a schimbat și părul meu și glasul.
De prea mult voios pălăvrăgit
Și-a pierdut harmonica mea glasul.

Sufletul mi-i totuși plin de rost,
Gerul și zăpada-mi saltă țelul,
Fiindcă peste toate câte-au fost
Râde pân' la lacrimi clopoțelul.
Traducere de George Lesnea

Vatra veche dialog cu Dinu C. Giurescu

SUMAR

Antologie „Vatra veche”, Serghei Esenin, „Ah, voi sănii, sănii! Și voi cai, voi cai!/1
Vatra veche dialog cu Dinu C. Giurescu, de Rodica Lăzărescu/3
Poeme de Adrian Botez/5
Vatra veche dialog cu Nicolae Băciuț, de Raia Rogac/6
Panait Istrati, Nomadul istoric, de Eugen Simion/11
Eseu. Cehov și fluturele de noapte, de Dumitru Velea /13
Artă și libertate, de George Popa/15
Întregul și partea, de Ecaterina Țarălungă/18
Meditație și mentalitate eminesciană, de Bianca Osnaga/21
Poeme de Andrei Fischhof/23
Cronica ideilor. Cultura – dimensiunea existențială a omului, de George Petrovai/24
Hai să facem o revistă, de Mircea Dinutz/25
Romulus Guga sau vocația totalității, de Loredana Dan/26
Jules Cohn Botea, Haikuuri/27
Muzica terapeutică, de Gina Agapie/28
Cronica literară. Elegiile fiului risipitor (Valeriu Matei), de Nicolae Dima/31
Numele împlinirii (George Echim), de A.I Brumaru/32
O prozatoare și „comorile Arielei”, de Ion Cristofor/33
Rosa Lentini. Simțire spaniolă în rostire românească, de Eugen Chivu/34
Vremuri și destine. Literatură și istorie (Ilie Șandru), de Nicolae Băciuț/35
Neverosimilul ca literatură (Walter Ghidibaca) de M.N. Tomi/36
Exilul românesc la mijloc de secol XX (Octavian Curpaș), de Tatiana Scurtu-Munteanu/37
Viața ca joc, jocul ca Viață, de Mariana Cristescu/38
Pagini de istorie instant. Pași prin pustia veacurilor (Mariana Cristescu), de Cezarina Adamescu/39
Filtre. Cronici pentru prieteni (Melabnia Cuc), de Menuț Maximinian/41
O nuntă aparte. (Gheorghe Andrei Neagu), de Menuț Maximinian/41
Noaptea de ceață (Lucian Dumbravă), de Nicolae Băciuț/42
Ritualul naturii (Olimpia Brenda Deșliu), de Menuț Maximinian/42
O lacrimă a poeziei (Ștefan Veșcari), de Menuț Maximinian/43
Ritualul presentimentelor (Vasile Cihorean), de Menuț Maximinian/43
Zece ani de interviu. (Menuț Maximinian), de Victor Știr/44
Biografia coapselor (Mirela Lungu), de Alexandru Petria/44
Un poet al specelor de grâu: Simion Gociu, de Grigore Gherman/45
Poeme de Simion Gociu/46
Poeme de Mihaela Malea Stroe/47
Starea prozei. Pantofii roșii cu toc, de Anamaria Ionescu/
Poeme de Lucian Dumbravă/
Documentele continuității. (De ce) mereu Miorița?, de Ștefan Goanță/
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Arhiepiscop Ioan Selejan al Episcopiei Covasnei și Harghitei, de Luminița Comea/
Starea prozei/Print-o fugă, dar care?, de Cleopatra Lorințiu/
Starea prozei. Ploaie de vară, de George Constantinescu/
Biblioteca Babel. Giovana Riccio, în română este de Flavia Cosma/

/

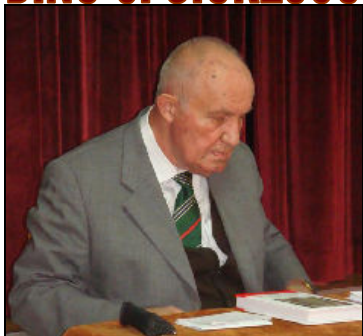

Gabriel Stan, „Strada Sforii”

Gabriel Stan, „Servo-Sidera”

Vatra veche dialog DINU C. GIURESCU

TÂNĂRA GENERAȚIE FAȚĂ ÎN FAȚĂ CU ISTORIA DE IERI ȘI DE AZI

Toamnă aurie peste București, timp al taifasului, al poveștilor, al întâlnirilor. Dar și al întrebărilor. În mijlocul elevilor unui colegiu, domnul academician („mie să-mi spuneți profesor!”) profesor univ. dr. **Dinu C. Giurescu** răspunde întrebărilor de o diversitate seducătoare, legate de istorie, viața socială, până la vârsta marilor neliniști, pe care tocmai o traversează tinerii participanți.

• DE CE ISTORIA?

„Dacă ar fi s-o iau de la început, tot asta aș face!”

Aveam 14 ani și voiam să fiu medic! Doctor! Aveam prieteni în familie, mi se părea mie că este o meserie... și este, într-adevăr, nu știam eu cât o să fie de grea în Țara Românească meseria de doctor, dar oricum... Și asta a fost până la vârsta de 16-17 ani. La 16 ani m-am dus la tata, mi s-a părut mie că parcă nu – medicina nu e de mine și mai bine să fac tot istoria, care mă interesa, eram grămadă pe hărți, urmăream războiul, adică tot ce era istorie – imediat vibram. M-am dus la tata să-i spun că voi face facultatea de istorie. Profesorul se uită la mine, zice: *Te-ai gândit bine?* Și eu – *da... așa...* Erau altele relațiile cu părinții, noi n-am contestat niciodată hotărârile tatei, așa era educația atunci. El mă întrebă din nou, că era un om foarte cald, dar sever ca aparență: *Te-ai gândit bine? Bine?* Zic: *Da' de ce mă întrebi? Păi – zice – pentru că meseria ți-o alegi*

pentru toată viața. Și trebuie să te gândești foarte bine. Peste 40 de ani, prin anii 70, îmi spune: Mă, băiatule, nici nu știi ce bucuros am fost când mi-ai spus că vrei să urmezi istoria! Păi de ce nu mi-ai spus?! Dacă-ți spuneam și nu-ți plăcea, arătai cu degetul la mine: tu m-ai împins să fac istoria și uite că nu mi se potrivește! Acuma, să rezum toată povestea, dacă ar fi s-o iau de la început, tot asta aș face!

• CU INTERES, DESPRE MONARHIE

S-ar fi putut opune regele actului abdicării?

„Categoric că nu avea niciun fel de opțiune, decât dacă voia să se sinucidă.”

Numai cei care habar n-au de istorie pot să afirme că trebuia să se opună și că – hai să mă abțin – că a trădat! Adevărul este că n-avea nicio posibilitate de mișcare. Când partidul comunist a hotărât să-l scoată din scenă pe rege, guvernul avea toate frâiele în mână, partidele de opoziție și, în special, național-țărăniștii erau deja în închisoare, armata fusese serios epurată, rămăseseră numai ofițerii vechi, care erau cât de cât favorabili noului regim, avea și două divizii instruite în Rusia – „Tudor Vladimirescu” și „Horia, Cloșca și Crișan” – erau diviziile care fuseseră îndoctrinate și ascultau de guvern în mod necondiționat, încât a fost o treabă destul de simplă pentru ei ca să-l debarce pe rege. Dacă suveranul s-ar fi opus, în primul rând a fost șantajul pe care guvernul l-a exercitat, avea o mie de tineri arestați de-a lungul lunilor și ultima serie de tineri arestați fusese chiar atunci, la începutul lui decembrie '47, ar fi

făcut represalii împotriva lor, nu știm ce forme de represalii; i-au plimbat pe la nas și ipoteza că ar putea fi trimis în judecată, regele, – pentru noul regim orice era posibil! Când a propus să se adreseze națiunii prin radio, a fost refuzat, când a vrut să schimbe ceva din actul de abdicare – nimic, când a vrut să pună mâna pe telefon, legăturile telefonice erau întrerupte, când s-a uitat pe geam a văzut că unități militare erau deja în jurul palatului cu armele de război, a înțeles că orice rezistență ar fi fost inutilă. Era mai de folos să fie mort? Nu! E mult mai de folos pentru istoria noastră că a acceptat sentința, a plecat și, pe urmă, la trei luni după aceea, a făcut declarații la Londra și apoi, la Washington, arătând că a fost un act de violență care i-a fost impus și că n-a avut de ales. Așa că nu, categoric nu avea niciun fel de opțiune, decât dacă voia să se sinucidă.

Dacă regele Mihai ar fi condus România până în zilele noastre, România ar fi dus-o mai bine?

„Există astăzi o birocrație fantastică...”

Mult mai bine, nu bine, mult mai bine! Adică leafa ar fi fost leafă, oamenii puteau să trăiască din leafă, am fi evoluat într-un regim monarhic constituțional fără ocupație rusească! Ca să conducă regele în continuare trebuia să nu fi avut ocupația rusească. În momentul în care Armata Roșie a venit aicea, Iosif Vissarionovici, „cel mai bun prieten al poporului român”, a spus-o foarte clar: acolo unde ajung armatele unei puteri, acolo se instalează un alt regim politic. Nici nu trebuie să ne emoționăm măcar, dar trebuie să ținem minte că instalarea democrațiilor populare la noi, în Bulgaria, în Iugoslavia, în Ungaria, în Cehia, în Polonia s-a făcut cu consimțământul aliaților din Vest. Acum avem documente foarte clare că, începând de la Teheran, de la 1 decembrie 1943 și terminând cu Potsdam – august 1945, aliații din Vest au consimțit tacit sau explicit ca Rusia să-și exercite dominația pe toată această arie a Europei. Așa încât, la democrația populară de la →

**A consemnat
RODICA LĂZĂRESCU**

Foto: Gabriel Stan, „Fides”

noi, ca și în Ungaria, ca și în alte părți, au contribuit și aliații din Vest. Asta a fost realitatea. Dacă România ar fi continuat să fie într-un regim monarhic constituțional, deci fără ocupația rusească, noi evoluam normal, pe coordonatele pe care am fost până la al Doilea Război Mondial. Adică aveam în continuare o țară, integrată în Europa, în valorile europene, în economia europeană. Din o sută de tineri care plecau la specializare până la al Doilea Război Mondial, 98 se întorceau în țară. De ce? Fiindcă aici îi aștepta o situație, aveau o slujbă, aveau familia, aveau un viitor... Azi, din o sută de tineri care merg la specializare poate se întorc zece! Asta-i tot! Restul sunt vorbe! Pentru că există astăzi o birocrație fantastică, care nu vrea să cedeze pozițiile, ei n-au nici un fel de alte posibilități decât să stea, să se țină cu dinții de pozițiile lor, și-atuncea vii dumneata tânăr, școlit în străinătate, cu alt orizont, care ai alte concepții despre cum să meargă lucrurile, și vii să-l scoți din slujbă?! Nu, domne, du-te cu Dumnezeu, pleacă în străinătate, fă ce vrei, că n-am nevoie de dumneata! Aici e toată povestea noastră în momentul de față. E foarte greu să spargi această cămașă de forță care în momentul de față domină România.

Există șanse pentru reinstaurarea monarhiei?

„Lumea gândește pe coordonatele republicane.”

În contextul politic actual – nu, pentru că lumea gândește încă pe coordonate republicane, cu toată încărcătura de lături și de necuviințe care au fost aruncate asupra monarhiei începând din 1948. Eu vă spun – ca profesor și cu toată experiența pe care o am – că un regim monarhic constituțional ar fi benefic pentru România și-ar evita multe din necazurile pe care le avem astăzi, dar pentru șanse – ca să răspund la întrebare – în primul rând trebuie să vrea opinia publică. Nu știu dacă la un referendum, astăzi, mai mult de 25-30% ar fi în favoarea monarhiei, pentru că lumea a apucat altceva. Dar, depinde de ce-o să vreți voi, tinerii, fiindcă la un moment dat, toțiăștia care conduc azi ajung și ei la o vârstă venerabilă și vor trebui să se retragă. Deci dacă nu plecați din țară, atunci rămâne să vă exprimați exact

opțiunile și să spuneți ceea ce vreți! Aș vrea să trăiesc destul ca să văd asta, dar... asta-i altă poveste!

• DESPRE MANUALE

„Facem sinteză după ce cunoaștem materia.”

În democrația în care trăim noi (e o democrație nu numai dâmbovițeană, dar și nocivă), s-a instaurat o nouă modă. Noi, profesioniștii, avem niște opinii,

pe experiență, pe tradiție, și ne exprimăm aceste opinii în scris, sau la televiziune sau la radiouri, și cei care decid, la Ministerul Învățământului, se întorc cu spatele la noi și decid cum vor ei. Acesta-i tipul de relație care s-a stabilit acum. Curricula pentru istoria românilor clasa a XII-a sau pentru limba română e făcută de un grup, profesori chiar! Mi s-a întâmplat, acum două zile, stăteam de vorbă cu o prietenă, profesoară reputată, și-i spuneam: *Uite, a apărut cartea asta și ți-am trimis-o, fiindcă actuala programă e o rușine, după mine. E o poveste teoretică pe care au imaginat-o un grup de profesori și care pur și simplu forțează să impună această curiculă.* La care: *Dinule, da' tu n-ai dreptate! Zic: De ce n-am dreptate? Cum ți-am spus, elevii de clasa a XII-a sunt destul de maturi ca să facă sinteză. Eu de colo: Da, facem sinteză după ce cunoaștem materia, fondul, atunci pot să-l decupez cum vreau eu, dar dacă nu-l știi?! Și n-am convins-o! Să știi că oamenii care au făcut curricula sunt competenți!* Nu contest că-s oameni competenți cei care au făcut programa, dar **sunt doar teoreticieni**, care nu țin seama de materia pe care o reprezintă. Și-o imaginează decupată și făcută după niște scheme din birou.

„Nu mai avem Istoria Românilor!”

„Obiectivul real este ca să scoată din mintea voastră, a tinerei generații, specificul național.”

Am uitat să vă spun că voi, tinerii, „beneficiați” de o cucerire revoluționară, și anume nu mai avem Istoria Românilor! Astăzi avem *Istorie – manual pentru clasa a XII-a!* Mă, sunteți mari de tot, nici nu știți voi ce fericire este pe capul vostru că apucați manualul care nu mai cunoaște istoria românilor! Să nu credeți că sufăr de scenarită. Obiectivul real este ca să scoată din mintea voastră, a tinerei generații, specificul național. Noi suntem români, adică avem anumite trăsături, avem o anumită cultură, avem un anumit trecut, care trebuie explicat și care trebuie cunoscut. Înainte, obțineam această cunoaștere din liceu, astăzi n-o mai obținem, și mă gândesc că este poate cu socoteală făcut: o nouă generație care nu se mai simte legată de pământ, de istorie, de tradiție, de valori – faci ce vrei cu ea, este **generația lui ok**, adică îi spui că maximum de ideal în viață e să ai o casă (greu de obținut astăzi) – adică o locuință, o mașină și o slujbă. Restul nu mai contează: că-i aicea, că-i dincolo, nu mai contează. Părerea mea este că se tinde, prin toată această politică, să ajungem aicea: să vă facă să uitați că aparțineți unei nații. Întâmplător, vorbiți limba română. Asta-i realitatea, puteți crede ce vreți, tot nu-mi schimb părerea.

• DESPRE PATRIE ȘI PATRIOTISM

„Lucruri care nu se mai spun astăzi, că-s de rușine!”

A, da! Nu ai voie să vorbești de patrie, nu vedeți că modelele culturale subțiri astăzi nu mai vorbesc de patrie, de România, de tricolor, de specific național – sunt lucruri care nu se mai spun astăzi, că-s de rușine!

• DESPRE ȘCOALĂ Sistemul politic și cel de învățământ fac în așa fel încât să stagneze evoluția elevilor?

„Dialogul între generația mai tânără și cele mai mature merge mai greu.”→

Foto: Gabriel Stan, „Gențiana”

Nu cred că e cu voință, dar rezultatul este acesta. În momentul în care manualele sunt concepute (nu vorbesc de științele exacte, ei sunt mai fericiți într-un fel, pentru că, de la matematici până la biologie n-ai cum să schimbi lucrurile, tot aia este, trebuie să le cunoști) dar disciplinele umaniste – istorie, limbă română, literatură, sociologie – lucrurile astea care țin de om, de suflet, astea le modelezi ca orbitu’ – guma de mestecat – cum vreau eu fac o programă, încât, din cauza aceasta, evident evoluția tinerilor. este frânată, nu zic că este blocată, dar este frânată. La care se adaugă și faptul că dialogul între generația mai tânără și cele mai mature merge mai greu, fiindcă, eu recunosc că sunt și oameni printre noi, cadrele didactice că dacă-i pui o întrebare dificilă te ține minte... Pentru dialog trebuie să fim doi: noi trebuie să acceptăm perspectiva pe care o aveți dvs., dvs. trebuie să vorbiți cu noi și să încercăm acest schimb de idei, să ne întâlnim cât mai des, să spuneți răspicat... vedeți, un om, dacă protestează, poate fi pedepsit, o colectivitate nu poate fi pedepsită! D-aia m-am întreat de multe ori dacă Societatea de Științe Istorice, din care fac parte și eu, a făcut vreun demers în care să spună că această programă nu e bună, e contraproductivă. Nu știu, poate s-o fi făcut și bineînțeles că ministerul n-a luat-o în seamă.

Modalități de a schimba sistemul de învățământ?

„Să spui răspicat și repetat ce vrei”

Modalitatea principală pentru toată lumea, inclusiv profesorii, este să spui răspicat și repetat ce vrei. Legat de meserie și condiția materială – bineînțeles! Eu rămân la părerea mea: de ce cadrele didactice nu au declanșat greva generală anul trecut!?

Relația profesorului cu politica

„Bine este să lași politica deoparte...”

Marii profesori de istorie, la noi, în timpuri normale, au făcut politică, dar știau să deosebească meseria, școala, de politica pe care o profesau – că unii erau liberali, alții erau țărăniști, alții erau la dreapta, centru-dreapta, adică, în principiu, nu există o incompatibilitate între profesorul

care face politică și materia pe care o predă, **dacă nu le amestecă el.** Aici e toată povestea! Bine este să lași politica deoparte și să profesezi acele principii de bază care rezultă din meseria ta.

• DAR VIITORUL NOSTRU?

„Dintr-o națiune, devenim o populație”

Situația țării este extrem de grea, noi nu mai avem industrie, am lichidat-o, industria care mai există (industria de autoturisme...) nu ne aparține, nu mai avem un sistem financiar bancar propriu, băncile – BCR sau Banca Română – aparțin străinilor, nu mai avem o agricultură în stare să ne hrănească – asta-i realitatea – 6000 de vagoane rezervă în '43 de grâu și astăzi importăm grâu sau alte alimente din străinătate... și acum se pregătesc guvernării să vândă și Roșia Montană și Roșia Poieni, adică rezerve de aur și de argint și de cupru mai ales, pe nimica! Cu alte cuvinte, situația țării – dacă mai continuăm așa, nu sunt adeptul scenaritei, dar mie, ca istoric, mi se desenează în față perspectiva că noi, **dintr-o națiune, devenim o populație.** Națiunea e cea care are o conștiință de sine, o cultură, o istorie, care se bate pentru niște proiecte. Populația e cea care e mulțumită să trăiască, să aibă de mâncare, căldură, lumină și-o mașină.

Pe de altă parte, eu nu cred că partida este pierdută. Credeți că n-aș putea să trăiesc liniștit, să-mi văd de treabă, de fleacuri, să public..., dar consider că e de datoria mea să spun anume lucruri!

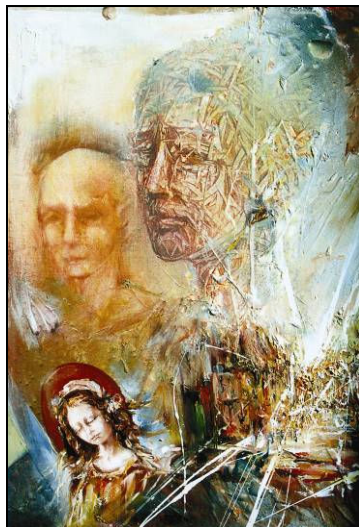

Foto: Gabriel Stan, „Heralzii”

VINĂ OBSCURĂ

schilodită lume
schilodit popor
vina ta începe
de la vânt și nor

de ți-e rău în lună
de ți-e bine-n soare
vin pe urmă-ți îngeri
umbra să-ți măsoare

pasărea nu-ți cântă
soarta-ți sângerează:
nu știe nici sfinxul
care parte-i trează

inorog din lună
salamandră-n soare
ascultați din lacrimi
cum se scurge sare

INIȚIERE

drumu-n munte cine-l știe
la el îngeri or să vie
și-i vor sta la cap făclie

drumu-n munte cine-l suie
dezlega-va-n cer cățuie
auzi-va aleluie

cine-n pisc nu se oprește
spadă sub picioare-i crește
de lumini se-ntunecește

nici în cer nu-l mai vestește
totu-n urmă-i se cumplește
dar pășește el regește

TERȚINE

vânt de soare - brazi de rouă
păsări egiptene - două
slujesc la Potir

din poienele viclene
doldora de Cosânzene
cade-un fir de mir

CLASICĂ

în poiana dintre brazi - și-a
părăsit
la apus - Helios
cail: grațioase
vise - pascănd
valuri de verde

ADRIAN BOTEZ

Vatra veche dialog cu NICOLAE BĂCIUȚ

Ovidiu GROVU
fotografie din suflet

**„Ministerul Culturii nu a avut
niciodată în frunte pe ministrul
Finanțelor”**

La 55 de ani..

RR: *Scrisoare imaginară dlui Blaga menționa că toți avem nevoie de un asemenea loc pe care nu-l judecăm niciodată, care nu e nici rău, nici bun, căci există deasupra greșelilor și-l iubim fără obiecții referindu-se la locul în care mai putem auzi pașii copilăriei, unde ne duce gândul de multe ori și ne cuprinde melancolia, căci și ea poate fi o formă a dragostei, după cum afirmă același autor. Pentru D-voastră, dle Nicolae Băciuț, de unde pornește izvorul acestui sentiment și când s-a produs?*

NB: Sunt legat, tainic, de locul în care m-am născut, pentru că e locul marilor mele uimiri. Nicăieri în lume nu mi s-a părut ceva mai fascinat decât descoperirea sensului existențial, în cuvintele desprinse de pe buzele mamei, și atunci când ea, deși nu aveam 14 ani, ne-a lăsat să murmurăm silabele repetate ale numelui care ne-a dat viață.

Chintelnicul meu natal este inegalabil. Acolo, în cei 14 ani, până când am primit identitate într-un act la purtător, până când am simțit aripa protectoare a mamei, s-au petrecut lucrurile fundamentale, din care mă hrănesc în continuare și al căror flux vine înspre mine continuu, cu o forță de nestăvilire.

Am rămas legat precum cu un cordon ombilical de acel loc. Nici nu

trebuie să-l vizitez. Închid ochii și totul se derulează în fața ochilor mei, de parcă aș trăi în acel timp prezent. De fapt, îmi refuz adesea întâlnirea reală cu acel loc, fiindcă cel de azi este altul, pe care nu-l mai pot dezvolta cu aceleași substanțe. Poate că nu s-au schimbat radical ulițele, casele, deși nici aici timpul nu a stat pe loc. Dar s-au schimbat oamenii, nu mai sunt acei pe care eu i-am avut însoțitori. „Bătrânii” de altădată s-au retras în cimitirul din capătul satului, de lângă linia ferată, unde poate ascultă glasul roților de tren, cei din generația mea s-au risipit prin lume, nu cred că a mai rămas vreunul acasă, iar celor care sunt azi mi-e greu să le ghicesc chipurile în trăsăturile părinților sau bunicilor, pe care i-am cunoscut. E straniu să te întorci acasă, iar în acest acasă să nu găsești decât amintiri.

Când trec pe acasă, nu stau prea mult prin sat, vizitez locurile copilăriei, de la dealurile Bunguriului, la cele de „Su’coastă”, merg în lungul apei, pe malurile pe care îmi făceam cândva veacul, pasionat de pescuit, de scaldă, de nisipul fierbinte, de aburul cânepii topite toamna, de luciul gheții, care se întindea pe lungimi nesfârșite, în iernile copilăriei, care erau ierni, patru-cinci luni pe an, cu zăpezi în care îmi săpam tuneluri. Din acest punct de vedere, am rămas copil, nu mă sfîșesc să fac lucruri care ar putea fi taxate cu nedumerire. Dar cum să înțelegi o copilărie care a întrecut orice ficțiune beletristică. Nică a trăit în mine înzecit, „amintirile” sale sunt sărace față de ale mele. Diferența e că el a avut geniu!

Blaga avea dreptate. Nu-i găsesc niciun cusur aceluia spațiu matriceal, aceluia axis mundi pentru existența mea.

RR: *Sunt sigură că ați debutat în perioada școlară, lucru firesc pentru majoritatea oamenilor de creație, mai ales dacă ei au fost încurajați de profesori de elită. Care sunt etapele ulterioare?*

NB: Carnețelele, caietele copilăriei mele, pe care le-am mai păstrat din multele avute, stau mărturie unei efervescențe creative, după un reflex al orgoliului de prăslea. Nu doar că l-am depășit pe fratele meu, care era mai bun decât mine în toate. El și-a văzut de medicina lui, a abandonat literatura, cred c-ar fi devenit un scriitor important, asumându-și să facă terapia trupurilor, lăsându-mi mie sufletele.

Am avut profesori de toate felurile. Mai buni, mai puțin buni. Dar de cei care mi-au fost dragi m-am apropiat cu respect și dându-le ascultare. Paradoxal, am avut dascăli mai buni în afara școlii decât la școală. Poate și pentru că școala nu face scriitori, iar dascăli, inclusiv cei de limba și literatura română, au alte grile de asumare a literaturii. Eu nu aveam însă foarte mare nevoie de stimuli, ci mai degrabă trebuia să fiu potolit în elanurile mele de a face lecturi. Mi-a prins însă bine tot ceea ce am învățat - și istorie și geografie și biologie și chimie și limbi străine. La muzică stăteam prost. La un test pentru cor, cred chiar în clasa întâi, mi-am încercat calitățile vocale pe o bine-cunoscută melodie a lui Achim Nica: „Frunză verde ca mărul / Patru boi leagănă carul”. Parcă aud și acum muzica aceea. Ascultându-mă, învățătoarea mea, Maria Rusu, mi-a spus fără echivoc: „Băciuț, tu la fotbal”.

N-am ajuns acolo, oricâte antrenamente făceam pe toate râurile din jurul satului. Mi se lipiseră cărțile de mână. Poate că și în somn citeam cărți imaginare.

În liceu, m-am lăsat antrenat în mișcarea cenaclistă a școlii (Liceul Teoretic „Liviu Rebreanu”, din Bistrița), a orașului, la cenaclul „George Coșbuc”, ba mai târziu am înființat eu însumi un cenaclu, la →

RAIA ROGAC

Foto: Gabriel Stan, „Oroles”

Clubul Tineretului, împreună cu Alexandru Cristian Miloș. Plini de elanuri, n-am găsit un alt generic mai potrivit pentru acest cenaclu decât „Virtus Romana Rediviva”.

Coșbuc câștigase teren prin amploarea pe care au atins-o manifestările centenarului nașterii sale, din 1966. Continui să cred că a fost cea mai mare desfășurare de forțe – s-a imaginat o imensă „Nuntă a Zamferei” – pentru a sărbători un scriitor.

Firește, am debutat în revista liceului, „Zări senine”, care avea drept coordonator o colegă de clasă, Domnița Petri, o fată care avea toate calitățile: era frumoasă, deșteaptă, talentată și, în plus, am simțit din partea ei o anume afectivitate... maternă.

Din acei ani, am rămas nu doar cu o colecție de poeme... de dragoste, patetice, naive, absolute etc., dar și cu prima mea carte, „Cădere în vârstă”, tipărită manual, într-un singur exemplar.

Îmi plăcea să fac cărți, mă fascina ideea, iar după '90, am recuperat toate frustrările. Am tipărit peste 70 cărți, iar în sertar mai sunt destule, vechi sau noi.

Plus cele aproape 1500 de cărți editate la „Tipomur” și „Nico”, cele mai multe ale unor autori mureșeni, dar și ale unora din Anglia, Franța, Basarabia...

Am trăit imperativul și imperialismul editorial, cu un elan de neoprit.

Mă nasc cu fiecare carte pe care o tipăresc.

Am, deja, sentimentul că am avut șapte vieți în bietul meu piept!

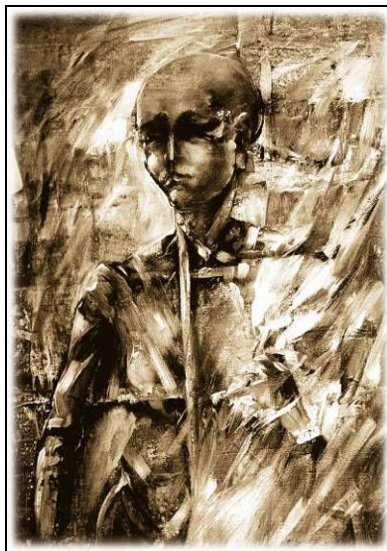
RR: *Ați fost mulți ani reporter de actualități mass-media. Din practică știu că nu este tocmai o activitate care să stimuleze cariera scriitoricească, cum ați reușit să conduceți atâta timp, e valabil mi se pare și pentru perioada actuală, carul cu două proțapuri, or, Seneca ar fi spus de ce li se întâmplă oamenilor buni unele neajunsuri, cu toate că există evidența.*

NB: Gazetăria nu stimulează activitatea scriitoricească, dacă jurnalistul n-are și talent de scriitor. Dacă ești scriitor, gazetăria este una din profesiunile cele mai profitabile. Îți dă șansa ca în fiecare zi să trăiești o altă zi. Nu doar că te ferește de rutină, dar te și îmbogățește din

experiențele pe care îți este dat să le trăiești. Ca „știvist”, în fiecare zi întâlnești alte destine, cunoști alte povești de viață. Ce șansă extraordinară să fii mereu în priză. S-ar putea ca pentru gazetărie să folosești puțin din astfel de experiențe cotidiene. Ca reporter de televiziune, trebuia să concentrez „povestea” unui eveniment în nici un minut și jumătate, ori să aleg detalii semnificative din această poveste. Toată experiența de jurnalist e experiență „cu rest”. Din ceea ce folosești pentru materialele de presă rămâne foarte mult în afară, uneori poate chiar esențialul. Toate acestea se acumulează și dau scriitorului un preaplin din care se nasc pagini de literatură. Viața e inepuizabilă ca sursă pentru creație. Unii bagatelizează importanța realului și spun că, cel mai ușor, cărțile se scriu din cărți. O teoremă cu două tășuri. Prefer să sângerez pe partea care înseamnă viață trăită, experiențe din viața cea de toate zilele.

Nu doar jurnalistul l-a sprijinit pe scriitor, ci și scriitorul pe jurnalist.

Există o ușurință a scrisului pentru gazetarul care e și scriitor. Câte materiale de presă scrise de jurnaliști, care sunt doar jurnaliști, nu par încrâncenate, uneori constipate, alteori serbede, alteori stângace. Mulți gazetari se complac să rezolve o ecuație din câteva întrebări stas: unde, când, cum, cine, de ce?! Astfel de texte nu presupun talent, cât o anume abilitate de a croșeta niște date din care să iasă un text care, ca orice produs contrafăcut, nu doar că înșeală cumpărătorul/cititorul, dar are termenul de expirare de cel mult o zi.

Cu prințesa Eleonore a Danemarcei și Theodor Paleologu, la Saschiz

Chiar și atunci când am făcut presă de uzură, am încercat să respect cuvântul care zidește.

Știți și dv. că meseria de scriitor nu există. Scrisul e o condiție, o stare. Ea îți dă un statut în lume, dar nu îți asigură existența. Cel puțin în spațiul românesc, scrisul e activitate de timp liber. Cei mai mulți scriitori lucrează cu contract pe unde apucă, uneori chinuitor, așteptând să ajungă la masa de lucru. Ce profesie ar trebui să îmbrățișeze un scriitor pentru a-i mai rămâne nu doar timp, ci și energie pentru scris?

Scrisul presupune sacrificiu, renunțări. Nimeni nu scrie în locul tău și orice amânare e o pierdere. Fiindcă fiecare clipă își are ecourile ei. Ceea ce nu ai scris azi nu se mai întoarce. Ce vei scrie mâine nu va mai semăna cu ce ai fi scris ieri. Nu există stări gemene. Eu, care cred în inspirație, nu ratez nicio întâlnire cu aceasta. Iar dacă nu vine prea des, inspirația poate fi chemată. Sunt atâtea rețete pentru a o convinge să te caute.

Gazetarul care e scriitor prețuiește altfel cuvântul. Mari gazetari care nu au fost și scriitori?! Parcă sună a nonsens!

RR: *Apropo, ați crezut din start în steaua D-voastră călăuzitoare, așa precum Mircea Eliade, de exemplu?*

NB: Sincer, nu m-am gândit vreodată la steaua mea călăuzitoare. Dar cred că ea există, există pentru că eu mi-am îndreptat privirile spre un loc unde ar fi putut fi ea. Steaua mea călăuzitoare a fost credința →

Foto: Gabriel Stan, „Impact”

mea, poate că e o viziune naivă, că prin ceea ce fac pot să sporesc strălucirea corolei de minuni a lumii. Nu trebuie să ne ferim de cuvinte mari și nici să sufocăm din fașă niște idealuri, spunându-ne că e peste putința noastră să le împlinim.

Dar dacă nici nu încercăm, împăcându-ne, fatalist, cu o existență de uzură, atunci ne merităm soarta.

Ca scriitor, nu ai ce reproșa nimănui nimic, nici măcar stelei călăuzitoare, dacă nu te așterni la drum, dacă nu-ți impui să străbați un teritoriu de timp și spațiu, dacă nu vrei să cunoști și să împărtășești și altora din ceea ce ți-a fost dat să trăiești.

Scrisul, spunea N. Steinhardt, e boierie. E o boierie care îți dă șansa nu doar să-i cunoști pe cei cu care te-ai însoțit la drum, ci să te cunoști pe tine însuși, astfel încât la capătul drumului, steaua ta călăuzitoare să nu cadă, să-și păstreze strălucirea, care să lumineze și căile altora. Poate că sunt puțin patetic, dar la o întrebare atât de gravă, riscul de a nu cădea în ridicol e foarte mare.

RR: *Am citit cu interes O istorie a literaturii române contemporane în interviuri. Vă admir că ați reușit să păstrați aceste dialoguri, căci munca de reporter e atât de antrenantă că te face să uiți de casă și de masă, mereu fiind în criză de timp, dacă ținem cont că nu totdeauna ați avut și calculatorul la dispoziție cu mapele sale electronice. La noi, la actualități Radio TV, banda era demagnetizată chiar și după două ore de difuzare în eter, din lipsa acesteia.*

Ați preferat interviul altor genuri pentru că v-a apropiat de lumea scriitorilor sau din alte motive? Descifrați acel și nu jumai în loc de prefață din cartea amintită mai sus, din volumul I din „O istorie a literaturii române contemporane în interviuri pe care o considerați “o carte salvată, un document salvat. Ea adună mărturii care n-ar fi existat dacă n-ar fi fost curiozitatea mea, nevoia mea de dialog, insistența, perseverența. Pentru că dialogul literar nu a fost un exercițiu facil, nu a fost “sarcină de serviciu”, nici când eram la Echinox, nici când eram la Vatra și nici după aceea. Și când au fost comenzi redacționale, acestea s-au întâlnit cu opțiunile mele. Am recurs la toate mijloacele tehnice pentru a realiza dialoguri literare.

Vernisaj, 2005

Prin Budapesta, 2003

Am scris școlărește, după dictare, ceea ce mi se răspundea la întrebări, am trimis întrebări în plic și am primit răspunsuri, am înregistrat pe bandă magnetică, pe peliculă video. M-am adaptat de fiecare dată situației. Mi-am respectat interlocutorii, nu am fost adversarul, ci partenerul lor, chiar și atunci când, și s-a întâmplat adesea, convingerile noastre să fie contrare. Nu mi-am hărțuit interlocutorii, dialogurile mele literare au fost exerciții de admirație. Multe dintre ele memorabile, care mi-au marcat destinul.

Mi-am alimentat curajul, mi-am însușit tupeul de circumstanță, pentru că lucrurile n-au fost chiar atât de simple cum par la prima vedere, uneori am străbătut sute de kilometri pentru un interviu, am trăit spaima ratării tehnice a unei înregistrări, am făcut corvoadă transcriind zeci de pagini de interviuri. Am trăit amărăciunea ratării unor interviuri, din motive întotdeauna independente de mine.

Nu-mi reproșez insistențele, nu îmi iert amânările care au sacrificat unele dialoguri.

Am realizat dialoguri literare cu sentimentul istoriei literare. Chiar am

crezut că fac istorie literară, cu toate că nu m-am gândit de la început la o astfel de perspectivă. De fapt, înainte de 1989, când am realizat grosul dialogurilor literare, nici nu-mi îngăduiam un astfel de vis. Acum, după trecerea anilor, constat că nu m-am înșelat, că nu am visat fără temeiuri, reușind, în cele din urmă, să adun între coperti de carte un dosar existențial din viețile unor scriitori de relevanță pentru imaginea convulsiilor, frământărilor creative.

O istorie a literaturii române contemporane în interviuri e un demers singular în viața noastră literară și nu sunt semne că aș avea urmași. Și oricum, actorii scenei literare sunt alții, iar scena e ca vai de lume.

Oricâtă lipsă de modestie ar presupune, dar nu pot să nu afirm că sunt mândru de istoria mea. E „o” istorie, din multele care s-ar fi putut scrie sau chiar s-au scris. Formula aceasta însă e una inedită și s-a bucurat de ecouri cu peste măsură. Sunt convins că această istorie va rămâne, având și șansa de a fi fost tipărită în condiții bune și într-un tiraj rezonabil. Chiar dacă oferta de a fi achiziționată de toate bibliotecile din țară prin programe de achiziție de carte ale Ministerului Culturii s-a lovit nu de obtuzitatea, cât de mercenariatul celor care atunci când a apărut cartea, în 2005, se credeau Dumnezeii culturii, sfidând bunul-simț al responsabilității demnității publice.

Nu puteai cere mai mult de la un pretins compozitor și slujnicele lui.

RR: *Mircea Eliade, după cum am putut constata din lecturi, aprecia mult spontaneitatea mesajului. Care sunt preferințele D-voastră în cadrul dialogurilor, căci practicați cu succes diverse forme – pe viu, la distanță, cu și fără întrebări preventive. Chiar ați avut și mici neplăceri, să zicem cu părintele de la Rohia, cu Adrian Păunescu, timpul însă a fost arbitrul care a putut să vă dea dreptate.*

NB: Fiecare meserie își are riscurile ei. De ce ar fi cea de „reporter” mai prejos. Nu m-am lăsat îngenunchiat de obstacole, am mizat pe buna mea credință. Nu m-am lăsat copleșit nici de dificultățile pe care le ridicau întâlnirile literare care aveau ca scop realizarea înregistrării unui dialog. →

Visez acele nivele de performanță informatică, dintotdeauna, care să mă scutească de munca de după realizarea dialogului literar. Visez programe care să transforme înregistrarea audio în text scris, pentru că altfel, greu vine nu din realizarea dialogului, ci din etapele pe care le presupune aducerea lui în carte.

Ca formulă, mă adaptez fiecărei situații. Detest improvizațiile însă. Un dialog literar nu se poate face cu pistolul la tâmplă. El e o bucurie, vine din nevoi profunde, are finalități nobile.

RR: *Astăzi Nicolae Băciuț este mai ocupat decât ieri și alaltăieri, spun aceasta gândindu-mă la multiplele Dvs. preocupări: șeful Direcției Județene de Cultură, redactor-șef la revista Vatra Veche, editor, poet, publicist... și cred că încă lista poate fi completată. Cum vă drămuieți timpul? Ce mai aveți pe masa de scris, care așteaptă să fie editat?*

NB: Am exact timpul pe care mi-l pun singur la dispoziție. Putem să ne risipim timpul ce ni s-a dat sau îl putem valorifica maximal. Eu încerc, cel puțin, să nu-mi pierd timpul, să nu-l utilizez în așteptare. Nu, toată viața e o așteptare – cineva așteaptă să ne naștem, noi așteptăm să creștem, să mergem la școală, la facultate, așteptăm să ne căsătorim, să avem copii, să avem nepoți, apoi așteptăm senin, împăcați, ori cu teamă, înfricoșare, moartea. Poate că cineva chiar așteaptă să murim...

Până la o vârstă, recunosc, nu aveam percepția timpului, mi se părea că am în față o veșnicie. Apoi mi-am pus, deloc retoric, întrebarea eminesciană: „Nu e păcat / Ca să se lepede, / Clipa cea repede, / ce ni s-a dat?”

A fost o revelație descoperirea în sensurile sale metafizice a unui astfel de corolar existențial. Poate că din acel moment, clipa, pentru mine, și-a schimbat durata. Am încercat să dilată toate clipele vieții mele, să dau intensitate trăirilor, cam în sensul metaforic al unei urări puse în circulație, cred, de Geo Bogza: „Vă doresc să trăiți în fiecare an o sută de ani!”

Am încercat să exploatez fiecare clipă „ce mi s-a dat”, ca și cum ea ar avea mărimea a o sută de clipe. N-am lăsat să treacă timpul pe lângă mine și nici eu nu l-am tratat cu indiferență.

Poate de aceea am reușit/reușesc să fiu mereu implicat în mai multe lucruri deodată. Asta neînsemnând risipă, nici superficialitate (ba sunt scortșos în rigurozitate!), ci diversificare care îți dă mereu șansa să ai prospețime, să nu intri în rutină, să nu te plictisești, să nu te formalizezi, să nu fii indiferent, să nu fii singur. Am fost înconjurat mereu, am făcut și selecție, de oameni care respectă și prețuiesc timpul propriu și timpul altora. Cu unii am făcut echipă și rezultatele nu au întârziat să apară. Nici ca director, nici ca editor. În fond, ce e *Vatra veche*? E o clipă asumată de mai mulți deodată, într-un parteneriat care vrea să dea durată clipei. Am tipărit circa 1500 cărți în 20 ani, e greu să numeri până la o mie cinci sute. Toate aceste cărți le-am citit, corectat, tipărit, le-am ajutat să intre în lume, să circule, să se întâlnească cu cititorii. Sute de întâlniri literare, dialoguri cu cititorii. Tabere de creație literară, plastică, concursuri literare. Când fac un inventar la toate, uneori mă crucesc: cum Dumnezeu am reușit să fac atâtea? E deja anecdotică povestea mea cu data de naștere în 1856. Uneori chiar cred că am făcut atâtea de parcă aș fi trăit mai bine de o sută cincizeci de ani. Ba chiar îmi vine să exclam: Oare le-am făcut chiar eu pe toate? Aici nu e loc de lipsă de modestie. N-o să mă prefac că nu am făcut ceva ce am făcut, de dragul de a mima modestia.

Vernisaj expo Brașov, 2010

Dezvelirea bustului Grigore Vieru, la Toplița, 2011

Lancrem, 2011

Nu mi-e rușine de ceea ce am făcut, mult, puțin, bine, rău, îmi asum ceea ce am făcut și vreau să dau seamă pentru asta.

Scriu, citesc în fiecare zi. Poezie când mă vizitează inspirația, articole de presă pe teme din cele mai diverse. Am destule proiecte editoriale ca să mai cer îngăduință de la Cel de Sus să se mai îndure cu niște ani pentru mine. Și-apoi, vine o vârstă, vine o vreme, când puterile ne lasă, când nu ne mai aparținem, când abia mai putem trăi din amintiri.

Amân cât mai puțin pentru mâine din ceea ce pot face azi.

RR: *Scriitorul este un rezumat sau mai bine zis un stors al lecturilor. Citiți zilnic? Care vă sunt preferințele? Câte ore furați somnului pentru această predilecție de suflet?*

NB: V-am spus, citesc zilnic. În primul rând cărțile autorilor pe care-i public, articolele pentru *Vatra veche*, cărțile pe care le primesc de la autori, cărțile pe care mi le cumpăr. Dar recitesc cărți din care am crescut, cărți din primul raft al priorităților: Ibsen, Cehov, Caragiale, plus cei care au cuprins în judecata lor critică nu doar niște opere, ci și mentalitățile unor vremuri.

Eu un fur nimic somnului. Oricum, dorm puțin, 4-5 ceasuri pe noapte, și acelea chinuit, adesea în semitrezie. De multe ori renunț la somn, fiindcă un pot sta în pat să număr spicele unui lan ca să adorm.

E o șansă să mă mulțumesc cu foarte puțin somn, fără să însemne aceasta și o stare permanentă de oboseală. Uneori, ca Făt Frumos,

dorm într-o oră cât alții în șapte. Ca să nu mai spun că uneori, în vis, activitatea mea e intensă. Am visat cărți pe care le-am scris, după rețetele tainice ale imaginarului, și care dispăreau la lumina zilei, lăsând în urmă disperarea, ciuda de a nu fi putut memora textele scrise în vis. Cenușă de vise.

RR: *Caracterizați succint fenomenul literar modern din zona geografică pe care o reprezentați.*

NB: Spațiul mureșean este atipic. Prin anii șaptezeci, aici își desfășurau activitatea puțini scriitori. Cel mai prezent era doctorul Zeno Ghițulescu, despre care se spunea că e medic în poezie și poet în medicină. Nici azi nu s-au schimbat lucrurile cu el.

De-abia odată cu apariția revistei *Vatra* (1971), viața literară a căpătat relief, iar Romulus Guga și Mihai Sin au devenit autori reprezentativi. Receptați, ca atare, chiar dacă, după 1990, unele istorii literare au întors spatele nu doar la propriile elogii, ci la întreg spațiul literar mureșean, reducându-l la câteva fraze anemice.

Sunt la Târgu-Mureș din anii optzeci, când era un entuziasm debordant. Se vorbea chiar de Școala de poezie de la Târgu-Mureș, cu Lazăr Lădăriu, Soril Miavoe, Ion Dumbravă, veteranii locului, dar și cu o sumedenie de autori grupați în jurul Cenaclului „Romulus Guga”, pe care l-am înființat în 1984, la câteva luni după moartea lui Romulus Guga (18 octombrie 1983).

Au început să apară și cărțile unor autori care făcuseră mulți ani coadă la edituri.

1990 a făcut revoluție în viața literară, pozițiile autorilor s-au polarizat, cel mai adesea pe criterii de ideologie literară ori chiar politice. Revista *Vatra* a abandonat treptat programul ei din 1971, oamenii s-au schimbat, pozițiile s-au radicalizat, mergând până a determina ca un număr important de scriitori, refuzați și ignorați de această publicație, să se transfere la Asociația Scriitorilor din Cluj, simțind că nu se mai regăsesc prin nimic în Asociația Scriitorilor de la Târgu-Mureș, confiscată și deturnată de la linia moralei literare.

Etichetările, jongleriile de culise au făcut adesea aerul irespirabil, până la a se ajunge la situații ireconciliabile, iar incompatibilitățile să frizeze ridicolul.

Unii și-au văzut însă de scris, fiindcă ceea ce rămâne este opera, nu aranjamentele de cumetrie literară.

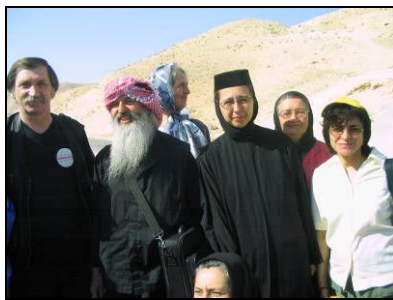
Nicio justificare nu ține loc de operă. Viața literară trece, cărțile rămân.

RR: *Scriitorii sunt cei mai fideli cititori ai bibliotecilor. Am impresia că Biblioteca Județeană susține o strânsă colaborare cu oamenii de creație, exprimată nu numai prin lansările de carte, unii sunt chiar salariați ai instituției. Dacă ne amintim de M. Eminescu, L. Blaga ș.a., care mai mult impuși de sărăcie au lucrat în bibliotecă, totuși s-au ocupat la modul cel mai serios de completarea fondurilor inimaginabil pentru scriitorii de azi.*

Ce proiecte mai aveți pentru extinderea colaborării cu Biblioteca Târgu-Mureș din Chișinău și Uniunea Scriitorilor din Moldova?

NB: În copilărie unii dintre noi au fost recompensați cu distincția „Prieten al cărții”. Iar cărțile erau tentante urmărindu-le în rafturile bibliotecilor.

Acum, avem fiecare bibliotecile noastre și mahnirile noastre: multe dintre cărțile propriei biblioteci nu vor ajunge la rând la lectură. Cum multe alte cărți, oricât de severă ar fi selecția, vor rămâne necitite. Mai în glumă, mai în serios, nu știu dacă în Rai există bibliotecă, dar și iadul ar fi mai ușor de suportat dacă ar avea bibliotecă.

Cu părintele Rafail Noica, în Pustiul Iudeei, 2006

Cu Mihai Cimpoi și Nicolae Dabija, la mormântul lui Lucian Blaga, de la Lancrăm, 2011

Ierusalim, 10 mai 2006

Cu actorul Dorel Vișan și Dorel Cosma, Bistrița, 2010

Cât privește bibliotecile de pe pământ, noi avem una de suflet, cum se spune, „Biblioteca Târgu-Mureș” din Chișinău, care a crescut an de an și prin truda noastră și prin eforturile celor care o gestionează. Claudia Satravca este un om potrivit la locul potrivit.

Cum o bucătărie e râvnită în funcție de cât de bine sunt preparate gustările de bucătăreasă, cărțile pot fi râvnite în măsura în care bibliotecarii știu să le ofere cititorilor.

Un cititor în bibliotecă se află în labirint. Poate rătăci mult și să nu ajungă niciodată la destinație, iar haltele să fie chinuitoare.

De bibliotecar, stăpân și frate, ca și scriitorul, depinde dacă cititorul rătăcește, iar cartea mucegăiește.

Fiecare carte își găsește cititorul, cum fiecare sac își găsește peticul.

Viața unui cititor nu este cârpită prin lectură ci, dimpotrivă, se îmbracă în ținută de gală.

Avem proiecte multe în legătură cu Biblioteca „Târgu-Mureș” din Chișinău. Din păcate, Ministerul Culturii nu a avut niciodată în frunte pe ministrul Finanțelor. Cât vom putea, însă, nu vom lăsa garda jos. Vom trece Prutul de câte ori va fi binevenit oricând la Târgu-Mureș.

25 aprilie 2010

Chișinău – Târgu-Mureș

Panait Istrati - nomadul statornic

Dl. Ioan Groșescu, care a publicat nu de mult o seducătoare carte despre mahalalele orașului nostru (într-una dintre ele – cea a *Pielarilor* – am trăit și eu între 11 și 18 ani!), îmi solicită un cuvânt-înainte la studiul lui Mircea Iorgulescu despre Panait Istrati (în ediție definitivă). Accept fără a sta prea mult pe gânduri, deși relațiile mele cu autorul n-au fost deloc idilice în ultimii 20 de ani. Aș spune că, din motive pe care nu le-am înțeles bine niciodată, relațiile au fost reci și chiar contrariante. Fusesem, timp de 30 de ani, în aceeași echipă (echipa de critici literari de la „România literară”), apăsasem cam aceleași valori și întâmpinasem cam aceleași ostilități din partea cenzurii ideologice. Spre sfârșitul anului 1989, Mircea Iorgulescu a rămas, spre surpriza generală, în Occident, iar după revoluția din decembrie, atunci când viața literară s-a divizat, vechiul nostru amic și comilitone a trecut rapid în altă tabără decât aceea pe care o aleseseră Marin Sorescu, Fănuș Neagu, Valeriu Cristea și subsemnatul. Noi credeam că nu trebuie abandonat în haosul tranziției principiul autonomiei esteticului și, în genere, că politicul nu trebuie să se amestece în literatură (se amestecase, până era gata s-o sufocă, timp de o jumătate de secol), vechii noștri amici din tabăra criticii voiau, dimpotrivă, prioritatea politicului. Teoria

esteticului le acaparase total spiritul critic. Din această dilemă n-am putut ieși. Așa că vechea noastră alianță și prietenie literară s-a sfârșit. De la Paris sau München, nu mai știu unde lucra atunci, Mircea Iorgulescu a optat fără multe ezitări pentru soluția politică, zicând și el că, atunci când armele zăngănesc, muzeele esteticului să facă bine să tacă. Așa că eu am rămas, cum a scris cineva, în țarcul apolitismului și am suportat nu totdeauna cu resemnare, recunosc, dar am suportat, totuși, contestațiile și chiar injuriile cele mai aspre. Ei, foștii mei prieteni, au călătorit confortabil în trenul cel norocos al istoriei.

Când stau și mă gândesc acum (7 august 2011) la aceste întâmplări, mă minunez și mă consolez, ca bun român, cu ideea că așa a fost să fie. De ce trebuia să ne învrăjbească așa de tare ideea autonomiei esteticului și de ce era necesar să ne despărțăm definitiv opțiunea noastră pentru o formă sau alta a democrației? De ce această schizofrenie continuă și azi în viața intelectuală românească? Mister. Pe Mircea Iorgulescu l-am pierdut din vedere în această dispută. Și el pe mine. La drept vorbind, n-am mai comunicat, de atunci, cu el. L-am întâlnit de două ori, o dată la Paris, la începutul anilor '90, a doua oară, câțiva ani mai târziu, la București, la o recepție dată de nu știu ce ambasadă. Întâlnirea de la ambasadă a fost strict formală, fără amabilități din nicio parte. Comentatorul politic de la „Europa liberă” părea grăbit, nu avea chef de confesiuni, vorbea – mi s-a părut – cu mine și se uita în altă parte. O vagă promisiune de a mă căuta la telefon, o strângere rapidă de mână și cam atât. Discuția de la Paris,

purtată într-o cafeana de lângă stația de metrou Saint-Michel din Cartierul Latin, la începutul anilor '90, fusese, tot așa, fără istorie și fără urmărire. Spiritul lui Mircea Iorgulescu era, și atunci, grăbit, mereu preocupat, parcă, de altceva. Încercam să-i sugerez, ca și lui Lucian Raicu, să se întoarcă în țară, unde talentul și experiența lor de critici literari puteau avea o influență pozitivă în deja învrășmășita noastră viață literară. N-am avut succes nici cu unul, nici cu altul. Mai mult: și unul și altul au suspendat, cum se spune în limbajul diplomației, relațiile cu grupul nostru eretic, deja satanizat la București de „elitiștii” noștri din ce în ce mai intoleranți. Vechea echipă de la „România literară”, care jucase un rol esențial în orientarea estetică a literaturii și rămăsese solidară și eficientă în regimul totalitar, dădea semne, acum, în regimul libertății, de destrămare. Ceea ce, repet, s-a și întâmplat. Cu Lucian Raicu fusesem, decenii de-a rândul, prieten apropiat, cu Mircea Iorgulescu – venit mai târziu în grupul nostru – fusesem doar amic sau, cu o vorbă azi complet discreditată, „tovarăș de idei”. Nici prietenia, nici amicitia și nici tovarășia de idei n-au mai contat după 1990, când pasiunile, orgoliile literare și, poate, interesele individuale au explodat pur și simplu.

De ce? Un alt subiect. Nu-l pot dezvolta aici. Aici trebuie să spun, pe scurt, ceva despre cartea unui critic important și, totodată, despre autorul ei care, de curând, s-a grăbit să părăsească această lume. În aceste circumstanțe, vechile regrete și melancolii nu-și mai au rostul... Rămâne ca altă generație de critici literari, dacă va fi interesată de aceste probleme, să lămurească mai bine controversile, divorțurile morale și intelectuale, performanțele și compromisiunile generației '60 pe care unii vizionari generoși o compară cu generația interbelică, iar alții (câțiva scriitori din generația optzecistă) o contestă sistematic. De este așa sau altminteri rămâne de văzut.

Revin la Mircea Iorgulescu și la studiul lui, remarcabil – trebuie să →

EUGEN SIMION

Foto: Gabriel Stan, “Don Quijote”

spun de la început – despre Panait Istrati, un scriitor pe care critica românească l-a refuzat deseori pe motiv că n-a scris în limba română. G. Călinescu a făcut, surprinzător, această eroare de situație pentru că, în afară de faptul că Istrati a scris o bună parte din povestirile lui în limba maternă, chiar celelalte, scrise în franceză, au un puternic fond și duh românesc. Eroarea de situație și judecată estetică continuă și azi, din nefericire, semn că prejudecățile sunt mai tari în critica literară decât bunul simț și adevărul. Mircea Iorgulescu a scris, așadar, în anul '86 studiul intitulat *Celălalt Istrati*, pe care, acum, îl prezintă într-o variantă definitivă, după ce a consultat alte documente și pe alți comentatori ai operei lui Panait Istrati, un prozator pe care Franța continuă să-l citească și să-l prețuiască. N-am avut timp să verific ce a schimbat și ce a adăugat Mircea Iorgulescu în ediția de față în raport cu prima ediție. Am văzut că, în raport cu prima ediție din 1986 și cu cea de a doua, din 2004, Mircea Iorgulescu a introdus textul care se referă la prefața realizată, în 1935, de Panait Istrati la prima traducere în franceză a unei cărți de George Orwell, un capitol inedit de sinteză asupra destinului și operei lui P.I. și două texte noi la addenda. În anii '80, el a adus, îmi amintesc, multe lucruri noi față de cercetările anterioare, fatal mai timorate în epoca stalinistă când venea vorba de momentul *spovedaniei unui învins*, primul act de dizidență radicală în rândurile inteligenței europene de stânga...

Comentariile sunt, acum, mai clare și informațiile mai numeroase. Sunt mirat să aflu, din trimerile făcute de Mircea Iorgulescu, câți esești occidentali au scris despre această temă și, în genere, câți se arată interesați de *cazul Panait Istrati* și, de asemenea, sunt surprins să descopăr pagini de Istrati pe care nu le cunoaștem. De pildă, prefața scrisă de el la cartea lui Orwell tradusă, în 1935, în Franța sub titlul *La vache enragée*. Era prima carte, tradusă în franceză, a acestui englez până atunci necunoscut. Istrati o citește și este încântat de faptul că ea *nu face literatură*, adică evită frazeologia, calofilia, scriitura fastuoasă și mistificatoare. Istrati găsea, aici, propriile sale convingeri despre

scrisul direct, neîmpodobit... Mircea Iorgulescu discută, pe larg, „cazul Istrati” în Europa politică din anii '20 și '30 și reconstituie biografia scriitorului și biografia scrierilor sale. Nu face, decât accidental, analiza estetică a operei, dar, când se întâmplă să dea judecăți de valoare despre ea, judecățile sunt verosimile. Studiul sau, mai degrabă, eseuul său se citește cu plăcere, ca o narațiune critică, are ceea ce se cheamă o epică

interioară, puține pagini sunt aglomerate de date stufoase. Acelea, de pildă, cele despre publicistica de tinerete a lui Istrati. Este aceasta atât de interesantă, are ea o valoare epică sau are idei originale? Mă îndoiesc (cel puțin când urmăresc fragmentele reproduse în carte), dar Mircea Iorgulescu crede, îmi dau seama, altceva și continuă cronică sa migăloasă.

Mai interesant este „cazul Istrati” ca destin existențial și destin scriitoricesc într-o Europă intelectuală care, în deceniile interbelice, virează masiv spre politică și face ea însăși politică, de dreapta sau de stânga. În Franța, unde ajunge românul Istrati, o politică mai ales de stânga. El aderă sincer la această politică, apoi este dezamăgit și, tot sincer și imprudent, se leapădă, nu de credința lui, ci de mecanismul represiv odios care se organizează în spatele ei. Ce-a urmat se știe. Mircea Iorgulescu prezintă cu *o obiectivitate*, așa zice, *pasionată, participativă* această evoluție a „cazului”. Cartea lui este substanțială, între altele, pentru că reușește să facă în așa fel încât existența lui Istrati, plecat în lume cu numai patru clase primare în spate, să se transforme

prin scrierile lui, în bună parte autobiografice, în ceea ce Malraux numește *un destin*. Istrati, scrie Mircea Iorgulescu, *aparține unei stirpe blestemată: aceea a lui Hamlet pentru că se vântură bezmetic prin lume*. O fi așa? Că se vântură prin lume este sigur, că pare a fi bezmetic poate fi zis, dar că el face parte, umoral și spiritual, din familia lui Hamlet nu-mi vine să cred despre acest „nomad statornic”, cum îi zice Mircea Iorgulescu, autorului *Chirei Chiralina*, folosind programatic acest oximoron. Nu insist!...

N-aș încheia acest *Cuvânt înainte* care, observ, este mai lung decât voiam să fie, fără a spune ceva despre două documente care privesc în chip direct nu biografia lui Istrati, ci biografia criticului său, Mircea Iorgulescu. E vorba, întâi, de dosarul lui de la C.N.S.A.S și de acuzația de a fi colaborat cu Securitatea și, în al doilea rând, de mesajele pe care criticul, grav bolnav, i le trimite lui Ioan Groșescu în timp ce pregătește această ediție. Mesajele sunt dramatice. Omul trece printr-o suferință atroce și, în scurtele momente de calm, scrie. „Sunt stors – zice el (la 5 iunie 2011) – dar nu mă las”. Simte că are în el o stranie „furie de a trăi”, face planuri delirante, apoi cedează, cade la pat, se scoală și o ia de la capăt („răul a venit, ieri, m-a inundat, m-a zdrobit, apoi s-a dus, acum mi-e mai bine”)... Disperarea spiritului și, în același timp, încercarea spiritului de a se salva, pentru o clipă, prin scriitură...

În acest timp, cetățeanul român Mircea Iorgulescu este judecat, ca un infractor, pentru nu știu ce complicități, slăbiciuni morale din timpul comunismului. Mi se pare o sincronie, cu adevărat, bestială. Citesc documentele din *Cultura* și, fără să știu cu exactitate ce-i adevăr și ce-i neadevăr și speculație în ceea ce citesc, mă întreb: orice ar fi, așa trebuie să iasă din viață un scriitor, aceasta-i ceremonia de adio pe care putem să i-o oferim? Asemenea coincidențe sunt, pur și simplu, sinistre și descalificante...

Foto: Gabriel Stan, „Pietrele lui Solomon”

CEHOV ȘI FLUTURELE DE NOAPTE

Cehov, cel care traversase Siberia și cutreierase Sahalinul din închisoare în închisoare și din izbă în izbă și prin intermediul recensământului privise în ochi pe fiecare ocnaș și locuitor al insulei, dându-i din viața sa o parte de lumină, trebuie să plece la 3 iunie 1904 după speranța și lumina sa (pentru a căta oară!) către stațiunea Bandenweiler din Germania. Este însoțit de Olga

Leonardovna Knipper, actriță a Teatrului de Artă din Moscova, cu care se căsătorise la 25 mai 1901. În noaptea de 2/15 iulie, orele 3, încetează din viață sub privirile soției, într-o cameră a hotelului lui Sommer. Despre această din urmă clipă, cel mai aplecat biograf asupra sufletului lui Cehov, Henri Troyat, pe numele său adevărat Lev Tarasov, în cartea **Cehov** relatează: „Cehov delira, vorbea despre un marinar necunoscut, punea întrebări despre japonezi. Dar când Olga a vrut să-i pună o pungă cu gheață pe piept, și-a revenit brusc și i-a spus cu un zâmbet trist: Nu pune gheață pe o inimă pustie!” (...) Doctorul Schwöhrer a sosit la ora 2.

Văzându-l, Cehov s-a ridicat pe perne, apoi, cu un unic reflex de politețe, și-a adunat cunoștințele de germană și i-a spus, cu o seriozitate calmă: Ich sterbe. Medicul i-a făcut imediat o injecție cu camfor. Apoi, pentru că inima nu reacționa, s-a gândit să trimită după o capsulă de oxigen. Lucid, până în ultima clipă, Cehov a protestat cu o voce întretăiată: Acum, totul e zadarnic. Voi muri înainte s-o aducă. Atunci doctorul Schwöhrer a comandat o sticlă de șampanie.” După ce l-au servit, Cehov a mai zis: „– De mult n-am mai băut șampanie! Și-a golit paharul și s-a întors pe partea stângă. După câteva clipe, nu mai respira. Trecuse din viață în moarte cu simplitatea-i obișnuită. Era 2 iulie 1904. Pendula arăta ora trei. Un fluture mare de noapte, cu aripile negre, intrase pe fereastra deschisă și se izbea cu disperare de lampa aprinsă. Această zbatere înăbușită în jurul mortului, devenea cu timpul obsedantă. Medicul s-a retras după ce a rostit câteva cuvinte de consolare. Deodată, o pocnitură veselă: sărise dopul sticlei începute de șampanie, iar spuma dădea pe dinafară. Fluturele a regăsit fereastra deschisă și a dispărut în noaptea caldă. Liniștea și nemișcarea s-au instalat din nou.” (Este transportat din Germania la Moscova cu un vagon de stridii și înhumat la 9 iulie, în cimitirul Novodevicie.)

Despre *fluturele de noapte, fluturele cap-de-mort (acherontia atropos)* găsim scris de August Strindberg în **Inferno** pe când era la Paris scufundat în alchimie, în ocultism și spiritism și încerca să obțină aur. Împreună cu **Legende (Inferno II și Inferno III)** formează grupul de texte autobiografice, care se referă la criza fizică și psihică a autorului de la mijlocul anului 1890, și apar în ediția originală în franceză, așa cum au fost scrise, în 1898. „Nu văzusem niciodată, scrie Strindberg, *Capul-de-mort sau Acherontia atropos, fluturele cu craniu uman pe spate, când*

am cumpărat unul de la un naturalist. Mirat să văd imaginea mult mai clară decât aș fi putut să cred, am început să studiez acest fluture. Și am citit că bretonii spun că el anunță moartea cuiva. Face să se audă un strigăt plângător când este neliniștit; omida se hrănește cu colanacee, cu iasomie și măr sălbatic, *Datura stramonium*, și *crisalida* sa se adâncește în pământ într-un înveliș aglutinant. Sunt multe asemănări cu moartea: cântecul lugubru, băutura mortală de *stramonium*, înmormântarea omidei...” (**Inferno Legende**, Ed. Univers, Buc., p. 167). Strindberg culege informații de la fizicianul Réaumur, „*cunoscător al insectelor*”, din cărți de specialitate scrise de naturaliști despre apariția acestui fluture, despre modul de hrănire și despre plantele care îl atrag, despre locurile pe care le vizitează, atras de corpurile în descompunere, despre mirajele sale crepusculare, obișnuite și mod de înmulțire. Află de la Bernardin de Saint-Pierre că acest fluturele Cap-de-mort mai este numit „*Au*”, din cauza cântecului său de durere ce se face auzit; despre raportul acestuia cu floarea Dofinela (*Delphinium Ajacis*), în calciul căreia este scris cuvântul „*au*”; sau că „*pușta aripilor acestui fluture este periculoasă pentru ochi*”. În fine – ceea ce ne interesează – despre miracolul metamorfozei fluturelui: transformarea omidei în pupă „*echivalând cu învierea morților*”. Cu precizarea detaliată: „*omida suferă aceleași procese în*

crisalidă precum cadavrul în mormânt, acolo unde el e transformat în grăsime amoniacală. Dar, microbioza înseamnă moarte-viață și psihologii spun că microbioza este forma de moarte care precede degenerarea casoică (tubercularizarea). Cum este posibil deci, omida e moartă în pupă, apoi e transformată într-o materie grasă, informă, trăind totuși, înviind într-o formă mai elevată, mai

liberă, mai frumoasă? Ce este deci viața și moartea? Același lucru! Gândiți-vă că morții nu sunt morți, și dacă nu cumva indestructibilitatea energiei nu este altceva decât imortalitate!” (op. cit. p. 169).

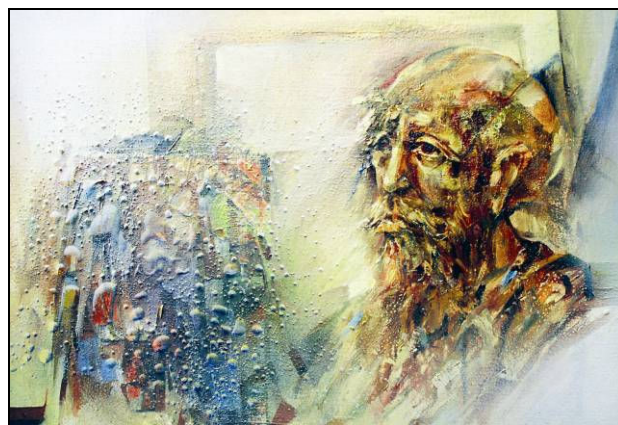
În 1911, C.G. Jung scrie cartea **Wandlungen und Symbole der Libido** (care apare în 1912; la noi, în 1999, la Ed. Teora, în trad. de Maria-Magdalena Angheliescu), carte prin care se detașează de Freud și se adâncește spre determinatele inconștientului colectiv. Pornește de la individ spre colectivitate, de la prezentul acestuia spre ancestralitatea colectivității. Și propune ca forme conceptuale pentru cunoașterea psihismului arhetipurile. “Preistoria” acestei cărți o formează textul domnișoarei Frank Miller, publicat de Th. Flournoy sub titlul **Quelques Faits d’imagination créatrice subconsciente**, cu o Introducere, în **Archives de Psychologie V**, Geneva 1906, pp. 36-51. Domnișoara Miller călătorește de la New York la Stockholm, apoi la Petersburg și Odesa, de aici la Genova, cu opriri la Constantinopol, Smirna, Atena și în porturile Siciliei. În cele din urmă, de la Geneva la Paris. În descrierea călătoriei ea cuprinde un poem oniric **Slavă lui Dumnezeu** și altul hipnagogic, **Fluturele**→

DUMITRU VELEA

Foto: Gabriel Stan, „Legio”

de noapte și Soarele. Primul generează lui Jung capitolul **Imnul Creatorului**; al doilea, **Cântecul despre fluturile de noapte**. Să transcriem poemul al doilea: „*Eu aspiram spre tine, când m-am trezit întâia oară către conștiință, / Și-n toate visurile mele apărei doar tu, pe când zăcem în crisalidă. / Adesea mii și mii ca minemine își dau viața / Ciocnindu-se de o scânteie slabă țâșnind din tine. / Doar preț de-un ceas – și-apoi sârmana-mi viață a și trecut; / Dar năzuința mea din urmă fie, ca primu-mi dor, / Măcar în prajma slavei tale să ajung; și după ce-ți / Voi fi răpit o singură privire-nflăcărată, să mor în pace, / Căci mi-a fost îngăduit izvorul vieții, frumuseții și-al căldurii / Odată în splendoarea lui perfectă să-l contempți!*” Acest poem, spune dra Miller că este generat de întâmplarea că la ora 4 dimineața, în timp ce se deplasa cu trenul spre Paris și oboseala ei era foarte mare, a intrat pe fereastră un fluture de noapte, care dădea târcoale luminii din plafon. Jung pornește analogiile dintre tentația fluturului spre bec și cea a omului spre soare, ambele având același numitor: atracția către lumină. A efemerității către eternitate. (Ca trecere prin moarte.) Această năzuință spre lumină o găsește în **Faust**; în misterele sincretice ale lui Isis; în **Liturghia lui Mithra**, în cursa egipteană a Soarelui; la Nietzsche în poemele **Glorie și eternitate** și **Semnul de foc**; în scena finală din piesa lui Edmond Rostand, **Cyrano de Bergerac**; în poemul lui Gordon Byron **Cer și pământ**; atât în mitologia indiană cât și în religia creștină, unde imaginea Soarelui este cea mai aptă să-l reprezinte pe Dumnezeu, pe Creatorul lumii. El reprezintă „forța motrice a propriului nostru suflet” scrie Jung (op.cit., p.126) și conduce demonstrația spre definirea libidoului. Mult mai târziu, în 1939, în studiul **Die verschiedenen Aspekte der Wiedergeburt (Diferite aspecte ale renașterii)** ordonează sensurile multilaterale ale conceptului de **renaștere** și-i descrie formele de manifestare (metempsihoza; reîncarnarea; învierea, resurrectio; renașterea, renovatio; participarea la procesul transformării). La acestea adaugă **Psihologia renașterii** (cu Experiența transcendenței vieții și Transformarea subiectivă) și **Exemplul unei serii simbolice, care ilustrează procesul transformării**. Totul se subsumează și devine corolar cunoscutului **proces de individualizare**. În toate formele renașterii se întrevede un **model arhetipal al întoarcerii în lumină**. (Poate de aceea ne e dat ca la toate popoarele să întâlnim dorința de trecere a pragului cu o lumină în mâini. Altfel, prin diferite practici mitice și religioase se va realiza aceasta postum. În creștinism, fără acea lumină nici nu se poate ieși din întuneric spre viață, de aceea s-a instituit și Paștele Blajinilor, când se înfăptuiește această practică religioasă ca șansă și realitate simbolică a învierii.)

Să revenim la Cehov și fluturile său de noapte. Cehov nu crede în **nemurirea sufletului**. Se cunoaște scrisoarea lui către M. O. Menșikov din 10 aprilie 1897, în care povestește că a fost vizitat de Tolstoi la clinica profesorului Ostroumov. „*Tolstoi vede nemurirea sufletului în felul lui Kant; el socotește că tot ce e vietate (oameni și animale) va trăi sub formă de rațiune, dragoste și scopul cărora rămân pentru noi o taină. Eu, însă, acest început sau această forță o văd ca o masă informă și gelatinoasă în care eul meu – individualitatea mea, conștiința mea – se va contopi. Eu nu înțeleg și nici n-am nevoie de o asemenea nemurire.*” Gândirea lui Cehov este oarecum proprie omului de știință, el fiind medic, pentru care, în genere, temeiul cunoștințelor îl reprezintă observația și experiența. Și peste orizontul epocii se ridicau nori cu straturi grele de materialitate. Iar el simțea cum moartea mușcă fizic și barbar din plămâni săi. Dorul după lumină și viață pentru el are determinante imediat-

concrete și-l face să accepte amorful material. El face parcă drumul lui **Faust**, se vinde materialității mefistofelice, se scufundă în durerea fizică (tuberculoza), în durerea socială (infernul social al deportaților și ocașilor de pe Sahalin), însă prin muncă și creație mărturisitoare de suferință umană încearcă să salveze viața fizică a celorlalți (ca medic) și în sine, în omul profund, viața ca împlinire prin creație și frumusețe. În ultima clipă a lui Cehov, spune biograful Henri Troyat că: „*Un fluture mare de noapte, cu aripile negre, intrase pe fereastra deschisă și se izbea cu disperare de lampa aprinsă. Această zbatere înăbușită în jurul mortului, devenea cu timpul obsedantă*”.

Se pune întrebarea: dacă este reală prezența fluturului de noapte? Răspunsul vine la început multiplicat: Troyat a luat informația de la martorul ocular, Olga L. Knipper, din însemnările acesteia, sau a imaginat el evenimentul? A văzut și constatat Olga prezența fluturului de noapte sau a imaginat-o? În ambele cazuri, de constatare și imagineare, și pentru fiecare subiect, prezența fluturului de noapte este reală. Să ne explicăm. Era noapte. Fluturile acesta, după menire și destin, în mod obiectiv, observabil, a venit în cameră. Este o zbatere a unui om între viață și moarte, un efort supraomnesc și un ghem energetic exploziv. Cehov vroia să vadă soarele, să se întoarcă în lumină – și în momentul transformării, al trecerii în lumină camera trebuie să se fi umplut de o lumină caldă, gălbuie și blândă pe care în lipsă de alte cuvinte o numim supranaturală. Olga trebuie să fi intrat în rezonanță, în comuniune, cu această trăire a lui Cehov, cu această situație psihologică a transformării. Ajunsă la inerenta ei credință în nemurirea sufletului. (Sunt dese aceste cazuri: aria lor se întinde de la stările unor animale față de stăpânii în pragul morții sau muribunzi la șamanii care transformă bolnav și grup, la constatări de asemenea raporturi unde cauzalitatea este depășită și pe care tot Jung le-a numit cu conceptul de **sincronicitate**.) Sinele celor doi a comunicat, s-a suprapus pe cele mai întinse laturi și a făcut ca **arhetipul transformării și trecerii în lumină** din **inconștientul colectiv** să dea la suprafață o imagine a sa, materializată pentru cei doi prin **fluturile de noapte**. Nimic mai real decât acest fluture de noapte pentru ochii măriți, suprauimiți și speriați ai Olgăi Knipper. În cazul al doilea, dacă fluturile de noapte este o creație ulterioară a lui Troyat, aceasta se poate supune unei aceleiași demonstrații. Adică, biograful este cuprins de o aceeași puternică trăire psihologică a transformării. Și ceea ce este uimitor și trebuie să acceptăm este că acele arhetipuri care determină marile câmpuri de imaginări și creații omenești pot în unele cazuri să capete consistență și realitate, în lumea observabilă, precum fluturile de noapte al lui Cehov.

Foto: Gabriel Stan, „Meditație”

Artă și libertate

L' art est la liberté même.

La peinture a quelque chose d'infini.

Van Gogh

(II)

Sensul libertății în arta abstractă

Arta ultimului veac acceptă alte criterii de înțelegere a libertății umane exprimate prin artă.

Pentru sensibilitatea modernă, figurativul însemnează încătușarea în forme invariabile, aceleași de la începutul ciclurilor. De aceea, arta ar avea drept scop eliberarea omului de servitudinea mimesisului. Mai mult: se încearcă nu numai ieșirea din real, ci ieșirea din definit, convertirea lucrurilor cunoscute în semne care se vor a fi cu înțeles multiplu.

Dacă impresionismul a eliberat arta de similitudinea fotografică, fauvismul de realismul strict al culorii, cubismul de acela al formei, suprarealismul de raporturile normale dintre obiecte sau dintre obiecte și spațiu, – abstracționismul a înfăptuit suprema „eliberare”: ieșirea din formele cunoscute ale realului, ale vieții. Se ajunge la linii pure, la culori pure, la simple ritmuri și organizări formale și cromatice care propun un ansamblu de semne fără referință la realitate și, prin aceasta, cu semnificație disponibilă.

Se înfăptuiește, în felul acesta, o îndoită eliberare. Pe de o parte, sunt descătușate elementele primordiale care alcătuiesc alfabetul formelor reale, adică liniile și culorile, și li se dă posibilitatea de a se prezenta în starea lor preobiectuală, restituindu-li-se virtualitatea unor nenumărate reconturări. Pe de altă parte, prin această indeterminare, i se dă contemplatorului libertatea unei interpretări polivalente materiale. Tabloul sau sculptura devenind un simplu câmp de sugestii, un ansamblu de îndemnuri senzoriale, oferă fiecărui contemplator o altă lectură și aceluiasi spectator de fiecare dată o nouă lectură. Diversele componente formale și cromatice se așază mereu în noi raporturi, în noi configurații, în funcție de structura momentului afectiv care recepționează. Este ceea ce s-a numit *opera aperta*.

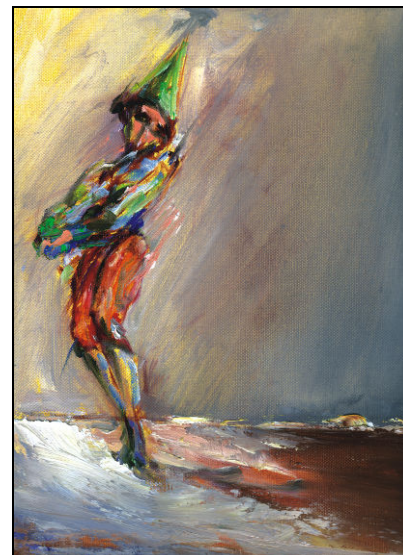
Metamorfoza continuă a operei deschise depinde prin urmare de faptul că elementele plastice, datele

senzoriale propuse dezvoltă tensiuni formale și cromatice nerezolvate, ele urmând a fi sintetizate și transformate în rezonanțe emoționale variind cu liniile asociative aflate în avanscena psihică în ceasul contemplării, cu lungimile de undă sufletești capabile de a fi puse în vibrație în acea clipă. Conținutul contemplării este rezultanta interacțiunii dintre energiile tensionale latente ale tabloului, conceput ca „un ansamblu de relații între forme, linii și suprafețe, asupra cărora urmează să se facă și să se desfășure sensurile care i se dau” (Schneider) și aparatul de receptare al spectatorului (model afectiv, moment afectiv, fond de existențe trăite, bogăție asociativă, putere imaginativă).

Independența de imagine, de amintire pur onirică a lumii, dă astfel posibilitatea artistului de a inventa un grai universal care să exprime, pe de o parte, stimulii cosmici liberi de orice determinare, păstrând posibilități poliintenționale, să exprime deci lumea „în realitatea sa absolută”, dincolo de accidental și provizoriu; dă posibilitatea consumatorului de artă să aleagă, mai precis, să creeze din nou, la un mod personal, tabloul sau sculptura respectivă, să devină el însuși co-autor, eliberat de constrângerea unei opere perfect definite; dă posibilitatea transformării în substanță sufletească a senzorialului denudat, eliberat de referința la real. „La extrema sa limită, la extrema sa deschidere, scria Jean Laymarie, pictura se sustrage spațialității, reflectă mai puțin lumea, se mulează pe fluxul vieții interioare”. Prin Jocul relațiilor libere, opera de artă intenționează să devină, după expresia poetului Audiberti, „o creație continuă, o revelație continuă”.

*

Așa cum am relevat în prima parte a acestui studiu prin frumos se înțelege realizarea unei armonii, a unui final organizat astfel încât, prin satisfacerea reciprocă a componentelor conform legii proporțiilor, este exclusă ideea de indeterminare, amenințarea cu dislocarea de către „infiniul cel rău” (Hegel), fapt care generează sentimentul posibilității formelor, posibilității existenței în ordine umană, această senzație de certitudine fiind întărită în figurativ de conferirea unui înțeles bine definit operei de artă

și de exersarea armoniilor, a frumosului, pe formele cunoscute, care au reușit să devină reale, viabile. Or, apare evident că renunțarea la forma definită și abordarea unei creații cu un coeficient variabil de indeterminare (formal, deci ontologic, sau ca semnificație, deci cognitiv), însemnează de fapt renunțarea la frumos, intervenția unor criterii estetice noi: *gradul de indefinire, gradul de disponibilitate interpretativă, gradul de tensiune pusă în libertate, odată scos tabloul sau statuia de sub tirania lucrurilor cunoscute*. Dispare perfecțiunea în sensul desăvârșirii unei opere închise, perfect articulată, perfect conturată ca înțeles. Categoria perfecțiunii este înlocuită cu cea a „posibilului”, după cum remarcă Umberto Eco, adică *gradul echivocului, coeficientul de evocări și asociații generate de operă*. Universalul ca prototipar este înlocuit cu potențialul proliferativ, cu multipotență genetică a unei imagini, cu cantitatea făgăduințelor emoționale. Criteriului *estetic* i se substituie nu numai cel al *posibilității interpretative*, la care se adaugă cel al *intensității* (altitudinea tensiunii sufletești pe care complexul de stimuli izbutește să o declanșeze), și al *nuanței* (coloratura structurii imaginative indusă în operă).

Mai mult încă. „Nu se mai judecă în funcție de modul cum s-a realizat o operă, ci în felul în care a fost pusă o problemă artistică” (Umberto Eco). Ne găsim de fapt în zona intențiilor pure, a preexistențialului. →

GEORGE POPA

Foto: Gabriel Stan, „Clovn iarna”

Se poate măsura distanța până la frumos care însemnează perfecțiunea formelor (și a semnificațiilor), definirea lor absolută.

Pe de altă parte, dacă figurativul considera câmpul realului un ansamblu de semne care trebuie preschimbate în substanța sufletească, în grai inteligibil care să vorbească despre spirit, arta informală preschimbă vizibilul cunoscut în semne ambigui, anonime, în scopul reținerii realului, cu nădejdea că semnalele senzoriale denudate vor putea avea acces în zonele invizibile ale universului, vor căpăta puteri miraculoase în stare să smulgă ecouri ale acelor tărâmurii.

*

Să vedem care sunt limitele libertății pe care opera deschisă, abstracționistă, o oferă, în comparația cu arta figurativă.

1. Mai întâi, așa cum precizează Umberto Eco, este de la sine înțeles că indeterminarea în abstracționism nu poate fi absolută. Există o anumită dominantă intențională, o anumită direcție de orientare a interpretărilor. Libertatea infinită ar duce la dizolvarea operei de artă, care ar semăna cu nouorul lui Polonius sau discursul final al oratorului mut din *Scaunele* lui Eugen Ionescu. Curentul reacțiilor și asociațiilor optice și imaginative trebuie dirijat către o anumită constelație de înțelesuri, altfel comunicarea ar fi imposibilă. Trebuie un echilibru între maximum de abatere față de structuri asimilate, experimentate, trăite, „logice”, „raționale” și minimum de aluzie la aceste structuri, puncte de plecare pentru construirea unor noi configurații reprezentative. Pentru ca opera să se închege, să ia ființă, pe fondul masei de informații anonime, trebuie să existe indiciul vag al drumului către o anumită serie de tâlcuri care să excludă o altă familie de înțelesuri.

2. Pe urmă să nu uităm că, în realitate, contemplatorul transformă semnele plastice abstracte în reprezentări fizice și conceptuale care aparțin experienței sale anterioare, adică lumii cunoscute, „figurative”, din care arta informală încearcă să evadeze. Foarte rar un joc formal și cromatic pur realizează convertiri în tensiuni sufletești libere de orice întruchipare mentală coincidentă sau tangentă cu imagini din realitate,

libere de orice contaminare cu reprezentări asimilate. Reacția imaginativă este obligată să apeleze la formele știute și la raporturile dintre ele, care constituie sursa curentă a emoțiilor sale și care i-a structurat de-a lungul vieții aparatul asociativ și imaginativ. În modul acesta, metafora plastică ce lucrează cu semne extrareale, extra-figurative, întoarce privirea contem-plației către figurativ, către real. Nu se realizează astfel decât un joc al întoarcerii, conștiința căutând în mod firesc un reper, față de care să valorifice masa de impulsuri nedeterminate, și acest punct de sprijin îl află în real. Ambiția reînceputului,

eliberarea totală de lumea știută pe care arta abstractă o întreprinde, este o himeră.

Rezultă de aici că, pe planul cunoașterii, în arta abstractă nu se ajunge la dezvăluirea unei noi perspective a lumii sau a sufletului, contemplatorul fiind doar invitat să-și aleagă din câmpul posibilităților de interpretare propusă una conformă cu ipostaze cognitive trăite. El saturează semnele oferite cu experiența îndelungului său pelerinaj în realitate. Printr-un joc al sugerării îndepărtate și al asociațiilor, noi regăsim ținuturi de mult străbătute. Libertatea de a recrea opera pe care o oferă arta abstracționistă este o aventură într-un ținut știut, dar peste care micul Puck a împrăștiat ceață.

3. Ca un corolar, reiese că în receptarea estetică a unui tablou figurativ, de pildă un Rembrandt, drumul de la receptarea plastică la ecoul sufletesc este foarte scurt. Scurtcircuitarea o face prezența unor

imagini cunoscute, care nu necesită asimilare. Desigur, dacă tabloul figurativ este doar un produs pur optic, ochiul se oprește la simpla delectare senzorială. Dar dacă implicația spirituală este atât de profundă încât depășește frumusețea plastică pură, contemplația trece nemijlocit la vibrația sufletească.

În opera abstracționistă, imaginea plastică nemaifiind familiară, rezonanța sufletească întârzie, între contemplație și bucuria estetică se interpune un interval în care timp trebuie să aibă loc: deșocarea, asimilarea imaginii insolite, transformarea ei într-o imagine plastică inteligibilă prin punerea în analogie cu imaginile cunoscute, în scopul încadrării într-o sinteză senzorială capabilă să fie fructificată sufletește, să emane emoție artistică. Evident, aceste operații nu se fac într-un timp prea îndelungat, totuși suficient pentru ca factorul plastic să ne rețină în anticamera spiritului. În felul acesta, libertatea sentimentului general și polivalent încercat (adică nelegat de o imagine precisă în figurativ), este contracarat de o servitudine materială prealabilă, existentă totdeauna în abstracționism și absentă în marile creații ale figurativului.

4. În ceea ce privește automatismul, hazardul, abstracționismul gestual, „action painting”, – sunt oare acestea toate expresii ale unei libertăți reale? Nu trebuie confundată necontrolabilitatea cu libertatea. În realitate, gestul automat, hazardul sunt *determinisme* dictate de nenumărate resorturi care scapă conștiinței: ele sunt de aceea cu atât mai puțin libere. Liber este actul în raport cu determinarea conștientă. Ori dacă inconștientul, conform unor cunoscute teorii, reprezintă eul profund al unui ins, nu este mai puțin adevărat că acest eu este de fapt o existență paralelă eului conștient, eului cu adevărat liber. Libertatea presupune deliberare și nu manifestarea neîngrădită a unei energii cu determinisme oarbe, imposibil de surprins de către conștiință.

O analiză mai atentă observă însă ușor că, în realitate, automatismul nu este chiar atât de automat, accidentalul atât de accidental, țâșnirea atât de liberă. →

Foto: Gabriel Stan, „Athena”

Dacă ar fi așa, ar fi imposibil să se diferențieze stilul unui creator de al celuilalt. Or, tocmai fiindcă recunoști oricând pe Hartung, Mathieu sau Soulages, tocmai fiindcă au stil propriu, demonstrează că de fapt gestul este doar liber de orice imagine figurativă, dar el este dirijat inconștient de o anumită configurație psihologică mereu controlată de modelul reacțional și integrator al fiecărui artist. Este un „capriciu organizat”, după cum afirmă Raymond Bayer. Nu este o tăcere a tuturor controalelor, ci o zburdălnicie în limitele unei discipline vectoriale suficient de severă pentru a încadra pe artist într-o formulă bine definită. Tocmai acest marcaj limitativ face cu puțință personalitatea artistului.

5. Că în pictură acest joc al indeterminării nu este chiar atât de liber pe cât pare la prima impresie, mai este dovedit de un fapt bine cunoscut: univocitatea tentei afective a culorilor. O anumită culoare are pentru oricine aceeași rezonanță afectivă: de pildă, albul semnifică pentru fiecare ins puritate, negrul evocă neantul. Pe de altă parte lungimea de undă a vibrației unei culori ne obligă la același răsunet retinian și, corespunzător, psihologic. Este adevărat că, în sufletul contemplatorului, nu se mai înfruntă îngerul cu diavolul ca într-un tablou figurativ, ci principiul limpidității cu cel al întunericului, dar interpretarea este în acest caz analogică, tributară unui mod de a vedea împrumutat din universul „figurativ”.

6. Dacă informalul permite contemplatorului să recreeze tabloul sau sculptura respectivă la un mod personal prin propunerea unei constelații de semne neîmbinate o dată pentru totdeauna într-o relație unisensică, arta figurativă nu oferă și ea posibilitatea unei interpretări polivalente?

Precum arătam și altădată, Mona Lisa are o expresie cu neputință de definit. Iată o formă bine definită familiară, „arhiutilizată” care pare că și-a epuizat capacitatea emoțională: chipul uman. Și iată totuși neputința totală, dureroasă dacă vrem, de a reține această expresie, de a o cataloga, de a o tălmăci în cuvinte. Pentru că surprinde indefinisabilul, vorbește despre negrăit. Mona Lisa constituie cel mai bun exemplu de *operă deschisă*, în sens de operă cu înțeles nefixat o dată pentru totdea-

una: ansamblul de semne care generează în fiecare moment altă interpretare, niciuna părând a fi cea adevărată.

De fapt, opera deschisă ar trebui să se numească nu numai creația informală, ci orice operă care exprimă o generalitate umană polisensică, astfel că o descoperi mereu în funcție de experiențele sufletești cu care te-ai îmbogățit de la ultima lectură.

Opera figurativă superioară oferă semne plastice cunoscute, dar încărcate de tensiune psihice care par deseori clare, dar la care nu oricine și același ins nu oricând poate avea acces. Prin aceasta, se realizează disponibilitatea creației figurative: ea îți arată direcția zborului, numai să fie în stare spiritul tău să-l întreprindă; piscurile sunt limpezi, numai să le poți atinge.

7. Și acum întrebarea: desăvârșirea unei forme, a unui sens nu înseamnă eliberarea de imperfect, de gestul incomplet, de *sub existențial*? Explicarea explicită a unei ipostaze sufletești nu eliberează spiritul de nedeslușit, de haotic, de pre existențial? Ambele perfecțiuni, ambele determinări nu realizează existențialul uman sub formă cât mai aproape de absolut, în sensul conturării sale depline pe de o parte, iar pe de altă parte prin cunoaștere, intrarea în posesiunea totală a propriei sale lumi lăuntrice, ajungerea la *certitudine* ?

Suspensia, ambiguitatea, echivocul, în ce măsură pot constitui – în ordine umană – o mai mare libertate decât certitudinea, afirmarea entității umane în univers, delimitarea cât mai completă în raport cu restul? În ce măsură această confuzie între da și nu creează o libertate de ordin superior și nu este de fapt un joc de al doilea grad, fără implicație existențială?

*

Reala libertate, cea care, bineînțeles, ne este interzisă, ar fi ca omul să poată trece către o altă formulă existențială pe care să și-o creeze singur, transcendând formula

impusă în care s-a născut, marcată de suferință și perisabilitate. Dar a rareficia realitatea, a o scurtcircuita făcând-o nedeterminată, nu înseamnă a ieși din această formulă, nu înseamnă libertate, ci dimpotrivă aburirea condiției umane, trecerea pe un plan existențial cu un potențial factice.

Violentarea, „ruperea intenționată a legilor de probabilitate” care guvernează sintaxa obișnuită a realului nu duce la noi probabilități de ordin ontologic, ci la noi variații în câmpul unui cerc para existențial. Ieșirea din direcțiile previzibile de solicitare a sensibilității, din experiența trăită, din unele convenții asimilate și pe care le considerăm „raționale” nu înseamnă crearea unei condiții umane noi, ci modificarea indicelui de raționalitate și atât.

În concluzie, care este libertatea pe care abstracționismul încearcă să o ofere?

Pe de o parte, libertatea în arta informală nu este expresia unei certitudini ontologice, ca în figurativ, ci o stare de tensiune irezonabilă – năzuința de a trece către o altă condiție de a fi. Conținutul acestei libertăți îl constituie neliniștea încordării și sentimentul neputinței acestei aventuri demiurgice. „Pictura este astăzi expresia unei insatisfacții și a unei voințe” afirma George Mathieu.

Pe de altă parte, rămâne libertatea interpretării pentru contemplator, libertatea de a fi creator, de a putea conduce masa informațională brută, neprelucrată, a operei către variate configurații sufletești în funcție de imprevizibilele asociații ale subconștientului, de circuitele disponibile, capabile să intre la un moment dat în tensiune.

Chiar dacă în concept aceste două ambiții ale nonfigurativului depășesc de cele mai multe ori izbutirile artistice, măreția tentativei rămâne însă, și ea marchează o mutație în evoluția spiritului uman de a încerca depășirea realului, a cunoscutului.

Se vrea a se crea drumuri care să ducă într-un *dincolo*.

O întrebare însă rămâne: *dar „neundele” – unde-i ?*

Foto: Gabriel Stan, „Masa viselor”

Întregul și partea

Cum privești într-o oglindă cu două fețe

(IV)

Dacă admitem că oglinda este suprafața netedă și plină de lumină a prezentului, atunci în apele sale strălucitoare putem privi fie așezați în fața ei, să încercăm a vedea ceea ce e dincolo de noi, în viitorul încă neștiut, fie să ne ducem în spatele oglinzii și, uitându-ne, să vedem reflectate în apele ei, mai umbrite de timp, ceea ce a fost departe, în trecut. Fiindcă locul unde stă privitorul e la fel de important ca și ceea ce înțelege el din peisajul la care se uită, ceea ce poate interpreta punând alături imagine lângă imagine, pentru a obține un întreg al lumii trecute sau viitoare. Astfel deci, să ne imaginăm că ne aflăm în secolul al XVIII-lea pe pământul românesc, iar acest veac e oglinda noastră, de care ne apropiem pentru a privi. Ce putem vedea legat de trecut și de viitor?

Așezați dincolo de oglinda veacului 18, cu apele lui mișcătoare, putem vedea liniile frânte (refractate, după cum ne învață fizica) ale trecutului, care se adună în geometrii variabile, dar compun, fără îndoială, o bună parte a desenului culturii române. Personalitățile care și-au continuat viața și au scris deopotrivă la finele veacului al XVII-lea, ca și la începutul celui de-al XVIII-lea, au transmis cu propria lor ființă un mesaj complex. În primul rând trebuie amintit Ion Neculce, cronicar după formație și după destinul lui (care era și al frământatei Moldove). Doar cu un an mai mare decât Dimitrie Cantemir, avea firea mai îngăduitoare și spiritul mai dornic de povești decât savantul său prieten. Prin urmare, și-a încununat cronică așezând la început poveștile despre marii moldoveni din trecut. *O samă de cuvinte*, așa le-a spus acestor povești pline de duh și de învățăminte. Prin ele este considerat părintele prozei românești. Doi mari scriitori, Ion Creangă și Mihail Sadoveanu, s-au considerat elevii lui într-ale povestitului – îndeletnicire altminteri mai mult decât tradițională la români – și au dus mai departe un gen literar: cartea ca învățătură de comportament în împrejurări diferite. Nu Ion Neculce inventase acest gen. El doar a sintetizat, în oglinda mișcătoare a veacului, pentru spațiul românesc, un mod de a face literatură venit din profunzimile timpului și ale

Orientului. Astfel, *Floarea Darurilor* sau *Albinușa*, de origine arameică, *Bertoldo*, de origine indiană, brahmană (dar intrată la noi prin filtrul Renașterii italiene – tradusă în 1775 în Moldova și în 1779 la Sibiu) erau cărți care perpetuau un model de comportament și ilustrau parametrii de educare ai omului, fiind, deopotrivă, modelul literaturii paremiologice și al fabulei. Pentru Ion Neculce însă, toate aceste învățăminte se aplicau direct la întâmplările traversate de neamul lui, fiindcă, pare să ne spună cronică sa, oamenii locului sunt aceia care fac istoria locului... A folosit vorbirea populară, pe înțelesul tuturor. Iar acest fapt avea să fie ținut minte de urmași până târziu, la structurarea limbii române unitare și literare, când Titu Maiorescu avea să părăsească Academia Română în chip de protest față de ignorarea acestui fundament al tinerei împreună a nației. Procedând astfel, Ion Neculce își schimbase locul de privitor și se uita, neîndoindu-se, din față în oglinda veacului său, gândind la chipurile viitorului și la căile identității românești, printre care limba vorbită îi părea cea mai importantă. Acțiunea sa n-a fost singulară. Contemporanul lui, născut la Rădăuți, Iacov Putneanu, ajuns mitropolit al Moldovei, a militat pentru învățământul în limba română și pentru reducerea impozitelor luate țăranilor. Nereușind, a renunțat la funcția de mitropolit și s-a făcut tipograf. A tipărit numeroase lucrări religioase, dar și un *Bucvar*, 1755 (adică abecedar!), reeditat mai complet la Viena, 1771. A scris *Alfavita sufletească spre folosul de obște*, o carte de învățătură pentru cei mulți, 1756 și un *Sinopsis, adică Adunare de multe învățături*, 1757, mergând exact pe calea lui Neculce, dar și a modelului cultural și literar venit din trecut, pe filiera orientală. Iar Ienăchiță Văcărescu, de fel din Târgoviște, dar fiu al unei nepoate a lui Ion Neculce, avea să continue pilda predecesorilor săi scriind *Observații sau băgări de seamă asupra regulilor și orânduinelor gramaticii românești*, 1787 și o istorie după modelul lui Herodot, numită *Istorie a preaputernicilor și*

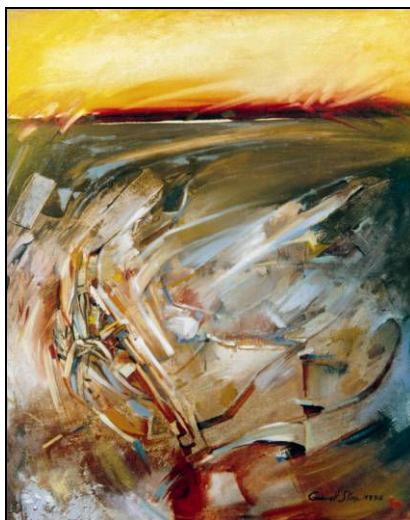
mărilor împărați otomani, 1788-1793, fiind astfel urmaș direct al lui Cantemir, care scrisese în latină *Istoria Imperiului Otoman* între 1714-1715. Mai exact *Istoria Creșterii și Descrășterii Curții Otomane*, fiindcă modelul lui fusese „corsi e ricorsi”, teoria italianului Vico... Sinteza lui Ienăchiță Văcărescu față de înaintașii săi este însă cu mult mai complexă: el se înscrie în linia dezvoltării poeziei românești, urmând lui Dosoftei, nu doar pentru cunoscuta poezie *Limba română*, ci și pentru că a fost primul în istoria literaturii române care a făcut acordul între mișcarea literelor românești și curentele stilistice europene. Este considerat poet anacreontic. Or, poetul antic grec Anacreon scria o lirică înflorită și săltăreață (metrica iambică și numeroase epitete ori comparații care însoțeau fiecare substantiv), fiind considerat cel mai baroc poet al antichității greco-latine. Era finalul unei epoci a literaturilor vechi, cu sorgintea în lumile de dinainte de marile migrații, lumi așezate cultural pe o linie care vine mai degrabă din Orient, locul de unde proveneau la origini triburile, decât din Occident, locul lor de destinație. Surprinzător însă, deși Ienăchiță Văcărescu a procedat așa în virtutea faptului că lumea creștină românească optase pentru versiunea grecească a ortodoxiei, iar școala începuse la noi prin a se face în grecește, după modelul vechilor academii, totuși, acțiunea lui a coincis cu barocul propriu-zis european. Acesta a fost un curent artistic care a excelat în artele plastice (unde a avut și el o perioadă finală de strălucire numită rococo). S-a manifestat ca parte de încheiere→

ECATERINA ȚĂRĂLUNGĂ

și desprindere de Renaștere, anunțând un nou curent: iluminismul. După veacul precedent, când Newton, Descartes, Wyatt, Francis Bacon dezvăluiseră lumii largi ce poate face mintea omenească atunci când se bazează pe ea însăși și nu așteaptă totul de la grația divină, veacul al XVIII-lea a adâncit acest proces. Voci noi – Immanuel Kant, Voltaire, Goethe, Diderot, Jean Jacques Rousseau au promovat ideea conform căreia totul – mișcarea fizică, fiziologia ființei umane, politica, societatea, economia – își are propriul set de principii raționale stabilite de Dumnezeu, dar care ar putea fi înțelese de către ființele umane prin intermediul rațiunii. Ba chiar, în virtutea rațiunii omenești, viața individului și a societății se puteau îmbunătăți. Acesta a fost sensul de bază al iluminismului care avea să cuprindă și lumea românească, parte și ea a spiritului european al vremii. În plus, fenomenul identitar, ca și conștiința apartenenței la o civilizație veche și unitară, au modelat acest iluminism, care a avut astfel, față de restul Europei, nuanțe proprii și distincte.

Deși născut în veacul precedent, Dimitrie Cantemir beneficiase de o educație foarte solidă, aflată în acord cu proiecția Occidentului și Orientului deopotrivă, deoarece își începuse viața de învățacel ca elev al lui Ieremia Cacavela, grec educat la Oxford, și continuase la Academia Ecumenică a Patriarhiei din Constantinopol, unde studiasse cu profesori școlii mai ales la Veneția: științele naturale, fizica, geografia (cu Meletie de Arta), considerându-se un continuator, în spațiul fostei Dacii, al lui Van Helmont, autor al unei *Fizici*, și al lui Francis Bacon. A scris în latină, ca și ceilalți umaniști europeni, o *Fizică* și o *Metafizică*, primele modele de gândire ale unui român în legătură cu aceste domenii. A făcut acest lucru chiar la încrucișarea veacurilor al XVII-lea și al XVIII-lea, proiectând în apele timpului nu doar „imaginea de nezugrăvit a științei sacre”, ci chiar marea poartă deschisă către iluminismul spiritelor neamului său. Pentru că toți corifeii Școlii Ardelene, marele curent iluminist al românilor, au plecat și de la scrierile lui Cantemir atunci când și-au dezvoltat gândirea despre lume și despre viața societății românești. Ceea ce nu e puțin lucru.

De altfel, considerat principalul responsabil pentru acest substrat identitar al iluminismului, episcopul greco-catolic Ioan Inochentie Micu-Klein a fost exilat de Papă la Roma până la sfârșitul vieții. El se făcuse vinovat că mutase episcopia greco-catolică de la Făgăraș la Blaj, în centrul Transilvaniei, spre a cuprinde întreg fenomenul românesc al provinciei, pusese în biblioteca episcopală *Hronicul* lui Cantemir, exemplar adus de la Viena, și trimisese la studii o pleiadă de români transilvăneni, deveniți apoi cu toții corifeii ai Școlii Ardelene. Cel puțin încă două mari procese pregătitoare au dus însă la evoluția cunoscută a iluminismului românesc: unul s-a exprimat prin continuarea cărturărismului veacurilor precedente, acela care, identitar vorbind, avusese doi poli principali: referința la istoria nației ca un continuum spațiu-timp și fundamentarea ei lingvistică - limba română ca parte a noii latinități, adică parte a Europei. Petru Aaron, călugărit cu numele Pavel, episcop greco-catolic, originar din familia domnitoare a Mușatinilor din Moldova, școlit de copil cu dascăli francezi, o raritate absolută în epocă, a terminat apoi Colegiul De Propaganda Fide la Roma. A organizat școlile românești de la Blaj (școala de obște, școala secundară, seminarul de preoți), acesta devenind astfel un important centru cultural al Transilvaniei. A înființat tipografia, unde a tipărit în română și latină cărți de cult: *Floarea adevărului*, 1750, apărută și în latină, la Viena, cu titlul *Flosculus veritatis. Bucoavnă*, 1759, *Adevărata mângâiere în vremi de lip-*

să (1761). A folosit izvoare grecești, latine și române. Este considerat astăzi unul dintre fondatorii latinismului ardelean, ceea ce i-a adus replici din partea ortodoxiei, dar, în același timp, unul dintre cei care a conștientizat neamului românesc rădăcinile latine, apartenența sa la bazinul romanității. Amfilohie Hotiniul, născut în Basarabia, episcop de Hotin, a scris o aritmetică, *Elementi aritmetice arătate firești*, 1784, o geografie, *De obște gheografie*, a prelucrat un tratat italian de științele naturii, *Gramatica fizicii*, 1790, unde abordează chestiunea absenței din limba română a terminologiei științifice. Urmas și el al lui Dimitrie Cantemir, a fost unul dintre primii interesați de acordul cultural al spațiului românesc cu restul Europei. În același sens, dar cu motivații care țin de condiția dialectului aromânesc în Balcani, Theodor Cavaloti din Moscopole a scris un *Tratat de logică, fizică și metafizică*, ms., 1755; o *Introducere în gramatica aromânească*, 1760; *Prima învățătură (Protopiria)*, 1770, Veneția (o carte de citire); *Vocabularul*, prima mărturie scrisă a dialectului aromân, Leipzig, 1774, iar elevul său, Daniil Moscopoleanul, i-a continuat lucrarea scriind *Învățături introductive*, în care erau prezentate elemente de matematică, fizică, dar și un lexicon (*Tetragloson*) în patru limbi: aromână, greacă, albaneză și bulgară, Veneția, 1770. Nu altfel a procedat Dimitrie Eustatievici, director al școlilor ortodoxe din Transilvania (1786-1796). Contribuția sa cea mai →

Foto: Gabriel Stan, „Sisif” (sus), „Oglinzi secrete” (jos)

importantă a fost *Gramatica românească* (1755-1757). Ea avea ca model *Elementa grammaticae latinae* (1556) a lui Gregorius Molnar, modelul slavon al lui Meletie Smotrițki și modelele grecești ale lui Constantin Laskaris și Antonios Catiforos, aceia care promovaseră învățământul pan-ortodox în Mediterana de Est și zona Dunării, fosta Dacie, marea linie de apărare a Mediteranei însăși. A fost sursa lui F.J. Sulzer pentru redactarea *Gramaticii* sale. Alte lucrări au completat imaginea lui de învățat care-și folosește rațiunea pentru a ajuta nația să progreseze: *Ducere de mână sau povățuire către aritmetică sau socoteală*, 1789; *Scurt izvod pentru lucruri de obște în scrisori de multe chipuri*, 1792. Dezvoltarea spiritului științific și fundamentarea științifică a limbii române (gramatici, dicționare bi- sau multi-lingve, manuale legate de domeniile științelor) preced și însoțesc demersul iluminiștilor, care înglobează aceste trasee, dar, în demersul lor, nu se rezumă, nici pe departe, la ele.

Cea de-a doua parte a veacului al XVIII-lea acoperă doar activitatea primului val al corifeilor Școlii Ardelene, aceia care aveau să dea seamă despre identitatea și conștiința națională a românilor din Transilvania și, ca urmare, asupra conștiinței naționale a românilor în sens larg. Majoritatea greco-catolici, educați la Colegiul De Propaganda Fide din Roma, au privit însă deopotrivă către Viena, capitala imperiului sub jurisdicția căruia se afla pământul transilvan. Prima și cea mai importantă grijă a lor, în raport cu aceste forțe, a fost întemeierea de școli românești. Aceasta a fost principala lor cale de atac pentru conștientizarea sentimentului identitar al românilor, proiecție absolut realistă asupra viitorului nației, a unor oameni așezați în fața mării oglinzi a veacului al XVIII-lea. Astfel, deși călugăr greco-catolic și episcop, Grigore Maior a organizat învățământul de masă în satele românești, susținând laicizarea lui. A instituit ajutorul de hrană, în principal pâine, pentru copiii săraci, ajutor rămas în vigoare, prin fundația care i-a purtat numele, până în 1948, la schimbarea de regim politic. Gheorghe Șincai a sprijinit această acțiune și a mai înființat 376 de școli satești. Clujul și Blajul aveau învățământ normal (școli de învățători) și seminare

teologice în limba română. Cei doi aveau să plătească fiecare în felul lui acțiunea de trezire a neamului. Aflat în legătură cu moșii din Apuseni și amestecat în răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan (1784, cu doar cinci ani înainte de a izbucni Revoluția Franceză, 1789), a fost silit să părăsească episcopia și s-a prăpădit în scurt timp. Iar profesorul de la Blaj, Gheorghe Șincai, a părăsit țara pentru Viena, unde a continuat să ajute la tipărirea cărților care aveau să lumineze neamul: *ABC sau Alphavit pentru folosul și procopseala școalelor celor normălești a neamului românesc*, 1773; *Îndreptare către aritmetică, întâia parte alcătuită și întocmită pentru folosul și procopsala tuturor școalelor normălești a neamului românesc*, 1775; *Povățuire către economia de câmp, pentru folosul școalelor românești celor din Țara ungurească și din părțile ei împreunate*, 1775. Împreună cu Samuil Micu și Petru Maior a lucrat la impresionantul dicționar în patru limbi, *Dictionarium valachico-latino-germanico-hungaricum*, cunoscut sub numele de Dicționarul de la Buda, după tipografia unde a apărut, abia în primul sfert al veacului următor. De altfel, acest prim val de savanți ai Școlii Ardelene a și făcut marea traversare a spiritului românesc de la încrucișarea celor două veacuri, al XVIII-lea și al XIX-lea, pregătind actul fundamental al instituționalizării culturii românești. Gheorghe Șincai, promotor al originii latine a limbii române, al scrierii ei cu alfabet latin, ca și al folosirii etimologismului (cuvintele să se scrie după originea lor latină, dar să se pronunțe ca în limba română), a mai lăsat *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae* (Elementele limbii daco-romane ori valahe), 1780, precum și o istorie științific scrisă, în descendența lui Cantemir, despre români văzuți cronologic și în conexiune cu neamurile învecinate. Conștiința existenței unei națiuni a Transilvaniei precum cea română, nevoia obținerii de drepturi naționale și cetățenești în contextul existenței sale în marele Imperiu Habsburgic l-a făcut pe Samuil Micu să scrie celebra suplică (cerere) către împărat: *Supplex libellus valachorum Transilvaniae* (Suplică referitoare la libertățile valahilor din Transilvania).

Era un semn al aceluia veac euro-

Gabriel Stan, „Visul lui Filip II”

pean spre sfârșitul căruia se anunțau schimbări drastice de regim: înlăturarea imperiilor în favoarea republicilor. Revoluția franceză, apoi valul revoluționar de la începutul veacului următor aveau să arunce în aer Europa închistată a feudalismului, a cărei existență era bazată pe inegalitatea în drepturi... Nu putem încheia această scurtă trecere în revistă a veacului în care românii se descoperă, se definesc și își desemnează prioritățile ca națiune europeană, fără a spune că, tot atunci, la final de veac, a avut loc și conștientizarea faptului că literatura, ca parte a vieții spirituale a nației, era parte a unui univers mai larg decât românitatea. Vasile Aaron a fost acela care a desfășurat primul proiect de anvergură al sincronizării literelor românești cu literaturile Europei. Deși a continuat să traducă și să prelucreze marile modele ale antichității latine (*Metamorfozele* lui Ovidiu, *Bucolicele* și *Eneida* lui Virgiliu), a făcut compilații și a imitat toate marile teme ale literaturilor europene ale veacului: Goethe (curentul Sturm und Drang, care anunța romantismul!), Milton (*Paradisul pierdut*), Tasso (*Ierusalimul liberat*), Klopstock (*Der Messias*). De altfel, vorbea latina, germana, maghiara, italiana și, evident, româna. El a fost acela care, grație prietenului său, Ion Budai Deleanu, autorul primei epopei eroice a culturii române, *Țiganiada*, l-a cunoscut pe Veniamin Costache de la Iași, au corespondat și au încercat să pună de acord cultura română a celor două mari provincii: Transilvania și Moldova.

Acestea toate le vedem dacă ne considerăm pe noi înșine așezați în fața, dar și în spatele mării oglinzi cu două fețe a veacului al XVIII-lea. Și poate că, dincolo de marele desen închis în rândurile de mai sus, să fie și altele, picturi de fundal, sugestii trasate cu pensule fine, abia bănuite, dar care se vor face mai clare și vor căpăta culori, cu mult mai vii în veacul următor, numit al clasicilor literaturii române.

Eseu

MEDITAȚIE ȘI MENTALITATE EMINESCIANĂ

CÂTEVA REPERE

„Pesimism” eminescian

Explicat mai totdeauna prin hinduism și filosofie schopenhaueriană, pesimismul nu este un concept filo-sofic. El numește un atribut al gândirii sau mentalității. Sergiu Al-George contestă cel puțin filiația lui cu hinduismul: *Pesimismul existențial [ca și gândirea pesimistă] nu-și găsește acreditări, corect justificate, prin invocarea spiritualității indiene; aceasta e cu puțință doar printr-o neînțelegere a sentimentului de alienare a conștiinței față de lume, sentiment pe care nu-l găsim în textele indiene decât într-o dialectică paradoxală, tot de esență simbolică, în coexistență cu sentimentul contrar, de totală identificare, pe alt plan, cu lumea. Lumea însăși este considerată într-un biplan în care aparențele sunt simbolul realității de adâncime. Schopenhauer și alți părinți ai existențialismului pesimist, care s-au revendicat mai mult sau mai puțin de la India, ignoră acest aspect complex al problemei.*¹

Și „«pesimismul» indian, înțeles în contextul unitar al gândirii indiene nu-și găsește un echivalent în pesimismul filosofic european”². Observațiile ni se par de importanță majoră, ele ar trebui să fie punctul de pornire într-o analiză pertinentă a pesimismului schopenhauerian.

Problema lui a fi trebuie citită în relație directă cu viziunea asupra morții și sub acest aspect critica a comentat atitudinea (estetică) și formele cugetării lui Eminescu prin raportare directă la schopenhauerianism. Budhismul, brahmanismul, concepțiile filosofului german reverberază în poezia (și în proza) eminesciană prin formulări asupra *voinței de a trăi, a nefericirii, a Nirvanei, a resemnării, a cercului strâmt, a teatrului lumii* etc. Ne punem, în principal, problema **atitudinii** asupra acestor idei, atitudine interpretată cel mai adesea ca *pesimism*, în ciuda observațiilor prin care Eminescu e

distanțat de filosofia „la modă”, atitudine revizuită ca *tragism* și *brahmanism*, dar care capătă un plus de sens și valoare prin comentariul semantic al variantelor și notelor din manuscrise. și revenirile repetate la motivul nimicului (neantului) au indus ideea pesimismului ca atitudine majoră eminesciană, definitivă, cu acciden-tale devieri spre vitalism. *Mortua est!, Ca o făclie..., O, stingă-se a vieții..., Scrisoarea I* rețin adesea atenția criticii, spre sublinierea atitudinii negativiste a poetului – indiferent ce sursă ar avea sau chiar „genetică” fiind. Constantin Ciopraga adaugă acestor surse metafora-refren a umbrei, motivul vieții ca vis (umbră a unui vis), sentimentul acut al trecerii și degradării, al senectuții, teroarea infinitului.

Percepția primilor comentatori ai poeziei eminesciene demonstrează, pe de o parte, că lectura poeziei se făcea încă sub semnul impresionismului cu afectare pasională. Contaminarea judecăților de la un autor la altul, superficialitatea analizelor (în primul rând, asupra variantelor) se pot justifica prin „tineretea” criticii. În esență, ideile referitoare la pesimismul eminescian se rotesc în jurul câtorva puncte de referință: predispoziția nativă a poetului, influența leopardiană/ schopenhaueriană, influența budhismului, societatea meschină, decepția din iubire, boala. Diferențele stau doar în poziția accentelor, în prioritatea unora sau altora dintre argumente.

Observațiile ar fi relevante pentru delimitarea conceptului de pesimism, în înțelegerea contemporanilor și a urmașilor imediați ai poetului. Reamintim vehicularea unor termeni ca: absența oricărei speranțe de mai bine, pesimism pasiv (Ovid Densusianu), pesimism „crunt și dureros” (B. Brănișteanu), idealizare a nimicirii vieții, justificare a unui sentiment împotriva vieții, lipsă de energie în lupta cu viața, pesimism „nesincer” (G. Ibrăileanu), tristețe, pasivitate, melancolie, visare (P. Eliade), „principii sombre, întunecate, străine și de firea și de menirea poporului nostru”³ (dr. E. Dăianu), predispoziție morbidă patologică (dr. Panaite Zosîn), pesimism de sorginte

schopenhaueriană „purificat și înnobilit”⁴, „element posterior și de a doua mână”⁵ (N. Sulică)⁶ etc. De reținut două viziuni fundamentale ale criticii: **pesimismul eminescian se explică fie biografic și/sau structural, fie ca atitudine filosofică și/sau mod de gândire.**

Garabet Ibrăileanu vedea în Eminescu un mizantrop (cel puțin în poezia cu substrat filosofic) și-l caracteriza drept „un om excesiv de sensibil, lipsit de voință”⁷, care „a idealizat retragerea din luptă”⁸, a cărui melancolie e o „stare depresivă” și a cărui admirație față de trecut este urmarea neputinței de a acționa, dar care a fost puternic rezonant la durerile societății, așa cum reiese din articolele sale politice. Cauza acestui pesimism ar fi, spune Ibrăileanu, ca și în cazul altor scriitori ai vremii, dispariția clasei mijlocii, distruse de xenocrație, și, odată cu ea, a clasei boierești (personaje feminine din prozele eminesciene fac parte din această clasă și sunt privite cu simpatie).

Marii critici ai secolului trecut au tratat problema pesimismului eminescian mai puțin subiectiv, în termeni estetici cu altă deschidere. Câteva exemple merită a fi introduse aici.

Tudor Vianu leagă consistența pesimismului eminescian de *eșecul în iubire*: „Ceea ce s-a numit «pesimismul eminescian» e mai cu seamă deșeptarea bruscă, în neîmpăcată lumină conceptuală, a omului care a dus până la capăt experiența iubirii. →

BIANCA OSNAGA

⁴ N. Sulică, *Pesimismul și budhismul în creația lui Eminescu*, în *Corpusul...*, vol. 2, p. 227.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Vezi și *Addenda* la prezenta lucrare.

⁷ Garabet Ibrăileanu, *Curentul eminescian*, în *Scriitori români și străini*, vol. 1, p. 81. (Articol publicat inițial în „Noua revistă română”, București, nr. 36, iunie 1901).

⁸ *Ibidem*, p. 83.

¹ *Ibidem*, p. 11.

² *Ibidem*, p. 252.

³ Dr. E. Dăianu, *Eminescu în Blaj*, în *Corpusul receptării critice a a operei lui Eminescu. Secolul XX*, București, Editura Saeculum I. O., 2009, vol. 1, p. 219.

[...] Marea iluzie a iubirii sfârșește în această dezamăgită cunoaștere¹ a repetabilității sterpe cu fiecare cuplu. Ca o *reacție de apărare* (spune Vianu), poetul află soluția *resemnării stoice* și disprețuitoare sau a *mândriei eroice* de poet – detașat, asemeni Luceafărului. Ceea ce Dobrogeanu-Gherea înscria în „idealism progresist” sau „pesimism reacționar” rămâne generalizare și nu mai satisface, sub motivul că prima parte a creației eminesciene stă sub semnul unor modele.

Tudor Vianu distinge „blândețea relativă a pesimismului eminescian”:

Pesimismul eminescian se modifică și se nuanțează prin contactul pe care îl menține cu viața naturii. Pesimismul apusean este *activ*. Pesimismul lui Eminescu este *contemplativ*. Pesimismul apusean este un agent al individualității și al civilizației. Pesimismul eminescian este o *aspirație către stingerea individualității și reintrarea în marea unitate a naturii*. [...] În felul acesta, pesimismul eminescian se apropie mai mult de izvoarele străvechi și orientale ale oricărui pesimism, de spiritul *budhismului*.² (s.n.)

Dar nu auzim niciodată în plângerile poetului nostru glasul care să blesteme vitregia naturii, nici strigătul de revoltă și orgoliu al omului sporit în conștiința de sine. Astfel de accente lipsesc din poezia sa. Pesimismul său decurge din reflecția asupra caracterului absurd al unei lumi prinse între două eternități de pustietate și neant. Cugetarea sa se apropie în acest punct mai degrabă de Pascal.³

D. Caracostea acuză disocierea celor două „personalități” ale poetului – „între Eminescu-omul, care în practică era însuflețit de o robustă credință naționalist-conservatoare, și între (sic!) Eminescu-poetul este deosebirea dintre afirmarea îndârjită și negațiunea pesimistă. Între ambele aspecte nu se poate statornici o legătură. Ar fi ceva ca o dublă personalitate⁴. Ni se pare mecanică și nerealistă această separare în cazul poetului, frizând chiar patologicul. Autorul o amintește ca replică la opiniile altor critici, în linia deschisă

de M. Dragomirescu, în legătură cu inexistența vreunei legături între viața și creația poezilor.

În literatura critică recentă referitoare la creația eminesciană, „glasuri” convingătoare ale unor personalități majore au repus în circuit problema pesimismului. Unele dintre ele au redimensionat conceptul în raport cu viziunea eminesciană, constatând dis-proporția acestuia în raport cu pesimismul schopenhauerian sau al altor occidentali.

Numeroși exegeți admit pesimismul ca venind „mai mult din efortul meditativ, din sentiment⁵. Poetul însuși, în binecunoscutul articol din „Fântâna Blanduziei” (4 dec. 1888), scria despre necesitatea purificării atmosferei științifice de frazeologia seacă (hegeliană) și despre contradicția între ideile contemporanilor și formele civilizației, care „ne-au descoperit necesitatea de a trăi în mijlocul unor instituțiuni ce ni se par mincinoase și ne-au făcut pesimiști. În acest conflict pierdem adeseori bucuria de a trăi și dorința de a lupta: aceasta e izvorul relei dispoziții care muncește pe oamenii culți din mai toate țările”.

În *Pesimismul eminescian și pesimismul schopenhauerian*⁶, Nicolae Tertulian discută asimilarea într-o formă personală, nu de puține ori *re-configurată de poet*, a concepțiilor schopenhaueriene. Spre

exemplu, ideea dominației răului în lume are la Eminescu sens nu ontologic sau metafizic, ci istoric și polemic⁷; zădărnicia și neantul devin concluzii ironice, proiectate în viziune cosmică⁸; nihilismul devine „act suprem de răzvrătire⁹”, ducând spre ideea de titanism; antiidealismul eminescian se reconfigurează în atitudine de demistificare¹⁰; „anestezia *voinței oarbe de a trăi*” de la Schopenhauer are drept corespondent aspirația la „viața cosmică plenară” ori „sentimentul de totalitate *a vieții*”¹¹. Pe de altă parte, Liviu Rusu notează câteva diferențe semnificative între atitudinea celor doi: „Schopenhauer desconsideră societatea, problematica socială și de stat o respinge cu ironie, istoria pentru dânsul nu există, iar progresul este un nonsens¹². Poporul este pentru el „canalia suverană”. Una dintre concluziile esențiale formulate de filosof se referă la „egoismul feroce, lupta de exterminare a tuturor contra tuturor. Nimic din această concepție nu străbate în poezia lui Eminescu”¹³. O anume vulnerabilitate a generației lui Eminescu a predispus chiar tineretul la o anume receptivitate față de doctrinele pesimiste și o primă cauză este trădarea idealurilor Revoluției de la 1848. Schopenhauer aducea în extrema cealaltă filosofia lui Leibniz replicându-i că lumea, așa cum este, e cea mai rea posibilă.

Nu rămâne decât să ne întrebăm dacă termenul de *pesimism* mai acoperă același semnificat...

Credem, dincolo de toate acestea, că discrepanța între idealurile tinereții unui spirit atât de entuziast și spectacolul înfrângerilor de fiecare zi ar fi putut exacerba melancolia de care suferă mai toți adolescenții. Dar resursele sale interioare, capacitatea enormă de a iubi, bucuria de a dărui, ce răscumpărau orice suferință, setea de armonie și neodihna în creație nu sunt ale unui pesimist.→

Foto: Gabriel Stan, “Music – angel”

⁷ *Ibidem*, p. 6.

⁸ *Ibidem*, p. 11.

⁹ *Ibidem*, p. 12.

¹⁰ *Ibidem*, p. 8.

¹¹ *Ibidem*, p. 35.

¹² Liviu Rusu, *Antischopenhauerianismul lui Eminescu*, în vol. *Eminescu – pe mine mie redă-mă. Contribuții istorico-literare între anii 1940-1999*, Chișinău-București, Editura Litera – Editura David, 1999, p. 337.

¹³ *Ibidem*, p. 338.

¹ Tudor Vianu, *op. cit.*, p. 229.

² Tudor Vianu, *Pesimism și natură*, în *Studii de literatură română*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1965, p. 269.

³ *Ibidem*, p. 260.

⁴ Dimitrie Caracostea, *Personalitatea lui Eminescu*, București, Editura Viitorul Românesc, 1998, pp. 86-87.

⁵ Rosa del Conte, *Eminescu sau despre Absolut*, trad.: Marian Papahagi, postf.: Mircea Eliade; ediția a 2-a, rev., Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003, p. 55.

⁶ Nicolae Tertulian, *Pesimismul eminescian și pesimismul schopenhauerian*, în *Eseuri*, București, Editura pentru Literatură, 1968, pp. 5-36.

Ranchiuna Marelui Bătrân

Îți înțeleg ranchiuna, Moshe,
Pentru că eu am intrat în Țara
Promisă –

Vorbi pentru sine soldatul
Singur în stația așteptărilor în
van.

În ceasul de amurg umbra sa
Veghează asupra câmpiilor
Și abia aude mașina
Apropiindu-se cu încetineala
Unui motor pe moarte.

De atunci nimeni nu l-a mai
văzut pe soldat.

În aer plutește, amețită,
Ranchiuna ielelor vieții.

Declarații de pace

La fiecare declarație de pace
Cuvintele se împrăștie
Ca șoarecii în prag de furtună

Și se ascund în locurile cele mai
greu
De găsit,
Chiar și în punctul acela
imposibil
În care se întâlnesc liniile de
demarcație
Ale pardoselii și cele ale
tavanului,
Cu verticala locului.

După trecerea fiecărui punct de
pace efemer,
Cuvintele revin,
Dar niciodată în același loc,
Căci fiecare declarație de pace
Este nouă,
Ca orice glumă veche
Pentru un nou-născut.

Scriitorii și scribul

Pe scriitori îi recunoști
după mersul lor pre-umblat
pe culoarele cuvintelor,
ca netratații la vremea crizei,

mereu urmărindu-se
în labirintul
Scribului egiptean din Luvru,
punctând la nesfârșit
sintaxele tăcerii.

Astfel devin scriitorii
muritori nemuritori,
întruchipări ale tainei
azvârlirii la coș,
Păzitori și paznici,
precum Scribul.

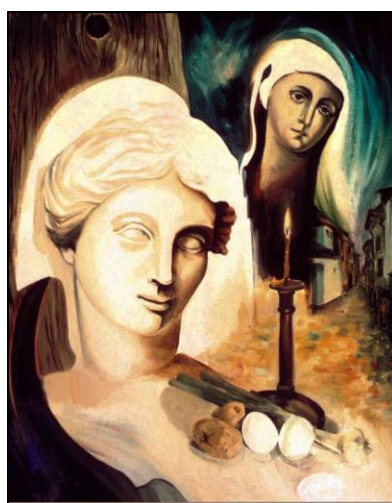
ANDREI FISCHOF

→Delimitări a fixat și critica literară, la modul impresionist sau intuitiv. Dincolo de pesimismul recunoscut de unii interpreți, s-a văzut „efectul [...] luminos, și nu sinistru” – adevăr explicat de Al. Philippide prin caracterul sublim al acestei mari poezii care „nu este deprimantă, oricât de întunecate ar fi prin ele înseși temele pe care ea le tratează. Tristețea din *Odă (în metru antic)* nu deprimă, ci înalță”¹. L-ar fi salvat contemplarea estetică schopenhaueriană de viața tragică sau l-ar fi condamnat la pasivitate? „Eminescu, plin de patimi violente atât de personale, cât și cetățenești, a rămas până la capăt un luptător. [...] Fără să nege prezența răului în lume, nu-l absolutizează, nu cade în genunchi în fața lui.”²

Din punctul de vedere al lui Eugen Todoran, discuția comportă mai multe nuanțe: *Un anumit sentiment tragic al existenței se dezvoltă în tensiunea contradicțiilor istorice, în măsura în care se admite că orice condiție tragică a omului se definește prin conflictul dintre real și ideal,*

deci un conflict între valori, iar Eminescu a fost, în această argumentare, cea mai acută conștiință tragică din cultura noastră: câteodată pesimist, câteodată optimist, uneori și una și alta – dar totdeauna aplecat reflexiv asupra condiției sale tragice – de unde și calma resemnare în fața existenței, ca notă a clasicismului lui, în ciuda romantismului structural al operei poetice.

*Continuând ideea, putem adăuga că în dialectica pesimismului și a optimismului înclinarea spre optimism este evidentă în atenția poetului de a afișa un grav pesimism.*³

De remarcat faptul că, în interpretarea lui Eugen Todoran, tragicul nu exclude pesimismul și optimismul, ba chiar nici resemnarea și că înțelegerea conceptualului e legată de tragicul existențial, în sensul de „dureros”, „dezastruos” – așa cum se desprinde el din tragedia antică sau clasică (unde eroul înfrânt se resemnează în final și se lamentează, chiar dacă actul său este unul măreț).

Nicolae Steinhardt stabilește analogii care îmbogățesc analiza tropologică a *Luceafărului* (spre exemplu) – un fel de *Faust* goethean: „Eminescu pesimist de profesie și tanatofil îmi pare pur și simplu **un dublu clișeu didactic și kitsch**”⁴ (s.n.).

Iosif Cheie-Pantea dezvoltă în câteva studii, citate de noi în această lucrare, ideea eronată referitoare la pesimismul eminescian, idee devenită poncif, adesea contestată, dar cu argumente dispartate.

Foto: Gabriel Stan, „Venere și Madonă”

¹ Alexandru Philippide, *Eminescu și gândirea poetică*, în *Studii eminesciene*, București, Editura pentru Literatură, 1965, p. 180.

² Iurij Kojevnikov, *Mihai Eminescu și problema romantismului în literatura română*, trad., prefață și indice de autori de Arion Vraciu, Iași, Editura Junimea, 1979, („Eminesciana”).

³ Eugen Todoran, *Eminescu*, București, Editura Minerva, 1972, p. 389. Todoran parafrazează în primul alineat pe O. Cotruș din *False concepte în exegeza literară*, în „Familia”, nr. 2, 1966.

⁴ N. Steinhardt, *Cele două țărâmurii*, în „Dacoromania” Jahrbuch für östliche Latinität. 8. Freiburg / München, 1991, p. 239. Și în Svetlana Paleologu-Matta, *Eminescu și abisul ontologic*, cuv. înainte: N. Steinhardt, București, Editura Științifică, 1994, p. 9.

Cultura - dimensiunea existentială a omului

1.A fost odată un început

Omul a fost definit în fel și chip. Unele definiții se dovedesc atât de năstrușnice, încât ne fac să zămbim ori de câte ori ni le reamintim: „Omul este un biped fără pene”,

„Omul este singurul animal care-și fierbe mâncarea”, „Omul este singurul animal care se încălță” ș.a.m.d.

Pe scurt, fiecare aspirație, trebuință sau ocupație a omului ne sugerează câte o definiție a sa. Cu tot caracterul lor neesențial și deseori hazos, aceste definiții își au sâmburele lor de adevăr, întrucât reflectă particularități și însușiri specifice umane.

Iată de ce o definiție în plus, de genul: „Omul este singurul animal capabil să se emoționeze în fața creațiilor sale”, nu va surprinde pe nimeni și nu va schimba cu nimic situația la acest capitol. Asemenea tuturor celorlalte, ea nu face decât să scoată în evidență o altă particularitate umană, de data asta esențială: setea de cultură, respectiv năzuința omului după ceea ce-l face să cunoască delicia emoțiilor și să trăiască plener.

Dar care este începutul culturii? Este însuși începutul istoriei omului, adică momentul când acesta, prin vălmășagul de temeri și aspirații, speranțe și deznădejdi, a dobândit licărul conștiinței în legătură cu misiunea sa pe acest pământ. Conștiința va deveni în felul acesta oglinda vie în care omul începutului își va studia chipul launtric și-i va identifica trăsăturile, dar de care se va feri mai apoi ca de foc de atâtea și atâtea ori în decursul istoriei sale zbuciumate.

Negreșit că primii fiori culturali se datorează aceluși dublu raport din care a crescut întreaga istorie a lui *homo ludens*:

- a) Raportul cu lumea exterioară;
- b) Raportul cu lumea sa interioară.

Însă lumea exterioară îi era ostilă la tot pasul prin vitregiile naturii, prin cruzimea fiarelor și prin răutatea semenilor. Dar cum renunțarea și abstragerea duceau la pieire sigură, nu-i rămânea lui *homo ludens* decât să-și dezvolte acele aptitudini care-i garantau supraviețuirea: pe de-o parte traiul în comun – haite umane angajate în lupta pe viață și pe moarte cu haitele de fiare sălbatice, pe de altă parte sporirea forței sale cu acele născociri ce-i asigurau supremația asupra necuvântătoarelor – la început piatra și ciomagul, mai apoi piatra șlefuită, focul lancea, arcul și armele de foc.

Astfel, din asemenea înțeleștări dictate de impulsul de conservare și de cel de perpetuare a speciei, omul s-a ales atât cu înțelegerea nevoii imperioase de organizare în comunitate și ducere în comun a bătațiilor, cât și cu primele produse ale tehnicii empirice: unelte, arme, cunoștințe despre natură și agricultură. În negura istoriei se iveau zorii civilizației agricole...

Dar arhaicul *homo ludens* n-a avut parte de liniște nici dinspre lumea sa interioară, populată cu spaime de dezlănțuirile naturii (tunete, fulgere, torente, vijelii, secetă prelungită) și cu teama permanentă de spiritele ascunse în munți, păduri și ape, în plante și animale, în vii și morți. Și astfel, încercând prin jertfe și invocări sacre să câștige bunăvoința înfricoșătorului ce-l împresura, omul a pus piatra de temelie a credințelor și religiilor primitive: animismul, fetișismul, totemismul, magia și cultul morților.

După cum ne încredințează savanți de mare prestigiu (de ex. James George Frazer în *Creanga de aur*) în urma studiilor amănunțite efectuate în diverse comunități primitive din Africa, Australia și Polinezia, cam aceasta trebuie să fi fost starea de spirit și în societățile arhaice: magul, vrăjitorul sau șamanul a fost și a rămas canalul de legătură cu lumea duhurilor!

Dar legătura nu se stabilește cât ai bate din palme. Reușita ei depinde de mai mulți factori, cum ar fi: recuzita adecvată, o anumită stare de spirit a magului și a asistenței (inclusiv starea de transă), ritualul îmbogățit cu dans, muzică și formule sacre de invocare.

Deci dansul și muzica au fost primele forme de cultură practicate în protoistorie. Scenele scrijelite pe pereții peșterilor, figurinele din lut ars și formele incizate pe pereții vaselor, reprezintă alte emoționante străduințe ale culturii arhaice.

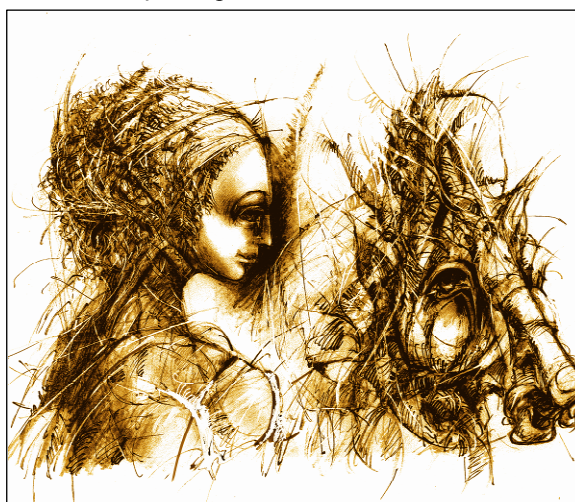
De menționat că tipurile de culturi perfect conturate în marile bazine ale Antichității (Egipt, Babilon, China, India, Grecia) s-au dezvoltat nu doar în strânsă legătură cu ritualurile închinare zeităților, ci având ca sedii și focare de iradiere chiar templele.

După răspândirea creștinismului și transformarea templelor în biserici, preoții și mai ales călugării și-au asumat sarcina depozitării, apărării și răspândirii valorilor creștine. Este ceea ce s-a întâmplat prin grația lui Dumnezeu în perioada persecuțiilor și în lunga perioadă a năvălirii popoarelor barbare; este ceea ce au înfăptuit cu cinste mănăstirile românești și de pe alte teritorii amenințate secole la rând de păgânismul turcesc și tătăresc, iar apoi de trâmbele altor năvălitori ce s-au succedat până la căderea bolșevismului.

GEORGE PETROVAI

(Fragmente din lucrarea Morfologia culturii)

Foto: Gabriel Stan, „Diana”

HAI SĂ FACEM O REVISTĂ!!!

Erau șapte la număr – floarea Apusului și răsăritul Lunii împlinite; se aflau în restaurantul binefăcătorului, nea Titi, un Mecena din alte vremuri, dar ferm convins că, prin faptele sale, va intra, vrând-nevrând, în istoria literaturii naționale, cel puțin. O lumină argintie cădea pe fețele puțin prea înfierbântate ale celor adunați în jurul unei mese oarecare, cu paharele la îndemână și gândul unei

glorii ce-i „păștea” într-un viitor nu prea îndepărtat. Erau, probabil, clipe istorice, se aflau în pragul unei hotărâri capitale ce avea să schimbe destinul culturii române, pentru totdeauna, n-aveau vreo îndoială. În capul mesei se afla Costache Andrei Dragu, zis Țapinarul, după mesul său alene, apăsător în dreapta și-n stânga, puțin aplecat, semn de generozitate, bună creștere și modestie, lider înmăscut (se zice că, de la naștere, inițiasse – prin țipete – reorganizarea familiei sale pe temelii noi), bărbat adevărat și condei încercat în lupte grele!! Alături îi stătea, ca de obicei, Paulina Cotoescu, inteligentă, cultivată, încă voluptuoasă, mereu atentă să nu-i lezeze cineva autoritatea lui Dragu (de el!), piesă esențială în angrenajul proiectatei acțiuni culturale. La mică distanță, se afla, și el membru al UR, ca și ceilalți doi, grav și important, Miluță Guguștelu, mândru de această calitate, or „membrii”ăștia trebuie respectați, pentru că „ei asigură, citez, prosperitatea spirituală a națiunii”, nu-i așa?! Ionel Peltică, fost taximetrist, prieten nedespărțit al mult regretatului poet Vasile V. Vasile (trei zile și două nopți au băut și au mâncat, plângându-l pe cel dispărut), ajuns, în mod miraculos, scriitor, autor – deja – a două cărți apărute și distribuite rudelor și foștilor săi clienți credincioși, vecinilor de scară și... revistelor (interesate sau nu), avea acum dorința aprigă să pună și el umărul la clădirea unei reviste. I.M. Papricaș repară ceasuri, stilouri, curele de transmisie în atelierul său de pe strada **Iertarea lui Vodă**, unde – în timpul liber – mai comite și poeme devastatoare, metafore forjate la cele mai înalte temperaturi, de data aceasta, tăcut, pentru că *e mai bine să vedem ce iese!*... Venea mai rar, mai cu fereală, în restaurantul lui nea Titi, **La cocoșul zurbagiu**, pentru că pe el nu-l sponsorizase nimeni, nu-l prea băgau în seamă, cu toate că era și el „membru”, cu zeci de cronici semnate de critici de marcă, nu fitecine!!

Lidia Svoboda, de fapt un pseudonim, că pe ea o chema Vasilica Tingire, or, să recunoaștem, nu e un nume care să-ți trezească vreun fior metafizic, mereu zămbărează, dispusă la o glumă, la un flirt, o supraexpunere a părților mai intime, într-un cuvânt, ea era cititoarea de vocație, poetă în timpul liber; nu pierdea o ședință de cenaclu, o dezbateră mai prelungită, întreținută cu ajutorul mai multor litri de vin, coniac, ce dorea fiecare! Unde mai pui că-și memorase cele 270 de texte apărute în trei volume, pe hârtie extrafină și grafică de inspirație erotică, vorba aia, se poartă, și le spunea ori de câte ori avea ocazia, lucru de care ceilalți se fereau cu disperare!! În sfârșit, Gheorghe Da Vizantea, că-i și uitaseră numele de familie, era tipul de prozator, ce-și purta originea țărănească cu demnitatea și noblețea răzeșilor lui Ștefan ăl Mare, „talent genuin”, cum i s-a spus, într-o anume împrejurare, deși nu-i explicase nimeni ce înseamnă asta, dar își imagina că nu putea fi decât de bine. Oricum, îi plăcea să povestească de la el din sat, mai trăite, auzite ori imaginare, numai că nu prea găsea ascultători și d-aia s-a apucat de scris, crezând, cu toată naivitatea, că de-ăștia, adică cititori, sunt câtă frunză și iarbă. Miluță Guguștelu, patern, ca în multe alte cazuri, l-a ajutat să-și scoată un volumaș, după care a prins gustul și a devenit, peste noapte, Da Vizantea. Au urmat altele, despre care știa doar că poposeau la Biblioteca

Județeană, în afară de cele pe care le împărțea vecinilor de pe ulița lui.

Masiv și arogant, lingându-și buzele groase și rotindu-și ochii rumeniți de ceva gânduri impudice, luă cuvântul Costache al lui Țapinarul, zis Țapinarul, așezat, metodic, persuasiv, ca de atâtea alte dăți. Din tot discursul său, cei de față, care picoteau de-a dreptul, au tresărit la auzul cuvântului magic: „revistă”!!! Erau strigăte de entuziasm, *aveau sponsorizarea asigurată*, ori de satisfacție și speranță, cel puțin. Guguștelu, mai reținut, care se și vedea instalat în fotoliul de redactor-șef, ștergându-i cu privirea plictisită pe cei de față, plebei get-beget, ce să le faci, rosti bălăbănit, muștrător: *Ar fi bine să trecem la lucruri mai practice!!* Altă voce: *Da, vom face o revistă cum n-a fost alta, să se ducă... duhul, ba nu, buhul, mă rog, îi facem zob!!* Lui Papricaș i se aburiseră ochelarii, Peltică lăcrima la gândul că nu se află de față și prietenul său, Vasile, iar Da Vizantea își închipuia cu plăcere cum îi va crește prestigiul pe ulița unde locuia și... cine știe!! Lidia Tingire Svoboda saliva la gândul numărului mare de colaboratori, tot unul și unul, care vor interveni pe lângă ea să prindă un loc în paginile revistei. A fost momentul când a luat cuvântul Mirela Cotoescu și s-a făcut, pentru puțină vreme, tăcere:

– *Revista se va numi Curcanul literar*, specialitatea casei, adică a restaurantului unde se aflau, iar directorul ei va fi, *cine altul decât inițiatorul, Costache Andrei Dragu, cel plin de diplome și medalii, dovezi indubitabile ale unui talent de... mai multe carate!* Văzând tăcerea suspectă care se instalase brusc, ea continuă netulburată:

– *Nu el a fost în Templul iubirii? Nu e el Purtătorul de cruce? Ca să nu mai vorbim de Aesopice, sper că știți cine a fost Esop!!*

– *Moment, mârâi nemulțumit Guguștelu. Nu tot el s-a ocupat de Arme și lopeți? Da' ce ziceți de unele titluri care-ți dau fiori: Tarantula, Moartea șobolanului? Da' cu ce-a fost de vină biata vietate, vă întreb. Și de ce Curcanul literar? De ce nu... Curca literară? E mai pașnic, mai domestic, mai expresiv...Bașca, promovăm, nu-așa, femeile!*

– *Are dreptate, sări Papricaș, care tocmai terminase un proces civil cu... Dumnezeu, ce atâtea cruci, temple și dumnezei?! E mai bine la Conacul dintre vii, are un aer mai aristocratic, acolo până și cerșetorii umblă în loden!!*

– *Pe ulița mea, e foarte apreciată erudiția lui nea Miluță, că el – se opri o clipă, căutând într-o agendă – multum in parvo... Asta e în latină, adăugă, într-o doară, Da Vizantea, vizibil extenuat de efortul intelectual făcut, după care privi triumfător în jur.*

– *Așa-i, se hlizi Lidia Tingire, ca să echilibreze balanța. Votez, cu toată convingerea, pentru Curca literară!!*

De aici încolo, se ridicară vocile, se făcură auzite insinuări otrăvite, amenințări, reproșuri, fără să observe nici unii, nici alții că, de peste un sfert de ceas, stătea calm, în planul îndepărtat, nea Titi Lampă, sponsorul generos al atâtor cărți apărute în ultimii cinci-șase ani, în acel târg, unde urma să se nască acum o revistă cum n-a fost alta! *Dacă e cărți*, zise el cu înțelepciune, *e nevoie extrinșecă și de reviste!* Destindere generală! Era semn bun, așa își începea Mecena al lor orice discurs care premergea unor sponsorizări substanțiale. Acesta continuă, la fel de grav și responsabil:

– *Pentru că nu ajungeți la o înțelegere de principiu, eu m-am gândit... Și încremeni într-o poziție ce sugera o adâncă meditație... dacă e să fie un Curcan literar, de ce să nu fie și o Curcă literară!?! Condiția – o știți care-i?! O știau prea bine. Pe frontispiciul revistei, în cazul de față, al celor două reviste, trebuia să apară, cu litere bolduite, corp 18: Sponsor unic – domnul Titi Lampă, apropiat și mare iubitor de cultură. Aplauze, felicitări, voie bună și niște priviri furișate între membrii celor două tabere. Așa s-a făcut că în târgul nostru există acum două reviste, doi directori de revistă și sute de aspiranți la gloria Parnasului.*

MIRCEA DINUTZ

ROMULUS GUGA SAU VOCAȚIA TOTALITĂȚII

„Vocația totalității” este expresia asociată profilului scriitorului mureșean Romulus Guga (1939-1983) cu scopul de a-i defini intenția de împlinire prin scris cunoscându-i formele variate și alternând astfel de la un gen la altul cu naturalețe fără însă a se abate de la o tematică personală inspirată din valorile universale, muza fiindu-i omul cu dreptul său la libertate. Atitudinea izvorâtă din conștientizarea rolului pe care un scriitor îl are transpare în opera sa, recunoscând că nu poate rămâne indiferent la oprimarea umană pe care istoria o presupune social și politic, acționând împotriva „tiraniei purtătoare de represiune și agresiune”[1]. Romulus Guga este scriitorul ce-a abordat toate genurile literare concomitent cu cel publicistic fiind redactor-șef al revistei culturale „Vatra” pentru treisprezece ani.

Romulus Guga s-a născut în 2 iunie 1939 în Oradea[2], ca fiu al Șarletei Erceș și al lui Ioan Guga, ce avea ca profesie medicina. Studiile le efectuează în cadrul Liceului „Emanoil Gojdu” Oradea, începând cu anul 1946. Este marcat de moartea mamei, fiind necesar a-și schimba domiciliul la Cluj-Napoca, unde își va continua și studiile în cadrul Liceului „Gheorghe Barițiu”. Anul 1957 îl găsește student în cadrul Facultății de Filologie a Universității din Cluj-Napoca. În acest oraș, debutează

literar și publicistic, ia contact cu personalități ale vieții universitare și literare precum Iosif Pervain și D.R. Popescu, având oportunitatea de a-l cunoaște pe Ion Agârbiceanu. Anul 1958 înregistrează debutul liric în revista *Tribuna*. Se formează literar în ambianța revistei *Steaua*, „sub supravegherea lui A.E. Baconsky și Mircea Zăciu, spirit tutelar fiindu-i și Lucian Blaga”[3]. Ca licențiat în filologie, 1962, va profesa în cadrul catedrei de limba și literatura română a Școlii Generale din comuna Măcișu, județul Cluj, și ca organizator cultural la Casa Universitarilor din Cluj, între anii 1963-1967. Anul 1967 îl găsește angajat ca secretar literar la Teatrul de Stat din Târgu-Mureș, relaționând cu lumea teatrului de care se simte profund atras, deși în anul 1968 îi apare primul volum de poezii, *Bărți părăsite*. La începutul anului 1971, e numit redactor-șef al revistei literare *Vatra*, cu sediul acum în orașul adoptiv Târgu-Mureș. S-a dedicat publicațiilor și colectivului redacțional până în momentul dispariției, octombrie 1983. Inspirat de avântul acestui colectiv a luat ființă în 1972, pe lângă *Vatra*, un cerc de traducători, a cărui activitate se concretizează în

Moment final din „Nebunul și floarea”, spectacol după romanul omonim al lui Romulus Guga (Teatrul Național din Târgu-Mureș, 14 mai 2008)

traducerile tipărite într-o rubrică dedicată traducerilor revistei și în câteva cărți apărute la editurile *Dacia*, Cluj-Napoca, și *Kriterion*, București. El însuși a tradus, publicând mai întâi fragmente în reviste, din Sutö Andras, Jurek Becker, Günter Grass, Willi Meinck. Colaborează publicistic la *Steaua*, *Tribuna*, *Echinox*, *Teatrul*, *Luceafărul*, *Orizont*, *România literară*, *Familia*, *Steaua roșie* (Târgu-Mureș), *Flacăra* etc.

Anul 1970 marchează apariția primului roman, *Nebunul și floarea*, premiat de către Uniunea Scriitorilor, dar și a celui de al doilea volum de poezii, *Totem*. Apoi debutează ca dramaturg cu piesa *Speranța nu moare în zori*, a cărei premieră a avut loc la Teatrul de Stat din Târgu-Mureș, secția română, în 1973. Din 1976, a făcut parte din Consiliul de conducere al Uniunii Scriitorilor din România. A fost distins cu ordine și medalii, între care Ordinul Meritul Cultural (1981). Romanele și unele dintre piesele sale de teatru au fost traduse în limba maghiară, iar un grupaj de poezii i-a apărut, la propunerea Rosei Del Conte, în *Il Giornale dei poeti* (1960). Ordinea apariției cărților lui Guga reproduce parțial și ordinea în care scriitorul a abordat genurile literare fundamentale. Față de momentul debutului în genul liric, la 19 ani, atracția pentru scrisul în genul dramatic se manifestă, de asemenea, destul de timpuriu: laboratorul scriitorului înregistrează astfel de încercări încă din anul 1960, una dintre ele, *Moartea domnului Platfus*, rămasă inedită, fiind inclusă parțial în romanul *Adio, Arizona* (1974), iar alta, *Elefanții*, fragmentar, în alt roman, *Nebunul și floarea* (1970), „cazul unui alienat mintal care se crede mort, prezentat într-un condei ferm, trepidant la lectură, invitând la subînțelesuri simbolice” [4]. În aceeași perioadă, și îndeosebi după 1966, Guga scrie și publică în ziare și reviste clujene, cronici dramatice, →

LOREDANA DAN

organizează spectacole de poezie, încearcă o dramatizare după Dostoievski și citește intens studii de teatrologie, apoi lucrează în teatrul din Târgu-Mureș. Receptarea scrisului său face vizibilă o situație ușor explicabilă: imaginea poetului („un poet împlinit”, cum va afirma Ștefan Aug. Doinaș), după două volume, va fi întrucâtva estompată de aceea a romancierului (îndeosebi prin *Nebunul și floarea*, iar aceasta, la rândul ei, de afirmarea dramaturgului, confirmată prin succesul spectacolelor și premiile obținute.

Cele două culegeri de versuri, *Bărci părăsite* și *Totem* (1970, nu cuprind întreaga creație lirică a lui Guga, după cum se poate constata din ediția postumă de *Poezii* (1986). În aceeași situație se află creația romancierului: pe lângă scrierile publicate, arhiva sa păstrează, în diferite stadii de elaborare, alte trei romane, *Autopsie sentimentală*, *Străbunicul din cămară* și *Prințul incinerat*. Dramaturgia, editată postum în volumul *Evul Mediu întâmplător* (1984), cuprinde și două piese nepuse în scenă, pe lângă cele care i-au creat reputația, fiind jucate de numeroase teatre din țară. Viziunea operei sale este fundamental poetică, în sensul în care liricul, epicul și dramaticul își împrumută firesc atributele și mijloacele de configurare a reprezentării literare pentru a comunica intuiții, stări, idei, sensuri spirituale majore, unificatoare. Poetul din *Bărci părăsite* și *Totem* nu dramatizează stări, situații lirice, perspectiva sa este însă implicit dramatică prin coexistența și fuziunea contrariilor ireductibile ale condiției umane. Poetul percepe „singurătatea lumii-n care pier”, dar intuește și un spațiu mitic regenerativ. În același sens, în epicul său, îndeosebi în romanul *Nebunul și floarea*, ca și în dramaturgie, autorul rămâne „un transfigurator liric al suferinței morale și al regenerării sufletești” (Mircea Iorgulescu). Dimensiunea poematică și alegorică se asociază unor

modalități de dislocare a epicului prin componente marcate liric și dramatic. *Bătrânul, marea și pisica*[5] este titlul articolului despre Ernst Hemingway, față de care publicistul nutrește respect din momentul regăsirii în tematica sa, în tehnica sa scriitoricească, dar și în crezul său, deoarece „n-a suferit minciuna, nedreptatea (...)”. Toată viața lui e viața unui reporter” [6], însemnând un ideal pentru un publicist ce se dorește a reda realitatea prin filtrul său, fiind mereu în rândul din față ca un om ce-și asumă condiția sa și a neamului său, un participant activ la propria epocă chiar și cu riscul vieții. De la Hemingway, Romulus Guga a preluat memorabilele cuvinte: „că omul poate fi distrus, dar înfrânt niciodată!”[7] și setea de realitate socială spre pulsul concretului „mă împinge irezistibil în stradă”[8]. Implicarea de orice fel, îndrumarea culturală, scrisul neobosit și uneori grăbit l-au transformat pe Romulus Guga în *scriitorul total* veșnic preocupat de găsirea formei perfecte ce-i poate transmite mai sigur, mai direct crezul.

[1] Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, Ed. Humanitas, București, 1995, cap. al III-lea: *Ideologie, Utopie și politică; Eticul și politicul*, p. 293

[2] Marian Popa, *Dicționar de literatură română contemporană*, Ed. a II-a, Ed. Albatros, București, 1977, p. 256

[3] Rotaru Ion, *O istorie a literaturii române*, vol. III, Ed. Minerva, București, 1971, p. 924

[4] Ibidem, p. 923

[5] Romulus Guga, *Bătrânul, marea și pisica, Manuscris, Vatra*, an III, nr. 2 (23), 20 februarie 1973, p. 5

[6] Ibidem

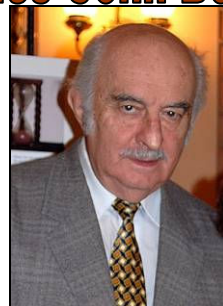
[7] Idem.

[8] Id.

Festivitatea de premiere la ediția din 2006 a Festivalului de Creație Literară „Romulus Guga” (Târgu-Mureș, 2 iunie 2008). De la stânga la dreapta: Răzvan Ducan, Nicolae Băciuț, Daniela Pănăzan, Lazăr Lădăriu, Octavian Iacob.

Jules Cohn Botea

HAIKU

Poem de sorginte niponă, în formă fixă, respectând regula de aur GO-NANA-GO, adică 17 silabe repartizate 5-7-5. Se poate spune ceva doar în 17 silabe? Dacă da, este haiku, dacă nu, este doar un tristih care nu are mesaj și nu emoționează.

A trecut vara – fumul frunzelor arse peste tot ruguri

Valuri de ceață
coboară dinspre munte –
înghițind satul

Copil în lacrimi c-o sfoară ruptă-n mână – zmeul luat de vânt

Vechi fotografii –
cei duși mă privesc zâmbind
doar eu cel viu plâng

Când îmbătrânim devenim tot mai ușori pân’ te ia vântul . . .

Ce trist e să vezi
filme noi cu artiști vechi –
câte ierni au strâns . . .

M-a rugat s-o iert – de iertat am iertat-o dar nu pot să uit

Pe bancă-n ploaie
doi tineri îmbrățișați –
umbrela pe jos

Adesea-n viață urci o scară rulantă – . . .care coboară

Cu pași târșâiți
bătrâna face-alee –
prin frunze moarte

MUZICA TERAPEUTICĂ

II

Literatura vedică stabilește ideea că omul și sunetul sunt legați unul de celălalt, așa cum reiese și din textul biblic referitor la spargerea liniștii prin distrugerea haosului. Repetarea unor sunete are un efect hipnotic. Transa devine din ce în ce mai accentuată prin practicarea unor exerciții preliminare, înainte de începerea rugăciunilor²⁶. Chinezii consideră sunetul *Sema Tsien*(27) substanța tuturor ființelor. Sunetul descompus (*Nada*, în cultura indiană) va fi reconstruit sub aspectul fizic și metaforic, prin încercarea de a deveni *Prana* (28), suflul vrăjtit al vieții. Iată cum în *Peste vârfuri* e sugerată neputința de a lega o imagine auditiv-senzorială: *codru-și bate frunza lin; melancolic cornul sună*, de una experimentală: *sufletu-mi nemângâiet; inima-mi spre tine-ntorn*, pentru ca cele două să poată genera muzică (29). Terapeutică și unificatoare, dătătoare de liniște necesară somnului, muzica emisă de *izvoare* care *suspină* realizează un fel de incantație magică asupra naturii hipnotice din *Somnoroase păsărele...* Cântecul dulce al apei curgătoare induce micilor viețâți o stare de catharsis, ca într-o liturghie menită să ordoneze și să purifice spiritul.

Glasul vechilor păduri, tânguiosul bucium care *sună* decelează îndrăgostitul prin tonalitatea majoră, pozitivă, invitând perechea într-un cadru feeric, cu impact psihogen. Lucrarea corală orchestrată de *codrul verde* care *răspunde (Lasă-ți lumea...)* realizează un desen melodic extrem de complicat, care nu poate fi

acuzat sub nicio formă de banala temă a iubirii, este ceea ce Bulgăr numește, citându-l pe Al. Philippide, deosebirea dintre *asociații* și *corelații*. Drept exemplificare vor fi oferite variante ale poeziei *Strigoii*, care aduc în prim-plan sentimentul acut exprimat prin imagini auditive tenebroase: *Prin vânt, prin neguri trece... și nourii s-aștern / Și fulgerele-n zgomot s-abat din calea ei..(30)*

Observăm profesionalismul cu care se realizează *prizele directe*(31) pentru obținerea sincronului dialogal: culorile timbrale amplificate prin numărul zgomotelor de guri ale păsărilor cu glas ciripitor, ale frunzelor care *se sărută, se hârjoană/ În umbr-adâncă din păduri* sunt în consens cu dorința femeii, din *Diana*, de a pătrunde într-un univers terapeutic, recuperator, așa cum a fost el memorat printr-un mecanism reflex, necalculând și posibilitatea unei modificări polimorfe identificate prin ochiul străin al celui aflat în afara dorinței. *Muzica, de esență religioasă, are misiunea să ne consoleze și să ne îndulcească amarul inimii, pentru că poartă în sine germele de paradis care pot încolți oricând în suflete fragile... Muzica poartă doar aroma veșniciei*(32).

Tudor Vianu consideră că la Eminescu *armonia este irațională. Cântecul adânc al ființei uimite, tragice sau fericite izvorăște în însuși punctul contactului ei original cu viața, cu mintea, pentru a-l înțelege se vede lipsită de orice element cunoscut mai înainte și în raport cu care el ar putea deveni și un element al inteligenței, nu numai, cum se întâmplă de fapt, al puterilor care*

30. GHEORGHE BULGĂR, *De la cuvânt la metaforă în variantele liricii eminesciene*, op. cit., pp. 139-140.

31. CORNEL CRISTIAN, BUJOR T. RÎPEANU, *Înregistrarea sunetului*, în *Dicționarul cinematografic*, Editura Meridiane, București, 1974, p. 233, col. I- II și urm. până la 234.

32. DAN OLTEAN, *Muzica*, în *Mistica metafizică la Cioran*, op. cit., pg. 120- 124. Asemenea lui Eminescu, Emil Cioran pleacă de la o credință apofatică, misticismul negativist propunând un Dumnezeu ca emanație sonoră pe care omul o aude prin tremurul său vital. *Dumnezeu este dar nu există* – acest joc de sensuri filosofice relativizează atribuțiile cunoscutei divinități creștine de care, cum crede Cioran, *te scapă tot vibrațiile muzicii, singurul fel de a ne pierde fără să ne prăbușim și a dispărea fără să murim*.

*resimt și vibrează constant*³³. Autorul sus menționat face referire la poeziile menite să spargă tiparele rigide ale corectitudinii, prin asonanțe, solecisme din cuprinsul versurilor, prin licențe poetice prezente în *Venere și Madonă, Epigonii, Înger și demon*. Poemul

Melancolie sugerează, prin ritmul binar iambic, bazat pe principiul efect-cauză, prin structură și conținutul ideatic, retrăirile accelerate ale celui care a văzut moartea cu ochii. Moartea lunii ține de un ritm personal, acompaniat de sincope descoperite într-un *șintirim*. Descoperitorul își organizează mișcărilor interioare după o muzică neauzită, pusă în legătură cu rigiditatea și răceala realității. Este și ceea ce Vianu spune despre textul citat: *Poetul însuși nu aude decât în stările crepusculare ale minții: În van mai caut lumea-mi în obositul creier/ Căci răgușit, tomnatec vrăjește trist un greier*.³⁴ Pentru adult,

muzica presupune o introspecție, un aspect al iraționalului dornic să atingă starea primordială, inaccesibilă celui care a căzut sub incidența vieții. *Este un fel de diminuare a conștiinței de sine și un fel de coborâre din starea personalității lucide, construită și stăpână pe destinele sale*³⁵. Patria căutată este un fel de *ou* al realului, este ceea ce ar spune Barbu Fundoianu *căutarea și găsirea*, →

GINA AGAPIE

26. SILVIU LUPAȘCU, *Identitate și alteritate în Sfinți ascunși. Călăuzitori de măgari*, Editura Fides, Iași, 1998, p. 53.

27. CONSTANTIN MARIN, *Brahmane. Upanișadele*. III, în *Filosofia indiană. Izbăvirea sufletescă prin cunoaștere și meditație transcendențială*, Editura Moldova, Iași, 1994, pp. 29-31: Sema tsien: diagrama vieții sau râurile vieții la chinezi.

28. *Upanishade*, Prana este un domeniu lumesc, fizic, aparținând corpului și minții pe care le susține, se referă și la respirație, forță vitală.

29. THEODOR PAMFILE, *Șarpele casei*, în *Mitologie românească*, op. cit., p. 77, înregistrează o superstiție conform căreia dacă se bate ceasul înspre ferăști este bine, dacă se bate spre ușa, prevestește moarte.

33. TUDOR VIANU, *Structura poeziei eminesciene ca structură ideală a liricii. Armonia eminesciană*, în *Mihai Eminescu II Structurile operei*, Editura Eminescu, București, 1985, Biblioteca Critică, p. 58.

34. Idem, p. 62.

35. Idem, p. 63.

înainte de orice a justificării absolute.³⁶

Felul în care se reflectă undele sonore în decorul inundat prin sunete prelungi de ecou, creșterea și descreșterea intensității sonore, presupun o cunoaștere a tehnicii cinematografice denumite *reverberație* (37). Mirajul realității fluide se interiorizează pentru a deveni vibrație pură ori înflorează prin sunetele cu tonalități variate, puse în legătură cu misterul și calitatea spațiului vizitat fie de ființe ale pământului, fie de serafimii care se rotesc în jurul inimii lumii, ca într-o lucrare wagneriană de factură germană, care propune o lume supranaturală străbătută de infinit și care sugerează teme ca evlavie, condiția primitiv-spirituală a omului, căutarea unei Patrii prin excelență, a *Graalului*.³⁸

O altă față a târâmurilor către care converg pașii omului eminescian, este aceea de răzvrătit eroic, așa cum apare în *Ondina*.³⁹ Ritmul tumultuos, de factură byroniană provine dintr-un suflet răscolit, coborât în castelul cu *creștetu-i negru și creștetu-i nalt*. Pătrunderea în cavitatea magică, aurie presupune prezența unui cal ce sare prăpăstii adânci, purtând un cavaler care ascunde sub mantie o mandolină. Se aud cântecele nimfelor înfiorând lire și *cytere*. Jocul perfect al vibrațiilor și realizarea unei simfonii, corzile viorii, tobele se organizează în tăcerea peșterii secrete, demoniace din *Strigoii*, unde simfonia funebră exprimă tulburarea celui care pătrunde într-o lume în care sălășluiesc puterile întunericului și unde apariția zeului Zamolxe este pregătită în mod gradat, ascendent: *Fantastic pare-a crește bătrânul alb și blând; În aer își ridică a farmecelor vargă! Și o suflare rece prin dom atunci aleargă! Și mii de glasuri slabe încep sub bolta largă!*

36. BARBU FUNDOIANU, *Conștiința nefericită*, traducere de Andreea Vlădescu, Editura Humanitas, București, 1993, p. 108.

37. CORNEL CRISTIAN, BUJOR T. RÎPEANU, *Reverberație*, în *Dicționar cinematografic*, op. cit., p. 379, col. I-II.

38. GILSON ÉTIENNE, *La mystique de la Grâce dans la Queste del Saint Graal*, în *Les Idées et les Lettres*, 2e édition, Paris, Vrin; vezi și Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, op. cit., vol. II, p. 105 col. II și 106, col. I-II.

39. MIHAI EMINESCU, *Ondina*, în *Poezii-Proză*, vol. I, Ediție de Petru Creția, Editura Cartea Românească, 1978, p. 192.

*Un cânt frumos și dulce-adormitor sunând*⁴⁰.

Pătrunderea în mijlocul muntelui este însoțită de cântecul de leagăn menit să determine pe cei prezenți la procesiune să-și uite legile inexorabile și să îi facă părtași la minunile existenței originare, paradisiace, asemănătoare morții. Regina - umbră apare pentru o clipă, vine din adâncuri împreună cu ecoul corului, *ca-n somn lunatic, în pasuri line*. Timpul restituie aici dubla existență eminesciană ascunsă în cadența apelor ce se lovesc de mal: *Și blânde, triste glasuri din vuiet se*

disfac, / Acușă la ureche-i un cântec vechi străbate, / Ca murmur de izvoare prin frunzele uscate, / Acuși o armonie de-amor și voluptate! Ca molcoma cadență a undelor pe lac. Revelația soarelui transformă totul în furtună, ca într-o imagine apocaliptică, atingând întregul univers.

Interesat să înțeleagă structurile ritmice ale modului în care poetul Mihai Eminescu trăiește sentimentul trecerii timpului, D. Caracostea înregistrează cadența din sonetul *Veneția* sau apropie textul epic intitulat *Sărmanul Dionis* de *Scrisoarea I* întrucât consideră că ambele se raportează la *imaginea clipei suspendate*. *Îndeosebi interesante sunt acele cântece în care*

40. MIRCEA ELIADE, *Zalmoxis, extaz și imortalitate*, în *De la Zalmoxis la Genghis-Han. Studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale*, traducere de Maria Ivănescu și Cezar Ivănescu, Editura Humanitas, București, 1980, pp. 51-53. Potrivit studiului, în comportamentul șamanic al geto-dacilor existau experiențe extatice legate de muzică și de pătrunderea în geografia sacră a lui Kronos care stăpânea Insulele Fericiților, o lume post-existențială de tip paradisiac.

aspecte ale naturii devin simboluri ale trecerii, pentru ca în cadrul acesta, cu atât mai dureros să cadă chemarea nostalgică a iubirii. Criticul citează poeziile *De ce nu-mi vii și Stelele-n cer*(41).

Despre compoziția simfonică din *Călin*, vorbește Rosa del Conte spunând că *două versuri sunt suficiente ca să ne arate sensibilitatea fonică a lui Eminescu și rafinamentul său. Cel dintâi, care evocă o fugă de ape, aproape pe ascuns, pune accentul principal pe a din ape, alunecând pe silabele precedente, în care vocalele sunt toate estompate, iar consoanele sunt în mod precumpănitor lichide. Accentul păstrează deci apei labilitatea ei labirintică și totodată energia ei dinamică a versului. În a doua parte, după o cezură apăsată, accentele fugitive, cu salturile timbrelor ascuțite ale vocalelor i, urmăresc elementul neliniștit care curge în ropot.*⁴² Există aici un vers des comentat, pe care Gh. Bulgăr îl amintește ca fiind apreciat și de Tudor Argezi: *În cuiabar rotind de ape, peste care luna zace, poetul arghezian considerând că redactările variantelor acestui vers au fost frământate numai în minte și versul sonor, plin, unic prin nouitate și plasticitate, prin adâncime și viziuni concrete, i s-a impus deodată lui Eminescu, precum o muzică inefabilă, un acord se impun muzicianului, spontan, ca și conturul expresiv al unui graficianului sau pictorului*(43).

Rosa del Conte aude sunetul zefirului care *cade trece peste flori*, suflul uraganului și bubuitul oceanelor enervate de furtună, surprinde ritmul și teroarea sacră din *Strigoii*, înregistrează cadența blândă a comentariului pe care îl face natura la vederea celor doi îndrăgostiți din același poem amintit mai sus(44).

Foto: Gabriel Stan, „Polimonia”

41. DUMITRU CARACOSTEA, *Expresii ritmice pentru sentimentul timpului*, cap. XI în *Arta cuvântului la Eminescu*, ediție îngrijită, note, addendă bibliografică și indice de nume de Nina Apetroaie, studiu introductiv de Ion Apetroaie, Editura Junimea, Iași, 1980, pp. 281-287 și urm. până la 310.

42. ROSA DEL CONTE, *Secretul muzicalității eminesciene*, în *Eminescu sau despre Absolut*, op. cit., p. 252.

43. GHEORGHE BULGĂR, *De la cuvânt la metaforă în variantele liricii eminesciene*, op. cit., pp. 132-133.

44. Idem, pp. 247-256.

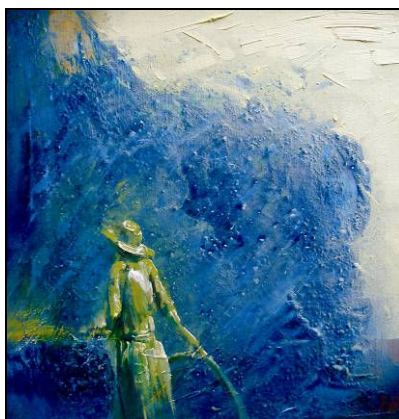
Vom face referire la tabloul întoarcerii în natură și la țesătura de murmure colorate a colțului de rai silvestru împodobit cu aur și argint. Freamătul găzelor este similar mișcării astrelor cerești, exprimă vitalitatea materiei dilatate la maxim. Ritmul pe care poetul îl conferă textului redescoperă afectivitatea extatică, uitarea lumii în avantajul unei anamneze a patriei primordiale. Paralelismul emistihurilor trohaice pune în evidență planul real și planul perceptiv, articulate într-un port al calmei uitări.

Titu Maiorescu remarcă în schimb că nici **Călin**, nici **Epigonii**, nici **Strigoii** nu sunt Eminescu în toată puterea lui. Contururile tremurânde ale descrierilor fără destulă precizie intuitivă, lipsa de claritate a gândirii, greșeli în accentul ritmic și în rime sunt defecte ale căror cel mai aprig critic era chiar Eminescu⁴⁵.

Studii efectuate la Viena și la Berlin l-au asemănat pe Mihai Eminescu, poetul român, cu marii fizicieni Arhimede, Galileo Galilei, Newton, pentru însemnările sale în legătură cu fizica. Filosoful Constantin Noica⁴⁶ descoperă însemnări ale geniului nostru legate de mecanică și căldură, de masă și accelerație, de mișcarea rectilinie, forța gravitațională și cea centrifugă, pune în discuție legile și cauzele mișcării, interacțiunea dintre elemente. Interesant este și modul în care poetul reușește să pună în relație ritmul muzical cu substratul neurofiziologic, afectiv al sunetului, descoperind procesele independente de conștiință și centrii superiori care trebuie puși mereu în repaos prin intermediul somnului. Este posibil ca Eminescu să fi studiat structura metricii și a ritmului, să fi încercat o sincronizare a armoniei pentru a obține un suport omogen, adecvat ameliorării unui topos degradat și obținerii altuia original. Iată ce găsește Constantin Noica în caietul

45. TITU MAIORESCU, *Eminescu și poeziile lui* (18899), în *Critice*, antologie și prefață de Paul Georgescu, text stabilit de Domnica Stoicescu, Editura Pentru Literatură, 1966, p. 487.

46. CONSTANTIN NOICA, *Acel manuscript vechiu de o sută de ani. Viziuni și gânduri cuprinse într-un manuscris eminescian*, în *Introducere la miracolul eminescian*, Ediție îngrijită de Marin Diaconu și Gabriel Liiceanu, Editura Humanitas, București, 1992, pp. 364-366.

2275.B, la pagina 15: *Orice prisos de putere, care strică echilibrul, zboară în tangentă. Actele de volițiune sunt tangente, născute din dezechilibrul momentan al organismului*(47). Să fi dezvoltat poetul român euritmia terapeutică pentru cadrul social pe care îl simțea dureros? Pentru că tot aici găsim ideea că *una e ce faci, alta e ce faci cu tine*, cum spunea C. Noica(48).

Desfășurarea sonoră are la Eminescu o serie de reguli referitoare la cântarea pe o voce, pe mai multe voci, generând nu doar senzații plăcute cititorului sau ascultătorului unui text, ci și o terapie. Când sufletul coboară în dimensiunile cavernoase, acordurile delicate sunt împletite cu disonanțele generatoare de tensiune, de sunete stridente care atrag pentru a simula spațiile proteiforme căutate în lumi edenice: *Metalica, vibrândă a clopotelor jale! Vuieste în cadență și sună întristat (La mormântul lui Aron Pumnul)*. Instrumentele muzicale prezente frecvent în poezia și în proza eminesciană sunt clopotul⁴⁹, cornul, buciul, fluierul, harpa, vioara.

Multe credințe și obiceiuri sunt legate în special de clopotul al cărui sunet alungă răul, demonul sau deochiul, indiferent care este materialul utilizat pentru confecționarea lui⁵⁰. Clopotul are o

47. CONSTANTIN NOICA, *Un simplu caiet*, în *Introducere la miracolul eminescian*, op.cit., p. 120.

48. Idem.

49. Cf *Dicționar Explicativ al Limbii Române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998: clopotul este un obiect metalic în formă de pară, deschis în partea de jos și prevăzut în interior cu o limbă mobilă, care lovindu-se de pereții obiectului, produce sunete caracteristice. Provine din limba slavă veche-klopota.

50. TACHE PAPAHAĞI, *Clopotul*, în *Mic dicționar folcloric. Spicuri folclorice și etnografice comparate*, ediție îngrijită, note și

destinație sacră, însoțind sacrificiile ritualice aduse zeilor, cortegiile funerare, fiind asimilat zeităților indiene. Unul dintre cele mai vechi instrumente muzicale, clopotul este recunoscut ca amuletă sau instrument cu ajutorul căruia se realizează o comunicare în masă. În *Vechiul Testament*, este invocat clopotul pentru a se face referire la templu. Se regăsește în catacombele romane, prezența lui confirmând caracterul tainic și ritualic al instrumentului la care face aluzie și tradiția folclorică a românilor.⁵¹ *Clopotul de-aramă din Se bate miezul nopții*, clopotul ce împlie cu glasul lui ... din *Sara pe deal* sau cel care invocă un imn religios / *E-a clopotului Buga, suspin și lamentare / Ce-a munților ecouri de freamăt l-au împlut (Închinarea lui Ștefan-Vodă)*, cheamă într-o zonă sacră, la o liturghie a liniștii care umple spațiul și aduce un remediu, muzica în sine fiind sursa principală a purificării și alungării răului. Glasul de clopot se aude și în *Călin (file din poveste)* sau în *Egiptul: marea-n fund clopote are care sună-n orice noapte*.

Cornul, un alt instrument muzical preferat, este recunoscut prin glasul lui puternic și răsunător care gonea în trecut fiarele sălbatice urmărite. Cu ajutorul cornului era poporul chemat la slujbele religioase ori era anunțată condamnarea la moarte a nesupușilor⁵². Că poetul Mihai Eminescu a cunoscut valoarea simbolică a cornului care sună... *melancolic / Mai departe, / Mai departe, / Mai încet, tot mai încet, / Sufletul nemângâiet, / Îndulcind cu dor de moarte în Peste vârfuri*, este neîndoios.

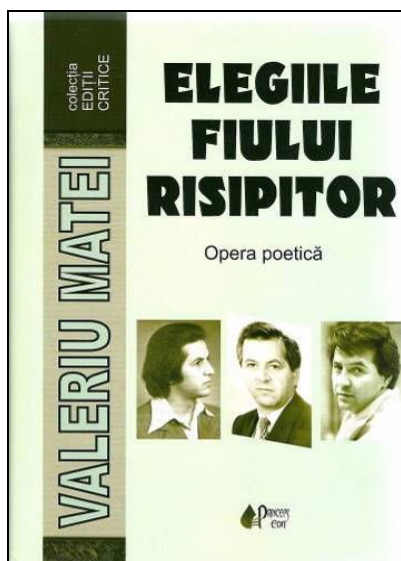
Foto: Gabriel Stan, „Uitarea”

prefață de Valeriu Rusu, Editura Minerva, București, 1979, pp. 144- 148.

51. TACHE PAPAHAĞI, *Mic Dicționar Folcloric*, Editura Minerva, București, 1979, pg.75. Dealtfel este cunoscută atitudinea pozitivă a poetului față de Biserica în care vede realizarea spiritului gregar natural, pe temeiul unui principiu moral care se confundă în fapte cu principiul național. În acest sens vezi G. CĂLINESCU, *Presa. Biserica*, în *Opera lui Eminescu*, vol. II, Editura Hyperion, Chișinău, 1993, pp. 87- 88.

52. GLEB ANFILOV, *Fizica și muzica*, traducere din limba rusă de Petre Dudcovschi, Editura Tineretului, București, 1965, pp.14-15.

Elogiile Fiului Risipitor

Am primit recent monumentală carte de 720 de pagini a poetului și prozatorului Valeriu Matei din Chișinău. (Elogiile Fiului Risipitor, Opera Poetică. Editura Princeps, Iași, 2010. Semnal Editorial). Îl cunosc pe Valeriu din toamna anului 1989 când am fost în prima mea vizită la Chișinău în Basarabia pe când mai exista Uniunea Sovietică. De atunci, am legat prietenii stabile cu mulți Români Basarabeni, eroi ai zilelor noastre, între care se afla și Valeriu. Pe mulți dintre ei i-am adus (cu sprijinul societății „Avram Iancu” din New York) în vizită în Statele Unite. La New York, la Washington și prin alte localități din SUA, i-am prezentat pe acești luptători exilului românesc și multor lideri Americani. La vremea respectivă, eram redactor la Vocea Americii și conferențiar universitar și aveam multe relații politice și academice. Pe Valeriu, cu care mă întreținusem la Chișinău, l-am întâmpinat odată la New York și l-am găzduit ulterior în apartamentul meu din Washington. Am avut astfel prilejul să schimbăm impresii și idei, să ne împărtășim aspirațiile și îndoielile, și să legăm o bună prietenie. În rândurile următoare voi schița în special portretul poetului și contextul în care l-am cunoscut.

Valeriu Matei face parte din generația de intelectuali Basarabeni născută după moartea lui Stalin și crescută în anii ceva mai liniștiți ai comunismului Sovietic. Două lucruri m-au impresionat în urma discuțiilor avute cu el. În primul rând, l-am găsit surprinzător de bine pregătit pentru un tânăr crescut la periferia dintre

România și Rusia. Mi-am dat seama însă că tinerii noștri confrăți de la Chișinău erau la fel de bine formați și maturizați politic ca și tinerii din țară și din Occident. În plus, Valeriu studiasse la Universitatea Lomonosov din Moscova, despre care știam că este una dintre cele mai bune școli superioare din fosta uniune. Și îmi amintesc că la un moment dat Valeriu îmi descria cum a identificat în scrierile în limba rusă ale spătarului Milescu locurile de naștere din Basarabia ale acestui mare cărturar...

Valeriu mi-a vorbit, de asemenea, despre familia lui, despre frații lui, și despre viața criminală de grea la care fuseseră supuși părinții în primii ani ai ocupației Sovietice. Și deodată mi-am dat seama că vorbea despre o familie cu 14 copii. Când i-am cerut lămuriri, am rămas paralizat. Părinții lui Valeriu Matei, Nicolae și Sevastița, țărani simpli din județul Lăpușna, se căsătoriseră la o vârstă timpurie și i-a prins invazia Sovietică cu șapte copii mici... Toți șapte au murit în timpul criminei înfometări comuniste din anii 1946-1947. Părinții au supraviețuit mâncând tulpină de mărar, papură și diverse ierburi care creșteau pe malul Nistrului. Acum înțeleg și mai bine devastatoarele mărturii adunate cu migala unei albine de Alexei Vakulovski în cartea *În Gura Foamei*, carte pe care am citit-o și recenzat-o recent. În trăirea lor de țărani simpli, după o viață complet răvășită de bolșevici, părinții lui Valeriu au găsit puterea să-și întemeieze o nouă familie. Valeriu Matei este unul dintre noii lor copii.

Nu i-am întâlnit pe părinții lui Valeriu, deși în 1989 încă erau în viață, știu însă că în acea vizită am observat lipsa unei întregi generații de Basarabeni. Am întâlnit copii, tineri, dar foarte puțini bătrâni. Am cunoscut generația celor născuți după război. Înaintașii lor nu mai erau însă. Fuseseră arestați, executați, fugiți pe unde au putut, ori deportați în Siberia, de unde mulți nu s-au mai întors. Și mă gândesc cu sufletul sfărțec de durere. Cum e posibil ca unii din fiii acelor martiri să îmbrățișeze încă și azi Rusia și comunismul? Numai Dumnezeu poate să înțeleagă prin ce chinuri au trecut înaintașii fraților noștri Basarabeni!

În întâlnirile pe care le-am avut cu Basarabeni din generația de aur de la 1989, generație care a avut curajul să-și revendice limba, alfabetul, istoria și identitatea, am înțeles că poezia a fost de multe ori pâinea lor cea de toate zilele. Și, într-adevăr, Basarabia a

născut asemenea poeți ca Grigore Vieru, Dumitru Matkovski, Nicolae Dabija, Ion Hadârcă, Valeriu Matei și alții care au cultivat și menținut prin poezie și alegorii adevăratul spirit național românesc. Și mă cuprinde nostalgia...

Am împlinit vârsta de 20 de ani în cunoscuta închisoare politică din Aiud. În copilărie, savurasem din plin poezia clasică românească, în frunte cu Eminescu, Coșbuc, Alecsandri... În detenție, m-am îndrăgostit de poezia patriotică de luptă și rezistență. Și mulți dintre marii creatori Români din anii 50 erau în închisori... Gyr, Crainic, Mandinescu, Cahuleanu și mulți, mulți alții. Deținuții se hrăneau sufletește cu poeziile lor. Eu am învățat pe dinafară aproape o sută de asemenea poezii, pe care ulterior le-am publicat în America. Multe din acele poezii le mai țin minte și azi... „Nu dor nici luptele pierdute, / Nici rănile din piept nu dor, / Cum dor acele brațe frânte, / Care să lupte nu mai vor”...

Poeții Basarabeni au compus un alt gen de poezie, dar poemele lor reprezentau aceeași rezistență împotriva dușmanului de neam și țară. În vizitele mele la Chișinău, am trăit lângă frații Basarabeni momente înălțătoare aidoma clipelor de speranță trăite în mediul poetic de la Aiud. Da! Frații noștri de peste Prut au trăit prin poezie și Valeriu a fost unul din cei care a menținut spiritul românesc. Și deseori mă gândesc: Români din țară s-au „internaționalizat”. Ei cred că s-au sofisticat devenind mai catolici decât papa, dar nu fac altceva decât să se sinucidă și să încerce să ia cu ei și românismul. Poate Dumnezeu i-a salvat pe Basarabeni ca să salveze neamul românesc!...

Cu trecerea anilor, am renunțat la poezie și, treptat, am îmbrățișat filozofia. Mă frământă soarta Basarabiei și a întregii țări. Sper să trăiesc să revăd România reunită și renăscută spiritual. Sper să ne găsim și noi, Români, un loc demn sub soare și sub semnul divinității. Drumul e lung și anevoios, dar poeți ca Valeriu migălesc în continuare la netezirea drumului către dreptate și adevăr.

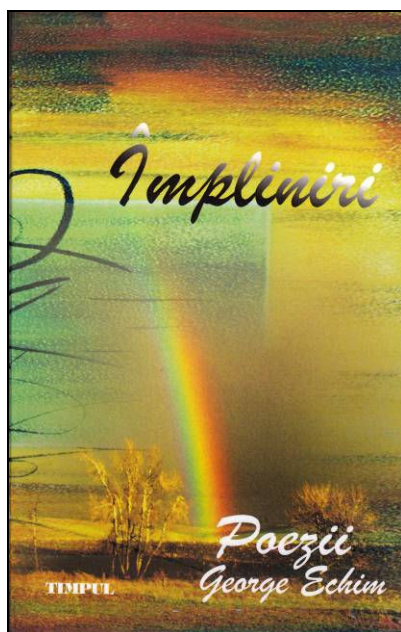
Cât despre poeziile lui Valeriu Matei, prefer să-i las pe cititori să le savureze în liniște. Eu doar le recomand să citească splendida prefață scrisă de un mare intelectual român, academicianul Mihai Cimpoi de la Chișinău.

NICOLAE DIMA,
USA, Octombrie 2011

NUMELE ÎMPLINIRII

Contrar opiniei curente, în fond o prejudecată, comunismul nu a susținut (cu o vorbă socotită de mulți deja desuetă) poezia patriotică; dimpotrivă, dacă nu a neglijat-o, el a deformat-o: în statutul său, se știe, nu conta patria, comuniștii vor fi stăpâniți mai degrabă, neconținut, numai de lupta de clasă și de dictatura proletariatului, de internaționalismul proletar ce dezavua stabilitatea națională; ei negau culoarea etnică. Se ajunge astfel în situația în care, precum în România, s-a încercat reducția, scoaterea din literatura patriotică tocmai a noțiunilor de patrie, de țară, s-a încercat acum surghiunirea istoriei voievodale, a tradițiilor (mirene și creștine deopotrivă) și înlocuirea acestora cu figura „cârmaciului”, mai exact a despotului. Îmi amintesc că erau destui versificatori în epocă ce și-au făcut un prost renume, așa-zișii „poeți de pagina întâi” (soseau la gazete din proprie inițiativă, își cerșeau locul), care îl adulau pe „conducător”, etern neosteniți.

Nu acesta e cazul literaturii patriotice scrise de juristul brașovean (de fel însă din ținuturile Bistriței și Năsăudului, loc al întâiului Mureșanu, Andrei) George Echim, autor, în 2008, al volumului de poeme **Identitate** și, astăzi, al celei de-a doua apariții editoriale, intitulată nu fără de un cuviincios orgoliu, **Împliniri** (Editura Timpul, Iași, 2011). Din poeziile sale așa-zicând de patrie (ele pot fi, de aceea, și de iubire, de glorificare a tradițiilor și istoriei) lipsesc, se observă repede, decorativul, ca și motivul idilic, poncifele seducătoare ale speciei (prezente și la marii clasici), statornic e însă acum la poetul nostru crezul creștin în indestructibilitatea creației divine nelimitate: omul așezat de Dumnezeu pe Pământ, dacă păstrează necurmată relația cu Făptuitorul, îndumnezeiește, el, locul (la George Echim, firește, locul românesc). Patria însăși, țara, vatra sunt așadar (ca să împrumutăm acest termen de la marele teolog și gânditor Dumitru Stăniloae) un astfel de loc *îndumnezeit* („Și din... Binefaceri de Dumnezeu, / Răsare raza de lumină / Care ființa ne-o îmbună”, scrie autorul); un loc adică ce va dura, de aceea, în veșnicii: necorupt, supus prin iubire spălării neoprte de păcate și de prihană. Precum în această poemă, în stihuri sentențioase, **Împliniri**, care, cum se vede, dă titlul volumului (și care poartă ca motto

versuri semnate de un Theodor Echim, doctor inginer, o rudă desigur, de nu cumva e o mistificare benignă a autorului, mare amator, cum s-a remarcat încă din cartea anterioară – **Identitate**, de coduri și taine numerologice: „Din încredere, dăruire și mulțumire / mi-am făcut trecutul. / Din muncă, pasiune și bucurie / mi-am făcut prezentul. / Din vise de fericire și versuri / mi-am făcut viitorul. / Am fost, sunt și voi fi / un om ce se va împlini”). E o poemă ce dă seama de fericirea și bucuria întâlnirii într-o credință cu redempțiunea, cu alte cuvinte cu divinitatea prezentă, răsfirată în toate lucrurile firii – o credință și o prezență care purifică și eliberează; care mântuiesc și-ți acordă împlinirea; care, mai departe, reconstruiesc, în ciuda păcatului:

„M-am întrebat ce îmi lipsește / Și nu m-am dumirit deplin; / Dar iată bucuria-mi crește... / Umil lui Dumnezeu mă-nchin... // Mulțumindu-i pentru toate, / Întreg și împlinit fiind, / Deși sunt încă departe / De ceea ce-am avut în gând. // Pe nimeni nu vreau să supăr, / Nici atât pe Dumnezeu, / Presărat în flori de nufăr / Mă răsfir în curcubeu... // Pierzându-mă în infinit, / Către zările albastre, / Am să revin dinspre zenit, / Încărcat cu flori de astre...”.

Deși Patria, Țara sunt puse, etimologic vorbind, sub semnul țarinei pe care stă o așezare și pe care ne umblă neobosit pasul, sub semnul, apoi, al tatălui (latinescul *pater*), George Echim îi va schimba noțiunii de patrie semnul causal, țara la el originându-se, prin memoria afectivă, în chipul mamei („...rază de lumină

sfântă, ca venind din Rai”). Țara ar fi în felul acesta neconținut biruitoare, precum amintirea de neșters a mamei (durerea produsă de moartea ei, nemărginită, iscând nădejdea în „viața viitoare”); patria și mama fiind astfel cuprinse în ruga nesfârșită pe care o adresăm Providenței („...Cu rugăciunile-nvățate de copil, de la ai mei, / Cu gândul curat, către Atotputernicul și către ei, / Cu smerenie mă plec și ruga o îndrept, / Către stăpânul tuturor, Cel milostiv și drept. // Și zic cu simplitate și sufletul curat: / Mulțumescu-Ți, Doamne, pentru ceea ce mi-ai dat. / Ajută-mă mereu, pe drumuri și poteci, / Să Te iubesc și să Te slăvesc în veci”).

Așa cum au observat și alți comentatori, poezia lui George Echim cuprinde existența umană în polimorfia ei: iubirea în toate ipostazele (de cuplu și de familie, de natură și de semeni etc.), apoi insul raportat la sacru și la comunitate, istoria (cu un accent apăsător pe istoria națională) și istoria recentă (aci nu vor lipsi critica socială, satira, ca și o scriitură pamfletară nerefuzând blestemul și batjocura), în fine, crezul creștin neotestamentar (unele versuri comentând omiletic pericope din cărțile sfinte) etc. De regulă, dezbaterea lirică se petrece la poet într-un spațiu frecventabil, la îndemână, temele contemplate fiind deseori deduse din cotidian, din viețuirea omului comun. Un univers animat însă de chemarea, peste orice depărtări și în pofida dezbinărilor, la întâlnire și înfrățire, la bucurie, sub gândul luminos și atoateveghețor al unei divinități iubitoare: „Cu puterea gândului și a iubirii, / Ne chemăm unii pe-alții la-ntâlnire, / Ne adunăm cu drag și bună învoire, / Aducându-ne ofrande fericirii. // Mereu mă bucur de-ntâlniri, / Le trăiesc pe fiecare fremătând, / Crâmpie de viață și de gând, / Le-adunăm apoi în amintiri. // Întotdeauna rămân cu gol în suflet. / Când trenul pleacă către depărtări; / De fiecare dată îmi este teamă de uitări / Și mă gândesc cum să le preîntâmpin. // Mă rispec pe drumurile lor, / Îi însoțesc imaginar pe fiecare, / Pe toți care au fost în sărbătoare, / La întâlnire de dragoste și dor”.

Neimpresionând prin invenție metaforică, poezia lui George Echim cuprinsă în volumele **Identitate** și **Împliniri** se remarcă prin unitatea de viziune și de stil.

A.I. BRUMARU

O prozatoare și „comorile Arielei”

Cine studiază literatura de limbă română scrisă în Țara Sfântă nu poate să ignore numele Gettei Berghoff, o distinsă prozatoare. Din nefericire, cercetătorii literari de la noi s-au concentrat mai ales pe studierea scriitorilor români din exil, pe masiva recuperare a acestora, o operație necesară, fără îndoială. Se ignoră însă un imens capitol al istoriei noastre literare, cel constituit din contribuția unor scriitori evrei de limbă română, trăitori în Israel. De la plecarea lor din România, în diverse etape, aceștia s-au manifestat în mai toate genurile literare, contribuind și la editarea unor publicații scrise în limba lui Eminescu, dintre care cea mai faimoasă rămâne indiscutabil *Minimum*, revista condusă cândva de regretatul Al. Mirodan.

În ce o privește pe Getta Berghoff, câteva detalii biografice sunt necesare pentru a înțelege personalitatea prozatoarei, pe care recentul, masivul *Dicționar general al Academiei Române* o ignoră. Este o regretabilă omisiune, ce nu scade, desigur, meritele acestei cărți tezaur. Născută în dulcele târg al Ieșilor, în 1935, prozatoarea trăiește de câteva decenii în Israel, continuând să scrie, cu o admirabilă fidelitate față de cultura noastră, în limba română. Prozatoarea s-a afirmat mai ales prin romanul *Ultima ninsoare* (Editura Minimum, 2001), carte ce a cunoscut două ediții. Romanul amintit a fost tradus în 1988 în ebraică, la editura Reshafim. O a doua carte, *Sub zodie sumbră*, i-a apărut în 1991, la editura Minimum, condusă de dramaturgul Al. Mirodan. Nu mai puțin reușite sunt povestirile din volumul *Pe firul de ață* (2006), ce reconfirmă calitățile ei de prozatoare dotată cu o mare sensibilitate a observației, cu un har indiscutabil de povestitor. Nu întâmplător, cartea a fost încununată în Israel cu prestigiosul premiu Lanculovici, ce se acordă la Haifa. Aflată la vârsta înțelepciunii, Getta Berghoff scrutează realitatea cu un ochi viu, extrem de atent, după cum mărturisește pe coperta a patra a cărții sale de povestiri: „Tumulul vieții, firea omenească, falsele conveniențe le primesc ca pe un material brut. Acum, în disponibilitate de timp, contemplan lumea cum aleargă cu pași galopanti pe un fir de ață. Totul sub semnul destinului”. Splendida ei carte demonstrează că arta povestirii rămâne, chiar și pentru grăbitul om modern, o inepuizabilă sursă de fascinație.

Prin recentul volum, *Comorile Arielei*, apărut la editura Napoca Star (Cluj-Napoca, 2011), prozatoarea se

reîntoarce la genul romanesc, cel care a consacrat-o. Căci romanul de debut, *Ultima ninsoare* (2001), este, fără îndoială, capodopera autoarei, fiind istoria convulsionată, tragică, a unei mari iubiri, dar și un roman de observare atentă a unei lumi în derută, cea a perioadei interbelice, prelungită până în epoca dictaturii comuniste.

Prin ultima sa carte, beneficiind de o postfață a reputatului Slomo Leibovici Laiș, prozatoarea originară din România plonjează din nou în „tumulul vieții”, în studierea „firii omenești”. Și de această dată abordează mediul tensionat al Israelului, un spațiu geografic nescutit de numeroase drame umane. Dar destinul personajelor stă și aici, adeseori, sub un

semn al memoriei, astfel că numeroase din faptele narate aici se referă la viața pe care personajele au trăit-o în România sau în alte părți ale lumii. Romanul este, în același timp, o emoționată saga a unei familii de evrei originari din România, care încearcă să se integreze în trepidanta existență a unei țări care trăiește mereu sub spectrul amenințărilor venite din partea vecinilor săi arabi. Personajele sunt surprinse în cele mai interesante ipostaze. E suficient să dăm doar câteva exemple, edificatoare pentru universul în care trăiesc eroii Gettei Berghoff. De pildă, în „zilele războiului din Golf”, când Saddam lansa rachete Skud asupra Israelului, „mulți muzicieni, personalități ale lumii muzicale, au venit din solidaritate să concerteze în țară”. Cu pasiunea pentru muzică ce-i caracterizează, sfidând pericolurile, personajele cărții merg să-l vadă dirijând pe Zubin Mehta, care se „plimba pe stradă cu masca atârnată la gât printre oamenii care-și petrecuseră noaptea în adăposturi”. Un personaj, Roni, retras în casă, ascultă, decepționat de mersul evenimentelor, muzică de „Bach în interpretarea lui Nathan Milstein, a lui Heifetz, a lui Henry Szeryng, Menuhin și Enescu. De două ori

repetase discul lui Heifetz și al lui Enescu și declarase că cea mai bună interpretare era a lui Enescu”.

Sunt doar câteva exemple pentru a sublinia că personajele romanului *Comorile Arielei*, intelectuali de cele mai multe ori, nu își uită nici în cele mai tragice momente legăturile lor cu țara de baștină, chiar dacă depun mai mari eforturi pentru a se integra deplin, cu trup cu suflet, în durele realități ale Israelului renăscut. Una din probele integrării e dată de tânăra Miriam, care se întoarce la religia strămoșilor („la Teșuva”), chiar dacă familia sa nu o încurajează prea mult. De altfel, multe din paginile romanului rețin drumul pe care eroina îl parcurge pentru inițierea sa în tainele Talmudului sau ale altor scrieri religioase. Nu în ultimul rând, romanul *Comorile Arielei* este un original roman de dragoste între o victimă a terorismului, care își pierde vederea, și o tânără lipsită de prejudecăți. Dar, oricâtă putere de sinteză ar avea un cititor, e foarte dificil să sintetizeze bogăția de dramatism, de analize psihologice, de creionare a unor portrete umane extrem de reușite, surprinse în dilemele lor existențiale. Alte pagini vorbesc despre eforturile evreilor de a coabita pașnic cu populația locală, a beduinilor. Un kibuz încearcă să sprijine educația acestor păstori nomazi, dar copiii familiilor care se înscriu la școală precum și cele două învățătoare vor suferi cumplite represiuni din partea comunității de nomazi, care văd în acest gest o trădare, o pactizare cu „dușmanul”.

Fără a putea fi rezumat în câteva fraze, romanul scriitoarei originare din România e pasionant din toate punctele de vedere, excelând prin fina observație a vieții de zi cu zi, cu dramatismul specific epocii contemporane, prin capacitatea de a sonda trăirile personajelor, bine individualizate, credibile sub raport uman. Cartea Gettei Berghoff, *Comorile Arielei*, aparține unui romancier care e nu numai un rafinat mânuitor al limbii române, cu toate subtilitățile și aromele ei specifice, ci și un excelent cunoscător al istoriei evreilor reînțorși în patria lor de origine, Israelul. Cartea sa e o panoramă a vieții israeliene, cu dramatismul, dar și eroismul vieții cotidiene a unor oameni decizi să-și reconstruiască destinele și țara, în ciuda tuturor opreliștilor. Cunoscătoare desăvârșită a psihologiei omenești, scriitoarea își studiază eroii cu o pasiune proustiană, cu o remarcabilă finețe a observației. Deși prin statutul existențial și prin tematica scrisului ei aparține noii sale patrii, Țării Sfinte, Getta Berghoff poate fi revendicată firesc și de „patria limbii române”, de cititorii de la noi, ce au plăcutul prilej de a o descoperi, în acest nou roman, cu toate harurile și darurile scrisului său.

ION CRISTOFOR

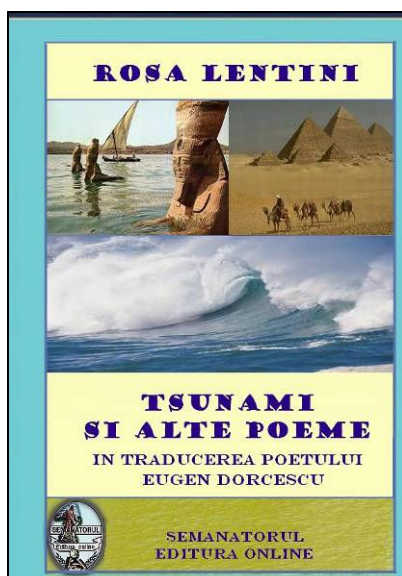
ROSA LENTINI - Simțire spaniolă în rostire românească

De la debutul său editorial (*Pax magna*, Ed. Cartea Românească, Buc., 1972), poetul Eugen Dorcescu semnează până astăzi aproximativ patruzeci de volume de versuri, eseuri, proză scurtă, teorie și critică literară, dintre care patru sunt volume de traduceri, în special din poezia spaniolă (Pierre Loti, *Doamna Crizantema*, Editura Excelsior, Timișoara, 1998; Coriolano González Montañez, *Călătoria*, Editura Mirton, Timișoara, 2010; Rosa Lentini, *Tsunami și alte poeme*, Editura Mirton, Timișoara, 2011, aceasta fiind reluată în același an și în ediție online la Editura Semănătorul, București). Volumul Rosei Lentini, cu versuri de simțire spaniolă emblematică, mi-a parvenit în format online, expediat pe aceeași cale electronică de autorul traducerii (iată, așadar, cum cartea se îndreaptă spre a doua tinerețe fără să prejudicieze valoarea, ci ajutând-o să se afirme în cercuri intersectate în jurul ei!). Mărturisesc că după Dámaso Alonso (*El viento y el verso* - 1925), Mario Benedetti (*Poemas de oficina* - 1956, *La casa y el ladrillo* - 1977, *Poemas de otras* - 2004), după Alegre Heitzman (*La luz con el tiempo dentro* - 1993; *La luz en la ventana*, - 2001), după César Augusto Ayuso (*Afirmación del hombre* - 1980; *La noche ama su sombra* - 1984), cartea Rosei Lentini *Tsunami și alte poeme* mi se pare o continuitate lirică în spiritul a ceea ce scria încă pe la mijlocul veacului al XX-lea în *Poesía española* și în *Poetas españoles contemporaneos* Dámaso Alonso despre destinul comun al poeziei de simțire spaniolă,

indiferent dacă ea se exprimă în castiliană, în bască, în catalană sau galiciană. În traducerea lui Eugen Dorcescu, bun cunoscător al spiritului iberic, Rosa Lentini mă trimite la o observație a lui Salvador de Madariaga potrivit căreia gândirea spaniolă ar fi bogată în geniu, dar săracă în talent, cu precizarea că Madariaga distinge „două tipuri deosebite ale spiritului uman, care se deosebesc prin aceea că talentul este mai ales conștient, continuu, metodic, analitic, critic, iscusit în ceea ce privește forma, în timp ce geniul este mai ales subconștient, discontinuu, liber de orice metodă, sintetic, creator, fertil în ceea ce privește fondul” (*Englez, francez, spaniol* în vol. *Itinerarii spirituale*, Ed. Meridiane, Buc., 1983, p. 228). Rosa Lentini și întreaga ei generație probează tentația spaniolă de a privi totul ca *subspecie aeternitas* cu sprijinul nemijlocit al graiului și al tendinței lui de totalizare, ceea ce constituie sufletul Spaniei. Astfel, ar spune și Madariaga, spaniolul atinge universalitatea fără să și-o propună. Rosa Lentini, poetă, traducătoare, critic și editor, este licențiată în Filologie Hispănică la Universitatea Autonomă din Barcelona. Membru fondator al revistelor de poezie **Asimetría** (1986 – 1988) și **Hora de Poesía** (1979 – 1995), a fost, în plus, directoare a acesteia din urmă, în care a tradus numeroși autori și a realizat mai multe antologii. A conceput și coordonat ciclul de poezie **“Martes poéticos”** în Casa del Libro din Barcelona în perioada

2000 – 2005, unde au citit mai mult de o sută cincizeci de poeți din toată lumea, aflăm din prefața semnată de Esther Ramón. *Tsunami și alte poeme* este pentru cititor un exercițiu complex de semiotică, de psihologie a reprezentării, de testare a maturității înțelegerii și de revelație a metaforei bine structurate în registrele contiguității. Selecția poemelor stă sub semnul apelor care amenință cu dezlănțuirii sinistre, gata oricând să readucă totul la preexistență, iar viața este un tsunami care nu iartă: *Așteptare, răgaz în care ne naștem./ dorință a apelor care prevenindu-ne/ ne obligă să imităm cetățile/ ce ridică ziduri de zăgăzuire/ și poduri ce leagă aceste ziduri chiar după lungi ani de liniște*/(Tsunami). Văltorile sunt rațiune de a fi și răzlețele paranteze în timp dau răgaz pentru aripi și împotrivire: *Străbătând o perioadă de calm/ între un tsunami și altul/ fără ruguri care să-i conducă până acasă/ pe cei care s-au pierdut între ape,/ oamenii uită trecutul*/(Data viitoare). Destinul este o convenție peste puțință, care se presimte nu se raționează, cu punctul de sprijin în afara vieții înseși: *Scade resentimentul/ față de ceea ce credea/ a fi dreptul său/ Ariadna nu este doar/ cea care oferă firul/ ci și cea care deslușește/ scrise/ în ghem/ originea și finalul*/(Piatra). Viața este aidoma unor antilope epuizate în goana spre înainte/ (...) *dacă tot ceea ce ele sunt scapă/ și moare fungind* (ibidem). Aceeași vâltoare, descoperă Rosa Lentini, a aprins întunericul înainte de vreme pentru Alejandra Pizarnik: *Patruzeci/ de ani mai târziu citesc numele în minuscule « alejandra »,/ în gura celui care a stăpânit moartea precum fetița ce/ sub vânturi cenușii așteaptă celălalt țărnm, și scrie:/ “dedesubt sunt eu/ alejandra”*/(Citind-o pe Alejandra Pizarnik). Numai mitul se împotrivește chiar și din adâncuri, din nisipul Nilului, și răzbate împotriva timpului prin Barajul de la Assuan: *Dintr-o barcă îndepărtată se aude cântând o lume nouă, inconștientă de zecile de temple înecate sub baraj, arhitecturi uitate/ care niciodată nu vor mai izbuti/ să iasă la lumină*./ Cântecul identității le dezvăluie și el făcând să pălească orice invenție a denaturării cosmopolite: *În bărci miciuțe, folosind brațele drept vâsle, se apropie copii de feluci ca să cânte/ cântări la modă pe care cred ei că turiștii doresc să le-audă./ Cerem unor ochi îngropați în piele măslinie un*

cântec egiptean. Ochii se luminează/ în timp ce din pieptul plâpând al micuțului țâșnește cea mai dulce intonație, și orice/ altă melodie/ încetează a se auzi în tot lungul râului (Bărcile Nilului). Dincolo de farul de la Alexandria, care zace în mare la două sute de pași de la port, Egiptul rămâne Cheia Lumii: Egiptul tindea spre stele ori se afunda în nisip./ Cu o imensă cheie a vieții făcută din plumb aurit se deschid astăzi cele două/ temple din Abu-Simbel sau cel din Luxor, în antica Tebas, / cu coloanele sale...//

Simțirea lirică a Rosei Lentini s-ar lăsa cu greu prinsă în expresie românească dacă o alta la fel de subtilă și profundă n-ar adulmeca-o, fiindcă sintaxa, topica și în primul rând mecanismele reprezentării pot deveni înșelătoare: *joc împrejmuind marele drum/ desfrunzit, al unei poete/ ce pune temei negurii sale;/ mai târziu locul își pierde răbdarea/(Citind-o pe Alejandra Pizarnik, II). Sau o reflecție superbă poate fi prejudiciată în rostirea ei: Și zice: "iarna urcă prin mine"/ și este mai în sine cu sine însăși.// (ibidem, III). Ori lucrurile acestea nu se întâmplă în traducerea lui Eugen Dorcescu.*

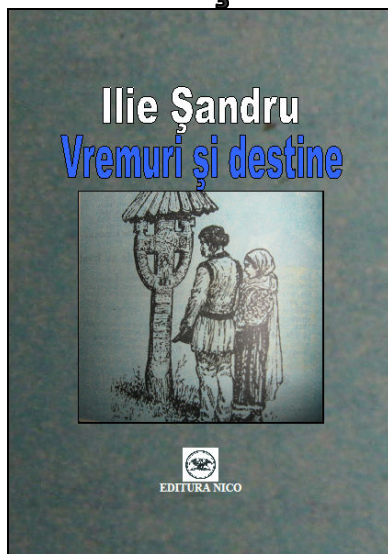
El gustă cu metafora din savoarea aceluși spirit al geniului, despre care vorbea Madariaga, când traduce Omilie (în turnul clopotniței un ritm fără greș,/ dangătul de mort, în biserică/mesă recviem Bach//), ori îi gustă veninul tranchilizant al reconstrucției ființei (*Acum nu este suflet/ încă e niciodată/ ieri este încă/ azi este laț/ niciodată și întotdeauna/ îndepărtat//*) și ajunge la construcții care frizează paradoxul (*un lucru nu este el însuși dacă/ știm să-l ascundem; Citind-o pe Alejandra Pizarnik*).

Am tradus și traduc din limbile franceză și spaniolă. E o muncă utilă și fascinantă. Dar, pentru a o duce cu bine la capăt, trebuie, desigur, să ai anume criterii. Spre exemplu, în ce mă privește, caut mai întâi afinități de mentalitate și de viziune artistică, și abia apoi mă încumet a tălmăci un text, mărturisirea Eugen Dorcescu într-un interviu (Ziarul Lumina, marți, 14 iunie 2011).

Și o face cu onestitatea crezului, adică, citând-o tot pe Rosa Lentini (Simbioză, 5), *Voi micșora apa/ pentru a-ți da să bei/ soarele nisipurilor ...*

IULIAN CHIVU

Vremuri și destine - literatură și istorie

Ilie Șandru, ca prozator, sfidează vremuri și destine, alocând din bugetul său de timp un loc aparte recuperării și restituirii istoriei.

Până într-un punct, prozele sale pot fi ușor etichetate ca proze istorice, pentru că ele valorifică documentul, dar dinspre adevărul istoric se desprind mereu ramificații în care esențială este arta prozatorului, capacitatea sa de a contura personaje, de a sonda adâncimi ale ființei, de a îmbrăca în ficțiune datele istorice, fără a mistifica lucrurile în substanța lor.

Deși unitară, cartea lui Ilie Șandru include trei cărți – una de proză scurtă, povestiri, și alte două de literatură istorică. Una având ca punct de plecare perioada legată de evenimentele din 1848, iar ultima, o „reluare, modificată și adăugită”, a cărții de debut, „Sub cumpăna veacului”, Ed. Petru Maior, Tg. Mureș, 1995.

Într-o bună tradiție a prozei realiste transilvane, de la Liviu Rebreanu încoace, Ilie Șandru, în povestirile sale, reconstituie o lume dintr-o altă lume, devenită trecut irecuperabil, îngropată odată cu cei care i-au dat conținut, cu cei cu care s-a identificat. Satul lui Ilie Șandru nu diferă de cel al lui Rebreanu, atmosfera lui e doar dintr-un alt spațiu geografic, cu suficiente elemente pentru a-l înscrie în categoria „satului universal”, cu evidentele elemente de specificitate. Care țin și de loc, dar și de timpul istoric.

Ca într-o ecuație sociologică, Ilie Șandru ia în calcul toate elementele componente, indiferent de dimensiunea relevanței, pentru a crea identități, dincolo de vremuri, pentru a crea destine, dincolo timp. Ilie Șandru creionează cu abilitate trăsături de

caracter care definesc personajele. El e creator de destine (soții Andraș și Maria), în linii sigure, în țesături tensionate.

Ionuț ar putea fi echivalentul lui Ion din romanul rebreanian omonim, iar conflictul nu este unul diferit ca natură. Iubirea și averea sunt puse și aici în balanță, fără ca finalul să aibă dramatismul narațiunii lui Rebreanu: Aici, Florica e Maria, „fata cea mare a lui Vasilică a Surdului. Țăla cu o droaie de copii, de pe Pârâul Lupu-lui. Vai de capul lui, un sărăntoc și un culduș. Nici izmene n-are, săra-cu’, nici ce pune pe masă, dar a făcut o droaie de plozi. Și, uite, tocmai pe cine a găsit Ionuț să joace. Parcă n-ar fi fete destule în satul ăsta...

– Da-i frumoasă fata, replică buna, privind-o cu atenție.

Frumoasă?! O fandosită și fudulă pe deasupra. Da’ nu are nici cu ce se îmbrăca ca lumea. De unde să aibă? Din păduchii lui tată-său?...”

Ilie Șandru nu recuperează doar atmosfera factuală, ci și farmecul limbajului neaoș.

Epicul lui Ilie Șandru nu se desfășoară însă pe suprafețe mari, se reduce, cu doza de anecdotic și mo-rală, doar la o latură a dramei în satul tradițional, faptele nefiind duse până în ultimele consecințe, rămânând, cel mai adesea, cu finaluri deschise.

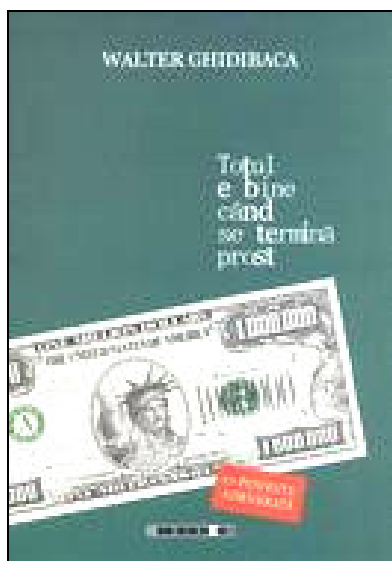
Ilie Șandru nu e străin nici de apetența bogziană a surprinderii naturii în ipostaze aproape idilice. E un veritabil pastelist, atunci când trage cu ochiul spre cadrul în care își plasează acțiunile prozelor sale.

Dar partea cea mai consistentă a povestirilor lui Ilie Șandru o reprezintă istoria, și nu una oarecare, ci cea în care se adună toate frământările românești în lupta sa pentru păstrarea identității naționale, cu punct de plecare în Revoluția de la 1848-1849. Dar se urcă pe treptele istoriei și mai sus, extrăgând întâmplări dramatice atât din lumea dominată de spiritul legionar, ca în povestirea „Răzburarea”, cât și în cea din lumea deportaților din teritoriile românești basarabene în Siberia, ca în „Nahod na Sibir”.

Războiul pare însă o temă ademenitoare pentru Ilie Șandru, iar mișcările de pe frontul românesc din cel de-al Doilea Război Mondial, sunt surprinse cu abilitate cinematografică. Cum la fel se petrec lucrurile când Ilie Șandru aduce istoria până foarte aproape de actualitate – conflictul din așa-zisa Republică Nistreenă. O realitate văzută și ca un prozator, dar și ca un jurnalist de război.

NICOLAE BĂCIUȚ

Neverosimilul ca literatură

Citind, devorând în fapt cartea lui Walter Ghidibaca, **Totul e bine când se termină prost**, Ed. Eikon, Cluj Napoca, 2010, 255 pag., ea mi se relevă cu asupra de măsură și ca un fapt aproape de neînțeles, ba chiar de neacceptat pentru un orgolios din cale-afară așa cum sunt uneori, dacă nu aș fi avut-o în fața ochilor și dacă nu aș fi citit-o.

A scrie un roman foarte bun nu este, iertată să-mi fie impietatea (sic), numai la îndemâna unui scriitor cunoscut, acceptat ca atare, intrat în canon etc., etc. Acest lucru pare, în acest caz, chiar la îndemâna unui om absolut (sau aproape?) necunoscut printre scriitori. Om devorat (și devorator) de mass-media pe care o servește de ceva vreme, W. Ghidibaca, trăiește și scrie (sau scrie și trăiește?) un roman *live* pe care apoi ni-l servește cu nonșalanța celui care știe ce vrea să fie mass-media și cu ce se... înghite ea. În fapt, lăsându-se înghițit de această industrie de produs vise și iluzii pe bandă rulantă, autorul imaginează o călătorie prin imensitatea Rusiei – autorul, spre regretul meu sincer, expediază partea aceasta din roman – și prin necunoscuta care continuă să fie și astăzi această țară – de fapt o mie și una de țări! – și oamenii ei (adică un soi de cădere în... abisul slav!). Sigur că în acest caz nu judecăm verosimilitatea expediției, ci numai posibilitatea ca dintr-o lume reală să te trezești azvârlit în plin... scenariu absurd. Și cum noi românii

nu suntem chiar imuni la scenariță, iată-ne atrași, ca cititori de bună-seamă, fără voia noastră desigur, în găselnița existențială – în fapt cel mai bun scenariu este tocmai viața noastră – a autorului. Autor și personaj, regizor al unui *déjà vu* terifiant, judecător al unei lumi pe care tocmai o creează (cercetează?) și pe care pare a nu o putea înțelege nicum. Iată cum autorul nostru devine victima neputincioasă a propriului demers epic.

Este greu de spus dacă autorul aici de față te atrage și pe tine, cu voie de... stăpânire(a de sine), în acest experiment nebunesc, sau dacă tu, cititorul, ești/devii imediat parte a acestuia. Aici să fie măiestria scriitorului, care scriitor abia de ni se devoalează, sau este vorba doar de mistificarea teribilă ce se petrece în nesfârșitele întinderi ale închisorii rusești de astăzi? Este posibil ca autorul să repete un experiment – distrugerea și manipularea creierelor umane – chiar cu cititorii săi. Pare greu de crezut o astfel de enormitate pentru niște ființe mai mult decât raționale așa cum ne credem noi a fi, ființe tocmai trecute printr-o epocă a tuturor manipulărilor de cuviință. Numai că noi am (re)trăit această senzație la modul cel mai concret cu putință, citindu-i opul. Autorul, care lasă totul neterminat în această carte-experiment, nu are niciun alt fel de feedback al mărturisirilor sale și, cred eu, ne folosește pe noi, cititorii lui, ca atare. Tu, lectorul atent, te simți atras ca într-o mlaștină de povestea măiestrit fragmentată, deși el vrea să te facă a crede într-o anumită ordine prestabilită, pentru că există o ordine a lucrurilor de neignorat acolo în carte (în experiment?), de tipurile umane, dar îndeosebi de atmosfera halucinantă care există și „afară” și „înăuntru”. Lucrurile sunt așa fel prezentate încât destul de repede nu mai poți aprecia cu luciditate unde este adevărata închisoare și unde nu. Ba, uneori, te trezești crezând că adevărate libertate e tocmai în închisoare (în cea cu nr. 2 îndeosebi) și nu pe drumurile nesfârșite – și la ei mereu în (re)construcție – care duc într-un abis atât de verosimil încât groaza te face să... nu lași cartea din mână!

Și asta dincolo de improprietatea unor formulări și de destule erori stilistice și de tehnoredactare (bănuim noi), pentru că altminteri W. Ghidibaca este capabil de adevărate

performanțe literare și în/și nu numai în manipularea ta ca cititor. Aproape pe negândite te trezești plonjând într-o lume din altă lume, una evident paralelă (dar, vai, Doamne, cât de dure sunt atingerile, deși tangențiale, ale celor două!) și ale cărei reguli, și a cărei existență te domină într-un fel absolut, terifiant, implacabil și absurd. Cu toate acestea, iată că mă repet, trăind tu însuși deznădejdea și neputința personajului central, recte a autorului, te lipești de mazăga existenței umane și nu mai poți lăsa cartea din mână. Poate unde în fiecare dintre noi există (refulată) această mizerie de care, câteodată doar, ne simțim, irepresibil, atrași. Desigur că obsesia eliberării din lagărul rusesc – Doamne, cât am mai dorit cândva cu toții să scăpăm din alt lagăr, cel născocit de mințile bolnave ale altor ruși, roșii atunci – nu putea naște în mintea noastră decât o carte a suferinței duse la extrem. Cei care colcăie în jurul autorului se știu vinovați (cu adevărat?) și-și acceptă situația, căutând să-i aducă unele corective necesare asigurării unor comodități de neocolit într-o lume globalizată, liberală, democratică în ultimă instanță: țișările, ceaiul, televizorul și hrana (oare nu vă amintește de ceva știut această minimă nevoie?). Lipsirea de libertatea cealaltă pare atunci suportabilă și ea este acceptată ca ceva de la sine înțeles. Așa încât atunci când în acest spațiu ajunge nevinovatul nostru universal, cum am zice noi că este Ghidibaca, toate se dau peste cap pentru ca el să fie asimilat, la rigoare anihilat, distrus, extirpat, dar nu ucis, că așa-i șpilul. Dar asta nu se petrece prin alungarea din acest spațiu concentraționar, ci – culmea – prin integrarea acestuia în sistemul care funcționa atât de bine până la venirea lui.

Pentru că în toată cartea niciunul dintre ceilalți deținuți nu se vaită de nimic (singura chestie de acest fel este și ea absolut absurdă: i se cere lui W.G. să „intervină” pe lângă Teddy ca acesta să-și reducă pretențiile alimentare pentru care el făcea curat în celulă în locul altora!). Toate disfuncționalitățile acestei lumi se datoresc însă românului.

Tot așa cum și toate reveriile fastuoase (câștigarea aceluia milion de dolari în urma participării la o presupusă emisiune interactivă gen Big Brother)

și apoi cele depresiv-obsesive (imitarea lui de către **toți** deținuții, realizarea unui experiment psihiatric ș.a.) se leagă inexorabil de intruziunea lui W.G. în acea lume-nelume.

Ordinea, ancestrală am putea zice, din închisorile de pretutindeni de fapt, este violată, încălcată și amenințată cu distrugerea tocmai de zbaterele celui care vrea să scape cât mai repede din abisul la care, nici în cele mai negre vise apriorice mării sale expediții din/cu Dacia la Vladivostok, nu s-a gândit.

Interesant, literar vorbind, este faptul că autorul nu lămurește nimic la finalul cărții sale, chiar dacă noi știm – doar el a scris cartea aceasta – că acesta s-a întors acasă (destul de viu, dar cât de nevătămat nu știm). Nu ne spune nimic despre trădarea lui Traian (a fost, n-a fost așa ceva?), despre implicarea Laurei în „experiment” (dacă totuși s-a petrecut acolo un asemenea lucru), despre absoluta „neutralitate” a autorităților române în incident, despre consecințele reale și în timp ale suferințelor autorului (de fapt, într-o „discreție” totală, el nu ne spune/scrie nimic nici despre sine, ca personaj real, totuși, trăind destul de bine-mersi într-o Românie, bănuim noi după o asemenea lectură, destul de reală).

Dorința lui Vova ca autorul aici de față să scrie și despre el poate să ne îndrepte atenția (manipularea să trăiască!) înspre un volum doi al cărții. Îl așteptăm, atâta vreme cât Walter Ghidibaca ne-a dovedit că este un scriitor adevărat. Iar dacă ceea ce ne-a „vândut” aici este doar fantezie, un alt scenariu, al lui însuși de data asta, cu atât mai nestăpânită este dorința noastră să-l (re)citim și pe acesta. Că, vorba aia, ce român nu a suferit măcar odată, măcar odată-n viața lui, de... scenarită?! Scriitorii în mod cert.

MARIAN NICOLAE TOMI

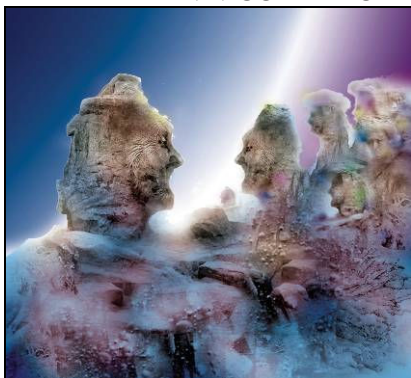

Foto: Gabriel Stan, „Poesis”

EXILUL ROMÂNESC LA MIJLOC DE SECOL XX - o carte rănită de înstrăinare

Exilul românesc de după al Doilea Război Mondial reprezintă un fenomen social, o dramă a istoriei naționale, a celor dezrădăcinați și a familiilor lor. Și mă îndoiesc de faptul că acest fenomen s-a încheiat odată cu instalarea „democrației” din anii 90, mai ales în estul României, și aici mă refer la Basarabia, unde și astăzi destinele sunt măcinate de urmărire politică, privarea libertății de opinie, închisoare sau amenințare cu moartea și înfăptuirea crimelor odioase în cazul atâtor oameni de cultură din stânga Prutului. Din nefericire, soarta celor exilați în Siberia a fost diferită de a celor ce au reușit să părăsească România, plecând spre Occident.

Dumitru Sinu este protagonistul-narator al povestirilor în povestire, care întruchipează eroul mioritic nevoit să parcurgă traseul inițiativ al călătoriei – căutării de sine. Viața bate filmul, iar realul transcende imaginarul în drumul personajului căutător de lumină și eliberarea sa din labirintul transfugului.

Renașterea pe un nou tărâm trebuie să suporte traumatismele fătului la naștere, atât din punct de vedere biologic, cât și spiritual, maturizarea fiind un proces îndelungat și dureros. Obstacolele depășite sunt lecții de viață însușite de nea Mitică, ce îi trasează destinul alături de oameni care îl însoțesc de-a lungul timpului în aventurile sufletului exilat.

Octavian Curpaș, românul care a scris, de departe, cele mai multe articole despre statul Arizona din SUA, jurnalistul care susține literatura și cultura românească din diaspora, omul care a știut să transforme un dialog de suflet în operă literară, să asculte cu îngăduință și să transpună cu rafinament istorii de viață în conținut epic structurat în 30 de capitole, își deschide cartea *EXILUL ROMÂNESC LA MIJLOC DE*

SECOL XX (Un alt fel de „pașoptiști” români în Franța, Canada și Statele Unite), Ed. Anthem, Arizona, SUA, 2011, prin reliefarea „orașului moleșit de căldură” – Arizona – localitate adoptată de autor timp de șapte ani (întâmplător sau nu, cifra magică a miturilor) și locul în care „timpul parcă încremenise și rămăsese, cuminte, într-un colțisor, atârnat de tâlpile bătătorite ale amintirilor...”

Încă din primul capitol, autorul ne anunță că strădaniile eroului nostru nu au fost zadarnice, căci Dumitru Sinu este patronul hotelului unde începe periplul imaginar prin timp cu o serie de figuri și simboluri care nu distorsionează totuși realul, ci pun în ordine și reactualizează straturile profunde ale interiorității sufletești după opt decenii de viață.

Punctul de plecare este satul românesc, Sebeșul de Sus din județul Sibiu, cu oameni din popor ce adună cu simplitate în coșul vieții evenimente care nu pot fi ocolite, le depășesc cu demnitate, stoicism și înțelepciune. Firul epic este conturat de drumul parcurs „de la Panciova la Banovici”, după care întâmplarea îl duce pe nea Mitică în Franța și mai departe în Canada. Perioada în care Dumitru Sinu a locuit la Paris și interferența sa cu personalități marcante ale intelectualității românești și cu oameni de înaltă calitate morală reprezintă mai mult decât pagini de literatură, ci mai degrabă file ale inevitabilei realități. Aici soarta „fugarilor” români capătă un alt sens, iar drumul pe care purced ia cu totul altă întorsătură. Idealurile sunt atinse prin muncă și strădanie. Același lucru se întâmplă și după ce grupul de prieteni părăsește Franța și se îndreaptă unul câte unul spre Canada, încercați fiind de alte greutăți de care românii nu se lasă nici aici învinși. „Nu aveau o viață ușoară, dar toți erau oameni harnici și munceau cu sârg, erau prieteni și erau plini de zel.” De aici povestea continuă alături de familii, soții, copii, cu toate aventurile sale și se întoarce acolo de unde plecase, la satul natal, Sebeșul de Sus, pe care îl regăsim neschimbat în amintirile lui nea Mitică și străin totodată în reîntâlnirea după o jumătate de secol.

TATIANA SCURTU-MUNTEANU

Cartea de pe noptieră

VIATA CA JOC, JOCUL CA VIATA

Copilul râde: „Înțelepciunea și iubirea mea e jocul”

Tânărul cântă: „Jocul și înțelepciunea mea e iubirea”

Bătrânul tace: „Iubirea și jocul meu e înțelepciunea”

(Lucian Blaga, „Trei fețe”, în „Poemele luminii”)

Recunosc, dintotdeauna am fost, și am rămas, o nesățioasă devoratoare de „povești”. Pe rafturile din ce în ce mai înalte și înșesate ale bibliotecii primilor mei ani de lectură, găzduite acum de copiii și nepoții mei, stau de o viață, și acum, într-un spațiu privilegiat, cărți și autori îndrăgiți, niciodată uitați, precum *Basmele românilor, 1001 de nopti, Legendele Olimpului, Mahabharata, Cântecul Nibelungilor, cărțile lui Jules Renard, Mark Twain, Charles Perrault, Frații Grimm, Carl Sandburg, Ion Creangă, Erich Kästner, Ioan Borgovan, Ioan Florea Marian, Iliada și Odiseea, baladele românești, Cavalerii Mesei Rotunde, Saint-Exupery, Al.Mitru, Ana Blandiana, Gellu Naum etc.etc.*, zeci, sute de volume, în iubirea cărora mă refugiam, om în toată firea fiind, în serile reci ale obsedantului deceniu, luminate doar de splendoarea și Binele pe care îl emanau filele acelea subțiate de atâta mângâiere. Lectura basmelor este o bună terapie pentru suflet: în lumea copilăriei, Binele învinge totdeauna Răul. Este, probabil, motivul pentru care – așa se spune! – sufletul moare doar când încetăm să fim copii.

Întâmplarea a făcut ca, la un moment dat, un dar al părinților să „eclipseze”, pentru o bună perioadă de timp, lecturile acelea minunate – luxul meu de seară (căci, peste zi, aveam alte obligații). Am primit, sub un modest brad de Crăciun, cea mai frumoasă carte văzută vreodată până atunci: „**Cele 12 luni ale visului. O antologie a inocenței**”, 1972, Ed. Ion Creangă, splendida, unica, irepetabila realizare a eseistului, prozatorului, scenaristului și traducătorului **Iordan Chimet** (n.18 noiembrie 1924, Galați - d. 23 mai 2006, București). O carte ce aduna

tot ce se scrisese mai frumos în literatura lumii pentru copii... de toate vârstele, ilustrată de mari pictori și graficieni ai lumii, care... s-au jucat, o clipă, cu „mărgelele de sticlă”, într-o frumoasă dimineață a universului. O carte imposibil de reeditat în momentul de față – cel puțin în România –, din cauza unei legislații ce impune o multitudine de proceduri legate de obținerea drepturilor de autor..., dar, mai ales, pentru că minunatul Iordan Chimet s-a înălțat în lumea basmelor și a poeziei atât de iubite. M-am îndrăgostit iremediabil de această carte, după cum îndrăgostită am rămas de „Micul Prinț” al lui Antoine de Saint Exupéry, și mi-am propus ca, odată, când voi avea posibilitatea, să refac această capodoperă ce riscă să intre, pe nedrept, în uitare. Și, dacă nu pot să reeditez această Antologie, să dau cât mai multor copii măcar o fărâmiță din lumina de aur a cărții.

Literatura pentru copii în România zilelor noastre a devenit aproape inexistentă. Poate pentru că, pe de o parte, pe noi, maturii, crizele de tot felul ne-au „acrit”, ne-am tocit spiritul ludic, am uitat să ne bucurăm, și, pe de altă parte, fiindcă a scrie pentru copii, în concurența epocă a internetului, a devenit o îndeletnicire din ce în ce mai riscantă, situată, nu rareori, între sublim și ridicol.

„Tehnic” vorbind, e greu să scrii pentru copii, iar acest lucru este demonstrat de puținătatea titlurilor ce se adresează celor mai mici cititori. Iată însă că..., de la Cluj, o scriitoare vâlceană la origine, mamă și bunică, **Titina Nica Țene**, desfide

toate temerile și vine cu o carte de fermecătoare simplitate, adresată celor mici și lumii lor, intitulată „**Anotimpul jocului**” – **poezii pentru copii** –, apărută la Editura Nico din Târgu-Mureș. Recunosc, manuscrisul m-a încântat într-atât, încât l-am pus „în operă”, în compania unui excepțional grafician – **Rareș Chiriac** (12 ani, elev al Liceului teoretic „Omega” din Târgu-Mureș), „tehoredactor” fiind pictorul **Mihai Chiriac**. Una dintre cele mai frumoase cărțile postdecembriste pentru copii – o adevărată bijuterie!

Scrișul Titinei Nica Țene e ca o fântână la răscruce de drumuri, limpezind și răcorind sufletele prea osteniților trecători, sentimentele ei, depline și nedisimulate - cercei de flori înmiresmate -, bucurând zborul fluturilor și inimile calde. Este reconfortantă această apariție editorială, dedicată „**scumpilor mei nepoți: Anastasia, Catinca, Darius și Paul**”, pe care autoarea o structurează în două cicluri: „Recreația grădinii” și „Anotimpul jocului”.

În loc de prefață, câteva referințe critice edificatoare, între care cea semnată de reputatul scriitor clujean Constantin Cubleșan: „Titina Nica Țene știe să se apropie de universul receptărilor copilărești cu un firesc al prozodiei întru totul notabil, evocând momente de trăire emoțională pe care micii cititori îl percep și îl înțeleg cu ușurință, căci emisiunea se face pe...lungimea de undă specifică copilăriei”. Într-adevăr, iată doar două exemple: „*Am desenat o casă pe trotuar,/ deschisă, am schițat și ușa,/ la fereastră cântă un canar,/ și m-am mutat acolo cu păpușa...*” („Desen pe trotuar”); „*Am rămas uimită,/ când am rupt o floare/ care, dintr-odată,/ a-nceput să zboare.// Nu știu care-i flutur,/ nu știu care-i floare,/ Fluturii sunt stele,/ stele zburătoare.// Într-o dimineață/ de peruzea -/ au venit trei flutur. n grădina mea*” („Fl zburătoare”).

Este superb acest tandem al generațiilor, care demonstrează că talentul nu are vârstă. Prinși în „Anotimpul jocului”, Titina Nica Țene și Rareș Chiriac, spre bucuria generală, alcătuiesc o echipă de aur!

MARIANA CRISTESCU

PAGINI DE ISTORIE INSTANT

PAȘI PRIN PUSTIA VEACURILOR

(I)

A propune, în ziua de azi, un periplu inițiat prin intimitatea creației unor autori sau oameni de cultură reprezintă nu numai un act de curaj, dar, mai curând, o aventură teribilă.

Ceea ce reușește Mariana Cristescu în cartea **Trandafirii deșertului (România, mon amour)**, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2011, e o probă de jurnalism exemplar și o dovadă de generozitate și deschidere sufletească față de valorile autentice ale neamului, recunoscute sau nu, dar care-și semnează, fiecare, dreptul la exprimarea neîngrădită, drept dobândit după ani de încorsetare a Cuvântului și chiar a gândurilor.

Mariana Cristescu este, fără urmă de îndoială, un jurnalist de linia întâi, care și-a luat în serios vocația, încă de la primele pagini scrise. Pentru ea, scrisul nu e o bagatelă, ci un *modus vivendi* și arta desăvârșirii Cuvântului, chiar o datorie de onoare, pe care o achită exemplar. Vocea ei răsună precum cea a unui stentor care anunță o veste în Cetate. Este Glasul cu porta-voce care pătrunde în inimi și se întoarce-n ecou. Chiar dacă cei care trebuie s-o audă își fac urechea toacă. Stăruind în lupta cu vremea, jurnalista reușește să „miște” uneori, chiar și munții. Ceea ce nu e de ici-colea. Efectele articolelor sale din reviste, hebdomadare, cărțile sale s-au văzut și simțit imediat sau pe timp îndelungat, fiecare studiu de caz fiind teaurizat în sipetul inimii. Ceea ce frapază la Mariana Emanuela Cristescu este că ea, în pofida presiunilor de orice fel, a rămas dreaptă în scris ca și în viață, preferând să-și asume responsabilitatea cuvântului său, în orice situație. Ceea ce e admirabil. În acest sens, Mariana Cristescu poate constitui, pentru tinerii gazetari și jurnaliști, un model perfect despre cum trebuie să-și exercite profesiunea și să respecte codul deontologic.

Polemicii distructive, jurnalista i-a preferat susținerea cu argumente clare, temeinice, o logică fără cusur și adoptarea unei poziții ferme în afirmații, acoperite de o bogată documentare și de o cultură enciclopedică solidă.

Cartea este o reușită din toate punctele de vedere, nu numai prin contribuțiile interviuvelor, dar prin întregul ei, care semnifică o viziune

clară asupra fenomenului cultural de la răscrucea veacurilor și, în mod conjunctural, al mileniilor.

Și cum răscrucea mileniilor a însemnat un punct de reper semnificativ, un prag important la care se raportează toate domeniile vieții sociale și culturale în accepția bună a cuvântului, cartea de față este una dintre oglinzile prin care putem vedea dinamica literaturii, în funcție de reprezentanții ei străluciți, care ar putea alcătui, și ei, aidoma celor din veacul XX, o falangă de aur rămasă în istorie.

Ce a dorit Mariana Cristescu în această frumoasă demonstrație de înalt profesionalism jurnalistic? Desigur, nu gloria de moment, înseilată pe o copertă ori titrată într-un jurnal, fie el și cotidian. A dorit să semnaleze semnele veacurilor care s-au încrucișat, cu doar câțiva ani în urmă, semne prea puțin prielnice culturii, dar care s-au impus în pofida vitregiilor politico-economice și sociale și au ieșit la lumină precum ghiocelul răzbate potriviția zăpezii și își ridică creștetul în lumină.

Autoarea, prin toate cărțile de până acum, a dovedit cu prisosință că este o forță, o voce puternică, legitimă, perspicace, penetrantă, care s-a impus cu pregnanță în lumea jurnalistică, o lume foarte dură, unde nu toți răzbesc.

Încă din primul articol, **La Târgu-Mureș, ... „Fahrenheit 451”?!?** – autoarea face câteva asociații și similitudini neașteptate cu titlul și conținutul unui roman celebru, ecranizat, cu acest titlu: **„Fahrenheit 451”** – scris de Ray Bradbury: *o alegorie cu multiple sensuri, dominată de previziunea sumbră a unei lumi silite să își renege trecutul și umanitatea prin*

distrugerea memoriei și a tradiției, miza conflictului care opune indivizii și societatea fiind libertatea spirituală. Celor care nu își mai amintesc filmul și nu au avut șansa de a citi nici cartea, le reamintim că... 451 grade Fahrenheit este temperatura la care... ard cărțile!

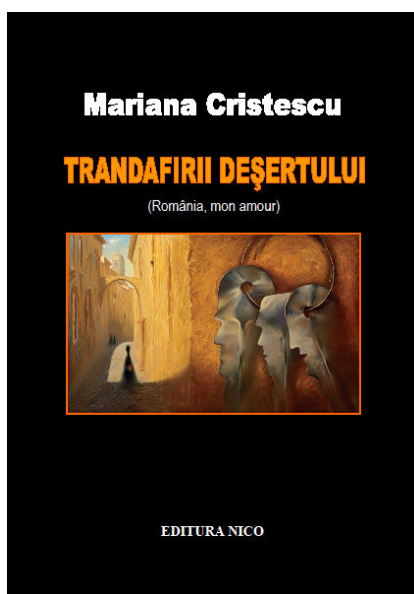
Pornind de la această aserțiune, autoarea face un expozeu al stării de cultură în mediul rural, mai precis, la bibliotecile sătești. Biblioteca – acest bastion al culturii – se năruie încetul cu încetul, dacă nu cumva este smulsă din rădăcini cu buldozerul. Locul ei îl iau restaurantele, farmaciile, casele de licitație, cazinourile. Fenomen generalizat. Fondurile de carte care, atât cât au mai rămas, zac prin localuri improprie, ori lipsesc cu desăvârșire, fiind distruse, odată cu noile schimbări de mentalitate survenite în ultimele două decenii. Cartea – un obiect desuet – care e tratat cu indiferență, dacă nu cumva cu dispreț și derădere, ca fiind ceva total nefolositor, *Cititul e pierdere de vreme!* – a trecut prin războaie, calamități, dar acum nu mai poate trece de indiferența oamenilor.

Și Mariana Cristescu trage concluzia justă, la care subscriu în totalitate: *Într-adevăr, nu numai somnul rațiunii și pasivitatea nasc... monștri, ci și rapacitatea, jalnicul „consens” al goanei după arginți...*

Pentru oamenii care și-au dedicat întreaga viață cărților e un lucru extrem de trist, chiar deprimant. Toată munca lor se poate năruie într-o noapte. S-au văzut cazuri când s-au ars biblioteci întregi.

Dar cum poți să arzi spiritul?

Temă de meditație: a ucide spiritul e mai grav decât a ucide trupul. Un om mare a spus că nu trebuie să distrugi bibliotecile dacă vrei să distrugi spiritul, ci trebuie doar să-i faci pe oameni să nu mai citească. Și ce alternative i-ai putea oferi? Manele, emisiuni de divertisment jalnice, dispute politice sterile și

interminabile, show-uri de scandal cât cuprinde.

Te întrebi, apoi, unde au dispărut valorile?

În spatele cortinei, pentru că la față de cortină sunt alți corifei. Ai banului, ai sexului, ai kitsch-ului înflorind pe tarabe...

Mariana Cristescu atinge aceste probleme spinoase, acute, cu maximum de responsabilitate, cu bun-simț, cu fermitate. Cine are urechi de auzit...

Mariana Cristescu abordează subiecte din toate domeniile vieții sociale: sănătate, învățământ, cultură, educație, artă, sport, ecologie, dar și din toate mediile sociale și în toate aceste ramuri ale vieții poziția ei este echidistantă, obiectivă, calmă, echilibrată, strălucitoare. Articolele, portretele, evenimentele semnalate alcătuiesc un autentic florilegiu al vieții cotidiene pe plaja sfârșitului și începutului de veac, dar și reiterând subiecte din istoria noastră imediată, pe care le aduce la zi, urmărindu-le evoluția.

Se știe foarte bine că omul are nevoie stringentă de a fi informat și de a primi informațiile din surse sigure. Fără știrile diurne, omul se poate simți ca de pe altă planetă. Cu condiția ca aceste știri să fie corecte, obiective, bazate pe adevăr și imparțialitate. Subiectivismul și „tragerea pe turta proprie” dăunează mai mult chiar decât totala lipsă de informare. De aceea, responsabilitatea morală a jurnalistului este enormă. Unii jurnaliști își fac chiar o armă de luptă din Cuvânt pentru a lovi în persoanele pe care nu le agreează ori nu sunt de aceeași parte a baricadei. Poziția jurnalistului trebuie să fie, așa cum am mai spus, echidistantă.

Toate acestea fac din Mariana Cristescu o **profesionistă a cuvântului, un om dăruit vocației sale.**

Nașterea de sine în cuvânt este deja, pentru Mariana Cristescu, o realitate care nu mai poate fi pusă la îndoială.

Alături de problemele spinoase ale societății actuale, Mariana Cristescu scoate în evidență în scrierile sale și modelele de urmat, în chip deosebit pentru tinerii care sunt destul de confuzi și derutați din pricina nesiguranței și bâlbâielilor Ministerului Educației care introduce fel de fel de „noutăți” în sistemul de învățământ și cel educațional, care au darul mai mult să zăpăcească tânăra generație decât s-o instruiască. Principalele repere au fost subminate și se caută asiduu false repere. Istoria, Limba Română, tradiția, datinile, patrimoniul național au fost, pe rând, înecate în oceanul de falsitate, de

minciună, îndobitocire și spirit gregar care bântuie la toate nivelele vieții.

„**Leția de demnitate**” este un exemplu care ilustrează promovarea valorilor autentice și exemplul bun de urmat pentru tineri. *Reputata actriță britanică Vanessa Redgrave, laureată a Premiului Oscar, a două Globuri de Aur, și a Premiului pentru cea mai bună actriță la Cannes, este cunoscută în întreaga lume pentru implicarea activă în apărarea drepturilor omului.*

Implicarea artistei în proiectul „Roșia Montană” este onorabilă.

Din 1995, este Ambasadoare a Bunăvoinței din partea Organizației Națiunilor Unite. Invitată de onoare a Galei TIFF de la Cluj-Napoca și premiată de Festival pentru întreaga sa activitate artistică, ea a declarat pe scenă: **În momentul în care îmi va fi înmănat acest premiu, doresc să îl dedic lui Eugen David, Eugen Cornea și Asociației «Alburnus Maior».**

Dacă prestația mea de o viață înseamnă ceva, atunci înseamnă că am știut să ascult oamenii, oameni care au muncit din greu pentru lucrurile importante în care credeau. În numele celor care cred în ceva, dedic acest premiu lui Eugen David. Sunt convinsă că îl cunoașteți, este un fost miner, dar în același timp principalul militant pentru salvarea Roșiei Montane. Salvarea acestei zone nu este numai o problemă locală, este o problemă a Europei și a întregii lumi. Planeta noastră este pe moarte, și nu avem dreptul să distrugem un ecosistem a cărui refacere ar dura câteva sute de ani.

Așadar, nu știrile mondene, despre party-uri din cercurile bogate, nu cine cu cine s-a căsătorit și când au divorțat, subiecte care fac rating pe toate canalele TV, dar știri importante care privesc în mare măsură soarta țării noastre, a bogățiilor ei naturale, a conservării patrimoniului, acestea sunt principalele subiecte ale gazetarei Mariana Cristescu, în care ea își dă măsura supremă a virtuților scriitoricești.

Dacă toată lumea ar lua atitudine față de problemele majore cu care se confruntă România, cei care le provoacă nu ar mai avea atâta curaj să o distrugă. Prezentarea aceasta este și o **pledoarie pro domo** și mi-o asum.

Când citești o știre ești tentat s-o iei de bună, fără să te întrebi, însă, despre sinceritatea sau buna documentare a semnatarului. Multe lucruri negative s-au putut întâmpla din cauza dezinformării cititorilor, iar uneori evenimentele au luat chiar întorsături

dramatice. De aceea, știrile trebuie probate de către gazetar, cu mai multe surse. În goana după senzational și după exclusivitate sau întâietate, unii ziariști se pripesc și trimit știrile fără verificare.

Mariana Cristescu are darul rarissimi de a putea pătrunde în miezul problemelor, în esența lor, și de a trage concluzii juste. În această privință, scriitoarea este cu adevărat ceea ce se numește în limbaj jurnalistic „cap limpede”, în permanență, și nu doar în orele de serviciu, când trebuie să dea BT-ul în urma citirii pe verticală a titlurilor.

Acest gen de scriere este cu atât mai dificil cu cât trebuie să fii obiectiv și concentrat pe idee, într-un spațiu restrâns, în care trebuie să spui totul. Informația restrânsă este apanajul timpurilor moderne, când omul nu are timp suficient pentru analiza fiecărei fraze.

Revenind la articolul despre Vanessa Redgrave, intrată de curând în proiectul și în marea familie a Campaniei «Salvați Roșia Montană!», trebuie subliniată atitudinea morală pe care trebuie s-o aibă fiecare cetățean al planetei pentru a nu distruge nimic din ceea ce i-ar putea afecta și pe alții, doar pentru a-și satisface unele dorințe proprii. Leția de demnitate oferită de actriță este sublimă: ea s-a deplasat la fața locului, a vorbit cu localnicii, i-a încurajat, i-a susținut și s-a dedicat acestei cauze, necondiționat.

Mariana Cristescu înserează în carte multe „*exerciții de admirație*” – față de confracții de condei, semnalând aparițiile unor cărți remarcabile, dar și portretizându-i cu multă căldură și generozitate, specifice unui spirit de înaltă ținută artistică și morală.

A te bucura de bucuria altora este apanajul oamenilor aleși.

Dar și încurajarea talentelor nu a rămas mai prejos. În acest sens, Mariana Cristescu evidențiază zborul fulminant al tinerei artiste plastice Alexandra Nechita, „Micuța Picasso”, în articolul: **Români de geniu, în America zilelor noastre.**

Mariana Cristescu semnalează un fenomen îngrijorător: *În fiecare an, mii de tineri români, din motive financiare ori de dragul aventurii, aleg calea bejeniei. Cei mai mulți se pierd în masa informă, umilită, a emigranților. Există însă și învingători: cei hărăziți de Dumnezeu, care se înalță, se impun oriunde, adăugând geniului seriozitate și muncă. Și, nu în ultimul rând, dimensiunea morală a actului creator.*

CEZARINA ADAMESCU

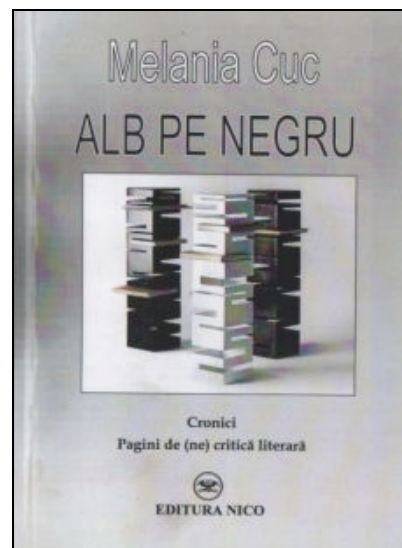
Cronici pentru prieteni

Mulți dintre noi se întreabă care este rețeta scriitoarei Melania Cuc în literatură? Cu o energie debordantă, scriitoarea care trăiește pe plaiurile Bistriței surprinde prin ritmicitatea cu care îi apar cărțile. Doar anul acesta ne-am bucurat de volumul de poezii „Via dolorosa”, pe agenda Melaniei fiind și volumul confesiune „Cartea cu coperte de sticlă” ce se va afla în curând pe piață, în care scriitoarea se destăinuie în fața cititorilor.

Cartea *Alb pe negru*, apărută la Editura Nico, este un compendiu de critică literară de bună calitate, făcută nu cu sabia unui critic periculos, ci cu sufletul unui om care a fost redactor cultural la cele mai prestigioase reviste din Capitală. Ne întâlnim cu cărțile unor prieteni, așezate pe rafturile sufletului. Melania Cuc are darul de a aduce în fața cititorilor cronici care pot fi asemănate cu fructele ce dau dulceață acestor zile. „Intrând” în cartea

scriitoarei putem gusta, prin ochiul specialistului, cărți care au făcut istorie atât pe plan local, cât și național. Între scriitorii Ioan Barb, Mircea Bradu, Suzana Fântânanu, Ionuț Caragea, Florin Contrea, Lucian Gruia, Paul Polidor, Petre Rău, Grigore Vieru, Andrei Vârtic, Al. Florin Țene, sunt așezați, la loc de cinste, și bistrițenii Grigore Avram, Suzana Deac, Victoria Fătu Nalațiu, Maria Oltean, Dumitru Munteanu, Nazarica Munteanu, Luca Onul, Ovidiu Pojar, Victor Știr. Fiecare cronică este făcută cu aplecare asupra detaliilor literare, cu gândul cel bun, dar și cu părerea profesionistă a specialistului.

Melania Cuc propune, prin această carte, jocul culorilor, al cuvintelor, al trăirilor unei generații de scriitori. Spațiul și timpul sunt condensate în pastile critice pe care autoarea cărții ni le oferă ca un remediu pentru cunoașterea istoriei literare. Cartea surprinde prin dinamica spațiului virtual, al fiecărei cărți, ceea ce scriitorul dorește să ne transmită prin intermediul unui volum fiind conturat

de Melania în câteva cuvinte cheie. Volumul este o oglindă a Melaniei Cuc, care ea însăși își destăinuie gândurile despre viața literară în fiecare recenzie pe care ne-o dăruiește.

MENUȚ MAXIMINIAN

O nuntă aparte

Poetul Gheorghe Andrei Neagu propune, prin volumul *Nunta neagră*, apărut la Editura Valman din Râmnicul Sărat, întâlnirea cu dragostea ce abundă pe ritmurile cuvintelor. Un singur poem, de o întindere impresionantă, care aduce în fața noastră zbuciumul sufletului, sacrificiul și biruința celui mai puternic sentiment al omului, iubirea.

Poezia este tradusă în engleză (Gabriela Pachia Tatonirescu), franceză (Virginia Bogdan), italiană (I.D. Denciu), rusă (Alla Murafa) și spaniolă (Mioara Angheluță), astfel încât de povestea neobișnuită a

nunții celor doi eroi să beneficieze cititori din întreaga lume. Povestea începe atunci când. „Ziua-și ridicase fruntea / Din pădurea adormită”. Natura este cea care va contura frumusețile celor doi îndrăgostiți. O poveste aparte, în care mireasa vine dintr-o lume aparte, cea a răului, a suferinței, însă cu atât mai mare este patima: „Când cu ochii plini de patimi / Mă îndrept spre ea, strigoi / O aștept ca altădată / Să se nască din copaci / Alergând înflorată / Și cu buze, ochi de maci”. Pe acorduri muzicale va veni și primul fior: „În sărut suav de brumă / Stau ascuns în zor de note / O ghicesc ușor venind / Pe cărarea sărutată / De atâtea ori, pierind”. O poezie care ne amintește de *Luceafărul* lui Eminescu, iubirile împlinindu-se dincolo de gândurile umane: „Mă cuprinde cu durere / Îmi ghicește gândul-taci! / Șoapta este azi un strigăt”. Fiecare trăire este completată de lacrimile care astâmpără dorul: „Iar plânsul, mut și aspru / Se așază peste noi / cerul nu mai e albastru / ochii sunt vâpăi”. Versurile, la persoana întâi, sunt ca o spovedanie în fața cititorului, a eroului îndrăgostit: „Când cu buze tremurate / Mă sărută pătimaș / Ziua nunții sorocite / A veni! E azi.” În acest context, al nunții, mireasa se vede năpădită de gândul dedicării persoanei iubite: „Plânge ea, iar eu sunt plânsul / Florilor căzute-n drum / Numai dorul meu, nebul, / Cată ochi-nfrigați”. Peste frunze sângerânde, iubiții se vor însoți cu vântul pentru ca trupurile să adune cântecul iubirii:

„Despletind păduri de fum / Trupul meu cuprins de jale / Își înalță rugi spre ceruri / Zeilor, cer îndurare”.

Nunțașii sunt și ei diferiți față de petrecerile obișnuite, venind lălăind atunci când „Fata plânge-ncetișor, / Păru-i despletit în valuri / Ochii cată ajutor”. În acest context, al dragostei interzise, apare în vers și poetul care este luat la rost de zei pentru scrierile lui: „De data asta ai judecat / Gândul tău poete / Ce-i asta? Dragoste? Iubire? / Au dreptul muritorii să iubească? / Să prindă îndrăzneala nefirească?” Când mireasa este așteptată peste vremile lumii, fiind îmbiată la un pahar de vin de zei, mirele este supus celor mai tari încercări psihologice: „Voi ați ucis nevinovat / Un zbor de inimă curat”. Atunci când zeii îl privesc de sus, el caută târzia mângâiere pentru salvarea dragostei: „Nunțașii stau de piatră / Cu ochii răi și crunți / Și fiecare așteaptă / Urmarea acestei nunți”. Purtând-o „cu brațe de mort / Dând iar tribut durerii”, iubitul își așteaptă mireasa, fiind mângâiat de mâinile-crengi ale pădurii: „Se clatină copacii / Cutremurați de vânt / Din contopirea pură / A dorului cu iarba / Zac miri uciși de ură / Plânge pădurea”. O adevărată odă dedicată dragostei, cu versuri frumoase, care se citesc cu bucuria omului care iubește frumosul. Ținuta grafică, paginile negre, florile care însoțesc versurile dau o notă aparte cărții, făcându-ne s-o așezăm pe raftul cu cele mai frumoase poeme de dragoste.

MENUȚ MAXIMINIAN

NOPTI DE CEARĂ

Lucian Dumbrovă are disponibilități creatoare surprinzătoare pentru un destin care a stat de(o)parte de tumultul vieții literare,

manifestându-se cu discreție și modestie.

Scrie și poezie și proză cu o ușurință proprie celor cu mult har, extrăgându-și din orizontul stilistic ademenitor acele acorduri care să sune cât mai personal.

Textele sale de acum, din *Nopti de ceară*, volum apărut recent la Editura Nico, au ritm, muzicalitate, într-o curgere firească a stărilor, de la eros la accentele sociale, rezonând la ceea ce i-a oferit, dar mai ales nu i-a oferit viața.

Confesivă, poezia sa dă dimensiune (auto)biograficului, autorul scriindu-se pe sine, „cu patos și delir”, cum spune într-un text, rătăcitor prin lumi, devenit el însuși „mal străin”. E o perspectivă mai degrabă amară, într-o fatalitate a hazardului, într-un alt fel de exil, la un alt Pontus Euxin.

În „nopti(le) (sale) de ceară”, Lucian Dumbrovă s-a sprijinit pe imagine, într-un soi de „ut pictura poesis”, legând fotografia (ca pictură a naturii) de text, într-o consubstanțialitate fericită.

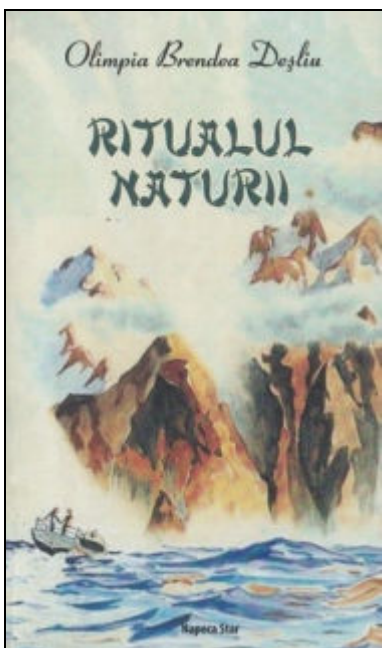
Imaginile sunt poezie, poeziile sunt imagini, mărturisind căutări, acceptări și refuzuri, abandonuri, împăcări mioritice cu soarta.

Neoromantic în structura sa, Lucian Dumbrovă nu-și refuză, mai ales, bucuria versului clasic, care-i asigură siguranța a rostirii, încredere în ecoul pe care acesta îl provoacă într-un receptor înstrăinat, care-și caută identitatea într-o lume care nivelează, opacizează, tot mai indiferentă la valori morale și dimensiunea metafizică a ființei.

Lucian Dumbrovă „locuiește poetic” lumea aceasta.

NICOLAE BĂCIUȚ

Ritualul naturii

Poeta Olimpia Brenda Deșliu, născută pe meleaguri bistrițene, este, după părerea Codrinei Bran, unul dintre cei mai autentici „constructori” de haiku din România. Volumul *Ritualul naturii*, apărut la Napoca Star, la ilveanul Dinu

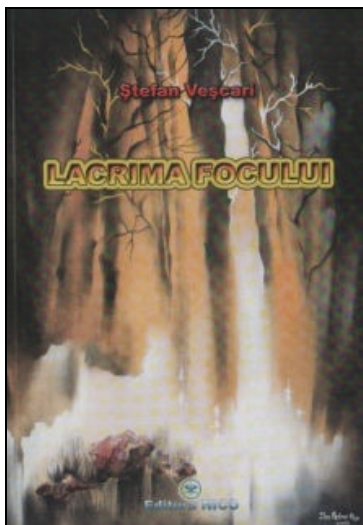
Virgil Ureche, este o antologie ce cuprinde 235 poezii din cele 1130 publicate pe parcursul a șase ani. Poemele în stil haiku sunt mărturii ale hoinărelilor poetei pe acordurile naturii, criticul Petru Poantă apreciind că avem de-a face cu o poetă remarcabilă. Mereu tonică, Olimpia Brenda Deșliu făurește în atelierul de creație haiku autentic, expresiv, care însă nu iese din canoanele măsurii 5-7-7.

Cartea surprinde prin fiecare poem care așază la loc de cinste natura: *Un fir de iarbă / trecut prin acul speranței / cârpește vara*. Poezia revine de fiecare dată la elementele primordiale atunci când: *Pe un șold de deal / coborând oile / târâsc alene seara*. Atunci când *vrăbiile certându-se / ciugulesc / miezul inserării* este timpul ca toamna să tropăie precum caii peste meridianele lumii: *Grădina tristă / în coaja de nucă / ploaia-și face cuib*. De altfel, ploaia, vrăbiile, nuca sunt teme des întâlnite în haiku în această

antologie: *După ploaie / mă înveșmântez în iarbă / cerbul mă paște*. Fluturile, care simbolizează trăirile primordiale, este solidar cu păsările care vestesc puterea cerului: *Scutură Doamne / polen primăvărat / peste stihul meu*. Fiecare haiku are un mesaj puternic care este receptat de scriitor într-o notă aparte: *Cult înmiresmat / fluturii în rugăciune / pe altar de flori*. Silabele blândului haiku sunt îngânate de codrii care aduc puterea naturii: *Vântul cald mână / puful de pădăie / spre râul leneș*. Stropi de lumină mergând pe ritmurile poeziei aduc cununi de lauri celor care se bucură de puterea vieții: *Scara de raze / urcă ceasul amiezii / șoimii aduc vești*. În teleguța vremurilor, haikuul semnat de Olimpia Brenda Deșliu va rămâne ca o poveste frumoasă.

MENUȚ MAXIMINIAN

O lacrimă a poeziei

Ajuns la al treilea volum, poetul Ștefan Veșcari ne aduce, la Editura Nico, *Lacrima focului*. O carte în care metafora ia locul de cinstă pentru proclamarea iubirii în cele mai diverse fațete. Poeziile nu au titlu, iar la final au puncte de suspensie tocmai pentru ca fiecare cititor să-și continue

gândurile în versuri și să dea un nume acestora.

Poet cu state vechi în cenaclurile bistrițene, Ștefan Veșcari străbate apele cuvintelor *vâslind rar / la ceas de taină* pentru aducerea cerului și a pământului mai aproape de noi. Fiecare cititor va descoperi în volum cel puțin o poezie de dragoste în care să se regăsească: *noaptea / din iubire / naștetrandafiri negri*. Atunci când *curgând din cer* dragostea se arată pe tărâmurile noastre, *flăcări în aripi noi* străbat cuibul de stele întru descoperirea tainelor lumii: *apropie-mă lângă tine / să îngenunchez / drept / când tu dai rugii / somnul iasomiei*. Poetul este într-o prelungă rugăciune de iubire adresată puternicii divinități, iar gândurile se împletesc cu viața întru așteptarea izbânzii naturii: *copacii / se întreabă / de ce nu au aripi*. Ca un călăreț alb, Ștefan Veșcari ia drumul viselor *prin ierburile fluide*, atunci când iarba dansează

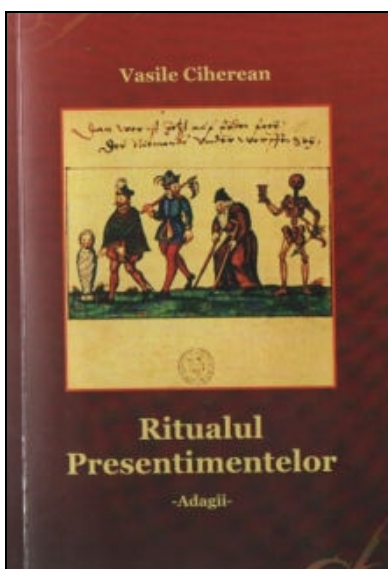
în rouă *în seri cu lună / ascultând / cântecul stelelor / când zăpada / arde*. Iubita, în diversele ei ipostaze, ni se înfățișează ca elementul suprem al dragostei: *în podul palmei tale / mugurii încolțesc*. Puterea devine viață *pe un rug de cuvinte*.

Volumul este o oglindă care separă chipurile în culori, ritualul focului purificând viața: *păsările se nasc / fără aripi / ca o lacrimă albă / visele zboară*. Corăbiile vieții ajung la țărâm întru salvarea poeziei. Poetul își scrie propriul testament: *când vă veți sătura / de cuvintele mele / să mă împăturați / ca pe un ochi / al dimineții / în lumina / care ne cheamă / îndepărtându-se*.

O carte care bucură pe toți cei care trăiesc pe acest pământ pentru iubire, volumul fiind un cadou deosebit pentru toți cei care știu ce înseamnă lumina.

MENUȚ MAXIMINIAN

Ritualul presentimentelor

Preotul-poet Vasile Cihorean revine pe piața de carte cu volumul **Ritualul presentimentelor**, apărut la Editura Gedo. *Să revizuiem ceea ce avem în inimă*, spune poetul, care se află în comuniune cu

esențele vieții. O poezie despre smerenie, despre bucuria de a fi cu adevărat slujitor al adevărului: *adevărata smerenie apare / la capătul unui eșec*. Atunci când murmurul amurgului șoptește peste glia străbună *se termină muzica diurnă*, iar pașii, cu povara amăgirilor, sunt îndreptați spre vremelnicii. Convins că *singurătatea-i antecamera morții*, Vasile Cihorean se apleacă cu bucurie spre comuniunea cu frații: *întreaga mea viață a fost / o succesiune / de a spori*. Adagiile din acest volum sunt structurate întru așteptarea judecății de apoi: *universul în forma lui actuală / nu va mai putea fi / reprodus întocmai / niciodată*. Este o anumită filozofie structurată în fiecare titlu și în fiecare rând: *în viață, omul se-nalță și coboară / aspiră și regretă, uită / și este uitat*. Aforismul este la el acasă

atunci când, ascultând o rază, corul de lumini sfințește peste meridianele lumii. *Există oare sfârșit / care să nu fi avut început*, se întreabă poetul, care prin vorbe de duh răspunde că salvarea este prin recunoașterea greșelilor. Găsim, pe alocuri, gândurile preotului de la Lunca Ilvei: *greșelile mele / apasă asupra întregii / comunități*. Credinciosul, care ar trebui să cunoască paradigma binelui, se apleacă cu dragoste spre citirea cărții: *rugăciunea desăvârșită e / cea făcută pentru binele dușmanilor proprii*. Despre maximele prezente în volum ne spune poetul că: *ne transmit mesaje / mai ales / într-o formă implicită*.

Volumul, apărut în condiții deosebite, este un ritual al cuvintelor sacre întru împlinirea, prin cuvânt, a omului.

MENUȚ MAXIMINIAN

Zece ani de interviu

Scriitorul Menuț Maximinian a publicat recent "Stop reportofon", la Editura "Karuna" din Bistrița, în condiții grafice foarte frumoase; volumul cuprinde pe aria a 350 de pagini zece ani de interviuri realizate de jurnalist și scriitor cu un mare număr de concitadini de-ai noștri și oaspeți ai Bistriței cu prilejul unor evenimente notabile. Interlocutorii sunt oameni de cultură, cercetători din domenii ca arte plastice, dans, film-teatru, istorie, etnologie, literatură, muzică și sport, fiecare având nume reprezentative pentru emulația culturală din Bistrița sau întreaga Transilvanie. Să-i amintim pe: Marcel Lupșe, Ernest Maftעי, Florin Piersic, Victor Rebeniuc, Dorel Vișan, Emilia Bumb-Ometiță, mitropolitul Marius

Macarie Drăgoi, Nicolae Gălățean, Valentin Marica, Melania Cuc, Mircea Măluț, Andrei Moldovan, Olimpiu Nușfelean, Andrei Moldovan, Teodor Tanco, Dumitru Munteanu, Ștefan Cigu, Anita Hartig, Paula Seling, Narcisa Suciuc și alții, pentru care autorul cărții a pregătit întrebări de mare diversitate, fiind, probabil, chestiuni care-l preocupau pe sine în primul rând și dorea să le transmită și cititorilor.

Se pot desprinde după o lectură a cărții coordonatele importante ale activității derulate de interviuat și în același timp crezul său artistic sedimentat pe parcursul carierei derulate până la momentul "pornirii" reportofonului. Neîndoielnic, impresionant volumul de muncă investit în cercetarea sufletească a atâtor personalități, cele mai multe reușind răspunsuri pline de prospețime, care își păstrează valoarea

mărturisitoare și umană ca și cum azi ar fi fost date. Întrebările simplu formulate acoperă ne-dumeriri de la teoria artei, la "cum se face"-ul fiecărui domeniu, la chestiunile practice și de receptare în rândul publicului. Consecvența cu care Menuț Maximinian a cultivat acest gen gazetăresc îl amintește pe conjuțeanul nostru Nicolae Băciuț, realizatorul unei apreciate "Istории a literaturii române în interviuri", dar nici deceniul de dialog al concitadinului nostru nu este de ici-colea. Nu putem decât să-i urăm la mai multe și "excelsior"!

VICTOR ȘTIR

Biografia coapselor

Mirela Lungu – „mai jos de bikinii mei nu există desigur nicio realitate”

Mirela Lungu e o femeie care știe ce vrea. Nu e timidă, lucrează în publicitate și n-are nimic din pleoștea bolnăvicioasă și disperată a stolului poetelor. E muc și sfârc, cum ar spune anumiți ziariști mucaliți. A intrat în viața literară de vreun an, dacă nu mă înșel, și-a reușit să-și lege contacte printre scriitori cum un purcoi visează și-o să viseze în gol până va cădea capacul sicriului peste ei. A ajutat-o enorm și Internetul, e de amintit, Facebook-ul.

Mi-a trimis un grupaj de poeme cu un timp în urmă. Poeme publicabile, pline de prospețime, șocante, impudice, cinice. Acelea, cât și numeroase altele, au ajuns să alcătuiască volumul de debut *Biografia coapselor*, editat de Tracus Arte în 2011.

„Mai jos de bikinii mei nu există desigur nicio realitate” – e o afirmație definitorie pentru *Biografia coapselor*, unde *ce poate fi mai natural decât atracția asta dintre sutienul meu no. 95 & croiala slim a jeansilor tăi?! Dacă autoarea reușește să scrie că așa vrea să am 19 ani / o mătă gri șobolan / și-un amant de cinczeci / să mă învețe trucurile unei felații perfecte („trucurile unei felații perfecte”), e fiindcă o încearcă o intensă incertitudine în absența partenerului așteptat cu ardoare. Experiența vieții poartă cuvintele ca pe niște cocoșe. Cocoșe care, adunând și scăzând, dau cu plus la finalul volumului. M-a întrebă azi cea mai bună prietenă dacă*

eu scriu ca să nu mă duc la psiholog („despre sensul vieții”) – e o întrebare cu răspunsul în ceață.

Doouă poeme à la Mirela Lungu:
*autostrada soarelui
(trick me once)*

am pornit spre iași dar am ajuns la constanța într-o cameră de hotel am ieșit doar să ne luăm de mâncare și să bem o cafea acolo nu se fuma sau cel puțin așa spuneai tu că numai în baie se poate am văzut într-un târziu scrumiera și am înțeles că m-ai fentat vroiai doar să te fuți nu aveai chef de niciun cenaclu ai zis că a doua zi pornim spre iași dar am ajuns la bucurești către seară m-ai condus pe fugă acasă după ce am făcut-o pe autostrada soarelui când ai tras pe

dreapta și am consumat toate șervețelele de buzunar erai în întârziere dar nu puteai să renunți la asta până la urmă ai avut timp să te schimbi la costum și cravată și ai donat 15 milioane unor copii sărmani talentați ca și cum asta i-ar face bogați fericiți într-o lume de șmecherași maftioși iubitele tu îți bagi pula în tot ce nu-i cinstit nu-i așa?!

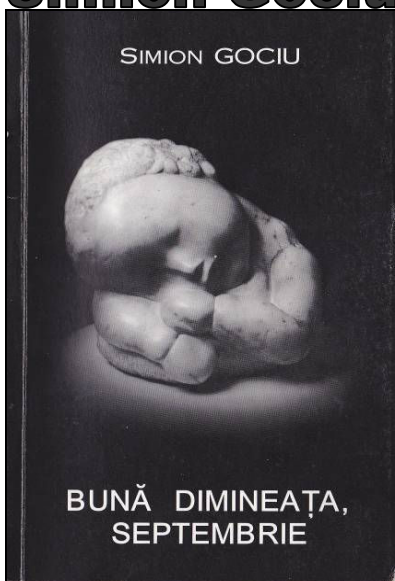
*11 minute
(experiment)*

imi vine să te fut pur și simplu spuse bărbatul așezat deasupra sânilor mei descătușai de sutien și mistere ca și cum asta ar fi o mantră sau o rugăciune ceva un fir de păr tresare și se încolățește în jurul gâtului apoi alunecă până la penisul excitat cu viteza luminii în încăperea cu draperii de catifea roșie trag aer în piept mă înroșesc și ating firul cu buzele până se desprinde de carnea aceea fierbinte îi dau drumul în aer se așează ca un fulg pe sofa în timp ce facem dragoste simt firul de păr sub coapse mă gâdilă și-mi vine să râd dar mă tem ca asta o să ne strice orgasmul așa că mă gândesc la adam & eva cum și-o trăgeau în sânul lui avram printre animale și flori liberi de orice îngrădire terminologică într-un spațiu și timp pur imaginare tu simți dorința cum îți inundă venele și-ți invadează creierul eu știu că pentru 11 minute întreg universul se zbate între coapsele mele și îl strâng cu toată forța unei fetițe ce nu vrea să renunțe la păpușa ei în ruptul capului

Biografia coapselor e ca un vin de masă. De la Mirela Lungu aștept un vin nobil, cu buchet persistent. Are resurse.

ALEXANDRU PETRIA

Poezie română la Cernăuți
Un poet al spicului de grâu:
Simion Gociu

Printre poeții buni, întruniți în „Cercul literar semiclandestin” (Arcadie Suceveanu) din Cernăuții anilor șaptezeci, descoperim un poet cu scris curat ca un spic de grâu: Simion Gociu.

Poetul, prozatorul, ziaristul Simion Gociu s-a născut în bătrâna Molniță, de pe malurile Prutului, la 1 septembrie 1948. Este membru al Uniunilor Scriitorilor din România, Moldova și Ucraina, absolvent al secției de filologie română a Universității din Cernăuți (1972), autor al volumelor de poezie: *Sărutul spicelor*, *La țărnire de suflet*, *Oul gastronomic*, *Lacrime toamnei* și *Bună dimineața, septembrie!*.

Despre universul liric al poetului au scris mai mulți critici și poeți. Vasile Tărățeanu, în prefața la *Oul gastronomic*, face următoarea remarcă: „fabulele și epigramele din această plachetă demonstrează că autorul lor știe să surprindă grotescul unor situații ridicole (...), să moralizeze, să deturneze sensul cuvintelor, să fie incisiv”. În eseu „Un «eu visător»: Simion Gociu” din în antologia sa *Poeți din Bucovina*, criticul literar Adrian Dinu Rachieru observă că versul poetului „e un vers cantabil, pe un ton de tristă baladă”.

Simion Gociu e un poet intrat deja în conștiința cititorilor din nordul Bucovinei. Despre el, în școală, au auzit copiii, ba unii chiar l-au citit. Laurii săi de scriitor i-au strălucit și mai mult când toată lumea i-a văzut contribuția la înființarea Școlii numărul 29 din Cernăuți (actualul Gimnaziu nr. 6), la fondarea „Gazetei de Herța” pentru compatrioții din ținutul său natal, a săptămânalului „Concordia” pentru

românii din Ucraina, a revistei pentru copii „Făgurel” etc.

Ca poet bucovinean, Simion Gociu a scris și mai are de scris despre multe lucruri interesante și profunde din lumea satului în care, cum observă marele Blaga, s-a născut veșnicia. Și dacă, în cartea sa consacrată literelor române din Cernăuți, criticul Ștefan Hostiuc îl numește poet rustic, acesta nu poate fi un calificativ de ocară, pentru că poezia unui poet rustic cum e Simion Gociu are toate șansele să se mențină în timp atât cât durează satul: o veșnicie. Poetul întotdeauna a fost aproape de acele frumuseți ale naturii pe care Dumnezeu i le-a dăruit țăranului în cele patru anotimpuri. Această legătură între poezie și natură este comentată pe larg de Ștefan Hostiuc în volumul său de eseuri *Scriitori români din Nordul Bucovinei*. În analizele sale, destul de exigente, criticul scoate în evidență legătura romantică dintre poezie și toamnă, destul de vizibilă în lirica lui Simion Gociu, mai ales în volumul-sinteză *Bună dimineața, septembrie* (Cernăuți, Editura „Zoloty lytavry”, 2004).

În lirica lui Simion Gociu se mai întrevăd și umbre ale altor poeți. Însă prin exercițiul scrisului, poetul depășește faza influențelor, creându-și un stil propriu, cu o tonalitate specifică a versurilor. O undă expresionistă a încercat, la un moment dat, să pătrundă în poezia lui Gociu, dar fără mari șanse de succes, pentru că, opinează criticul Hostiuc, „a întâlnit în cale o prea îngustă porțiță”. Practic, e imposibil să inventezi ceva cu totul și cu totul nou. O casă, spre exemplu, poate fi construită pe același loc pe care s-au mai construit și altele înainte. Poezia lui Gociu e ca o casă nouă construită pe un teren moștenit de la străbuni.

Pentru copii, poezia sa e dulce ca bomboanele primite de la bunici. Nu se plictisesc citind-o. E liniștită ca valorile Prutului pe timp de vară. E ușoară ca un zbor de porumbel în văzduhul primăverii. De aceea, cu ușurință intri în lumea ei ficțională. Pe de altă parte, este matură ca toamna. Creatorul intră frecvent în dialog cu acest anotimp, eroul liric înaintând cu încredere *prin arterele anilor / spre țărnul celălalt*. Aici, *în clopotul cosmic / dintre cele două / puncte cardinale* (*Bună dimineața, septembrie!*), va întâlni roua, un alt simbol-cheie al poeziei sale. Aici, în singurătatea sa regală, va descoperi logosul din care descinde: *Coboram din cuvinte / să mă gădesc pe mine însumi / întru a mă cunoaște. // Semănam cu un rege /*

părăsit de oșteni (Singur). În majoritatea versurilor sale însă poetul nu e singur. Îl vedem mereu cu poezia la braț: *Într-o liniște superbă / stau de vorbă cu scântea / ce-ar aprinde într-o clipă / infinitul / Carnea mea / pe loc devine / străvezie / Invizibil ca și timpul / care curge-n univers, / îmi urc sângele-n caleașca / unei stele / și mă plimb prin Veșnicia / retezată de un vers* (*Liniști*). De multe ori, pornit în căutarea sinelui, el descoperă, „pe calea iubirii”, „rodul seminței” din care a purces (*Dialog imaginar în țara de rouă a sufletului*). Imaginea tăcerii zămisliitoare revine mereu în poezie, rodul zămislirii nedorindu-se a fi ceva sacru (un *templu de adevăr*), ci mai curând un *fruct* ce ar putea fi rup de un copil (*Cercat de vis*).

Ramul și frunza, dar și alte mici splendori ale naturii ajung, în unele compuneri lirice ale poetului nostru, să îndeplinească funcția de leitmotiv. eroul liric *alunecă pe marginea frunzei desprinse din dud, ca într-un sfârșit de baladă* (*Pe marginea frunzei*). Din nou avem de a face cu un erou liric nu chiar atât de simplu pe cât pare. În general, lumea frumoasă și urâtă, tristă și veselă, a poeziei lui Simion Gociu nu te lasă indiferent, ci te pune pe gânduri: *Pururi / lumina ce ne înconjoară / rămâne de taină; / trec fluturii prin ea / ca niște ispite / ușoare; / cerbii coboară din codri / să-i pască iarba dorinței; / cucul / vinde ani cuiva / și așteaptă să vadă / ce-o zice lumina; / izvorul, de vise adânci rourat, / într-o rază-și rânește / oglinda; / greierul umblă / prin cântec / și nu poate găsi / începutul acestei / lumi. / Numai cocoarea, / alături, / iat-o, de-a pururi / păstrându-i hotarul / neontinat* (*Alături, cocoarea*).

În universul liric al lui Simion Gociu totul e posibil, pentru că povestea imaginației murmură neîntrerupt ca un izvor veșnic, țâșnind la suprafața versului. Aici, *ziua are pleoape de frunze* (*Prin aerul...*), iar *păsările cerului / trag pe chipul zilei / ceața...* (*Dimineața secerișului*). Aici, *în straturile adânci de var, / (...)* *timpul se deșteaptă iar* (*Graiul de Bunavestire*). Aici, *se călătoresc iluzii / lăsând pălămida în timp ce la porți uitate, duzii / îngroașă omida* (*Decor*).

Simion Gociu și-a clădit lirica, indiferent de felul timpului de afară – ploios sau însorit, guvernat de fulgi sau de ghiocei – cărămidă cu cărămidă, înțelegând să fie un ziditor temerar de poezie.

GRIGORE GHERMAN

SIMION GOCIU

ACEASTA E ROUA

Cine va trece
călcând peste urmele
acestor melci grăbiți
să ajungă până la
clopotul cosmic
al nenăscutelor gânduri
să bată alarma

și cine va îndrăzni
să calce desculț
pe marginea florii
de crin
trezindu-i parfumul
să spună apoi
că e prințul
biruitoarelor lumi
din care
un greier coboară
pe firul de cântec
născut în urechile mele
mult prea târziu?

Dinlăuntrul curg
necuvintele
în formă de lacrimi,
iar noi spunem
că aceasta e roua...

LA ȚĂRMURE DE SUFLET

La țarmure de suflet
în țara cea de rouă
clopoțele zilei
lumina explodează.

În liniștea albastră
pe ramura luminii
se scutură de vise
mireasma enigmatic.

SE ȘTIE ȘI SE VREA

Se știe și se vrea cetate cucerită.
Hotarul ei flămând de mângâiere
egal închis în cele două emisfere
de dor și ură, pe care, răstignită,

simte-n plăceri râvnita adiere
a poftelor trezite în care se agită
să dea naștere pornirii în ispită
știind că astfel urcă prin cădere.

Sacrificată instinctului se reculege
din râvna dorului și din plăceri
redându-ne din plin pornirilor
pribege.

Și n-o mai sperie când ziua cea de
ieri
caută pe simțuri să-i dezlege
zadarnic taina pierdutelor averi.

DIN CE MIRACOLE?

Din ce miracole cobori până la mine
În joc fluid de dragoste așa amară?
Zici, trupul vrei să-mi ari? Mi-l ară
Și-aruncă-n arătură dorințe sibiline.

Precis va încolți din ele-o catedrală
Cu zei oculți acolo rânduiți anume
În piatra de altar pe ritualic nume
Să-mi țină vertical coloana
vertebrală.

Din aceeași ritualică pornire
încolțească
Ramuri de lumină ca floarea cea de
mirt
S-o scoată iar afară din ultimul ei
birt.
Și-n aer liber acuma liber să-
nflorească.

Mireasma ei va exploda dorințele
prea pline
De har adânc dormind în amfore
eline.

TE CAUTĂ

Te caută timp mut și te dorește
steaua,
Lumina ei, puțina, tremurătoarea,
trista,
Să-ți ștergă roua de pe ochi, batista
Ți-o-ntinde cu mâna iernii, da, cu
neaua.

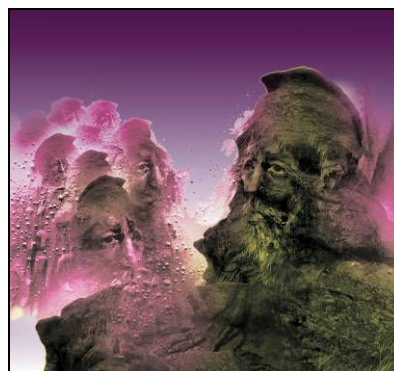
Respiră abur nalt și mult. Durerea
Știe a purifica sufletul și trup totuna.
Din fulguri de raze împletind
cununa
De regret, va aștepta și va dori.
Căderea

Va fi devotament și râvnă laolaltă.
Nu simți în son, cum inima tresaltă
Dintr-un îndemn sau o pornire
neștiută?

Se sparg crepusculare liniști. Se
revoltă
Același timp, aceeași stea. Raza
învoltă
Pune pe chipul tău pecetea de
cucută.

MĂ FURĂ IAR

De poți, mă fură iar din trupul zilei
Cât timp îmi sângeră durut cuvântul
Și-n pieptul ros de sentimente cântul
Îndeamnă înspre floare trandafirii.

Cât sunt necruțator ghilotinat de
gândul
Să explodeze în trup de tânără
vestală
Și, viorii, apele amurgului mă spală
Crucificând pe raze trupul meu,
flămândul.

Privirea ta cât nu condamnă, cu
suverană
Nestăvilit îndeamnă spre poftes
interzise
Ca-ntr-un blestem ce-mi picură pe
rană
Apocaliptic sarea durerilor proscrise.

Atunci aș lichida, posibil, o restanță
Ce-o am demult la profesoara de
Speranță....

STĂPÂNA MEA

Tu-mi ești stăpâna mea de vis și
alinare:
Mă-nchizi ca pe un pustnic în
cuvânt,
Gândul îmi îmbraci în tainicu-i
veșmânt,
Să ardă în înalturi ca o stea
rătăcitoare.

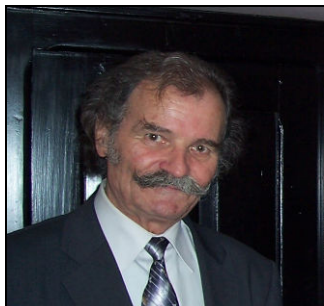
Sau mă închizi în lacrima ce doare
Cu sufletul tăcut în suflet lăcrimând
Și, răbdătoare, mă înveți prin
jurământ
Să-nvingi în suflet regatul de trădare.

Nu sunt nici trist, nici bucurii nu am
Lipsit de mângâierea ta. Și nu rezist
—
Prin cântecul uitării mă destram
Durut, încet, târziu. Să nu exist.

În templul veșniciei stând închis
Fruntea mi-o reazem pe ramura de
vis...

Foto: Gabriel Stan, „Poesis”

LAZĂR LĂDARIU

ÎN TRUDNICA URCARE A DEALULUI

Speriați,
numărându-se-n gând,
unul după altul,
copacii trec spre tremurarea
oglinzii;

o unduire de ape-i spaima lor
în trudnica urcare a dealului,
din când în când
se opresc,
greu respirând,
îngenunchează să-și tragă sufletul
privind înapoi;

apoi,
până-n vârf,
din nou numărându-se,
sisifică-i urcarea lor
de răcoroasă durere;

la umbra amintirii
adun versurile acestei cărți
înainte de urcușul de mâine.

PE CÂMPUL CU RĂSĂRIRILE IERBII

Oi albe,
norii pasc risipirea frunzelor
pe pășunile cerului
ca după o lungă suferință;

prin aerul uscat,
zăpezile nopții
încep cântecul curat
al depărtărilor fără margini;

umbre înalte pe verdele pajiștii
nume dau apelor amorțite
în dimineața îndurărilor venind;

catarg în cer,
biserica-i martorul prăbușirii
tăcerii pe pământ
în tânguire târzie de clopot;

doar copacii bătrâni în culcușul
morții
sunt sortiți bătăliei trecute

pe câmpul cu răsăririle ierbii.
DE LA O VREME

Neînsemnat punct negru,
rătăcit prin imensitatea zăpezii
sunt;

de la o vreme încoace
mereu trec prin pustiul acesta,
asurzitoarea liniște
înalță catedrale de gheață
peste ultimele urme
ale străinului rătăcit pe aici;

nimic,
nicio suflare de om,
de animal sau de vânt;

doar mâna lui Dumnezeu
peste urmele mele
cu milă înaltă
coboară.

DE DIMINEAȚĂ PÂNĂ SEARA, TÂRZIU

De dimineață până seara, târziu,
am semănat, bob cu bob, toate
literele alfabetului
în zori, flăcări erau cuvintele mele,
în vâpâi răsărite;

de dimineață până seara, târziu,
câte un nume am încredințat fiecărei
taine,
precum lacrima alunecând pe tâmpla
muntelui;

de dimineață până seara, târziu,
cu răbdare am caligrafiat stările
de culoarea corbului în ochi privind
noaptea;

de dimineață până seara, târziu,
așezat pe creasta zimțatei tăceri,
am numărat cutele de pe fruntea
timpului.

ÎNCHIS ÎN CARAPACEA DE SİDEF

Închis în carapacea de sîdef,
cu atenție ascult trîncăneala mea
lăuntrică
cu celălalt eu;

ca într-un cartier de mahala,
trec pe lângă imagini urlând, de
demult,
în hainele lor vechi de brume,
cu fețe voioase;

pe lângă mine alunecă
câmpul mare, vorbitor,
de floarea-soarelui,
ignorat de chipul unor îngeri
dormind;

o graniță de tăceri
cuprinde luciul oglinzii de ape,
cutremurându-se într-o claustrofobie
ciudată;

autobuze de sticlă se perindă
prin preajma morilor de vânt,
obosite de singurătatea
visând zăpezile viitoare,
în brațe cu umbrele
amintirilor mele din copilărie;

toți morții
vin dinspre răsărit, în șir indian,
purtând amprentele nopții absente;

după ploaia trecută,
doar curcubeul
se răsfășă
prin peisajul schimbător.

ÎN GENUNCHI URCÂND MUNTELE

„Noi suntem copiii lumii!” –
strigă, cât îl ține gura,
poetul prin piață;

cu amintirea fericirii în palme,
dialogul cu sine
trece prin noroiul zilei
mai mohorâte decât oricând;

cu ochii plecați,
pe lângă noi trece sufletul
cu sânge de lună,
sub vântul iernii
venind, auzindu-se;

prin amurgul sângerând,
încremenesc morile timpului
cu cicatrici mari
în locul ochilor
retrași în adâncul memoriei;

până aici
s-aude lunecarea șarpelui
peste indiferența pietrei,
prin cariere de marmură,
doar poetul ia chipul luminii
în genunchi urcând muntele.

**Versuri din volumul în curs de
apariție la editura Nico,
VECERNILE MEMORIEI**

Pantofii roșii cu toc

Se trezi cu o senzație de frig. Deși fiecare particulă din corpul ei îi spunea că trebuie să se ridice, ochii refuzau să se deschidă. Când sistemele care manageriau simțurile începuseră să pornească, un miros acru, dezagreabil îi invadă creierul. Rahat, iar a vărsat! Deschise ochii. A, da, era pe gresia din bucătărie, de aia îi era frig. Duș, schimbă-te, cafea! – țipau simțurile la ea simultan. Cerule, nu e zi de școală, nu? Nu. Era sâmbătă.

Reuși să se ridice în capul oaselor. Doamne, cât de tare o durea capul! Și jurase că nu o să mai bea atât de mult la petreceri. Dar așa e când ai de-a face cu dobitoaci. Andrei e un mitocan. Invitase la majorat toate gagicile lui. Iar tipa aia care își zicea Monique era culmea tupeului. Era într-una nouă, dar se dădea așa femeie... Noroc că îi arătase ea ei. Mucoasa! Iar nesuferitul de Andrei dispăruse cu barmanița aia și o lăsase să se lupte cu toate proastele lui. Ce căcăcios! Și îi spusese soră-sa că era un papagal.

Prima urgență era să ajungă la toaletă. Și pe urmă să strângă mizeria de pe jos. Dacă ajunge Adelaide și vede, s-a ars. Iar o părăște bunicilor și nu mai vede niciun ban de la babă. O rodea invidia că ea nu se distra la fel de bine, deși era la facultate. Se ridică cu greu, ținându-se de frigider cu ambele mâini. Woooow... ce de gravitație! Îl deschise și luă o sticlă de apă. Bău jumătate! Fată bună, dar bea prea multă apă dimineața! Se împletici până la baie și se vârî sub duș. Cu haine cu tot. De-abia după ce apa fierbinte aruncă aburii alcoolului, se dezbracă. Stătu în duș o jumătate de ceas, poate mai bine. Fiecare simț, fiecare celulă reîntra în modul activ într-un fel aproape tangibil. Capul o durea încă foarte tare, dar nu se mai învârtea casa cu ea.

Clar, trebuia să o taie cu chefurile astea. Mai avea mai puțin de trei luni până la bac. În ritmul ăsta nu avea să îl mai apuce. Așa îi spunea mereu soră-sa, Adelaide. Avea dreptate, dar era îngrozitor de enervantă. De când mama lor plecase la muncă în Germania se purta ca și cum o numise cineva șefă pe plantație. Doamne, dacă nu ar durea-o atât de tare capul! Trebuie să ia cât mai repede o aspirină. Poate până la urmă ar fi mai bine să se mute la tatăl ei. El îi propusese, dar ea refuzase. Își închipuise că cu soră-sa o

să aibă mai multă libertate. Are un rahat. Asta se născuse să fie șefă. Sau soacră. Și nu ajnse nici una nici alta, așa că o f***a pe ea la cap. Face pe sfânta, dar dacă ar ști bătrânul că și-a tras-o cu Kemal, ar veni până aici numai ca să o bată zdravăn. Oricum, era o mare enigmă cum de putuse Adelaide să se culce cu libidinosul ăla. Era bătrân și gras, iar niște fete din cartier spuneau că îi plac perversiunile. O întrebă și ea pe soră-sa, dar asta nu a vrut să spună nimic. Ceea ce înseamnă că trebuie să fie adevărat. Se hotărî să iasă din baie. Yaac, ce scârboasă era chestia din bucătărie. Luă repede găleata și mopul și șterse. Ca să fie sigură că nu rămâne nicio urmă, vărsă găleata direct la ghenă. De-abia când dădu nas în nas cu nea State realiză că ieșise înfășurată în prosop. Săracul moș, era să facă atac de cord! De-abia când începu să strângă lucrurile aruncate prin casă, paraliză de spaimă. Pantofii! De ce era numai unul? Acum chiar o sfeclise rău. Erau pantofii Jean Paul Gaultier ai soră-sii. Și fusese foarte categorică: „Pe pantofii roșii cu toc, cerceii cu Swarovski și brățara din perle nu pui mâna. Sunt sigurele lucruri pe care le-am primit de la dobitocul de Kemal. Și nu m-am chinuit cu ăla pentru ca să te dai tu mare pe lângă puștoaicele tale!” Și nici nu le purtase, proasta! De ziceai că vrea să le lase moștenire, nu alta! Primul instinct fu să apuce mobilul. Dar pe cine să sune? Din câte își mai amintea ea, plecase singură de la club. Cum puii mei reușise să meargă cu un singur pantof? Nu, trebuie să se îmbrace repede să se ducă până la club pe jos. Poate are noroc și îl găsește. Până la urmă cine să îl ia, dacă nu e decât unul? Poate ar trebui să îl sune pe Andrei. Dar asta ar fi însemnat să admită că fusese geloasă și nervoasă și se îmbătase de oftică. Fir-ar să fie!

Sonerie. Cerule, a venit soră-sa! E cheia în ușă, de aia nu poate deschide și sună. Doamne, dacă mă iubești, ajută-mă acum! Promit că nu mai comit din astea! Jur! Se apropie încet de ușă. Se uită pe vizor. Doamna Rodica. Ce puii mei mai vrea și baba asta infectă? N-a fost nimeni acasă toată noaptea, vaco! Nu avea cine să pună muzică tare.

– Săru-mâna!

– Bună dimineața, fetiço. Sora ta e acasă?

– Nu, e la spital. Face practică pe tura de noapte. De ce? S-a întâmplat ceva?

– Am găsit pantoful ăsta la mine pe preș. E al tău sau al ei?

– Al meu. I-am luat de la reparat și probabil mi-a scăpat din geantă aseară când am venit.

– Mai degrabă azi dimineață. Rocky a lătrat când ai urcat.

Javră enervantă!

– Paznic de nădejde, Rocky! Să îi dați un pupic din partea mea.

– Da, bine. Uite pantoful și altă dată ai grijă pe unde mergi. Poți să îți rupi și gâtul.

– Da, aveți dreptate, mulțumesc.

– Și nu mai purta tocuri așa înalte. Nu sunt pentru vârsta ta. Pe vremea mea fetele erau mult mai modeste.

– Da, desigur... Mulțumesc încă o dată. Săru-mâna!

Încuie ușa și se așază pe taburelul din hol. Stătu multă vreme privind în gol cu pantoful roșu cu toc în mână. Și ar mai fi stat, dacă nu îi suna telefonul. Se ridică alene să îl caute. Nu-l găsea. Unde pușca mea era? Îl ai în mână, proasto! Ia te uită! De pe displayul mobilului îi zâmbea Andrei. Ce spui, mami, ți-ai amintit că ai prietenă? De ce să iei cu tine? Ieri m-ai lăsat baltă cu toate teastele alea. Acum ieși cu barmanița. Sau cu Monique. Doar ea e o femeie adevărată nu ca mine. Serios? Ai avut o revelație și ai descoperit că pe mine mă iubești? Iar ai căzut în dicționar? Nu, nu, nu. Nu scapi așa ușor. Nu mergem în niciun parc. Lasă tu romantismele care te scapă cu o cola și o prăjitură! Dacă vrei să ne împăcăm, iei mașina și cardul lui tactu și mergem la mall la cumpărături. Vreau să îmi iau niște țoale. Și proastei de soră-mea un medalion să meargă cu cerceii ăia de căcat, că dacă o mai văd cu imbecilul ăla, îi rup capul. Ai 20 de minute să vii, altfel nu te mai deranja! Bine, mă îmbrac.

Îi luă zece minute să decidă cu ce se îmbracă. Optă pentru rochia de blugi. Era cam de școala de maici, dar se putea dezbrăca ușor și probă. Și pe urmă trebuia să îi arate mototolului că nu are de gând să cedeze prea ușor. De când se inventase sexul, ăștia nu mai știau să te împace altfel! Aruncă o privire să se asigure că e totul ok în casă. Pusese mâna pe clanță, dar se întoarse. Luă perechea de pantofi proaspăt reîntregită și îi puse pe laptopul soră-si. Luă un post it, scris ceva pe el și îl lipi pe pantofi. Zâmbi, se întoarse pe călcăie și plecă.

Pe bilețelul galben lipit de vârful unuia din pantofi stătea scris: „Sunt comozi. Poartă-i, fraiero!”

ANAMARIA IONESCU

RECURS LA IARNA CARE-A FOST

Din trecut se nasc crâmpeie
Din prezent ce va fi
Doar în visele albite,
Neuitate peste zi.

A trecut prin noi o noapte
Înghițită de zăpezi.
Peste idealuri sparte,
S-a-ntâmplat să nu mă crezi.

Iernile-au trecut de-a valma,
Înghițând cuvânt și pas.
Dintre toate, numai iarna
Care-a fost ne-a mai rămas.

Am întoarce nălucirea
Ce-a trecut prin noi, odată,
Cu credința că-amintirea
A ajuns o ușă spartă.

Iată-ne ajunși aicea
Unde doare tot ce este
Și pe unde cicatricea
Sapă drumuri prin poveste.

Dacă mai visezi ca mine
Sau mai crezi în ultim rost,
Fă recurs la amintire
Și la iarna care-a fost.

RISIPIRE

E liniște în noul meu oraș
În care m-am retras în abandon,
Însingurând cetatea ridicată
În vremuri de restriște și nesomn,

În vremea-n care mai credeam în vise
Și-un suflet căuta în nopți de iarnă,
Ca împreună, fără de motiv,
Să așteptăm, din ceruri să ne cearnă

toți fulgii plânși într-un potop de alb,
ce-nobilau pământ și pomii goi,
căzând cu sete-ntr-o îmbrățișare,
de parcă ar fi nins doar pentru noi.

Acum, pe alte maluri, nu mai ninge
și-aceea cetate veche, se disipă

și-un suflet văduvit de-orice ninsoare,
se risipă.

BRAȚUL MORT

Prinsă între două versuri,
Stă să-mi sece mâna dreaptă.
Răzvrătită de frisoane,
Mâna nu mă mai așteaptă.

De la degete la umăr
Urcă boli necunoscute,
Ucigând, fără rușine,
Noi poeme absolute.

Sufletul mi-e poartă mie,
Înspre arta spirituală
Dar din braț picură sânge
Și-mi rămân închis afară.

Trup cu gânduri efemere,
Nici nu știu să te mai port
Când de-a dreapta mea poeme
Mor tăcut, pe brațul mort.

FIR DE IARBĂ

Sunt noianul de cuvinte
Spuse când puteam s-aștept
Iarna rece și cuminte,
Luând cuvintele în piept,

Sunt și ce n-am fost vreodată,
Când tăcerea dintr-un gând,
Absorbea încă o dată
Necuvântul din cuvânt.

Sunt atât cât se mai poate
Din fiorul eclatant,
Ce mi le-a adus pe toate,
Tragic, pur și delirant.

Sunt cel de pe urmă capăt
A oricărei ideaii,
Necrezând c-am să mă leapăd
De orice ar spune alții.

Sunt, din mine, tot ce este
Și mai mult din orice jalbă,
Pân' la capăt de poveste,

Foto : Gabriel Stan, « Parfum »

Transformat în fir de iarbă.

CAPĂT DE SUFLET

Alicei Vișan

Trec zile-n gri și în miros de mosc,
Cresc roadele tăcerii și e greu
Cu-ndepărtarea asta de secure,
La care ne e martor Dumnezeu.

Căzut pe frontul celor două maluri,
Iar sfărtecat și pus în rând cu turma,
Renunț la vechiul meu poet de
noapte
Când noaptea mea de gheață, -și
pierde urma.

Resimt un abandon dar nu știu cine
De data asta crede-n abandon,
Când se vorbește de sfârșitul lumii
Și de o lume construită-n somn.

Nici nu mai rog pe nimeni nici nu
spun
Cum negura se-așterne în troiene,
Peste aceste suflete ce-am fost
Când mai rupeam din clipe de
tăcere.

Eu plec pe drumul meu ca într-o
iarnă,
Tu cauți drumul tău către ceva...
Din suflete, începe-ncet, să cearnă.

CALCUL ÎN LITERE

Neretezat de versuri, m-aș deda
La o beție strașnică, de noapte,
Cu dreptul unic de-a mă spânzura
De un prolog dintr-un final de carte.

Și-acel prolog, al altcuiva, se pare,
Va fi prologul meu ca și al lui...
Ca-ntr-o frăție întru disperare,
Vom fi, într-un sfârșit, ai nimănu.

Voi miroși a vin și a lectură
Iar cartea va purta din izul meu.
Reîmbăcsit, spre cer, cu băutură,
Voi sta la un pahar cu Dumnezeu.

Eu sunt bețivul lumii sociale
Când lumea însăși îmi apare beată,
Când încă înălțăm, prin felinare,
Genunchi ce n-au fost liberi
niciodată.

Dar cât e colb și ceață pe pământ,
Mai este loc pentru dezechilibre,
Mai este loc și pentru un mormânt
Sădit ca într-o carte de citire.

LUCIAN DUMBRAVĂĂ

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

(De ce) mereu Miorița?

(M)

S-a săvârșit ciobănașul, dacă s-o fi săvârșit – putea, din moment ce era numai plămădire, să rămână și în viață – a plecat, dacă o fi plecat, pe marele drum așa cuminte cum fusese și *prețându* înțelept atât viața cât îi fusese rostuită, cât și moartea al cărui soroc venise. Nu și așa, cu toate că nu mai era, o să fie tot împreună cu ai lui zi și noapte, nu o să le cinstească masa și casa și n-o să le înlesnească prin vorbe de alinare și povețe drumul spre Dincolo? Învins? Învingător? Învingător, de bună seamă, ca și în cazul în care Mântuitorul, întrebat de un pălmuit de-al vieții ce să facă, i-a răspuns acestuia să întindă și celălalt obraz. Biruință dumnezeiască, nu lumească. Orice alt fel de izbândă ar fi fost, tot una obișnuită în lumea pământului ar fi fost și, oricât de epopeic și apoteotic ar fi fost gestul, tot un *déjà vu* ar fi fost care ar fi putut aduce atingere absolutului, ideii de biruință prin jertfire supremă. Ideile rămâneau mult timp vii și ele înseși în urma faptelor, chiar dacă puneai fapte peste fapte să le sporească acestora greutatea. Ciobănașul, Iisus cel pământean, zămislit dintr-un noian de dorințe, nădejdi și visuri pământești, era întâiul muritor care biruise moartea *cu moartea pre moarte călcând* spre a le întări oamenilor credința că vor trece, potrivit faptelor lor, în viața veșnică. Iar oamenii deveneau și mai ai Domnului, iar Domnul devenea și mai al lor, al tuturor celor care-și osteneau bucuriile cântărilor spre slava Lui. Și toate erau a bine.

Încet-încet, visurile nopților și zilelor, dorințele și nădejdiile au prins să-și învârtoseze rădăcinile. Întâi în ceva care nu putea fi numit în niciun caz printr-un alt cuvânt în afară de suflet, ceva ca o străluminare, ca un îndemn la zbor, iar după căutări îndelungi ale ochilor și de din afară și de dinăuntru și într-un trup prin care sufletul cânta și se veselea prin vrednicia frumuseților din jur. Că toate erau pe *gura de rai*, și boare de vânt, și răcoare, și dogoare de soare, și susur de izvoare, și rouă strânsă în zori prin truda ierburilor și a florilor, rouă pentru înrouat obrăjii, și cântece de *păsărele mii* învățate de la fluierul fermecat al *Cuiva* și ceasul de rugăciune și slavă către Domnul, și alt ceas de sfat cu dobitoacele în graiul lor, toate ale lui *Azi*, ale lui *Ieri*, ale lui *Mâine*, cel care bătea tot mai zorit în poartă să vină să se bucure și el, și toate cele trăitoare în pace ale umbrelor umbrelor, ale ecurilor ecurilor, ale visurilor visurilor...

N-am fi zăbovit asupra acestora, dar era nevoie să le înșirăm spre știința tuturor din spațiu și din timp. Să se știe când și când și, mai ales, unde și de ce s-a plămădit mândrul ciobănel purtat apoi prin fericita osteneală a gurilor din om în om, din casă în casă, din sat în sat, din vârstă în vârstă – când? Precis – dintotdeauna și pentru totdeauna în timpul și spațiul nostru. Și cu greu s-ar fi găsit cineva să nu fi pus o vorbă-floare la ctitorirea și a vieții lui cea fără de prihană. Nelipsit din casa sufletului oricărui gospodar, de la masa acestuia, de la ceasurile de bucurie sau de durere, ciobănașul trăia deopotrivă în oameni și în toate ale vieții din oameni, iar oamenii se minunau cum de lumea asta curge și tot curge și nici gând să i se împutineze izvorul de apă vie? Fiindcă ciobănașul nostru, în loc să se sperie de cumintea moarte care îi trimisese vorbă prin oița lui cea mai dragă că *pe la apus de*

soare o să-l calce cu coasa dusă de cei doi ucigași, cuteza și s-o ceară pe dumneaei de mireasă și, sigur de ea, până una alta, făcuse și chemările la marele ospăț, chemând tot ce avea cerul și pământul mai de preț. Toți erau poftiți la marea petrecere devenită acum și petrecanie, dacă se brodisse ca cele două evenimente să aibă loc în același timp, fapt nemaiîntâlnit până acum – dar cu povestea nu te poți pune, că ea se băga și în viața oamenilor de rând. Și fiind vorba de două lucruri deosebit de importante fiecare, dar care având loc des și fiind cunoscute și de mic și de mare, chiar dacă cerințele lor noi erau în cazul înmormântării mai puține, în cazul nunții, cu toate că aproape altele, se înmulțiseră. Totuși, poetul popular – de ce i s-o fi zis așa și nu doar om, din moment ce toți puseseră gură de la gură și, deopotrivă, făcuseră *Miorița*, considerau că dacă erau atâtea și de spus, dar, mai ales, de făcut, nu era cazul să amestece mărunțișurile cu cele mari, cu marile și adâncile înțelesuri din cântecul atât de cunoscut și atât de puțin cunoscut de ceilalți. Dar asta nu însemna că putea fi uitat bradul ce urma să fie împodobit ca în poveste și trebuitor în aceeași măsură și la una și la alta, că se putea să nu fie asigurat din vreme cu lacrimi din târg de asemenea bune și colo și colo... Că mai nou se trecea cât ai bate din palme de la bucurie la necaz și de la răs la plâns de bucurie sau de necaz. Că doar era de răs și de plâns măcar trei zile și trei nopți la rând, era, dar dacă nu voiai tu să fii mai cu moț sau dacă nu te urmărea cineva să te vorbească de rău. De când era lumea lume, tot scânteia născuse flacăra, dar uite că acum se făcuse că pălălaia – dacă se poate spune așa – nu mai era la fel ca aceea de odinioară. Parcă nu era curată ca aceea țâșnită din cremene, iască și amnar, sau din fulger și din trăsnet, parcă era murdărită de meșteșugirea cuiva, ostenită, mai leneșă, mai domnească. În ceea ce o privea pe cumătra moarte, dumneaei putea să azvârle cât colo știrbitura de coasă ajunsă fără folos – oamenii înțelegeau de vorbă bună că le venise sorocul și, scăpați de frica de mare, nu se împotriveau, mureau înțelepțiți și scăpați de frică, iar cu un «Doamne, mulțumescu-Ți pentru toate câte au fost» se lăsau plutiți în împărăția cea mare. Greu le era celorlalți, până când și ei... →

ȘTEFAN GOANȚĂ

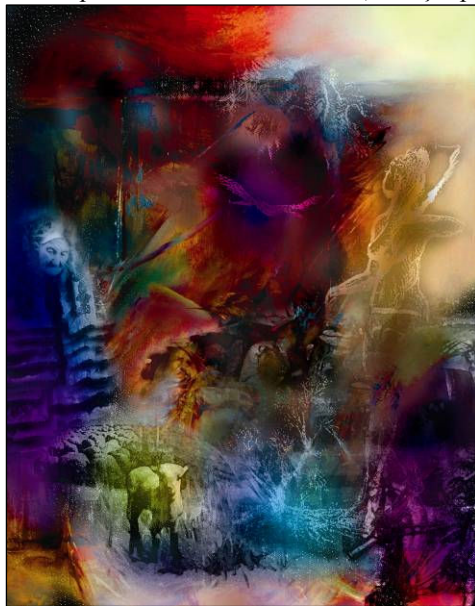
Cât privește nunțile, dacă aveai două, trei de făcut și știai cum să le rânduiești în toate chichițele lor ca să-ți pice *creițarul* – am mai vorbit despre asta – erai un om făcut. Nu era însă floare la ureche pentru nimeni, nici măcar pentru cei mai puțin ajutați de cap, deși așa se părea, dar meșteșugul trăitului în sensul înalt omenesc al cuvântului se deprindea greu, nu era, cum fusese pentru mulți, o bălăceală în ceea ce scotea apa deasupra. Abia acum se învăța rumegatul, clocitul, dospitul și coptul pe îndelete, fără de care nu trăiai temeinic, oricite te-ai fi crezut tu. Abia acum se pricepea în adâncime că nu toți cei care trăiau, trăiau cu adevărat, și nu toți care mureau, mureau cu adevărat. Săracul, oricât de sărac, de cum scăpa de trup, se putea vedea și bogat, iar bogatul, oricât de bogat, încă de pe buza gropii se trezea sărac lipit. Iar vremea curgea mânată de puterile din ea însăși înainte sau înapoi după cum se înțelegea cu omul. Și ploaia era chiar ploaie, vântul era chiar vânt, ziua, zi, și noaptea, noapte, vara, vară și iarna, iarnă. Împreună cu ele – viața era un caier de tors nesfârșit pentru toată lumea, pentru fiecare om după placul și meșteșugul lui. De ce să te sperii de moarte dacă știai să faci și să te păstrezi în toate omul lui Dumnezeu? Doar te aștepta huzurul veșnic.

*

Să fi greșit noi, sau să nu fi greșit, admitând sau neadmitând ca moment al nașterii *Mioriței* un sâmbure de viață tragică, dar reală, care se epicizase însă printr-o circulație intensă? În cazul *Mioriței*, sunt admise, pe lângă deșteptăciuni peste puterile omului, și mari gugumăanii. Încercarea la care ești supus e prea mare. Să fi greșit mai departe, considerând că elaborarea ei presupune fie o secătuire a celor din jur, fie o puternică iradiere afectivă convertită într-un complex de reflexe, toate încărcate cu emotivitate, o emotivitate care electriza ființa umană, scuturând-o să-și poată înfige cât mai trainic vinele în trunchiul vieții și arătându-i acestuia că și ea devenise un vlăstar de-acum demn de luat în seamă? Fiindcă un om care era pe cale să se elibereze de frica aceea mare călca altfel, cânta altfel, plângea și râdea altfel. Nu s-ar putea spune că am greșit, ci că am spus numai o parte din marele adevăr.

Prin profunzimea problemelor pe care le pune, *Miorița* nu poate fi luată ca un act spontan, ca o rezultantă imediată a unei fulgerații, să zicem, poetice, ci produsul îndelung elaborat al unei meditații colective asupra vieții și morții, probleme de altfel ale întregului excurs și discurs filozofic rostit, aplicabil sau nu artei în general. Admitând însă fără rezerve că, aparent, arida filozofie nu coboară și nu eșuează, ci, dimpotrivă, urcă prin poezie și devine mai greu de sesizat în special în compartimentele celorlalte arte, admitând în continuare că, în ciuda oricăror frâne sau elasticizări, teoria filozofică rămâne o speculație tot mai *istețită* dusă până la limita unor limite, ne îngăduim să afirmăm că existența unor aserțiuni (printre acestea și a celor de față) privind simbioza filozofie – poezie sau invers, precum și profunda și măiestrita exprimare artistică, condiție *sine qua non*, (dar cu obligația de a exclude deliberat orice prejudiciu în favoarea unor interese de conjunctură, meschine, de *parti pris*, așa cum s-a întâmplat

și se întâmplă), suntem bucuroși, dar și datori să admitem în continuare că modalitatea filozofico-poetică sau invers abordată de *Miorița* este nu numai fericită, dar și una dintre singurele și puținele măsuri în stare să releve și să autentifice cu claritate și ideal de simplu de înțeles complexitatea sufletului poporului nostru. Aceasta este de altfel și rațiunea însemnărilor de față denumite, din lipsă de alți termeni adecvați, eseuri și cauzate de tratamentul cel puțin umilitor, dacă nu și criminal, la care este supusă celebra noastră operă literară, și nu numai literară, de către detractorii ei. (Nu punem în discuție acum inutila și chiar păgubitoare problemă a veridicității, cu toate că literatura își face un merit din a considera ficțiunea intrinsecă drept super-adevăr de viață materială, cât și spirituală. Suntem încă departe de a putea

răspunde la întrebări de tipul ce este adevărat și ce este – dacă este – neadevărat în raporturile și relațiile noastre strânse cu necunoscutele valori ale infinitului.) Să ne mărginim a spune că pretinsele adevăruri sau neadevruri sunt relații conjuncturale arbitrare. Ne interesează în cazul *Mioriței* ceea ce s-a născut și ce se trăiește în ființa umană grație ei, cele două ipostaze și posibile și imposibile, adevărul și neadevrul fiind și ele certe realități, din moment ce trăiesc și fac inseparabil parte din viață. Se hazardează cineva să bage mâna în foc că pământul găzduiește (mai ales din punct de vedere spiritual) numai ceea ce percepem sau am putea percepe noi cu nu prea înstăritele noastre simțuri, numai ce călcăm, ce dărâmăm sau ce construim? Unde intră atunci gândurile, mai multe, mai mari și mai fel de fel și de cât nisipurile mărilor și ale saharelor, ale căror bobite, fiindcă le vedem și le pipăim cu ochii și cu ce mai avem pentru pipăit, mai că le-am putea și număra prin aportul dezinteresat al nebulilor pe care îi avem și din care tot mai prăsim? Dar vorbele spuse și nespuse, mai multe și acestea decât toate lucrurile făcute sau încă nici închipuite? Ele nu sunt tot marafeturi de trăit, tot de-ale lumii? Că nu faci nici doi pași să nu te agațe câte unul, câte una... «Nene cutare, ia-mă și pe mine la trăit, că ți-oi prinde bine cu ceva!» Să-l iei, să nu-l iei? Ca să vezi unde a ajuns un pârilit, un biet ăla ca tine! Să aleagă! El, tocmai unul ca el!

Și încă n-am vorbit până acum decât despre treburi ale trupului care se văd așa cum se vede că ne-am spălat numai pe vârful nasului, cât se vede. Și imediat sare altul: «Adevărul ăsta să-l cam dați afară din casă, oameni buni! Nu mai e de luat în seamă decât așa, ca vorbă festivă, când îți amintești să ștergi de noroi sau să freci de rugină firma ta de om – că fără firmă cine te-ar crede că ești om? – firmă aruncată după ușă până o să-ți fie gata cealaltă, de om fabricat, nu făcut, că făcut înseamnă multe, fabricat, nu cumva să se creadă că născut. Cea de până acum, de firmă zic, pe care nu ai folosit-o decât rar, e lucrătură ieftină, de casă, nu de fabrică de tinichea antaia ca aceea în care se lucrează firmele acestea. A ta, cea nouă, este gata, dată acum la șlefuit ca să poată intra cât mai curând în probe. (Să nu uit să vă spun – dar nu e nimic și dacă uit – să vă spun mai jos încă ceva spre lauda ei.) Oricum, asta

Foto : Gabriel Stan, « La râu cu lână »

nu latră ca cealaltă, doar mârâie, nu mușcă, nici măcar nu scuipă ca aia veche și nici nu se atinge de leuțul tău din buzunar. Dacă ar fi fost însă vorba numai de scuipat, nu și de bănuți, n-ar fi fost cine știe ce. Cine nu scuipă și nu e scuipat în ziua de azi? Dar din scuipat n-a murit și nici nu s-a îmbolnăvit nimeni, iar de acum încolo, de când obrazul tot mai îngroșat abia dacă mai simțea și palmele, nici vorbă să se mai teamă cineva, darămite de un scuipat nevinovat. Banul să-ți rămână în buzunar și să puiască, asta contează. Iar adevărul cioplit din bardă și rămas așa – cine mai avea timp de el să-i dea față? – nici nu s-a comparat și nu se compară cu minciuna care e și mai deșteaptă și se tot deșteaptă sub ochii tăi de la zi la zi. Una-două te și convinge, de pildă, că și ea e îmbrăcată în mătase de borangic și nu în pânză de tort. Și că mai repede decât ai pocni o dată din degete îți scoate banul și din piatră seacă și îți îngheață apa în fața ta cu minunățiile ei. Era la mare preț o vorbă tare vrednică la minte: *prostul nu e prost destul, dacă nu e și fudul*. Acum e alta, și mai tare decât ea: *omul nu e om făcut, dacă nu e (pre)făcut*. E școală mare și multă în vorburișta asta. Dacă ai avea de stricat fo sută de vieți numai cu socotitul ăstora, al deșteptăciunilor și al prostiilor, ai da ortul popii până încă n-ai fi început bine să le descâlcești unele de altele. Da' până să te minunezi, să guști din ele, să faci *ță, ță-urile* convenite, sau să te îngreșezi de ce-ai gustat și de alte câte care îți tot cad în cap? Scormonește o țără, numai o țără în grămadă, că o țărișoară de timp și pentru asta îți găsești, dacă rupi de colo sau de colo, și să vezi cât de repede te sature. Uită-te numai la ăia făcuți parcă anume să nu aibă altceva de făcut decât să spargă uși rostuite să rămână veșnic deschise. Nu de proști zurbagii, ci numai de zurbagii nevinovați fac ei asta, că de-ar fi vorba doar de prostie de-aia înduioșătoare n-ar fi cine știe ce. Sigur, tot din prostie o fac, se înțelege, că nu se poate prostie fără prostie, dar numai de-aia buboasă, râioasă, încă și cu pretenții, pentru că dumnealor, proștii profesioniști, cu pretenții, mor să le facă pe toate după nevolnicele lor abureli și de-aia dau ca Ieremia cu oiștea în gard. Le plac țândările. Și cioburile le plac din cale-afară, de-aia sparg și lucruri scumpe și tot ce le pică în mână. Cum dau de o băltoacă limpede, fie și numai un ochi de apă, hop și ei cu bățul să o spargă. Tot de dragul cioburilor.

Alți oameni degeaba, de-alde ăia care fac doar umbră pământului, de-alde *lasă-mă să te las*, de-alde *târâie-brâu* sau *frige-linte*, toropiți de blegeală și de lehamite, împăduchează satul și, prin puterea neputerii lor, te fac și pe tine să caști cât e ziulica de mare și să-ți piară și până și pofta de ciorbă de praz acrită cu te miri ce până iese zeama de varză. Veri din frați cu de-alde ăștia, dar la cuțite cu ei, vin la rând cărcotașii, țâfnoșii, împosocații, *tocsunii*, nemulțumiții de ei înșiși și... și... Numai ca să alegi între ei, păcătoși de tot felul, și-ar trebui caiete întregi să le umpli de și-uri de legătură, să legi șirurile între ele. Nu-i poți ocoli, cu toate că și-ai dori din toată inima, nici pe pupăcioșii care sar pe tine din toate părțile să te *pupăcească*. Te cunosc de o viață, sunt sau nu sunt rude cu tine, te știi numai de o zi, de un ceas, ei se reped la tine să te îmbăloșeze cu dragostea lor. Asta pentru a dovedi pe văzute și la repezeală, fără alte farafastăcuri, cât de mult își iubesc ei aproapele. Te pupă și scapă repede și ei de tine și tu de ei. Nu trebuie uitați nici cei cu care te întâlnești și de câteva ori pe zi și care îți rămân tot necunoscuți. Dai nas în nas cu ei și iarăși îți vine să te întrebi. «Bre, tu ești tot ăla care fuseși și mai adineaori?» El îți răspundea cu *da* sau *nu* după cum își mai amintea sau te recunoștea pe tine. Una, două își schimba,

după situație, obrazul că avea mai multe rânduri, și ia-l de unde nu-i. Vin la rând împlătoșaii, înzăuații, ăia care trec prin foc și sabie, prin ploaia de scuipături, fără să le pese și fără să se lipească ceva de ei. Nici măcar un călcâi nu le rămâne dezgolit, așa cum i-a lăsat domnul Homer băiatului lui, Ahile, ca să ne dăm seama că avem de-a face totuși cu un om. Aici a lucrat însă din greu și de zor și dumnealui ăsta, cum îi zice, progresul. De minune câte minunății albe, binecuvântate, sau negre, afurisite a putut el face până acum, iar timpul îi este înainte. Te tot uiți la două, trei săptămâni în oglindă să vezi dacă și tu, că pare-se și tu ai gustat din progresul ăsta, ești tot ăla care-ai fost și ieri și alaltăieri. Păi știi cu ce se primenește și se gătește duminica dumnealui ăsta, omul ăsta ca să ne ia ochii? Și ni-i ia, dacă nu ne ia și mințile. Dă jos tot ce purtase până atunci și rămâne într-o cămășuică de să-i răzi și să-i plângi de milă și cu coatele și cu călcâiele, și de silă, și de milă, și de frică și sfioșenie în fața noutăților. Nu mai știi cu ce față să-i sari în față. «Tu ce zici, cuscre, de cele ce le vezi?» «Minune, bre, minune mare de tot! Că și ciorba de praz sorbită cu lingură de fier, de asta nouă, are alt gust. Mare lucru știința asta! Așa să tot trăiești!» «Dar dumneata ce zici, bătule?» «*Ptiu, ptiu, ptiu!* Făcătură diavolească, nepoate! Păi nu vezi dumneata că zdreanța aia de mătase de pe el e țesătură din fire luate din barba Necuratului, fire tăioase ca briciul, torsătură numai din nerușinare și obrăznicie porcească, din căinoșenie de lup turbat de atâta hămăit la lună și din fel și fel de alte scursori toarse și ele tot cu grijă?»

Dar... «Gata, bre, gata cu hârâiala, cu jelaniile și cu sfada, că oamenii mai au și treabă! Ce a fost a trecut. Oamenii au lăsat caii verzi de pe pereți nepriponiți și s-au înfipt temeinic în pământ. Nu le mai stă capul la cântecele și la fluieraș de soc, de os sau de fag. Sunt oameni din carne și oase, nu plâsmuiri!»

«Ptiu, ptiu, ptiu! Pușchea pe limbă-ți de vorbele zise și fi-mi-ar și milă și silă de tine. Dar stăi, tu, numai o țără stăi să-ți adâncesc groapa bătar cu un metru ca să te îngrop ca pe unul vrednic. Că în atâta amar de ani n-ai avut ochi de văzut, iar acum și s-au deschis niște crăpături urduroase care nici de gropi nu te feresc.»

«Ba orb ești tu, surdule, că acum, când ai atâtea în jur de văzut, nu vezi nimic. În lumea asta, în care vechiturile sunt în stare să se bage și în gură de șarpe ca să-și mai lungească șirul zilelor, în lumea asta vrei tu să mai trăiască *Miorița* voastră și fluierașul de foc, de soc și de ce-o mai fi? Păi dă chitara aia zdrăngănitore peste ele și și le suflă cum suflă puful de păpădie din palmă.»

«Nu îl suflă, mă ăsta, înșcolatule, că are rădăcinile înfipte în sufletele noastre, iar noi nu suntem de ieri, de azi. De șapte, opt vecii puse cap în cap tot suntem, dacă nu și de mai mult.»

«Dar dacă nu veneam noi să vă stârpim balaurii cu șapte capete și zmeii și...»

«... și feții-frumoși...»

«Nu, că feții-frumoși au murit de moarte bună, dacă n-au mai avut cu cine se lupta, iar zânele au murit și ele de dorul lor. Cât privește ciobănașul ăla papă-lapte, i-a venit mintea la cap. Și-a cumpărat și și-a spânzurat la gât tranzistor de ăla de cântă de trăsne, pelerină de fâș și telefon mobil și n-are treabă.»

«Ptiu, ptiu, ptiu! Drept ai, dar cu cât ai mai mare drept, cu atât ești mai de *ptiu, ptiu, ptiu* și de *ță, ță!*»

Liebling, septembrie 2010

Convorbiri duhovnicești

cu **Î.P.S. Arhiepiscop Ioan Selejan**
al Episcopiei Covasnei și Harghitei

„Dacă treceți pragul Bisericii înseamnă că vă aflați pe drumul care duce spre împărăția lui Dumnezeu”.

L.C. Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, într-un cuvânt de învățătură rostit de Înaltpreasfinția Voastră la **sfânta sărbătoare a Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos**, ați vorbit despre cea mai arzătoare dorință pe care a avut-o vreodată omul pe pământ. Vă rog să detaliați.

Î.P.S. Ioan: Binecuvântat să fie Dumnezeu, că ajungem la acest praznic, când lumea întreagă sărbătorește **venirea în lume a Mântuitorului nostru Iisus Hristos**. Aceasta a fost, în decursul miilor și sutelor de mii de ani, cea mai arzătoare dorință pe care a avut-o vreodată omul pe pământ.

După căderea sa, omul mereu a privit către cer, având nădejdea că cerul îi va întinde o mână. De aceea, probabil, în limba greacă, cuvântul care exprimă persoana – omul, se numește „antropos”. Noi când traducem din limba greacă cuvântul „antropos”, punem repede două liniuțe în vocabular și traducem cuvântul „om”. Dar nu-i chiar așa. „Antropos” din limba greacă se traduce în românește „cel ce privește în sus”. Numai noi l-am tradus... printr-o vocală și o consoană, dar este prea puțin.

Omul nu e o vocală și o consoană. De aceea în limba greacă veche, răspunsul la întrebarea „cine este omul?” sau „ce este omul?” era tradus ca „cel ce privește în sus”. De ce? Pentru că a căzut, iar, **atunci când este căzut, un om își ridică ochii către cer, să i se întindă o mână**.

Oare n-ați fost puși de multe ori în situații destul de grele în viață, când ați fost înecați în suferință, pe

pat de boală, sau când ați pierdut pe cineva drag din familie, oare n-ați privit în sus? Pentru că de acolo vine darul lui Dumnezeu, de acolo vine ajutorul, de acolo vine mâna întinsă. Oare n-ați văzut în viața aceasta când vi s-a întâmplat un necaz sau o durere, nu v-ați uitat nici în dreapta, nici în stânga, în momentul acela toți te părăsesc. De aceea grecii, în înțelepciunea lumii antice, l-au definit pe om ca fiind „cel ce privește în sus”, pentru că numai mâna de sus rămâne veșnic întinsă, până la judecata lui Dumnezeu.

O singură mână nu se închide niciodată, aceasta este mâna lui Dumnezeu. Niciodată, în iconografia noastră ortodoxă, chipul Sfintei Treimi Dumnezeu sau al Sfinților nu-L veți vedea pictat cu mâna sub formă de pumn. Acesta este semn de răzbunare, de lovire, de jignire. **Totdeauna Dumnezeu și sfinții au mâna mereu deschisă, pentru binecuvântare.**

L.C. Atunci, Înaltpreasfinția Voastră, și noi, oamenii, ar trebui să avem permanent mâna deschisă, să nu avem gânduri de răzbunare, de lovire a semenului, dimpotrivă să fim deschiși în a da un sfat bun ori să facem fapte bune.

Î.P.S. Ioan: Desigur. Rămâne contribuția din partea noastră, dorința noastră. Să ne punem o întrebare: cum ne vom duce noi către Dumnezeu? Tot cu mâna întinsă, în semnul păcii, al dragostei, al iubirii sau ne vom duce cu pumnul strâns?

Binecuvântat să fie Dumnezeu că văd oameni care sunt însemnați cu semnul Sfintei Cruci și care Îl mărturisesc pe Dumnezeu în inima și sufletele lor. Îi văd pe toți cu mâna deschisă, adică **vin la Sfânta Biserică, să dea mâna cu Dumnezeu**. Auziți cu cine să dea mâna?! **Cel ce vine la biserică dă mâna cu Dumnezeu**.

Când vă întâlniți, în viață, cu o mare personalitate de stat și dacă apucați să dați mâna cu acea personalitate, spuneți la toată familia, la toți vecinii că ați dat mâna cu acea personalitate. Atunci și când mergeți la Sfânta Biserică, la Sfânta Liturghie, spuneți celor de acasă: dragii mei, am fost la Sfânta Biserică și am dat mâna cu Dumnezeu. Spunându-le așa, poate se vor trezi și inimile lor, ca să vină cât mai mulți să dea mâna cu Dumnezeu, până mai este vreme, până

mai este timp, pentru că omul are un timp anume; nu știm, numai Dumnezeu știe cât. Bine ar fi, cum se spune în popor, încă din viața aceasta, să bați palma cu Dumnezeu. Ați văzut sau ați auzit cum, înainte, în târguri, după vânzări, nu se făceau contracte scrise, ci se bătea palma, însemnând o importanță înțelegere. Gestul acela era mai presus decât orice contract scris. De aceea îi îndemn pe credincioșii noștri: **veniți și bateți palma, dați mâna cu Dumnezeu, ca să vă treacă El puntea, marea acestei vieți învolburate. Să treceți de mână cu Dumnezeu prin viața aceasta. Dacă vă veți ține de mâna lui Dumnezeu, nu veți cădea niciodată în prăpastia și în capcanele vieții acesteia.**

L.C. Am înțeles că, în orice situație, privirea noastră trebuie să o ridicăm spre Dumnezeu, care ne așteaptă cu mâna deschisă spre a ne oferi ajutor, că să trecem prin toate încercările vieții acesteia. Dar unde Îl găsim pe Dumnezeu?

Î.P.S. Ioan: Unde Îl găsim pe Dumnezeu?! Vorbesc scripturile, în contextul sfintei sărbători a Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos, despre **cei trei magi de la Răsărit care L-au căutat și L-au găsit pe Dumnezeu**. Mai întâi, cine vor fi fost aceștia? S-au făcut multe cercetări asupra lor, însă așa vrea să aduc și eu o rază de lumină asupra acelor care au venit și l-au căutat pe Hristos, asupra celor trei crai de la Răsărit care L-au căutat pe Hristos, fiul lui Dumnezeu. Ei veneau din Babilon. De unde știau ei despre venirea unui Mântuitor, despre venirea unei persoane cu totul deosebite pe pământ?

Să facem un pas în istorie. Vă aduceți aminte că, la anul 586 î. H., poporul lui Israel a fost cucerit de regele Nabucodonosor, rămânând în adâncă robie, până pe la anul 536 î. H., cam cincizeci de ani. Regele Cyrus al perșilor, pe la anul 516 î. H., dă libertate poporului evreu, care era în robie în Babilon, să se întoarcă în țara sa. Dar trebuie să privim contextul social de atunci. Oare au plecat în clipa aceea toți evreii spre Ierusalim? N-au plecat toți, pentru că unii erau în vârstă și nu mai puteau porni pe un asemenea anevoios drum. Gândiți-vă! De la Eufrat până la Iordan sunt peste o mie și ceva de kilometri. Cum să meargă pe un așa îndelungat →

LUMINIȚA CORNEA

drum!? Apoi erau bolnavi, apoi erau copii. Iată deci că și după eliberarea evreilor de regele Cyrus, încă a mai rămas acolo un mănunchi de evrei care știau, în credința lor, că va veni Mesia, că va veni unșul lui Dumnezeu, Hristos. Așa ei au semănat, în contextul acelei civilizații, credința lor și au ținut o făclie aprinsă în legătură cu venirea în lume a unui Mântuitor.

Este posibil ca acești magi să fi auzit chiar de la poporul lui Israel, rămas încă acolo, de la evreii statorniciți în acel ținut. Până astăzi este o comunitate mică de evrei în Babilon, care și-au păstrat, peste 500 de ani, credința în venirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Acesta este contextul, geneza plecării acestor magi din Babilon spre Ierusalim.

Credeți că nu erau oameni mai învățați și spre Egipt și spre alte părți ale lumii? Erau, dar aici a rămas acest mănunchi din poporul ales al lui Dumnezeu, care a păstrat credința venirii în lume a Mântuitorului.

L.C. Înaltpreasfinția Voastră, în acel cuvânt de învățătură de la sfârșitul Sfintei Liturghii din ziua mării sărbători a Nașterii Domnului, ați rugat credincioșii să se gândească care este prima întrebare pe care o găsim în Noul Testament. Vă rog să ne spuneți câteva cuvinte referitoare la această întrebare și la importanța ei.

Î.P.S. Ioan: Da, îndemnul meu este să cercetați Scripturile! Citiți și fiți credincioși Sfintelor Scripturi, acolo găsim apa cea vie necesară sufletului omului. Să reținem din acest mare praznic că **prima întrebare din Noul Testament** se găsește în prima Evanghelie a Sfântului Apostol și Evanghelist Matei, la capitolul al doilea și întrebarea sună așa: „Unde este Cel ce S-a născut rege al Iudeilor?” (Matei 2, 2). Aceasta este prima întrebare menționată în Noul Testament și este întrebarea pe care au pus-o magii când au ajuns la Ierusalim. Și-au pus această întrebare și cu această întrebare au călătorit de la Eufrat și până la Ierusalim. Și-au pus această întrebare și au găsit răspunsul. Problema este: omul modern, de astăzi, își mai pune această întrebare: Unde este cel ce s-a născut acum de curând, Iisus fiul lui Dumnezeu?

Se pare că mult mai puțini își pun astăzi această întrebare. Cei ce pășesc mereu pragul sfintelor biserici își pun această întrebare, „unde este Hristos?”, ca să se întâlnească cu El în viața aceasta.

Să vedem ce-au mai făcut magii? Dacă și-au pus întrebarea, au găsit răspunsul la întrebare sau nu? Conform Sfintelor Scripturi, aflăm că au găsit răspunsul, că L-au găsit pe Hristos în peștera din Betleem. **Deci toți aceia dintre noi care își pun întrebarea „oare unde Îl găsim pe Hristos”, într-o zi, Îl vor găsi în Sfânta Biserică, în casa lui Dumnezeu.**

L.C. Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să vă referiți și la acele daruri aduse de magi.

Î.P.S. Ioan: Mai întâi să mai vedem ceva la magi. Au ajuns în peșteră îndrumați de steaua de sus. **S-au îndoit magii de prezența și de existența în fața lor a lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu?** Au zis ei, când au ajuns în peșteră: aici s-a născut un rege, într-o peșteră? Oare o fi El? Oare n-o fi El? Nu s-au îndoit deloc. Cum L-au văzut, spune Sfântul Evanghelist Matei, s-au închinat Lui.

De ce ne mai îndoiți noi astăzi de existența lui Dumnezeu? Iată, magii nu s-au îndoit. Cum au ajuns în peșteră, au căzut la pământ, în fața ieslei și s-au închinat. După ce s-au închinat, i-au dat darurile. Ce daruri și câte daruri au adus pruncului Iisus? Veți zice, probabil, că au adus aur, smirnă și tămâie. Eu zic că au adus nu trei, ci patru daruri. **Al patrulea dar a fost acela că s-au adus pe ei.** Deci, **mai întâi, ei s-au adus ca dar lui Hristos**, i s-au închinat Lui, s-au dăruit Lui și apoi au dăruit aurul, smirna, tămâia. Acum, se pune cuvenita întrebare: ne dăruim noi lui Hristos? Ne dăruim noi Sfintei Treimi Dumnezeului nostru?

În primul rând, să ne facem noi înșine dar lui Dumnezeu, apoi celelalte: aur, smirnă, tămâie. **Noi suntem darul lui Dumnezeu.** Mamele noastre, atunci când ne-au

născut, când ne-au adus în Sfânta Biserică și ne-au botezat, ne-au dăruit lui Dumnezeu, spunând: Doamne, îți mulțumesc că l-am născut sănătos, întreg, apoi preotul face toate cele de cuviință.

De aceea, spun mamele că fiul lor este darul pe care ele îl fac lui Dumnezeu. Ce frumos dar poate să dea o mamă lui Dumnezeu! Ce frumos buchet de flori poate să dea o mamă lui Dumnezeu? Dăruiți-vă copiii lui Dumnezeu, să le poarte El de grijă și atunci încredințați să fiți că niciodată nu se vor abate de la calea cea dreaptă.

Să continuăm. Aflăm apoi din Sfânta Scriptură că magilor li s-a arătat în vis îngerul Domnului și le-a spus să nu se mai întoarcă pe aceeași cale acasă, adică pe la Irod, ci să meargă pe altă cale. Și s-au întors pe altă cale la casa lor. Ce înseamnă aceasta? Că primul drum pe care l-au făcut magii spre Vifleem a fost drumul Vechiului Testament, după Vechiul Testament, adică au mers după cele scrise de profeți în Vechiul Testament. Odată ajunși la Hristos, nu se mai întorc pe Legea Veche, ci se întorc pe o altă cale, aceea care este marcată de Hristos. Să ne punem și noi întrebarea: Doamne, oare eu pe ce drum, pe ce cărare mă duc astăzi către împărăția lui Dumnezeu? Pe ce cale merg spre judecata lui Dumnezeu?

Dacă vreți să fiți convinși că sunteți pe drumul care duce spre poarta Raiului, atunci drumul acela trece prin Sfânta Biserică. **Dacă treceți pragul Bisericii înseamnă că vă aflați pe drumul care duce spre împărăția lui Dumnezeu.**

Foto : Gabriel Stan, « Noaptea de Sânziene »

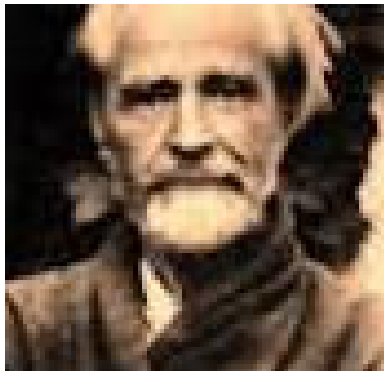
LIRICA RELIGIOASĂ A LUI VASILE VOICULESCU

Istoriile literare interbelice îl consacră pe Voiculescu din punctul de vedere al unei dialectici care vizează imprevizibilul, unde orizontul liric își găsește expresia în apropierea misterioasă a „marii treceri”, după cum a constatat Zaharia Stancu în *Locuri de mormânt* „complicat profil de camee pură, ce nu numai că nu s-a trădat prin vreo concesie tentațiilor de orice fel, dar și-a articulat prin adăugare sau retopire vecină miracolului, o nouă și surprinzător de simplă etică”.⁽¹⁾ Lirismul voiculescian, afirma Iulian Boldea în *Spiritualitate și poezie: Vasile Voiculescu*, „captează, astăzi, interesul prin două aspecte mai importante: mai întâi prin vigoarea fluxului poetic, emanație anei naturi lirice nu doar robuste, dar și profunde, care preface în lirism toate lucrurile și ființele ce se oferă ochiului lăuntric al poetului și, mai apoi, prin grația detaliului, prin caligrafia cu minuție de artizan al reliefului lucrurilor, prin sugestia delicată a intimității lor ireductibile la manifestările exterioare, dar traductibile, în fulgurante clipe privilegiate prin acestea”⁽²⁾.

Lirica sa din perioada interbelică este străbătută de accente religioase, construite pe convingerea că există Dumnezeu. Teluricul și sentimentul religios sunt puse în vers prin semnificate, prin simboluri și alegorii în teme ca: Nașterea, venirea Magilor, moartea Mântuitorului Sunt prezente semnele expresionismului: tumultul vieții pulsând în vegetația din jur, sufletul devine spațiul unor frământări cu tentă apocaliptică. Se conturează, tot mai pronunțat, traseul spiritual al creației sale, prin cele două modalități lirice: alegoria și meditația ca rugăciune. Acestea sunt, așa după cum istoria și teoria literară consemnează, modalități înnoitoare ale lirismului românesc interbelic, urmărind o reconștientizare a sacralului într-o lume, poate, desacralizată. Într-o simbolică descendentă a vechilor cărturari care au folosit alegoreza biblică, Voiculescu resimte ca un firesc al naturii sale spirituale, să dea expresie acesteia prin limbajul pictural al creației sale. Vasile Voiculescu, „spirit pur religios”⁽³⁾, afirma Alexandru Cistelean în *Vasile Voiculescu- poet pe a V-a parte*, „se arată un homo duplex; și nu doar prin opoziția intra-poetică dintre senzualitate și rugăciune”⁽⁴⁾.

Poezia lui Vasile Voiculescu accede, începând cu volumul *Părgă* (1921), la

orizontul ei propriu, la accentele sale autentice. Volumele anterioare pot fi așezate sub semnul căutării stilistice, al exercițiului expresiv și al discipolatului. Cu poemele din acest volum, poetul câștigă în originalitate și expresivitate. Se precizează acum teme predilecte, toposuri individualizatoare, se decantează un stil greu confundabil ce topește în sine un simbolism aparte, tratat în mod ușor didacticist, o vervă descriptivă și o grație specifică ce hieratizează imaginile lirice. Critica a sesizat că în parcursul liric voiculescian, acesta revine constant la imagini labirintice ale tensiunii sale

lăuntrice. Inepuizabilele variațiuni ale limbajului poetic, ce abundă în simboluri, cunoaște o dezvoltare arborescentă și creează iluzia subordonării întregului stil la o transparentă a mesajului în simplitatea unei corespondențe fidele a sentimentului cu ideea, conturând o meșteșugire de juxtaponeri. Vocea lirică este conturată de fiorul sincerității, care de cele mai multe ori îngreunează realizarea imaginii, alunecând spre răceala ce transpare din teritoriul universului său interior. Alegoria voiculesciană are la bază alegoriile și parabolele biblice, sublinia Mircea Muthu în studiul *Literatura română și spiritul sud-est european*, dovedindu-se că alegoria voiculesciană imaginează natura specifică de „homo religiosus”, atribut esențial al naturii sale interioare. În creația voiculesciană deslușim râvna pentru arta arhetipală, atemporală, perenă trecând granițele unei etichetări de tip „tradițional” sau „modernism”. Linia definitorie a operei sale este dată de creația-credință și iubirea ce vor deveni concomitent trăiri în real și transcenderi ale realului în imagine. Acestea ne conving de cele două aspecte ale experienței pe care o comunică: spirituală și literară, cu realizarea aceluși *complexio oppsitorem*. Condiția rugăciunii, ca și condiția creației, este iubirea prin care Omul-poem comunică cu Cel Etern. Poetul, prin intermediul poemului, se regăsește

în cele două serii de *identificări*: a celui iubit cu sonetul și a poetului-creator îndrăgostit cu Creatorul Etern, pe de o parte, iar pe de alta, a făpturii-sonet cu sonetul care se scrie, ambele identificări renăscând într-un *alt eu*. S-ar putea crede că experiența sa intelectuală matriceală ar avea teme în întâlnirea cu William James, un instinct către filozofie și metafizică, viziune în urma căreia *îngerii* săi dobândeau realitate. Evoluția literară religioasă a lui Vasile Voiculescu a însemnat neconținută strădanie de a împăca arta pură și credința, astfel încât să fie comunicabilă prin perfecțiunea formei.

S-ar putea spune că Voiculescu a experimentat religiosul din punctul de vedere al unei comuniuni prin care, dincolo de legile fixe ale materiei, a putut realiza o interpretare spirituală a conștiințelor, fără a diminua sau a pierde din individualitatea acestora. Interpretarea conștiințelor, ca intertextualitate, a fost posibilă ca miracol prin iubire. Fără iubire, sufletul nu poate să realizeze cea osmoză de care are nevoie spre a se înalta, nu ca să reconcilieze, ci să unifice prin întrepătrundere. Propensiunea psihico-mistică, indiferent dacă este de tip religios, se realizează prin imagini care întrepătrund sferele realului perceptibil, ca rezultat al unei gândiri fundamentate pe actul religios. Conversiunea spre starea de sfințenie constituie esența ciclului de poeme religioase voiculesciene. Slava și gloria lui Dumnezeu sunt vocabile sinonime, unul de origine slavonă, celălalt-latină și reprezintă o deschidere, o ascensiune spre zenit, cântată prin trupul-poem, poetul identificându-se prin iubirea – rugăciune, despre care vorbea A. Scrima în *Timpul Rugului Aprins*. Tensiunea poetică se naște la Voiculescu din reactualizarea sentimentală a posibilităților latente, ascunse în imagini cu caracter alegoric, de cele mai multe ori, vitregind, oarecum, accesul participanților la un univers spiritual comun.

Poezia religioasă a lui Vasile Voiculescu, o exagerată decentă și autoconcentrare prin care caută să rămână impersonal, oglindește, pe de o parte, o realitate contingentă și, pe de alta, o transfigurează, redându-i marja de idealitate, cea față ascunsă ce nu se regăsește decât printr-o „lectură” poetică a lumii.

CRISTINA SAVA

¹ Zaharia Stancu, *Locuri de mormânt*, în „Luceafărul”, XIV, 1971, nr. 47, apud. Liviu Grăsoiu, *op. cit.*, p. 17

² Iulian Boldea, Iulian Boldea, *Spiritualitate și poezie: Vasile Voiculescu*, în revista „Tabor”, din iulie 2010.

³ Al. Cistelean, *Diacritice. Vasile Voiculescu – poet de a V-a parte*, în revista Argeș, din ianuarie 2007

⁴ Ibidem

Prietenia, aur ce strălucește pentru veșnicie

Metalelor nu le poți cere altceva decât să se înmoaie în fața focului care le topește. Față de nimic altceva nu se înmoaie. Metalul inimii noastre se topește la focul dragostei. Chiar dacă individualismul pare să fi câștigat teren, întreaga familie a omenirii pulsează încă în vibrațiile dragostei, de la cel mai înalt grad de dragoste pasionată până la cel mai coborât grad de bunăvoință, ea face dulceața acestei vieți. Provoacă o adevărată revoluție în suflet și trup, asemenea unui extaz divin. Nu mai există iarnă și noapte, pier tragediile și plictiselile, totul se metamorfozează când este acoperit cu vălul bunătații.

Suntem legați de oameni prin fel de fel de legături, prin sânge, mândrie, teamă, speranță, dorințe, admirație, iubire, împrejurări sau nimicuri care pot deveni insigne deosebite ale inimii. Prietenia e un veșmânt prea fin și scump, tors din firul nobleței, fidelității și dragostei. Ea e menită să mângâie și să ajute în cadrul tuturor relațiilor și situațiilor, create uneori pe viață și moarte. Căci „*mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi*” (Ioan 15, 13). E pregătită atât pentru zile senine, dar și pentru drumuri și călătorii anevoioase, ori naufragii, sărăcie sau prigoană. Înfrumusețează totul prin curaj, înțelepciune și unitate. Niciodată nu cade în rutină, e mereu vioaie și inventivă, motivând, motivându-ne.

În legile sacre ale acestei stări a inimii, nu are ce căuta invidia și profanarea sufletului prin curiozități ce pot violenta un spirit: nu e importantă familia fiecăruia, dacă i-am văzut casa, mașina, ori alte interese, acestea sunt obiectele tovarășilor de mai puțin preț. Prietenia e ridicată la înălțimi prin ceea ce emană, prin mesaj, gând, mărturie, mângâiere, încurajare, tăcere, rugăciune, binecuvântare. Prietenia nu supăra pe fratele cu virtutea, ci o lasă să lucreze în taină. Când cele două lumi vor rămâne pure, universale și mari, toate darurile prieteniei nu se vor împuțina în veac.

Prietenia dintre Sfinții Vasile cel Mare și Grigorie din Nazianz a rămas unul dintre modelele de prietenie din

istoria Bisericii. Cea dintre Cuvioșii Ioan Casian și Gherman sau Sfântul Ioan Hrisostom și diaconița Olimpiada, sau între Sfântul Ierarh Varlaam Mitropolitul Moldovei și Sfântul Ierarh Petru Movilă, Mitropolitul Kievului, și multe alte exemple, sunt doar o fărâmă de mărturie a faptului că pot fi prietenii vrednice de pagini alese, scrise atât în sufletele celor ce le-au trăit cât și în cele ale vremii. Și urme ale frumoaselor prietenii ale sfinților se găsesc în corespondența lor, în cuvintele de binecuvântare, încurajare ori în rugăciunile pentru celălalt.

Nu cred să existe oameni în lume care să nu fie încercați de sentimentul de prietenie. Această stare în care se însuflețesc noi simțăminte vine din veșnicie și pleacă spre veșnicie. Sufletul simte nevoia să fie ascultat, înțeles, să se împărtășească din frumosul și înțelepciunea altora, să fie în comuniune. Uneori și nimicurile care se întâmplă devin prilej de întâlnire a armoniei. Prietenii, acest dar de mare preț, întotdeauna vin "nepofțiți", ne găsesc, trimiși fiind de Dumnezeu. Însă, înainte de a-ți dori un prieten, se cuvine să fii tu însuși un prieten. Bunătatea prietenilor ni se pare superioară bunătații noastre, viața lăuntrică mai subtilă, ispitele mai puține, inima mai mare și încăpătoare. În fața unui astfel de suflet poți gândi cu voce tare.

MI-AR FI PLĂCUT....

Mi-ar fi plăcut să-ți arăt pescărușii și pietrele ce rămân mereu nemângâiate,

copacii, ce nimeni nu-i îmbrățișează iarba, ce a rămas nesărutată de tălpile calde...

Mi-ar fi plăcut să-ți aduc în palmă fluturii

să-ți miște inima într-o secundă eternă și clipa, ce găsește misterul netrăit, căci răsăritul e ca un suflet de copil...

Mi-ar fi plăcut să-ți ofer Mărgăritarul, Bucuria sfântă, ce zilnic, pășește pe lângă tine

și vindecarea, ce transformă lutul în aur, dar ,mereu,mereu ai brațele ocupate...

Mi-ar fi plăcut să-ți fac, astăzi, cunoștință cu tine !...

**Ieromonah HRISOSTOM
FILIPESCU**

Prietenul este un om egal, real, sincer. Filosofii m-ar contrazice spunându-mi poate că doar singur, fiecare om e sincer, când apare o a doua persoană încep complimentele și interesele. Naș crede că taifasul este doar o draperie a relațiilor sociale, ci este pătrundere și forță aidoma inimii. Poate părea că a fi sincer cu oamenii într-o epocă a falsității este o mică nebulie. Dar tocmai sinceritatea activează prietenia și mișcă, ea este cea care toarnă untdelemn în candela inimii și nu ingeniozitatea de a mânuși cuvintele. Și e frumos să fii un mic "nebul" pentru Hristos, pentru aproapele, acea pată de culoare, într-o plajă a egoismului, a individualismului și a spiritului de competiție.

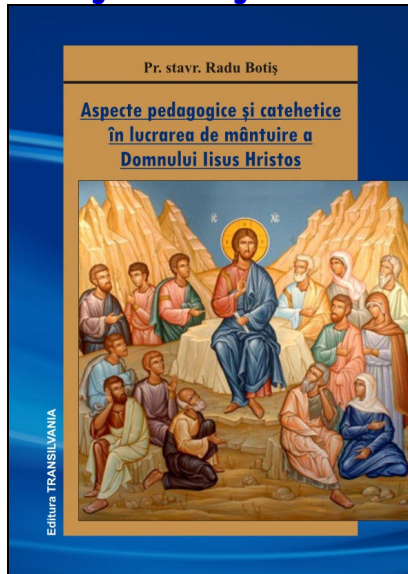
În prietenia sănătoasă fiecare este o capodoperă a naturii. Până ce ținuta maiestruoasă a inimii, în speranța ei sublimă ce râvnește „vise și legende”, va strânge mâna cu mâini eroice, va cunoaște și mâini nevrednice. Dar pierzând pe cei mici, îi câștigăm pe cei mari. Așezată pe afinități nobile, prietenia rămâne un eveniment în viața fiecăruia ce mereu va fi zugrăvită în culorile vii ale unui curcubeu, ce străbate cerul ca după o ploaie rece de vară.

Sfântul Ioan Hrisostom spune pe bună dreptate că nu este cu puțință să înfățișăm cu cuvântul câtă dulceață este în prezența prietenilor. Numai cei care au experiența acestor lucruri cunosc aceasta. Nu se poate învăța de la nimeni, ci se trăiește ca o pregustare a raiului încă de pe pământ.

Ieromonah HRISOSTOM FILIPESCU
egumenul Schitului "Sf. Maria Magdalena" Țibucani

Învățătorul și Domnul

Lucrarea părintelui Radu Botiș – *Aspecte pedagogice și catehetice în lucrarea de mântuire a Domnului Iisus Hristos* – are în vedere unul dintre aspectele fundamentale ale teologiei creștine. În cadrul hristologiei ortodoxe, asocierea Persoanei divino-umane a Mântuitorului Iisus Hristos cu sintagma „Învățătorul prin excelență” corespunde, la modul potrivit, în termeni umani, Revelației pe care El o aduce. Hristos e Învățătorul prin excelență, Învățător cu autoritate, întrucât transmite învățătura vie, proprie, despre Dumnezeu.

Conținutul învățăturilor lui Iisus Hristos este Hristos Însuși. Revelația însăși, în punctul ei culminant, este Hristos. Fiind Revelația desăvârșită, Hristos nu e numai Revelația despre Dumnezeu, ci, fiind Dumnezeu-Omul, El este și descoperirea omului adevărat. Îl amintim aici pe Fergus Gordon Kerr care spune că „singurul om adevărat care a trăit pe acest pământ a fost Hristos”. El ne-a arătat ce înseamnă să fim oameni. Dumnezeu ne-a arătat ce înseamnă să fii om. Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat, este, prin aceasta, modelul personal general uman.

Prin Persoana și opera Sa, Mântuitorul este Cel Care explică, Care face vizibile și limpezi rațiunile („*λογoi*”) lui Dumnezeu în lume, fie că ne referim la aspectul primordial, creațional, fie că ne referim la aspectul soteriologic. Hristos este interpretul Scripturilor, în sensul că el exprimă în limbaj omenesc ceea ce știa din veci, în sfatul Treimic, de la Tatăl. În acest context, activitatea catehetică a Mântuitorului nu e altceva decât revelarea, în termeni perceptibili, a iubirii Treimice față de lume și om.

Parabolele și pildele Mântuitorului nu trebuie să fie, din punct de vedere semiotic, izolate sub un aspect strict moral. Ele se înscriu, prin excelență, în categoria acelor exprimări care, sub forma cuvintelor înțelese de oameni, trimit la o realitate infinit mai profundă,

inexprimabilă, ineputabilă ca sens și depășind orice înțeles. Lucrarea părintelui Radu Botiș vizează tocmai o astfel de realitate. Ea are în vedere cea învățătură a lui Iisus Hristos care se adresează celui mai profund plan al sensibilității, al conștiinței umane. Prin parabolele și pildele Sale, Hristos se descoperă ca fiind Învățătorul tuturor oamenilor („*Voi Mă numiți pe Mine: Învățătorul și Domnul, și bine ziceți, căci sunt.*” – Ioan 13, 13), întrucât se adresează unei profunzimi în care se regăsesc toți – sau în care s-ar putea regăsi; în care ar trebui să se regăsească. Și prin aceasta, Hristos ni se descoperă a fi modelul Pedagogului suprem, modelul preotului, al profesorului, al credinciosului de lângă, personalități care, fiecare și împreună, sunt chemate să vizeze același obiectiv existențial: mântuirea omului.

Lucrarea de față – cu atât mai mult prin faptul că aparține unui preot al Bisericii – întrește, în modul ei specific, acea categorie de lucrări din teologia noastră care prin darul învățării ni-L descoperă pe Dumnezeu ca om și pe om ca potențial dumnezeu.

Scopul învățării este mântuirea. În acest context, considerăm că o astfel de lucrare nu poate fi decât binevenită spre întărirea credincioșilor și, nădăjduim, spre mântuirea lor.

Asist. univ. dr.
VALERIAN MARIAN

HĂZII MEI

Dacă era ceva mai fascinant în copilăria mea, între sărbătorile de iarnă, cu siguranță „Hâzii” stau pe primul loc.

Pentru că aceea era vârsta ideală să dorești să fii cineva, altcineva.

Putem căuta/găsi semnificații laice/religioase acestui obicei singular în zonă, așa spune, prin datele lui particulare din Chintelnic, unic!

Sigur, percepția peste timp a obiceiului a suferit inevitabile modificări, dar el a rămas în centrul atenției publice, presa exploatand mereu evenimentul, aducând Chintelnicul, altfel un sat blând și bun, cuminte, cum se zice, în prim-planul mediatic al sărbătorilor de iarnă.

Pentru cei din generația mea, copiii anilor șaiszeci, fascinantă era masca. Costumația era în plan secund, oricum, ideea nu era să ne îmbrăcăm frumos, ci să fim „hâzi”. Noi improvizăm costumația, întorceam haine pe dos, cei mai în vârstă însă umblau la subtilități, iar cea mai înspăimântătoare mască pentru noi era cea a Morții, fața ei fiind cu dinți de cartof, iar „fondul de ten” era făina albă de grâu.

Și azi mai am în adâncul sufletului imaginea acestui personaj care intra în casa noastră, chiar dacă, mai târziu, am aflat că „Moartea” era doamna Stela, o urmașă a preotului, cărturarului Grigore Pletosu, care locuia în vecini de noi.

Arta supremă a „Hâzilor” era să nu fie descoperiți, chiar și atunci când vorbeau, fiindcă, de regulă, „Hâzii” erau și muți, pentru a nu se deconspira.

Adevărul e că atunci, în satul nostru, toată lumea cunoștea pe toată lumea, de la mic la mare.

Pentru femeile mai în vârstă, „Hâzii” erau și un bun prilej de a inspecta casele altor femei, să vadă ce mai au nou în casă, cum stau cu... ordinea și curățenia.

„Hâzii” mergeau din casă în casă. Cei mici primeau mere, nuci, colaci, iar cei mai în vârstă primeau și de băut. Erau două variante pentru a putea bea: „Hâzii” se întorceau cu spatele și ridicau „obrăzarul”, masca, fie își lăsau loc liber în dreptul gurii. Riscul era însă că „obrăzarul”, confecționat de regulă dintr-o bucată de cearșaf, să se umezească și să țină apoi rece.

În ziua de Bobotează, la biserică, se discuta despre „Hâzii” și se încerca identificarea acestora.

Impresionante erau „nunțile” făcute de „hâzi”, care veneau cu un alai impresionant în casă.

Orice încercare, iar tentații existau, de a afla cine e sub „obrăzar” era taxată, uneori chiar cu duritate.

Rareori, cetele de „hâzi” se încăierau pe uliță. Oricum, nimeni nu se culca decât spre dimineață în ajunul Bobotezei, „Hâzii” fiind așteptați până la zi.

Nu știu cum sunt „Hâzii” de azi la Chintelnic, nu i-am mai văzut de ani buni, ai mei însă erau minunați, erau... frumoși.

NICOLAE BĂCIUȚ

PRINTR-O FUGĂ, DAR CARE

Partea a treia

Marina d'Agosta

14. Ziua venirii acasă a proprietarilor a fost destul de tensionată.

Ceva nu se lega, era un curent care nu trecea între noi.

Ange, cu siguranță încă marcat de operația aceea la genunchi, în cârje, probabil nu era nici el în apele lui. Sau așa să fi fost „apele lui”?

Oricum toată lumea încerca să îi intre în grații... Avea o față plată, o privire foarte

rece, dar piezișă și un fel disprețuitor de a se comporta.

Bertrand nu era de aceeași părere, își păstra optimismul.

– O să vezi că toate se vor reglementa, în definitiv avem o înțelegere... tot ce am muncit pentru el e evaluat la această adăpostire, doar l-am întrebat...

– Dar nu aveți nimic scris, am murmurat eu abia șoptit...

Ne obișnuisem să vorbim în șoaptă, să mergem în vârful picioarelor, să ne abținem ore în șir să mergem la toaletă, doar sala de baie era lipită de camera lor...

– Aici nu funcționează contractele scrise, ca pe continent, aici ceea ce contează este cuvântul. Cuvântul e lege.

Trecuse o zi de conviețuire și îmi era deja greu.

Vacanța se transforma în altceva. Dimineața nu îndrăzneam să mă mișc ca să nu îl trezesc. Apoi mă ocupam de gospodărie, de gătit, cu toate că îmi era mereu dificil să le anticipez gusturile.

Oricum, nici urmă de fructe de mare sau de pește... ceea ce nevasta lui gătea seara de seară erau enorme tăvi cu paste făinoase sau un fel de amestecătură pe care o numeau pizza și care includea bucăți de crenvurști, jambon afumat cu grăsime, smântână și brânză, cu un strat gros de bulion dat la cuptor... asta era rețeta nimănui, o amestecătură indigestă și grasă de produse, în plus totul era de proastă calitate, crenvurștii cei mai lamentabili, mezelul cel mai scârbos.

În fine, mi-am zis fiecare cu gusturile lui.

În seara a doua l-am impulsionat pe Bertrand:

– Știi ce ar trebui să faci? să deschizi discuția despre relațiile lui în domeniul ăsta, al garajelor... care era mașina despre care vorbea că trebuie să o cumperi, ce zicea el că aranjase, în fine, ceva legat de mașină, cu înmatricularea, doar trebuie să îți faci o hârtie de hebergement ca să o poți înregistra aici. Cine știe, poate că asta așteaptă... Să deschizi discuția, să comunicați. În definitiv ați stat mai bine de șase luni aproape noapte de noapte în discuții... acum sunteți în aceeași cameră, puteți vorbi cât vreți.

Bertrand era tăcut. Părea brusc abătut și sceptic.

– Și cu planul lor de a pleca în misiune umanitară, cum rămâne?, am întrebat eu într-o doară...

Ce fac cu toți cei care îi așteaptă, ce le spun, mai pleacă sau nu???

Într-adevăr, componenta asta ca să zic așa îmi cam dădea de furcă în mintea mea.

15. Când am intrat în debaraua care de fapt era un depozit îngrozitor de murdar și de aglomerat, am văzut obiectele... clăie peste grămadă biberoane, haine, aș zice zdrențe mai bine, cutii și cuțițe, zeci de cuțițe... mi-au atras atenția fiindcă erau așezate sub rastelul de arme.. probabil că proprietarul era vânzător...

Totuși lucrurile începeau să se contureze în mintea mea. Ei aveau o societate umanitară, o asociație cum au, cred, doi din trei francezi, și făceau călătoriile pe ici pe colo ducând cu jeepurile lor obiecte pentru donat.

Grosul veniturilor veneau de la cei pe care reușeau să îi cointerezeze în această afacere, căci afacere era, dincolo de aspectul umanitar pe care îl proclamau sus și tare...

Pentru asta, cereau donații pe ici pe colo, lumea le dădea, fie bani și era simplu, fie produse. Și treaba se complica un pic... așa se explica prezența unor cantități enorme de cuțițe, truse de masă, tăvi de inox și alte aiureli depozitate...

Simplu, posesorul acelei fabrici le dăduse stocul de care voia să se debaraseze. Iar ei le vindeau în dreapta și în stânga ca să mai facă un ban... E greu de crezut că tuaregii din nordul Saharei ar fi fost interesași de vreun storcător de fructe sau de o tăviță de inox, nici de echipamentul complet de tirbușoane de bar... Iar la o eventualitate de așa-zis raid umanitar, ca să facă o probă video, luau cu ei o trusă, două de cuțițe și le donau amărăților din sudul Marocului sau Tunisiei sau cine știe, într-un cătun din România unde intenționau să ajungă, având grijă să facă numeroase poze pe care ulterior le postau pe internet cu ajutorul lui Bertrand, să zicem.

Patronii donatori erau mulțumiți iar ei își umpleau buzunarele într-un mod foarte simplu și eficient.

Totuși, îți trebuia tupeu pentru asta...

Dar cine să îi verifice?

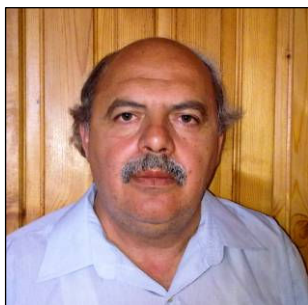
Odată descoperit acest raționament, toate simțurile mele de avertizare se aprinseseră...

CLEOPATRA LORINȚIU

Foto: Gabriel Stan, “Unu”

Ploaie de vară

Nu mai știa dacă le spusese femeilor să-l scrie și pe el „prezent” pentru acea zi, dar o luase pe canal la vale, spre zăvoi, să culeagă dudău. Era obosit și trist. Măria, muierea lui, îi dăduse poruncă să mai caute un sac de buruieni, în afară de ce mai adunase peste zi,

pentru că mâine va fi duminică și nu vor mai ieși la câmp.

Așa că o pornise peste tarlale, călcând cu picioarele goale bulgării tari și aspri, cu care el era atât de obișnuit. Mergea puțin aplecat, urmărind cu privirea pâlcurile de volbură și de vlašită mai mari, mai sănătoase, ca să aibă spor. Gândurile îi fugiseră toate aiurea, încât nu observase scăpătutul soarelui în nori, nici învinețirea subită a cerului și, din zăvoi, țipetele alertate ale păsărilor. El se grăbea suflând greoi, zgomotos, aplecându-se din când în când, descleștându-și mâinile înnegrite, aspre, cu degetele butucănoase, ca tentaculele unei caracatițe și cuprindea tulpinile plantelor firave, care se rupeau ușor, dintr-o smucitură.

– Hai noroc, Dore, răsări un copil care mâna o vacă pe marginea zăvoilui, cu o minge spartă într-o mână și cu o nuia în cealaltă. Ce faci, bă, iar te trimise muierea de pe acasă, să bea o cinzeacă cu al lui Știubei?

– Du-te ciorilor, mă ăsta, al lui Oacăle, că-ți dau una pe spinare de zici că n-ai avut noroc pe lume. I-auzi la el, țâști-bâști cu ochi. Hă-hă-hă! Vezi că ți-a intrat vaca în varză.

– Neaaaa, Dumană! lovește copilul vaca. Vezi bă, că acușica vine Sfântu Ilie și iar o apucă năbădăile de n-o mai aduci acasă nici cu miliția.

Dore nu-i mai răspunse. Era prea plin de năduf să se mai ia la harță cu gură-spartă ăsta.

De fapt, pe el nimeni nu-l lua în seamă. Se obișnuise cu asta și nici nu-i putea cere cuiva acest lucru. Prin urmare, toți îl luau peste picior, copiii mai abitir ca alții. Simte cum i se deschide în suflet un gol imens, ca o ciură de pe vremuri și se privește în adânc. O chemare tainică, precum i se întâmpla în copilărie, îi răscolește ființa și chipul urâțit, ars de soare și înăsprit de țepii aspri ai bărbii. Se înspăimântă. Mai face câțiva pași, împleticindu-se, se apleacă, mai culege câte o mână de iarבă. Se uită la ceea ce a cules până acum și dă din cap nemulțumit.

Un vânt dinspre miazănoapte înfioară arinii verzi și apleacă firele subțiri ale ierbii. El se îndreaptă, respiră adânc și simte cum răcoarea îi umple pieptul. Cuprinde cu privirea câmpul uscat și se întristează: „Ce bună ar fi o sfântă de ploaie!”

Pământul negru îi deschidea la picioare crăpături adânci. Vlașița crescuse în dușmănie printre culturile firave. Se așterne pe muncă. Aproape umple sacul când, de sus, din cerul pe nesimțite invadat de nouri, începe să picure. Picături mari, rare se spărgeau de bulgării tari. Undeva, în depărtare, fulgerele sfășiau perdele lungi de umbre. Tunete surde anunțau apropierea furtunii. „Dă, Doamne,

dă!” Își duce sacul plin la spate și o apucă voinicește spre casă. Se simte dintr-odată cu sufletul ușor, purtându-și în zbor picioarele grele, peste brazde. Îndeamnă pasul gâfâind, deși nu avea de ce să se grăbească. Mai bine să-l prindă ploaia aici, pe câmpul cunoscut de-o viață, decât singur acolo, sus, în casa cea nouă. Aleargă. Norii se grămădesc greoi, ciocnindu-se printre fulgere, tot mai aproape. O stranie frică îl săgetează când chiar deasupra lui trosnesc bubuituri înverșunate. Se închină ori de câte ori fulgeră, așteptând parcă pentru sine trăsnetul izbăvitor. Deodată, în lumina de-o clipă, se mlădiază în fața sa o siluetă cunoscută. Lui nu-i vine să creadă.

– Uite ploaia, Dore, uite că vine.

– Da, doamnă ingineră, de-ar da Dumnezeu să fie destulă.

– O să fie, Dore, o să fie. Dar unde ai fost până acum?

– Iaca, să culeg și eu niște dudău, că mâine e zi sfântă...

– Așa e, Dore, dar vino mai aproape, ce-ai rămas poticnit acolo? Ori poate ești sfios...

– Păi... sunt cam grăbit, doamnă ingineră.

– Te-o fi așteptând și pe tine nevasta, nu?

– Ei, nu de asta, doamnă, dar uitați-vă, ploaia stă să vie.

– Și ți-o fi fiind frică de ploaie, Dore?

– Nu doamnă, nu-mi e frică de ploaie, dar mă grăbeam și eu...

– Așa te grăbești tu întotdeauna, Dore?

– Da, doamnă, așa m-a făcut Dumnezeu. Iutigan și când nu e nevoie.

Un fulger profilează strălucitor tot înconjurul: plopii înalți de pe margine, șpalierii de beton ai solarilor. Trupul firav al inginerii palpită în strânsoarea lejeră a rochiei înflorate de stambă.

– N-ai de ce să te repezi, Dore, că tot te prinde ploaia.

Picăturile se iuțesc și se despletesc ca un fum peste toate întinderile.

– Nu intrați la leau, undeva, doamnă, că vă udă de tot.

– Nu, Dore, mie-mi face bine ploaia. Își trece mâna prin părul negru, ud, în lumina puternică a fulgerului. Rochia i se lipise de trup, trădându-i formele delicate, de fetiță.

– La ce te gândești, Dore, de stai așa și te uiți la mine?

– Știu eu, doamnă, mă uitam așa și-mi ziceam că sunteți foarte frumoasă.

– Mai frumoasă decât Măria ta?

– Mult mai frumoasă, doamnă. Măria e grasă și rea și nu mă lasă să mă apropiu de ea.

– D-apoi cum, Dore?

– Da, doamnă, zice că sunt ca un arici și fuge de mine.

– Și tu nu zici nimic, Dore?

– Apoi ce să-i mai zic dacă ea se încuie jos și pe mine mă trimite să mă culc singur, sus?

– Dar tu ești prost, Dore. De ce nu spargi ușa?

– D-apoi ușa costă parale, doamnă...

– Ha-ha-ha! Prost mai ești... prost mai ești!

Inginera fuge prin ploaie răsând.

– Nici pe mine nu mă prinzi, Dore, prost mai ești!

Dore aleargă nebun prin ploaie. Deasupra lui fulgeră și trăsnește. El spumegă de dorințe, urmărind năluca inginerii care se topește în noapte. Târziu, obosit de atâta alergătură, cade leșinat în mijlocul tarlalei. Ploaia îi așterne pe fruntea îngustă sărutări fierbinți. În brațele ploii, se simte ca un prunc. Se întinde voluptos în noroiul moale, cu mirosuri amețitoare, de parcă n-ar mai vrea să se scoale de acolo, niciodată.

GEO CONSTANTINESCU

Mapamond

Un român în India

(XVII)

octombrie 2011

În octombrie mă gândesc întotdeauna că a mai trecut un an în India. Am venit aici în 2009, într-o lună octombrie de care nu îmi aduc aminte cu plăcere. Așa cum intuiai atunci, multe dintre lucrurile pe care le detest astăzi în India își au categoric rădăcina în acea lună octombrie a anului 2009. Senzațiile de atunci, experiențele de atunci au fost, multe dintre ele, invalidat în timp. Multe dintre lucrurile pe care le gândeam și în care credeam atunci nu mai sunt valabile astăzi. Însă, în pofida trecerii timpului, memoria acelei luni octombrie e încă suficient de... productivă, să zicem. Da... între timp, multe s-au schimbat. Nu în India, pentru că aici timpul necesar schimbării folosește altă unitate de măsură: în cel mai bun caz, deceniul, în cel mai rău dintre cazuri, secolul. Ceea ce s-a schimbat, însă, este raportul subiectiv instituit între mine și lumea exterioară. Am ajuns, cumva, la un soi de echilibru, la un status quo pe care, probabil, îl voi putea menține atâta vreme cât voi rămâne aici. De fiecare dată când India devine mult prea zgomotoasă, mult prea agresivă, mult prea colorată, mult prea invazivă, mă retrag în interiorul apartamentului meu și rămân acolo până când toată nebunia exterioară devine, din nou, suportabilă. În asemenea momente, nu citesc nici măcar ziarul. Inevitabil, între paginile lui se găsește cel puțin o poveste de un absurd macabru, nu de puține ori povestea unor crime de onoare. Suportabile mi se par articolele despre corupție și corupți. Ele îmi sunt, oarecum familiare. De pildă, ultima știre citită vorbea despre interzicerea telefoanelor mobile și a laptopurilor în incinta unui cămin de studenți. Am crezut și am sperat până la capăt că nu e vorba decât de o glumă. Apoi am citit justificarea administrației căminului: studențele alocau prea mult timp convorbirilor telefonice. Se mai spunea acolo că, oricum, căminul are telefoane fixe de la care se poate forma numărul de urgență. În primul rând, m-a șocat ideea că elitele unei societăți de secol XXI mai pot considera că rolul unui

telefon e acela de a apela numărul de urgență. A interzice unei tinere de peste optsprezece ani să folosească telefonul mobil în căminul unei universități publice este, orice s-ar spune, o lipsă crasă de viziune și inteligență. Când știrile nu sunt, deci, despre crime și catastrofe, pot fi întotdeauna sigur că o altfel de poveste, absurda, ridicolă și, totuși, revoltătoare, va fi acolo, între paginile ziarului. Încep să mă gândesc dacă nu cumva și la noi asistăm la același proces: cât de echilibrat și informat poți fi dacă, de pildă, îți culegi informațiile exclusiv din media românească? Câteodată, butoanele care ne conectează cu lumea exterioară prin intermediul presei, oricare și oricum ar fi ea, trebuie închise. Bruiajul dispare și poți, în sfârșit, să gândești cu propria ta minte și să vorbești cu propria ta voce. Plec în România pentru deja tradiționalele zece zile din fiecare octombrie, zile pe care le petrec în țară, după o ședere destul de îndelungată în aeroport, în Istanbul, și, mai apoi, o infinit mai neplăcută așteptare a trenului în Gara de Nord. De data a-

Imagini din Goa

ceasta e un octombrie plăcut, cu temperaturi de primăvară. Circul cu trenul din capitală către Transilvania, mai apoi de acolo plec către sud și mă reîntorc în Ardeal. Oamenii pe stradă sunt destul de nervoși, agitați, într-o permanentă îngrijorare.

Mă gândesc că în România nu am avut parte de proteste masive în stradă în perioada aceasta complicată și apoi îmi imaginez că atâta energie trebuie depusă în a supraviețui individual, încât oamenii nu mai au un surplus de cheltuit anapoda scandând ineficient în fața diverselor instituții. Apoi, desigur, nici comunismul cu marșurile lui triumfaliste nu au lăsat în memoria noastră colectivă loc pentru o apetență deosebită față de ieșitul în stradă. Într-un fel, e bine. Să te îndrepti vertiginos către faliment și să blochezi prin greve și marșuri de stradă puținele organe prin care totuși sângele mai circulă în interiorul unui organism-stat în colaps (așa cum fac grecii astăzi), nu e altceva decât un act suicidal colectiv. Noi, momentan, suntem la adăpost. Dacă acesta e și un semn că tot ceea ce e săvârșit în colectivitate, în mijlocul unor mase populare indistincte și eterogene, e, ușor-ușor înlocuit de un individualism civic (nu e deloc o contradicție în termeni, deși pare!), atunci înseamnă că într-adevăr, România merge ezitant pe un drum care, în esență, e unul corect. Găsesc Alba Iulia răvășită de lucrări de amenajare a cetății. Aparent, totul va fi spectaculos, însă, în cele câteva zile petrecute acolo, mie unuia mi-a fost greu să disting printre șantiere viitoarea față a orașului. Poate că anul viitor, când mă voi întoarce, altfel vor sta lucrurile.

La întoarcere în India, după câteva săptămâni de lucru, urmează o nouă vacanță. Una dintre cele mai importante pentru indieni, dacă nu chiar cea mai importantă: Diwali. Anul acesta, sunt hotărât să nu îmi mai petrec Diwali în Delhi. Aceleași focuri de artificii de mână a doua, aceiași oameni urlând în stradă, cei mai mulți ca urmare a excesului de alcool... Deși se presupune că e o sărbătoare ce ar trebui petrecută în familie, în unele seri (căci tot festivalul nu se reduce doar la ziua de Diwali) orașul devine zgomotos-agresiv.

Mă hotărâsc să merg în Goa pentru o săptămână. Am înțeles că→

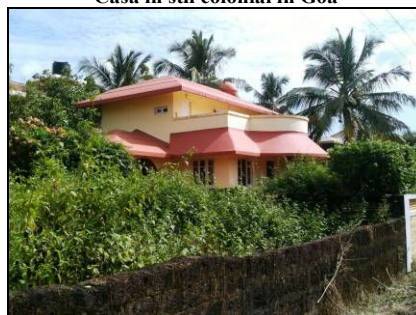
OVIDIU IVANCU

această mică fostă posesiune portugheză este diferită de nordul Indiei. Iar eu mi-am petrecut mult prea mult timp în ultimii doi ani aici, în nord. E vremea unei deplasări către sud. Într-adevăr, încă din momentul în care aterizez pe aeroportul din Panaji (capitala statului Goa), simt unele diferențe. În primul rând, verde... foarte mult verde. Palmieri și păduri, case coloniale cu grădini. Ceea ce, însă, m-a impresionat mai mult decât altceva, este atitudinea oamenilor. Cu mult mai relaxați decât cei din Delhi, mai sofisticăți, într-un fel, deschiși și capabil să susțină conversații inteligente. Unii dintre ei îi consideră pe indieni ca fiind noii coloniști. După secole de dominație portugheză, Goa e abia de câteva decenii parte a Indiei. Desigur, istoria zonei e destul de complicată, dar, dincolo de asta, ideea de a-i considera pe concetățenii tăi drept colonizatori e una care merită explorată și adusă în discuție. Deși, un loc insalubru în comparație cu orice destinație turistică europeană decentă, Goa e cu mult mai curată decât Delhi. Tot secretul e să o vizitezi după ce, în prealabil, vei fi văzut alte locuri din India. În săptămâna petrecută aici am asistat la o cantitate de ipocrizie infinit mai mică decât în Delhi. Mi-ar plăcea să revin.

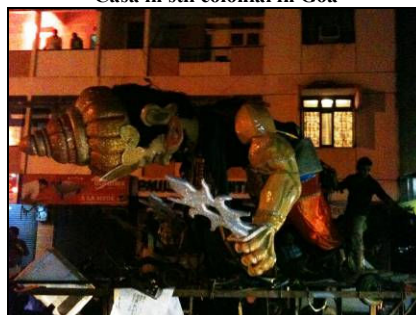
Trebuie să organizez o conferință a ambasadorului României în India. Mi-am dorit încă din anul trecut ca ambasadorul să le vorbească studenților despre ceea ce leagă aceste două țări, în foarte multe privințe atât de îndepărtate. Marea mea problemă e că, în India, puțini oameni sunt punctuali și, de fiecare dată când se organizează ceva, rămân detalii care sunt rezolvate în stil indian, pe ultima sută de metri și superficial. În ziua conferinței, ajung la Universitate cu o oră înainte. La ora la care ar fi trebuit să începem, studenții nu erau încă în sală. Trebuie să trag de timp. În cele din urmă, începem. Nu a fost deloc rău. Ambasadorul a venit însoțit de o cutie cu diverse filme și cărți despre România. După conferință, a trebuit să mergem împreună la protocol (un cuvânt extrem de pretențios, un simplu eufemism pentru un pahar de ceai, samosa și câteva prăjituri). Când m-am întors, cutia era aproape goală, salvată de la devalizarea absolută de unii dintre studenții mei. Aș fi vrut să împart materialele cu discernământ, cu prioritate pentru studenții de la

Casă în stil colonial în Goa

Casa în stil colonial în Goa

Diwali în Goa

româna. Însă, odată întors în sală, am constatat că nu mai am ce împărți. A fost extrem de trist pentru mine să constat că, într-o universitate, una dintre cele mai importante din India, după o conferință, cărțile lăsate pe masa, într-o cutie, se pot face nevăzute așa, ca și când ar fi fost abandonate undeva la o periferie periculoasă și săracă a orașului.

Încep să lucrez la un nou proiect literar. Sunt atâtea lucruri pe care nu le pot spune despre India, atâtea povești despre care nu pot vorbi, atâtea personaje pe care nu le pot exploata... Nici măcar într-un jurnal. Simpla idee că jurnalul va fi publicat imediat ce este scris, e suficientă pentru a crea un soi de auto-cenzură de nedepășit. Dintotdeauna mi s-a părut bizar să scriu despre oameni pe care îi cunosc și să vorbesc despre experiențele lor. Mi se pare că, în primul rând, întotdeauna ceva e lăsat pe dinafară, apoi, că aș comite cumva o impietate. E greu de explicat. Dacă, însă, reușesc să maschez lucrurile destul de bine, așezându-le sub umbrela unei convenții care e ficțiunea, atunci totul s-ar putea schimba. Voi scrie, așadar, o serie de povestioare scurte, extrem de scurte, despre India. Le voi prefața pe toate cu referințe la persoane și situații reale. Le voi numi... *Povești indiene*.

Nu au șansa de a fi publicate prea curând pentru simplul motiv că, din experiența mea, revistele îmi solicită mai degrabă eseuri decât texte beletristice. Am terminat primele două povești destul de repede, aș dori să mai termin trei-patru, după care le voi posta pe toate simultan pe blogul meu. Vreau să creez acolo un fel de atmosferă care va rămâne inaccesibilă la lectura unui singur text, dar se va instaura (sper eu, deplin) odată cu parcurgerea a cel puțin cinci-șase texte. Merge destul de greu. La câteva zile, trebuie să recitesc totul și să rezist tentației de a șterge totul. Apoi, faptul că la fiecare recitare simt nevoia să modific ceva, mi se pare exasperant. Marea problemă e stilul, nu poveștile în sine. Intenționat las deoparte orice arborescențe inutile, reprim adjective și comprim descrieri cu certitudinea că totul trebuie să fie spus cât mai simplu cu puțință. Un soi de *O mie și una de nopți* fără sabia lui Damocles deasupra capului. Însă, ce ar fi *O mie și una de nopți* dacă Șeherezada n-ar avea mereu în față spectrul propriei ei execuții? Calitatea poveștii e dată, deci, în astfel de cazuri, de relația stranie între povestitor și poveste. Am reușit să recompun, într-un fel, această relație. Simplul fapt că vorbesc despre lucruri întâmplare și despre persoane pe care le întâlnesc a doua zi sau chiar în ziua terminării unei povești e, deși departe de tragismul ultim al motivației Șeherezadei, totuși, un început.

Biblioteca Babel
TOMAS TRANSTRÖMER
(PREMIUL NOBEL
PENTRU LITERATURĂ - 2011)

Tomas Tranströmer s-a născut la 15 aprilie 1931 la Stockholm.

În 1954 publică primul volum de versuri, intitulat *17 poeme*, critica literară considerându-l ca fiind „debutul deceniului”.

Tomas Tranströmer își consolidează poziția singulară în lirica scandinavă prin apariția volumelor: *Secrete pe drum*, *Cerul terminat pe jumătate*, *Sunete și urme*, *Cvartet*, *Vedere nocturnă*, *Poteci*, *Mări Baltice*, *Bariera adevărului*, *Poezii 1954-78*, *Piața sălbatică*, *Pentru cei vii și cei morți*, *Amintirile mă văd*, *Gondola tristeții*, *Închisoare: nouă poezii haiku din închisoarea pentru minori Hällby*, *Taina cea mare*, *Poezii și proză 1954 – 2004 de Tomas Tranströmer*.

Opera lui a fost tradusă în peste 60 de limbi, fiind încununată cu nenumărate premii naționale și internaționale. Începând din 1993, este nominalizat în fiecare an la premiul Nobel, fiindu-i acordat în 2011. Motivația juriului a fost următoarea: „prin intermediul imaginilor sale condensate, translucide, ne înlesnește accesul proaspăt la realitate”.

Stilul lui Tomas Tranströmer a fost definit de Urban Torhamm ca „un impresionism condus cu un pumn de fier”. Totuși, este aproape imposibil a-i încadra arta poetică într-un anume curent literar, aceasta pendulând între austeritatea formei clasice și varietatea formulilor aparținând poeziei moderne. De cele mai multe ori, poemele lui Tranströmer au la origine experiențe concrete din viața cotidiană. Până aici totul pare obișnuit. Însă, prin variile schimbări de perspectivă și de abordare a realului, prin insolitele asociații semantice, poemele se dezvoltă pe mai multe niveluri, de fiecare dată surprinzătoare prin ineditul lor.

Tema definitivă a acestei poezii este condiția omului contemporan, cu toate avatarurile ce decurg din criza comunicării: izolare în anonim, rutină, inerție, înstrăinare... Relația individ-societate este relevată în metafore ce-și extrag combustia din întâmplări și situații aparent banale. Izolarea, singurătatea omului

contemporan nu este completă. Există experiențe în afara rutinei zilnice și acestea pot fi trăite în întâlnirea cu natura, cu un alt om, cu divinitatea sau cu muzica.

Tomas Tranströmer a subliniat, într-un interviu, cât de important este ca poezia să poată transcende granița existentă între lumea lăuntrică și realitatea lumii exterioare. Poetul o numește „bariera adevărului”. Altfel spus, nașterea poemului poate avea loc numai atunci când bariera adevărului este deschisă... Și probabil că aici se află cheia de boltă a întregului univers liric al lui Tomas Tranströmer.

GALERIA

Am rămas peste noapte la un motel pe E 3.

În camera mea era un miros pe care-l mai simțisem printre colecțiile asiatice într-un muzeu:

măști tibetane japoneze pe un perete luminos.

Dar acum nu sunt măști ci chipuri

care pătrund prin peretele alb al uitării pentru a respira, pentru a întreba ceva. Eu stau treaz le văd zbuciumându-se pierind și revenind.

Unele împrumută trăsături de la celelalte, își schimbă fețele adânc înlăuntrul meu acolo unde uitarea și memoria își fac concesii.

Ele pătrund prin vopseaua uitării peretele alb dispar și revin.

Aici este o durere care nu se numește așa.

Bine ați venit la galeriile autentice!
Bine ați venit la galerele autentice!
Gratiile autentice!

Băiatul karatist care a bătut un om până la paralizie
încă visează câștiguri rapide.

Femeia aceea cumpără și cumpără lucruri
pe care să le arunce în gura căscată a golului
ce se furișează în spatele ei.

Domnul X nu îndrăznește să-și părăsească apartamentul.
Un gard întunecat de oameni dubioși stă între el și orizontul rostogolit tot mai departe.

Ea, care odată a fugit din Karelia ea care putea râde...
acum se arată pe sine,
dar mută, încremenită, o statuie din Sumer.

Ca atunci când aveam zece ani și am venit acasă târziu.
În casa scării becurile se stinseseră dar ascensorul lângă care stăteam lumina, și ascensorul s-a ridicat ca un clopot de scufundare prin hăul negru
etaj cu etaj în timp ce chipuri
imaginare
se striveau de gratii...

Dar nu sunt chipuri imaginare ci aieva.

Stau întins ca o stradă de-a curmezișul.

Multi ies afară din ceața albă.
O dată ne-am atins unii pe alții, într-adevăr!

Un coridor lung luminos care miroase a acid fenic.
Scaunul cu rotile. Adolescența care învață să vorbească după accidentul de mașină.

Cel care a încercat să strige sub apă și masa rece a lumii l-a pătruns prin nas și gură.

Voci rostesc la microfon: Viteza este putere
viteza este putere.

Joacă-ți rolul. The show must go on!

În carieră ne mișcăm pas cu pas
ca într-un spectacol
cu măști, cântec urlat: Eu, sunt Eu!
Cel care a fost învins
este reprezentat de o pătură rulată.

Un artist a spus: Am fost odată o
planetă
cu o atmosferă densă, proprie.
Acolo, din afară razele se fracturau în
curcubee.
Furtuna continuă se prăbușise-năuntru,
înăuntru.

Sunt acum istovit, uscat și deschis.
Îmi lipsește energia copilărească.
Eu am o parte fierbinte și o parte rece.

Nici un curcubeu.

Am rămas peste noapte în casa cu
pereți subțiri.
Mulți vor să vină înăuntru prin ziduri
dar cei mai mulți nu ajung până aici:

ei au fost înecați de freamătul alb al
uitării.

Cântecul anonim pătrunde prin pereti.
Bătăi timide în ușă care nu se vor
auzite
suspine reținute
vechile mele replici se ghemuiesc fără
adăpost.

Auzi auto-reproșurile mecanice ale
societății
vocea marelui ventilator
ca vântul artificial în tunelurile minei
șase sute de metri în jos.

Ochii noștrii sunt larg deschiși sub
bandaje.

Dacă cel puțin aș putea să-i fac să
simtă
că acest cutremur sub noi
înseamnă că suntem pe un pod...

De multe ori trebuie să stau perfect
nemișcat.
Sunt partenerul aruncătorului de cuțite
la circ!
Întrebările pe care le-am aruncat la
furie
vin vâjâind înapoi

nu mă nimeresc dar îmi prind cu
unghiile conturul
aproximativ
rămâne acolo atunci când eu am
părăsit locul.

De multe ori trebuie să tac. Voluntar!
Pentru că "ultimul cuvânt" este spus
iar și iar.
Deoarece salut și la revedere...
Pentru că acea zi care astăzi este...

Deorece marjele depășesc până la
urmă
limitele lor
și inundă textul.

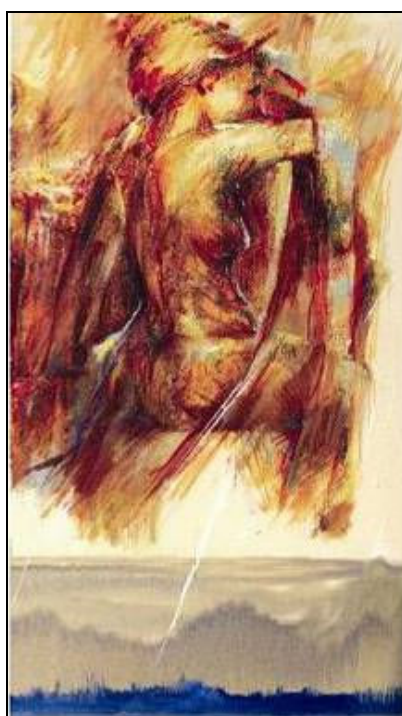
Am rămas peste noapte în motelul-
galerie al somnambulilor.
Aici înăuntru multe chipuri sunt
disperate
altele aplatizate
după pelerinajul prin uitare.

Ele respiră dispar și se luptă să revină
privesc pe lângă mine
toți doresc să fie în față la icoana
justitiei.

Se întâmplă dar rar
ca unul dintre noi să-l vadă cu
adevărat pe celălalt:

pentru o clipă se arată un om
ca pe o fotografie mai clar însă
și în fundal
ceva care este mai mare decât umbra
lui.

El stă cu tot trupul lui în fața unui
munte.
Este mai mult o cochilie de melc decât
un munte,

Este mai mult o casă decât o cochilie
de melc.
Nu este o casă, dar are multe camere.
Este neclară, dar copleșitoare.
El crește din ea, și ea din el.
E viața lui, este labirintul lui.

TEMPERATURI DE ÎNGHEȚ

Suntem la o petrecere care nu ne
iubește. Până la urmă petrecerea lasă
să-i cadă masca și se arată așa cum
este în realitate: o stație de triaj.
Coloși reci stau pe șine în ceață. O
cretă a mâzgălit ceva pe ușile
vagoanelor.

Nu-i voie să se spună, dar există
multă violență suprimată. De aceea
sunt detaliile atât de grele. Și e atât de
greu să vezi altceva care de asemenea
există: un soldat care se deplasează pe
perete și alunecă prin neștiutoarea
pădure de chipuri pâlăpăietoare, o
scriptură care n-a fost scrisă niciodată:
"Vino la mine, eu sunt plin de
contradicții ca tine însuși."

Măine lucrez în alt oraș. Mă grăbesc
acolo prin orele dimineții care sunt un
mare cilindru negru albastrui. Orion
atârână deasupra micului lac din
pădure. O mulțime tăcută de copii
așteaptă autobuzul școlar, copiii pentru
care nimeni nu se roagă. Lumina
crește încet ca părul nostru.

DUPĂ O LUNGĂ SECETĂ

Vara e cenușie chiar acum stranie
seara.

Din cer în jos se furișează ploaia
și cotropește pământul liniștit
ca și cum ar învinge un adormit.
Undele se amestecă de-a valma pe
suprafața golfului
și este singura suprafață care există –
cealaltă este înălțime și adâncime
se ridică și cade.

Două trunchiuri de pin
se înalță și continuă în cilindri
muzicali.
Departate sunt orașele și soarele.
Tunetul este în iarba înaltă.

Puteți telefona insula mirajului.
Puteți auzi vocea cenușie.
Minereul de fier este miere de tunet.
Poți să trăiești după codul lor.

Prezentare și traduceri –
DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN

Foto: Gabriel Stan, "Ursitoare"

Giovanna Riccio s-a născut în Calabria, Italia, și a emigrat în Canada pe când avea 6 ani. Are o diplomă în Filozofie de la Universitatea din Toronto. Poemele sale au apărut în diferite ziare și reviste literare, magazine și antologii. Este autoarea volumului de versuri *Vittorio*, publicat de Lyricalmyrical Press și *Strong Bread*, publicat recent de Quattro Books. Unele dintre poemele sale sunt pe cale să apară în limba italiană într-o antologie bilingvă calabreză-engleză. Giovanna locuiește la Toronto, unde conduce cenaclul literar *Not So Nice Italian Girls and Friends*.

Plânsul lui Daedalus

Un murmur în înaltul cerului, și-ai dispărut,
Aripile meșteșugite de mine nu au fost suficiente
Să te mențină în zbor.
Dacă mă împiedic în bătaia vântului,
topește te rog
această calculată libertate,
învață-mă aritmetica simplă.

Poartă-mă dincolo de insula care am devenit,
Fă țărnel să-și mai amintească de mine. Du penele
pe care le-am pierdut din cauza ta
înapoi, la un timp dinainte de Geneză,
Arată-mi din nou cum să iubesc
soarele.

Înainte de revărsatul zorilor

Ce chip ai zărit pe fața palidă a lunii
Înainte de revărsatul zorilor,
Tânără copilă, fragedă
Ca prima rază a dimineții?
Micuță copilă, buimăcită de somn,

Fiica omului cu ochi de oțel, cu
mustața în furculiță,
Vocea lui te însoțea aspră,
Când te îndreptai spre muncile
câmpului
înaintea răsăritului,
În locurile acelea unde copilăria
Nu se inventase încă.

Învățând cum să nu visezi

Târziu în acel an 1920,
În orașelul din sudul Italiei unde
Ea scria o scrisoare în America,
Cu scrisul fin, subțire ca visele sale,
Spunându-i tatălui plecat departe
Că-i bună la școală, că-i place să
învețe.

Cu cerneala pe sfârșite, el răspundea
Într-un grai asprit, promițându-i
Un târnăcop cu care să-i scrie, un
pământ neiertător
Pe care să-și scrijelească vorbele.

Mama mea îmi povestește toate acestea
Mereu și mereu.
De multe ori sugativa
Ne atrage pe amândouă într-o lume
Făurită din resturi de degete
Carbonizate,
Dedesubtul dealurilor verzi, luminoase,
În fabricile de hârtie unde el
Lucra din greu, făcând norme duble,
Furios curățând lopată cu lopată jarul
stins din furnale,
Scuipând cenușă înghețată.

Fuga

După ce l-am părăsit, am auzit de la
alții,
Că în nopțile când eram liberă,
el,
Telefona tuturor bărbaților pe care-i
cunoșteam,
Să vadă dacă aceștia sunt acasă.

Când răspundea,
el,
Închidea telefonul, începea să se
gândească
La toți bărbații din jurul meu pe care
nu-i cunoștea,
Șoferul de taxi
Vânzătorul de la chioșcul cu ziare,
Un străin în magazinul din colț,
Vizibil în hainele-i țipătoare,
Cu privirea-i galeșă încălțită
În părul meu prea lung
Tânjind după foarfecele
Unui coafor bun.

Îmi pierdusem auzul,
Și nu puteam să-i spun doctorului de
ce,
De ce mi-erău timpanele zdrelite,
Cum de mi le-am înțepat încercând
Să răzui din ele spirala de nume
Pe care el le azvârlea asupra mea.
Cățeaua
scormonea în adâncuri lătrând,
o târfă cutreiera străzile
din capul meu, toată noaptea.

El avea coșmare, iar eu
Mă mai trezesc și azi învinețită
Din cauza tristeții sale care se rotește
În interiorul acelei case abandonate.

Poveste

Cu fiecare zi ce trece
Redescopăr un limbaj îngropat,
Limba mea se desface în vocalele
clare,
Pe care am început să le îndrăgesc,
Deoarece
La fel cu bătrânul măslin cu trunchiul
crăpat,
Am ascultat prea mult timp povestea
pietruită
A acestui orașel de departe,
Istoria împăturită într-o hartă
Cu legende de cuvinte tocite și
leandrii însoriți, cu măgăruși
încăpățânați,
și vinul amar păstrând țara cea veche
La locul ei.

Vreau și nu vreau să aud versiunile
Acelora care au rămas acolo
Și care acum se plimbă pe străzile
pietruite din nou,
Care se învoiesc să mă urmeze pe
această cale bătătorită
Din respect pentru cei ce au plecat
neplecând,
Acei încă prezenți îndărătul
Ușilor de la balcoanele
Către care eu arăt cu degetul.

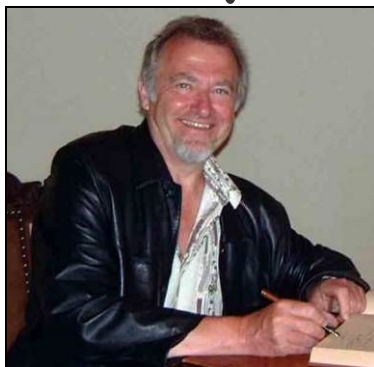
Acolo unde mama mea,
mai rămâne, pe jumătate ascunsă,
cu părul strălucitor și negru,
strâns pe ceafă,
În timp ce jos în stradă,
ghitarele cântă,
atâta timp cât tata închină serenade
Acestui orașel pe care-l cunosc deja pe
de rost,

Ei continuă să viețuiască într-un loc
Care-a crescut fără ei.

Traducere de FLAVIA COSMA

Germain Droogenbroodt

Germain Droogenbroodt s-a născut în Rollegem, partea flamandă a Belgiei unde olandeza e una dintre limbile oficiale. În 1987, s-a mutat în satul artistic mediteranean Altea și s-a integrat vieții literare spaniole. E poet, traducător, editor, promotor al poeziei moderne internaționale. Fondator și editor al POINT Editions (**PO**etry **INT**ernational). În 1996 a înființat mișcarea poetică *neo-sensacionismo*, împreună cu poeții chinezi Bei Dao și Duo Duo. E, printre altele, secretarul general al Congresului Mondial al Poeților. Premiat și prezent la festivaluri internaționale de poezie și în universități. În România, i-au apărut volume la Paralela 45 și Ex Ponto. Ne-a trimis câteva poeme recente ale sale, traduse în românește de un prieten care trăiește „aici” (Spania), în legătură cu proiectul în desfășurare „Neo-sensacionismo-Dodii-Paradoxism”.
(George Anca)

NIGLATH

Fii zăpadă topită
Spală-te de tine însuși.
Mawlana Rumi

Acel să fie oare izvorul
pe nume Glas
ce printre buzele subțiri
ale luncii mantre murmură
sau vreun alt psalm?

Din tăcere naște un izvor
ce devine râu

apă pură
ce încărcată de leneșe umbre
înspre noapte se scurge
sau înspre-o urmă de lumină

– cine știe.

*****

PRIN amiaza clocotitoare
râul își trasează dâra de apă

umăr la umăr pietrele
– semne de Oracol

învârtite și cântărite
părăsite sau mânduite
spre pământuri mai adânci.

*****

ARUNCĂ ÎN ABISUL disperării
plasa ce susține viața

culege la reflux rămășițele
plutitoare
cuvintele de odinioară

rupe din tăcere pâinea
păstrează firimiturile
surcele ale
zorilor.

*****

**CÂND BUZA ÎMI
SÂNGEREAZĂ DE CUVINTE**
pentru Paul Celan

Vântul înghețat zdruncină cadranul
înclină înspre umbră
acele

tăios ca un cuțit
în amurgul roșu
strigătul de pasăre.

*****

EFEMER e tot ceea ce trăiește
ceea ce va rămâne
e pietrișul râului

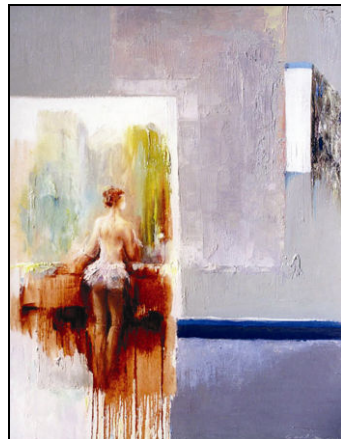
– scriere de piatră

în curentul timpului.

*****

NELINIȘTE

Gândurile mele sunt în altă parte.
Precum petalele de piersic purtate
de curent

s-au dus înspre alte clime,
într-o lume, alta decât cea a
oamenilor.

Li Po

Umbrele nopții
și-au așternut tentaculele
au descurcat lumina
au înstrăinat uleiul
candela speranței

care pasăre a verii
sfidează tăcerea
și separă de minte mai mult
decât doar neliniștea?

*****

**SPINUL DE GHEAȚĂ
ÎNFLOREȘTE**

În derivă
pe cataractele mândriei
omul

curând
doar amintirea va mai oferi
consolare

declin al viitorului

de necompensat timpul
dincolo de vizibilitate.

*****

DE NENUMIT inombrabilul
în cripta existenței

răscruce
în cosmos

explozie de lumină
în ochiul orb

nesesizabil
rătăcești prin labirintul
gândurilor mele.

*****

INAUDIBIL pulsul
scriere a inimii
gofrată de melancolie
în cuprul moale
al nopții

negre gânduri

săpând coridoare
în obscuritate

treptat dispărând
înalțul cer înstelat.

**Foto: Gabriel Stan, “Dar din
Arcadia”**

ANDRÉ SCHMITZ (Belgia)

Născut în Ardeni, André Schmitz trăiește, din anii 60, în regiunea Lorraine din Belgia. A călătorit sau a muncit în diverse locuri, în Africa sau Québec, la Beyrouth sau la Praga. A publicat peste 15 volume de poezie. A fost încununat cu prestigioase premii literare, dintre care amintim doar câteva: Tristan Tzara (Paris, 1991), Albert Mockel (Bruxelles, 1993), Mallarmé (Paris, 2000). Dintre volumele sale, amintim: *Lettres à l'Illettrée* (2000), *Etranglement* (2001), *Dans la Prose des jours* (2002). Este considerat unul dintre cei mai importanți poeți belgieni de azi.

Mai încet

Vorbiți un pic mai încet gânduri
vă rog
Vecinii dorm
câinele îmbătrânește
și eu am o mare dorință
să vă urmez

Trupul

Ea mergea
la dreapta ei un înger păzitor

la stânga o gardă de corp
la sufletul
Spune îngerul bărbatului
eu în această noapte
îi voi păzi trupul

Ajutor!

Rădăcinile sângere
Pe rădăcini se nasc
flori de culoarea sângelui
În frunzare
păsări în aparență fericite
strigă ajutor

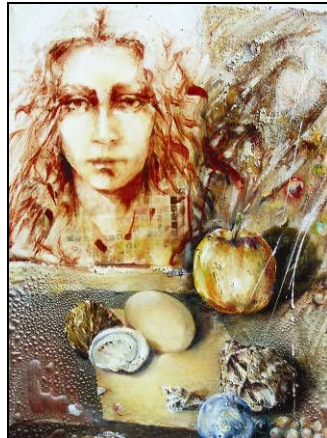

Foto: Gabriel Stan, "Duminică"

Amantul hârtiei

Ea îi spuse:
vrând cu orice preț să te bucuri de
carte
nu vei mai fi decât un amant
de hârtie
incapabil să mai deschizi o
femeie
la pagina voită
și dorită de ea

Consoarta

Se aude nefericirea
pășind pe acoperiș
ridicând țiglele
frecându-se de geamuri
Du-te în altă parte să-ți faci meseria
de voyeurist
îi strigă consoarta
albă de furie

Traducere și prezentare de
ION CRISTOFOR

Zorica Lațcu – Teodosia

Te port în mine

Te port în suflet, ca pe-un vas de preț,
Ca pe-o comoară-nchisă cu pecete,
Te port în trup, în sânii albi și gri,
Cum poartă rodia sămânța ei.
Te port în minte, ca pe-un imn sfințit,
Un cântec vechi, cu crai din Răsărit.
Și port la gât, neprețuit șirag,
Strânsoarea cald-a brațului tău drag.
Te port în mine tainic, ca pe-un vis,
În cer înalt de noapte te-am închis.
Te port, lumină rumenă de zori,
Cum poartă florile mireasma lor.
Te port pe buze, ca pe-un fagur plin,
O poamă aurită de smochin.
Te port în brațe, horbote subțiri,
Mănunchi legat cu grijă, fir cu fir.
Cum poartă floarea rodul de cais,
Adânc te port în trupul meu și.n vis.

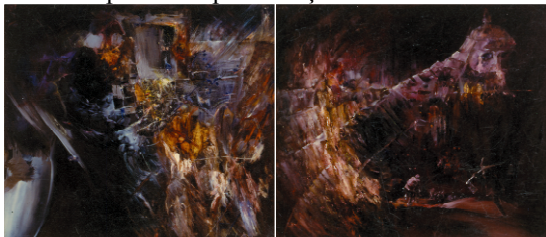

Foto: Gabriel Stan, "Lunea", „Dicționar”

I'm carrying thee within myself

I'm carrying thee within my soul,
A treasure sealed, a precious bowl.
I'm carrying thee within my deep white breast,
As seed in pomegranate are rest.
I'm carrying thee within my mind,
A song of holly, old and eastern kind.
Around my neck, I'm carrying – precious lace –
Thou beloved arm of nice and sweet embrace.
I'm carrying thee, oh, my sweet dream, with me,
In high night sky I was enclosing thee.
I'm carrying thee, red eastern light at dawn,
As flowers carry sweet smell of their own.
I'm carrying thee, as comb of honey, on my lips,
A golden fruit of fig relished in sips.
I'm carrying thee in arms, laces divine,
A brunch tied lightly one by one.
As flower's carrying apricot fruit seems,
I'm carrying thee in me and in my dreams.

Traducere în limba engleză de
ANA-IRINA IORGA

Trist acrobat, poemul nerostirii

Iubite, de știi spune-mi și mie
Cine-ar putea să întoarcă din drum
Poemul de nespusă iubire târzie?

În dimineața asta, soră geamănă serii,
E atât de frig încât ninge, chiar ninge,
Pe sub tălpile și pe tâmplele verii...
Și, din sine, se naște poemul acesta
precum
Frumoasa pasăre, odinioară, din scrum.

Pe firul nezărit de subțire,
Prins înadins între viață și moarte,
Poemul nerostitei iubiri așază pas
mărunt lângă pas,
Fragilă silabă după silabă...

Trist acrobat, pe cruce de aer crucificat,
Cu spatele drept, cu brațele-ntinse,
Mai departe, mai departe duce
Minunea propriului vis, adevărată și
întregă,
Pe firul nesfârșit al benzii lui Moebius.

Deasupra lui, înaltă, genunea
văzduhului,
Dedesubt – groapa cu lei, teluric abis,
... și nici o plasă elastică de siguranță!
Doar forfota de femei și bărbați,
Pe jghebul timpului – în vacanță! –
Așteaptă, cu ochi dilatați,
deznodământul.

Cade? Nu cade?!
Se prăbușește iubirea în efemerul
... arenei de circ?
Sau unește pământul cu cerul?

Poemul – corsar îndrăgostit

Poemul pe care ți-l scriu astă-seară,
iubite,
A trecut deja prin vămile trupului.
Visătorul corsar nesupus, străpuns de
săgeată,
Se întoarce la vatră... pe jumătate;
Precum Van Gogh, într-o ureche...
Poemul singuratic, fără pereche,
Cu inima – în coșul pieptului - arsă,
Cu un ochi viu, clarvăzător,
Cu celălalt sticlos și bizar,
Cu o mână fluturând pustie,
Între epolet și buzunar...

Aproape frumos, aproape fericit, aproape
demn
Se întoarce corsarul spre împietrita-i
cetate,
Boncăluind pe alei postmoderne cu
piciorul de lemn.

Tu întâmpină-l, iubite, cu lumină-lină, cu
vin, cu pâine,
Îmbrățișează-l ca pe fiul rătăcitor!

Șoptind sfios, cu jumătate de gură, sau
– poate –
Răspicat, pe nerăsuflăte și-n năruire,
Îți va spune ceva despre o neînserată
iubire...

Pesemne va ațipi apoi, aproape mântuit,
Sub coviltirul cărții, între nadir și zenit,
Acolo unde, în trecere, ziua de mâine
Lasă, generoasă, pentru astăzi, o
hieroglifă, un semn.

Va ațipi tresărind, simțind în vis, că
aievea îl dor
Inima scrum, urechea lipsă, ochiul de
sticlă,
Mâna pierdută și piciorul de lemn...

Ușor ca un Colibri, ca o neprefăcută
mirare,
Ca un suspinat haiku pe care mi-l scriai,
mie-anume, tu,
În palma ta se va odihni, *întreg*, într-un
târziu,
Corsarul nesupus, poemul rănit –
inocent dezertor –
Pe care, iubite, în fapt de ziuă, ție-
anume ți-l scriu.

Poem pe o margine de peron

Mi-e sete de tine, iubite,
De tine mi-e sete, mi-e foame și somn.
Pentru tine port culorile toamnei solare,
Preablândul meu domn.
Am fost, în amiază, iar, la gară,
Te-am așteptat până ieri, până mâine...
Păsări călătoare, trenuri, anotimpuri,
Au venit, șuierând, au plecat...

Se făcea că m-am întors, fără-ntristare,
acasă
Ca și cum
Nimic nu s-ar fi întâmplat.
Mi-am văzut de treburi, cântând,
surâzând,
– dincolo de perdeaua de fum –
Am spălat vase, am frământat pâine,
Am pregătit clătite cu dulceață, am
măturat.

Mi-am căutat inima pe sub pat, pe sub
masă,
Prin bibliotecă, prin dulap, prin cămară,
În lumina luceafărului de ziuă,
În lumina luceafărului de seară...
Într-un târziu, m-am dumirit că
– de bună voie și nesilită de nimeni –
Inima mea a rămas, iubite, fără mine,
La marginea peronului pustiu.

Inima – când umbră, când lumină,
Când chip de floare neștiută, străină,
Un fel de stâncă, un fel de izvor,
Un fel de frunză în zbor dinspre asfințit

Înspre soare-răsare,
Inima – iarbă colilie, inima-colind
Așteaptă să te întâmpine undeva,
cândva,
Cu toate roadele bune ale toamnei
Pe frumoasă tipsie de-argint.

Poemul cuvintelor iubitoare ca pruncii

Iubite, îmi las cuvintele să vină la tine!
Le-am tot prigonit, le-am tot zăvorât,
Am încercat să le țin de urât,
Ba în pivniță, ba în peșteră, ba într-o
colivie aurie,
Într-un iatac drapat cu mătase și catifea.
Le-am dojenit adesea,
Până în ziua când, nestingherit,
A privit soarele înapoi, dinspre asfințit.
Cuvintele
N-au încetat să răsară, să crească
rotund,
În corolă de floare nemaivăzută,
În tril de pasăre nemaiauzită,
În poveste nemaipovestită...
N-au încetat să fie,
Mărgăritare în căuș de scoică sifidie.

Sunt cuvinte nestăvilite – iubitoare ca
pruncii
Și, aidoma lor, lipsite de griji,
Neștiutoare, inocente, neastâmpărate,
Cu sufletul, mai întâi, scrutătoare.

Uneori rîd, cristalin, alintate,
Alteori plîng, scâncesc în somn
De-o durere nelămurită, străină.
Uneori visează în locul meu, al tău, al
cuiva...

Desenează pe caldarâm, pe pereți, pe
unde-apucă,
Tot felul de doruri, în formă de cuib de
rândunică sau
În formă de cerc de lumină închis
– pierdut de un înger-copil aplecat să
bea apă
de la vreun izvor din paradis –
Dor în formă de miez dulce și de coajă
amară de nucleu.

Se joacă – de-a prinselea, de-a v-ați
ascunselea –
În cele patru zări ale inimii mele,
Prea strâmte zări și prea cu zăbrele...

Am ieșit azi afară în pridvor, iubite,
Și-mi las cuvintele să vină la tine!

Rânduiește-le, ocrotește-le tu cumva,
Adăpostește-le într-un potir de safir,
Sau într-un anotimp alb, încăpător,

...Până la cea de-a doua venire a ta.

MIHAELA MALEA STROE

Interviu cu scriitoarea și ziarista

Ligya Diaconescu

DEFINITIV ÎNDRĂGOSTITĂ DE
POEZIE ȘI CĂRȚI

LM: *Voi începe interviul cu rugămintea de face o scurtă prezentare a vieții și activității scriitoarei Ligya Diaconescu.*

L.DIACONESCU: OK! Vă voi prezenta un scurt CV, cât de scurt se poate ...:

*Ligya DIACONESCU, jurnalist, poet, scriitor, publicist, economist, maestru Reiki. Este născută în 14 iulie 1960, la Bicaz, jud. Neamț. Deși plecată des din România, îi place să spună că este româncă și locuiește, când nu se află peste ocean, într-unul dintre cele mai frumoase orașe ale lumii, pline de cultură, dintr-o zonă preponderent turistică, zona Vâlcii.

*Este director general al S.C. Starpress S.R.L., Râmnicu-Vâlcea și al Asociației Internaționale de Cultură și Turism, STARPRESS.

*Proprietar al revistei internaționale, româno-canado-americane, „STARPRESS” (publicație bilingvă româno-engleză cu Redacții în România, Canada și USA și corespondenți în întreaga lume).

*Proprietar al Centrului de Informare și Promovare a Turismului Românesc „Starpress”.

A fost:

*Proprietar (1996-2004) al publicațiilor „Speranța” și al ziarului „Sportul Vâlcean” și coproprietar al cotidianului „Ora” din Craiova.

În perioada 1998-2004, a fost Președinte al Fundației „Kamala” și al Asociației Internaționale de Cultură și Turism „STARPRESS”.

*Director și producător al Festivalului Național „Miss Regina Turismului Românesc” (edițiile 2002, Călimănești și 2003, Băile Govora) organizat în colaborare cu T.V. România Internațional, Radio România Internațional și Ministerul Turismului.

*Director general al Radio Metronom, Râmnicu-Vâlcea (1994-2000).

*Producător a numeroase emisiuni pentru televiziune la T.V. Etalon și T.V. Vâlcea 1 (2000-2006).

*Coproductor la T.V. România Internațional și Radio România Internațional (2002-2010).

*Producător al primului Concurs Internațional de Poezie Pentru Românii din Întreaga Lume STARPRESS 2008, ediția I și STARPRESS 2010, ediția a II-a (organizat de Revista Internațională „Starpress” al cărei proprietar și director general este, în parteneriat cu Radio România Internațional) și în colaborare cu mass-media din țară și diaspora.

*Este terapeut și maestru REIKI din anul 2010, alinând trupurile și sufletele prietenilor din țară și din străinătate (luând durerea... cu mâna, cum îi place să spună buna sa prietenă din Toronto, scriitoarea Elena Buică, care a simțit efectul tămăduitor al tratamentului direct și de la distanță. Datorită lipsei timpului, nu lucrează decât foarte rar, pentru familie și prieteni.

Scriitor

*Cărți publicate: *Sărutul iubirii*, volum de versuri; *Jurnalismul între adevăr și minciună*.

*Cărți în curs de apariție: *Cristaloterapia (Pietrele care vindecă)*, *Reiki, calea adevărului prin lumină*, *Viorela – povești pentru copii*. Poezii pentru copii: *ABC-ul Abecedarului*, *Poezia numerelor*, *Zilele Săptămânii*.

*În anul 2011 a scos de sub tipar, reușind să reunească scriitorii români

talentați din întreaga lume, colaboratori ai revistei STARPRESS www.valcea-turism.ro,

ANTOLOGIA SCRITORILOR ROMÂNI CONTEMPORANI DIN ÎNTREAGA LUME, STARPRESS 2011 – volum bilingv, româno-englez.

Acum lucrează la cel de-al doilea volum, **ANTOLOGIA SCRITORILOR ROMÂNI CONTEMPORANI DIN ÎNTREAGA LUME, STARPRESS 2012**, în limba română și limba franceză.

Primul volum al *Antologiei* a fost primit cu mult drag și interes de românii din întreaga lume, având loc lansări de carte în California, Germania, Madrid, Olănești și Rm.Vâlcea, urmând Anglia, Franța, Canada și Mangalia.

*Începând din 2009, înființează în Montreal/Canada, împreună cu Daniel Constantin Manolescu, prima bibliotecă de carte românească.

Cu ocazia lansării Antologiei la Rm.Vâlcea, Ligya Diaconescu a primit din partea Asociației Profesorilor Universitari din Canada, ACRUPO, titlul și diploma de membru de onoare al Asociației, înmănată de președintele ACRUPO, profesorul universitar Eugene Roventa, din Toronto.

Cu această ocazie, cei doi au convenit să înființeze la Toronto, în parteneriat, un Centru de Promovare a Turismului Românesc și o bibliotecă de carte românească.

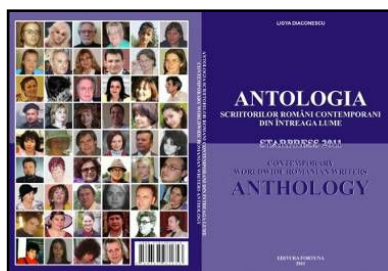
Ziarist

*Proprietar și director general al Revistei Internaționale STARPRESS / romano-canado-americane, cu corespondenți în întreaga lume.

*Colaborator la numeroase ziare și reviste din țară și străinătate, din care amintim: *Gândacul de Colorado*, USA, *Phoenixmission*, USA, *Așii Români*, Germania, *Agero-Stuttgart*, Germania, *Candela*, Canada, *Romanianvip*, Australia, *Saltmin*, USA etc.

*Începând din luna mai 2011, la invitația CLUBULUI DE PRESĂ TRANSATLANTIC, Ligya Diaconescu și Revista STARPRESS fac parte din această asociație, acceptând cu multă plăcere propunerea de la Clubul de Presă Transatlantic.→

LILIANA MOLDOVAN

LM: *Să continuăm cu o întrebare referitoare la unul din cele mai frumoase proiecte pe care le-ați realizat anul trecut, este vorba de Antologia STARPRESS. Când s-a născut ideea acestui proiect și cum v-a influențat viața realizarea lui?*

L.DIACONESCU: În anul 2007, împreună cu bunul meu colaborator și prieten, scriitorul George Filip din Montreal, Canada, am hotărât să organizăm un concurs de poezie pentru românii de pretutindeni, ceea ce s-a și realizat. Prima ediție a fost în 2008, a doua în 2010. Am reușit astfel să descoperim noi talente, în întreaga lume: USA, Canada, Israel, Australia, Italia, Anglia, Franța, Germania, România etc. Am reușit, de asemenea, să „reunim” într-un mănunchi, în marea familie STARPRESS, și scriitorii consacrați.

Din dorința de a-i apropia mai mult dar și din aceea de a reuși să prezentăm scrisul românesc în întreaga lume, în anul 2010, am demarat înscrierile pentru ANTOLOGIA SCRIITORILOR ROMÂNI CONTEMPORANI DIN ÎNTREAGA LUME, STARPRESS 2011, ediție bilingvă, română-engleză, și în anul 2011 a văzut lumina tiparului. Antologia a fost primită cu mult interes pretutindeni și deja am finalizat înscrierile pentru cea de-a doua Antologie, în limbile română și franceză, STARPRESS 2012.

LM: *Sunteți cunoscută ca o promotoare a culturii și a limbii române, iar prin intermediul revistei româno-canado-americane*

STARPRESS reprezentați peste hotare jurnalismul cultural românesc. Plecând de aici, doresc să vă întreb ce loc ocupă jurnalismul cultural în peisajul presei românești din țară și din străinătate?

L.DIACONESCU: În patria mamă, jurnalism cultural există. Există cultură, scriitori de excepție, pictori, sculptori, meșteri populari ale căror opere sunt deosebit de apreciate..., dar nu în țară, ci în străinătate. În România, jurnalismul cultural nu este sprijinit nici de Ministerul Culturii, nici de primării și, mai ales, nu e sprijinit de marile firme, care realizează profit. A, ba da, ...este sprijinit dacă ești înregimentat politic... De altfel, în România se promovează nonvalori, în detrimentul talentelor. În străinătate, români din diaspora, iubitori de cultură, au

realizat reviste culturale de excepție, se întâlnesc, cu mult drag, la reuniuni artistice, sponsorizează evenimente și participă la acțiuni demarate în diaspora sau în România. Mulți vin, an de an, în țară și tipăresc... cu mult drag, câte o carte, două, fac lansări, cu multă emoție. Așadar, în diaspora, jurnalismul cultural reprezintă o necesitate a românilor de... dincolo, care sorb cu nesăț creațiile literare, le așteaptă, le lipsesc uneori. Ce este mai important, românii de pretutindeni, proprietari de jurnale, și-au dat mâna, s-au reunit online și creațiile literare, știrile despre evenimente culturale din țară și

diaspora se transmit de la un ziar la altul, fac înconjurul lumii, din America în Australia, Germania, Israel, Brazilia, și proprietarii jurnalelor au legat prietenii, realizează împreună o serie de acțiuni, și nu numai, că nu se invidiază unii pe alții, nu se urăsc, nu țin în taină știrile, doar pentru ei, le transmit aproape în toate ziarele și revistele din diaspora. Așa că, primind o știre, o trimitem colaboratorilor noștri din întreaga lume, parteneri direcți printre care se numără și revista AȘII ROMÂNI, din Germania.

LM: *Dețin revistele de cultură un rol important în procesul de promovare a lecturii ?*

L.DIACONESCU: O,... da! Fără acestea, românii de pretutindeni ar fi mult mai săraci! Nu ar putea trăi în taina amintirilor, nu ar putea săruta de dor sufletul iubirii din tinerețe, inima românului nu ar lăcrima de amintirea bunicii care-i aducea în sân gutui și nuci cu miros de iubire părintească!

LM: *Cum priviți fenomenul presei online? Dar fenomenul blogurilor culturale și literare?*

L.DIACONESCU: Cu mult drag. Reprezintă o necesitate presa online, în zilele noastre, în care timpul nu ne mai ajunge! Blogurile sunt bine-

venite. A cam trecut vremea cenaclurilor de demult.

LM: *Cum împacă Ligya Diaconescu dragostea de poezie cu activitatea jurnalistică ?*

L.DIACONESCU: Foarte bine! Ambele reprezintă o necesitate pentru mine. Jurnalismul sprijină scrisul, poezia creează idei jurnaliste. Uneori se combină. Atunci apare, ori un concurs de poezie, ori o Antologie.

LM: *La ce vârstă ați compus întâia poezie și cine v-a ghidat primii pași în universul fascinantelor discursuri poetice?*

Poezie scriu de la 4 ani... prima a fost:

Copilul stă la geamul mic

Privește-n depărtare

El vede un broscoi pitic

Și un cocoș mai mare!

Scriu din necesitate, simt scrisul curgându-mi prin vene..., citesc, cu mult drag, ce scriu ceilalți, mă scufund în versurile și proza trimise de prieteni, simt uneori că mi se taie respirația. „Călăuza” mea într-ale minunatelor trăirii a fost scriitorul George Țârnea. M-a încurajat și m-a sprijinit, m-a certat lin și m-a iertat profund... și acum simt că mă sprijină, de acolo, de sus, din ceruri. Cred că în Rai a făcut un cenaclu, și o revistă de cultură. Ne va întâmpina la marea trecere cu noi creații, nemuritoare, despre Grădina Edenului și dojana lui Dumnezeu.

LM: *Care este caracteristica principală a poeziei concepute de generația pe care o reprezentați? Ce loc ocupă literatura poetică în peisajul culturii actuale?*

L.DIACONESCU: Poezia generației mele este plină de trăire, dragoste, dor. Melancolia se armonizează cu durerea neînțelegerii, cu fericirea izbânzii, cu optimismul, cu adevărul. Generația mea a scris din necesitate. Nu se publicau cărți, în urmă cu 15-20 de ani, pe bandă rulantă ca acum. Doar cei talentați erau publicați, trebuia să treci prin multe filtre până să ajungi să ți se publice ceva. Cât de fericită am fost în liceu când, împreună cu câțiva colegi am editat și tipărit revista **Ramuri Vâlcene**. Acum, doar cine nu vrea nu publică. Plătești și se publică ce carte vrei, cât vrei! Cât despre literatura poetică, cu siguranță ea ocupă primul loc în peisajul culturii actuale.

LM: *Se discută, în ultimul timp, despre necesitatea reactivării interesului tinerei generații pentru lectură și cărți. În plus, activitatea de mentorat se află într-o evidentă criză. Cine și cum ar putea provoca o reaşezare a culturii în matca valorilor tradiționale și universale consistente și durabile?*

L.DIACONESCU: În primul rând școala! Școala și familia ar trebui să reactiveze interesul pentru lectură. Vedem tineri care au făcut două, trei facultăți... cum, nu știm... fac dezacorduri de nepermis și susțin că vorbesc limba engleză. Unii cu siguranță nu au citit o carte cap-coada, nu au recitat iubitei un vers, nu au cunoscut adâncimea cuvântului **dor**.

Școala ar putea să stimuleze dorința pentru citit... chiar premiind cu o vacanță la mare sau la munte pe cei merituoși, poate cu un telefon mobil și apoi cu... câteva cărți! Totul este să stimuleze copiii, tinerii... și, cum gustul vine mâncând, ar putea ca și tinerii să se îndrăgostească de literatură, să atingă cu drag și curiozitate câte o carte, s-o „soarbă cu nesaț”. Și Ministerul Culturii ar trebui să se implice... dar...!

LM: *La ce meditează în momentul de față scriitoarea Ligya Diaconescu? Ce proiecte culturale sau editoriale doriți să realizați?*

L.DIACONESCU: Despre câteva deja am vorbit! Cea de-a doua „Antologie a Scriitorilor Români Contemporani” în limbile română-franceză deja a demarat. Vor urma și cele în română-germană și română-italiană în viitorii ani.

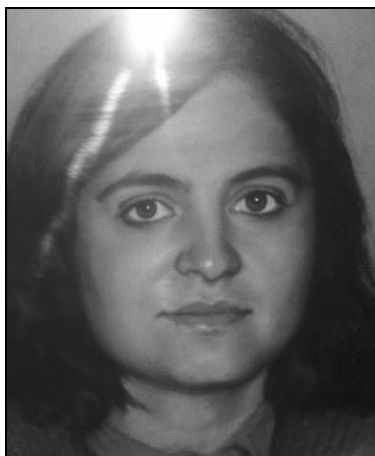
Urmează Concursul Internațional de Poezie STARPRESS 2012, deschiderea unei biblioteci de carte românească în Toronto și a alteia la Londra, deschiderea unor centre de promovare a turismului românesc în diaspora și publicarea cărților de poezii pentru copii... pe care vreau să le donez unor comunități românești din diaspora și unor copii fără posibilități materiale din România..

Dă-mi voie, Liliana, să transmit cititorilor revistei tot binele din lume, trăiri minunate, oriunde s-ar afla și Binecuvântare!

Ție, mult succes în activitatea literară, revistei, viață lungă și prosperitate.

Starea prozei

La gară

- *Ce Dumnezeu se întâmplă cu trenul ăsta, Lia? E întârziat din cale-afară! Omul își brăzdează mâna prin părul rebel și sur de la tâmple.*

Lia își netezește cu grijă creșturile apărute pe fusta de lână de culoarea vișinei putrede. Vârfurile degetelor ojate se pierd în culoarea materialului. Arunc-o privire expertă la ceasul Rolex reproducere cu un zâmbet vag la colțul gurii, cu buzele rujate cu perfecțiunea unei reclame. Deschide geanta din piele falsă de crocodil și umblă cu degetele printre accesoriile permanente din interior. Extrage rujul Estée Lauder și-și admiră reflecția în ochelarii lui Tim.

- *Dă-l încolo de ruj, Lia! Nu acum! Ai văzut ora? Mâna lui vânjoasă, cu degete marcate de răni vindecate și cu unghii decolorate, trage cu nădejde de zulfii suri de la tâmple. Fața lui marcată de urme de vărsat apare posacă.*

Inflexibilă, Lia își linge buzele, își face obrajii pungă și-și cercetează minuțios buzele în forma de semilună. Pune o cantitate potrivită de ruj pe buza de sus, apoi pe cea de jos. Extrage un șervețel din geantă și-și presează buzele cu un zâmbet à la Mona Lisa. Se admiră din nou în ochelarii lui Tim. *Ah, da! Perfecte! îngână radioasă. Se uită satisfăcută la degetele cu manichiură. Sam s-a întrecut de astă dată! Le mângâie mândră. Sunt ferme și roșii ca vișina putredă. O capodoperă! Numai bine să-i completeze degetele de pianistă talentată.*

- *Trenul de la orele 13, în direcția Londra are întârziere de o oră. Ne cerem scuze pentru întârziere.*

- *A naibii treabă! O să ajungem cu întârziere la spectacol. El smulge telefonul mobil din buzunarul adânc al hainei. Vocea profundă și răgușită a lui Tim e în competiție cu anunțurile sosirilor și plecărilor trenurilor care explodează din megafoanele de pe peron.*

- *Domnule Orban, vă rog. Vom întârzi la spectacol, Domnule Orban. Ne cerem scuze. Nu-i din vina noastră. Trenul are întârziere. Ora. Nu! Nu puteți face așa ceva! Vă rog mult ... Domnule Orban...*

Fața lui Tim trece prin toate nuanțele prunelor care se coc.

- *A naibii treabă, Lia, suntem în mare-ncurcătură.*

Două contramandări deodată! Domnul Orban, oribilă persoană! Ne-a anulat contractul! Suntem la ananghie! O să ajungem la forțele de muncă! Asta-i viitorul! Tu îmbătrânești pe zi ce trece! Cu repertoriul tău învechit, ai pierdut orice direcție!...

Lia privește fața buhăită a lui Tim. Fără-un cuvânt, Lia face-o piruetă pe tocurele cui imitație de crocodil și iese din gară.

**MARIANA ZAVATI
GARDNER**

Narațiune prezentată la Dereham Advanced Creative Writing Group Workshop UK 2010

Foto: Gabriel Stan, “Pietrele lui Solomon”

Ocean întors DEZAVANTAJUL DE A FI STATUIE

În centrul legendar al orașului București, sub umbra dealului pe care se ridică Mănăstirea Radu-Vodă, pe o peluză mărginită de două ziduri – de-a dreapta, Școala cu clasele I-VIII Nr. 79 „Acad. N. Teodorescu”, de-a stânga sala ei de sport – printre copaci, se găbovește, pe un soclu marcat de trecerea timpului și de inscripțiile elevilor chinuți de talent, bustul lui **Ion Creangă**. Din placa de marmură pe care este scris numele marelui povestitor a rămas doar jumătate, jumătatea de la coadă – așa că trecătorul curios poate afla doar că insul de piatră este *ANGĂ* și mai poate citi un an – 1889, indicii suficiente, sper, să nu se creadă cumva că ar fi academicianul Nicolae Teodorescu, al cărui nume îl poartă școala.

Cioplit în piatră, chipul humuleșteanului se pitește, că nu pot zice tutelează, în acest loc din anul școlar 1957-1958, când „Școala medie nr. 19” a primit, prin ordin al ministerului de resort, numele povestitorului, iar comitetul de părinți a sprijinit conducerea pentru a achiziționa bustul povestitorului moldav. Nu știu cum și cât, nici de unde, dar știu că autorul lucrării este un alt moldovean celebru – **sculptorul Ion Irimescu**.

Starea soclului nu denotă o prea mare preocupare pentru buna păstrare a sculpturii, deși, de vreo câteva luni, o îmbunătățire tot ar fi de remarcat: după ce ani buni (adică mulți, nu că ar fi fost prea buni cu posteritatea în piatră a scriitorului!) chipul celebru a fost văduvit de... vârful nasului, după recenta renovare a clădirii din fonduri BEI, a crescut corespunzător și nasul lui Creangă!! Reconstituit, probabil, din ciment (că silicoane sigur nu sunt!), zgrunțuros, vârful nasului crengist l-ar fi amuzat teribil pe humuleștean, dacă ar fi putut să asiste la „minunea” înfăptuită de urmașii recunoscători. În schimb, pe sculptorul Irimescu mi-l imaginez ușor supărat, oprindu-se din lucru și privind la îngerii care-i servesc drept model.

Deși logică și de bun-simț ar fi mutarea lucrării într-un loc mai

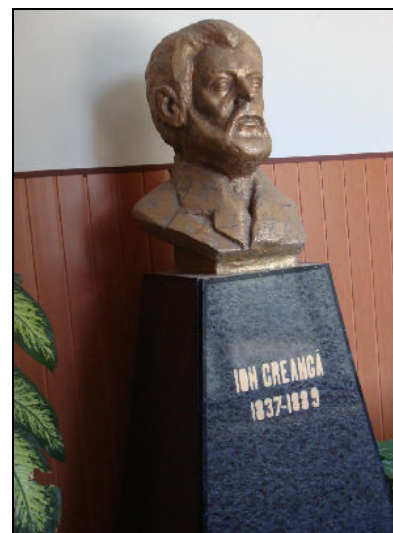
vizibil, care să o pună în evidență, și mai aproape de clădirea colegiului alăturat – ce s-a dezvoltat din fosta școală medie și care-i poartă, în continuare, numele! – dacă nu chiar amplasarea ei într-un spațiu care să o protejeze de intemperiiile vremii și ale vremurilor – pe holul colegiului, de exemplu – în afară de măsura refacerii nasului, nicio altă inițiativă nu se întrevade la orizont. Ca în atâtea alte cazuri!

Teamă mi-e însă că nici plasarea bustului în interiorul clădirii nu l-ar feri pe răspopit de necazuri! Mă uit, zilnic, la un alt bust al povestitorului (mai nou, auriu, din ghips, înfățișând un Creangă țanțos, la „țol festiv”, al cărui autor continuă să fie o imensă necunoscută), plasat în holul de la parter, și, pe zi ce trece, sunt tot mai convinsă de dezavantajele faptului de a fi statuie!! Ba nasul, ba urechile, ba gura lui Creangă sunt umplute, periodic, cu... gumă de mestecat¹, probabil în semn de omagiu adus de tânăra generație celui care ar fi trebuit să le încante copilăria (am dubii, de aceea pun condițional-optativul), dar care cu siguranță le face viața de elev un coșmar – prin includerea operei lui în programa școlară și prin prostul obicei al celor din minister care-o propun la examenele naționale sub formă de subiecte!! Care subiecte pot fi rezolvate doar dacă ai citit opera... care operă este total indigestă elevilor, depășind ea dimensiunile unui sms ori ale unui mesaj pe mess, lăsând la o parte faptul că, frate, e super-nașpa, nu-i pic de distracție!²

RODICA LĂZĂRESCU

¹ Pentru a respecta întru totul adevărul, trebuie să recunosc aici că o dată, doar o singură dată, adolescenții l-au simțit pe bădia Ion de-al lor: i-au pus în gură o țigară!

² Că tot e vorba de Bădia și de statui! Povestea profesorului meu de română din liceu – celebrul nea Costică, regretatul Constantin Marinescu, o întâmplare dintr-o vizită a Domniei Sale prin Humulești. Hătru, îl întrebă – arătând spre statuia lui Creangă – pe unul dintre localnicii aflați în apropiere: *Da!... parcă era ceva mai rotofei Creangă al vostru, statuia asta îl arată cam subțirel!* Humuleșteanul, din același aluat cu interlocutorul, că de! doar era din satul lui Creangă, îi răspunde scărpinându-se în creștet: *Ei!... l-o subțâiet ploile!*

FASCINAȚIA IPOTEZELOR

(II)

Imaginația este mai importantă decât cunoașterea, cunoașterea este limitată, imaginația înconjoară lumea.

Albert Einstein

ECONOMIA

Caracteristica epocii paleolitice este totala dependență a hominizilor de natură. Comunitățile umane se hrăneau cu ceea ce le oferea natura: plante, muguri, alge marine, fructe, rădăcini, semințe, bulbi, ciuperci, melci, insecte, ouă, șopârle, pești și alte animale mici. Deci, economia avea un caracter „prădalnic”. Sursa principală de alimentație o oferea vânătoarea realizată în colectiv. În pleistocenul inferior apar primele unelte pentru vânătoare și cules: unelte rudimentare din așchii și bolovani de râu cu o muchie tăioasă pentru cioplit, tăiat și răzuit atribuite „culturii de prund” (sud-vestul Europei până în sud-vestul Asiei și Sudul Africii). Aceste unelte evoluează către „toporașele de mână” în forma sămburelui de migdală, lucrate prin lovituri date pe ambele fețe (Africa de Nord, zona centrală și de răsărit).

Apare folosirea focului, schimbându-se astfel regimul alimentar, ceea ce va determina modificări și în structura anatomică. În paleoliticul mijlociu, Neanderthalul folosea arme de silex, răzuitoare (racloare) pentru curățarea pieilor de animale și cojitul lemnului, vârfuri din silex pentru împuns și tăiat, folosite probabil și ca vârfuri de lance pentru vânătoare, vârfuri bicefale, mai reduse numeric: burine și gratoare întrebuințate pentru răcâit și tăiat. În această perioadă se ajunge la o diviziune naturală a muncii: vânatul - îndeletnicire a bărbaților, iar culesul - practicat de femei. O altă îndeletnicire era aceea a pescuitului.

În paleoliticul superior, Homo sapiens fosilis produce cuțite, străpungătoare, răzuitoare și dălți lucrate prin tehnica așchierii, având ambele margini ascuțite. Sunt realizate în mare cantitate vârfurile de silex pentru sulite de aruncat, sau pentru săgețile lansate cu propulsorul. Apare tehnica prelucrării osului, fildeșului și cornului (pentru sulite, harpoane, ace

de cusut). În paleoliticul superior, vânătoarea se realiza și cu ajutorul arcului (descoperiri în nordul Europei).

AȘEZĂRI ȘI LOCUINȚE.

La început, strămoșii oamenilor trăiau în așezările în aer liber, dar căutau să se adăpostească și în peșteri, pentru ca, în paleoliticul mijlociu, Neanderthalienii să-și construiască colibe prevăzute chiar și cu vetre, spațiu pentru dormit, activități domestice, sau evacuare. Se constată o creștere a densității și o oarecare stabilitate într-un anumit loc. În aceeași vreme, în continuare, erau folosite și adăposturi sub stânci. Apare, totodată, tendința de concentrare a grupurilor umane și de revenire periodică în același loc.

RELAȚIILE SOCIALE

Pentru paleoliticul inferior, dovezile arheologice care pot aduce elemente în această problemă sunt sărace. Desigur, o societate bazată economic pe cules, pescuit și vânătoare cu ajutorul unor arme și unelte primitive, în strânsă legătură cu o muncă puțin productivă, avea un caracter egalitar, bazat pe solidaritatea grupurilor sociale. În paleoliticul superior, femeia obține în cadrul societății o poziție deosebită (dovadă: descoperirea unor figurine antropomorfe și a unor înmormântări cu ocră roșu, precum și a unor morminte cu podoabe ce au aparținut unor femei).

VIAȚA SPIRITUALĂ

Venus din Willendorf

Din paleoliticul mijlociu există dovezi materiale privind grija față de cei morți: depuneri rituale, dar concomitent se practicau și unele sacrificii rituale umane. Alături de cel înmormântat se depuneau ofrande: unelte din piatră, dinți de ren sau de cerb, coarne de capră de

munte. Corpul era presărat cu ocră roșu.

ARTA

Apar: capacitatea de a percepe realitatea în culori, reproducerea artistică a activității productive, a omului primitiv. Există reprezentări fantastice despre om și realitatea înconjurătoare (magia, totemismul ș.a.). Arta plastică se manifestă prin decorarea cu motive geometrice a obiectelor de uz casnic (arie geografică largă: Anglia, Rusia, Africa). Sunt specifice numeroasele statuete antropomorfe din argilă, piatră, os sau fildeș cu o semnificație și funcție magică. În paleoliticul superior se remarcă pictura și gravura rupestră (sudul Franței, nordul, estul și sudul peninsulei Iberice, regiunea Saharei, munții Tassili). Sunt redată figuri de animale în mișcare (urs, bizon, cal, cerb, țap de munte) combinate cu motive geometrice. Rar apar figuri umane; mai rar apar păsări, iar plante deloc. Arta paleoliticului superior avea o funcție preponderent magică - La Ferrasse, Niaux, Lascaux (Franta), Altamira (Spania) ș.a.

Prin urmare, cunoașterea științifică verifică prin evaluări de tip istoric toate afirmațiile anterioare și, foarte important, delimitează temporal activitățile în care apar reprezentări rupestre precum și motivațiile profunde ale acestor nevoi de tip cultural. Rămâne însă o nelămurire! De la apariția lor și până la ieșirea lor din uz (ceva asemănător unei schimbări de religie), picturile rupestre își îndeplinesc rolul pentru care au fost create, apoi, prin nefolosire, intră în uitare, iar mișcările telurice le scot chiar dintr-o eventuală posibilitate de a mai fi văzute în mod curent. Spre binele tuturor, deoarece numai așa ele se pot păstra în forma, oarecum, inițială. Există însă alt gen de indicii despre aceste locuri? Deoarece, în mod normal, o asemenea realizare cu impact emoțional și cultural puternic, desfășurat pe o perioadă destul de îndelungată, mii de ani, ar fi normal să dea naștere altor forme de cultură prin care să le fie menționată existența sau, de ce nu, funcționalitatea...→

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

Folclorul din spațiul carpatic, unul dintre acelea destul de puțin afectate de influențele religioase, sau de alte culturi de contact, pare să aibă răspuns la această întrebare. Există o legendă, cea a lui Grui-Sânger, care amintește despre o asemenea peșteră pictată, dar și, metaforic, despre menirea ei în raport cu activitatea umană preponderentă în paleolitic, vânătoarea.

Această legendă, destul de puțin cunoscută în original, dar prelucrată de Vasile Alecsandri și adaptată cerințelor poetice și normativelor romantismului târziu, este aparent simplă:

Un vânător, Grui-Sânger, personaj prezentat într-o sumbră măreție, trăiește într-un codru întunecat precum firea sa, dar îi îngrozește pe cei din jur, care nu mai sunt vânători, ci păstori sau agricultori, cu obiceiurile sale sângeroase, cu o nestăvilă dorință de a ucide. La un moment dat, tatăl său vine în codru pentru a-l dojeni însă, confundat fiind de mintea rătăcită a fiului, este ucis. Apoi, plin de remușcări Grui-Sânger se retrage într-o peșteră unde aprinde un foc. La lumina flăcărilor vede pictate pe pereți imaginile animalele pe care le ucisese, dar și altele, considerate de Sânger ca fiind **nemaivăzute**. Destul de ciudat pentru un vânător care, putem presupune că știa bine fauna pe care o vâna. Sau, poate tigrii de peșteră (felina de la Cuciulat), ori „rinocerul” de la Coliboaia îi erau necunoscute? Flăcările și chinurile sufletești ale personajului dau o ciudată impresie de mișcare a ființelor pictate pe pereții peșterii. În nebunia sa, Sânger aruncă săgeți spre ele, în timp ce, însuflețite parcă de flăcări, reprezentările se materializează și îl sfășie cu ghearele și colții, iar altele, cu copitele, îi amestecă trupul în solul pietros al peșterii. Mai târziu, ca o eternă aducere aminte a acestei osânde divine, dreaptă și implacabilă, din sângele necruțătorului vânător crește un arbore cu frunze roșiatice numit sânger. Acest arbore intră și el, mult mai târziu, în legende, fără nici o legătură aparentă cu prima, fiind, la un moment dat, considerat lemnul din care a fost cioplită crucea Mântuitorului. Este vorba desigur de interpretări târzii, influențate evident de creștinism și care au o importanță deosebită, precum vom vedea, chiar și

în abordarea de față. Așa cum am mai arătat, poetul Vasile Alecsandri pune în versuri această legendă și îi modifică sfârșitul, însă problematica de bază rămâne.

Cum știm însă, din definiție, că o legendă conține un sâmbure de adevăr (**Povestire tradițională în proză sau în versuri, transmisă, de obicei, pe cale orală, în care faptele fantastice sau miraculoase pot avea un suport istoric real**), cred că este foarte important să ne străduim a ajunge la acest sâmbure.

1. Este cert că legenda certifică existența unor peșteri care au pe pereți reprezentări de animale dar și de oameni, cu referire, s-ar părea destul de strictă, la activitatea de vânătoare, sugerând destul de puternic și o funcție ritualică a ansamblului, fie de succes într-o activitate în care moartea este la fel de posibilă pentru toți participanții, dar, foarte probabil, și de pedepsire a unor eventuale abuzurilor. Este posibil ca această funcție de avertisment să fi fost determinată și de o nevoie asemănătoare celor din zilele noastre, respectiv împușinarea sau dispariția fondului cinegetic, incluzând toate consecințele acesteia, până chiar la înfometarea comunității umane, deci posibila extincție a acesteia.

2. Figura vânătorului Grui-Sânger este prezentată cu o evidentă admirație deși ea nu exprimă de fel încredere sau simpatie: „**Ivindu-se pe munte o naltă arătare / Ce stă în dreptul lunei c-o bardă groasă-n mână... Și până-n ziuă urlă dulăii de la stână**”... **Grui-Sânger, ucigașul, e regele pădurei!** (Vasile Alecsandri; Grui-Sânger, Poezii alese; ed. Minerva, Buc-1990).

Iar cei impresionați de spectrala apariție sunt: „**Atunci păstorii sarbezi zăresc din depărtare**”... O caracteristică a personajului este însingurarea sa extremă (nu are nici familie dar nici companioni și își va omorî tatăl) ceea ce poate induce ideea unei periferizări a activității vânătoarești în societatea umană a vremii. Iată deci cum poetul folosind forța metaforei subliniază, folosindu-se de contextul legendei, unul din conflictele apărute în societățile umane odată cu noile diviziuni ale muncii. Așa cum biblicul conflict între Cain și Abel pune în discuție

starea de încordare dintre populațiile de păstori și cele de agricultori, acum este prezentă fascinația, dar și groaza, pe care vânătorul ancestral o exercită asupra populațiilor de păstori. Se vorbește de păstori deoarece, în spațiul de referință al legendei păstoritul a fost întotdeauna mai important decât agricultura, informație pe care o regăsim și în scrierile lui Herodot. Figura sa este, într-un fel, tragică, marcată de un fel de blestem sanguinar, cumva nefirească într-un timp în care hrana poate fi procurată fără să ucizi fiarele pădurii sau ale câmpiilor, o situație văzută ca fiind așa cum am mai spus și înfricoșătoare, dar și plină de o sumbră măreție. Nu se poate elimina discuția asupra activității omului-vânător întrucât de-a lungul întregii sale existențe societatea umană a fost depozitara tuturor activităților chiar dacă cea de bază era agricultura, păstoritul sau, mult mai târziu, producția industrială. Constatăm că, în timp, a fi vânător este un privilegiu, condiționat însă de respectarea unor reguli foarte stricte. Precum știm, în întregul Ev Mediu, dar și mai târziu, dreptul de a vâna îl aveau, exclusiv nobilii, iar practicarea acestui gen de activitate de către țărani era pedepsit cu moartea. Chiar și în contemporaneitate vedem cum pentru a vâna îți trebuie nu numai documente care să-ți ateste acest drept ci și unelte scumpe, o anumită uniformă și, mai presus de orice, un comportament bazat pe un cod deontologic. Nu lipsesc nici insignele specifice, o gastronomie rafinată și laborioasă, literatura dedicată acestei pasiuni (de multe ori cu puternice accente dramatice!), întâlnirile de pregătire, sau comuniunile având un foarte bine conturat caracter exclusivist: baluri cu tematică, întreceri sportive (arc, tir etc...). Cu alte cuvinte, un segment social cu specificul său bine delimitat, însoțit și acum de un gen de mistică admirativă, chiar dacă, uneori, cu accente satirice (poveștile vânătoarești!). Putem spune prin urmare, că lucrurile nu s-au schimbat fundamental, ci doar formal, adaptându-se nevoilor sociale.

3. Peșterile cu picturi, redescoperite în timpurile noastre au însă o caracteristică. Par uitată de timp și de oameni, în așa măsură, →

Indris

Spuneți-mi voi ce-i bine pentru mine?!!
Eu, până-acum socot că-i tânguială
Tot ce-am parcurs. Pământul tot

E doar o ceață ce-nconjoară.

Și dincolo de ea, nu știu.
Și nu vom ști-o poate niciodată
Oricâte neamuri vor străbate
Acest cuprins de necuprins pustiu.

E tot ce știu

E tot ce știu, că noi trăim degeaba.
Că muntele e viu, că neputința-i
sacră,
Fiecare om ca o lumină oarbă

Își trece anotimpul fără poartă.

Doar pentru o zi dincolo de moarte
Mai poți spera în pura simfonie
A toamnei laolaltă

Cu eul plin de poezie.

Primește-mă pădure

Primește-mă pădure în ceasul cel
de taină
Al toamnei ce-ți pătrunde frunza
ruginie,
Primește-mă și nimeni n-o să știe

Câtă iubire-ți port departe de
mulțime!

Primește-mă pădure În fiecare
toamnă,
Și nimeni n-o să știe că-n hora
care plânge
Îmi voi găsi sfârșitul. Căci am
fugit de viață,

Am încetat să fiu o amăgire!

Iubire ruginie

Cu greu, pădurii, lumina îi
ascunde

Cum că din veacurile veacuri,
toamna

În freamăt de iubire argintie

Coboară, nu se-nclină, o pătrunde!

N-o poți opri. Ea este anotimpul
În care plec să mă mai nasc o dată,
să cânt pădurea, copila mea,
băiatul,

În freamăt de iubire ruginie!

LILIANA SPATARU

→*încât acum, readuse în lumina cunoașterii, sunt considerate falsuri, imposturi sau cine știe ce altceva și abia după decenii de dezbateri știința le găsește un loc în cultura umanității, încercând să le stabilească și rolul. Legenda vânătorului Sânger ne spune însă că el știe despre peșteră, iar accesul în ea nu-i ridică nici o problemă. Spre deosebire de prezent când în peștera Coliboaia, spre exemplu, nu se poate ajunge decât prin traversarea unui curs de apă subteran, imposibil de făcut fără echipamente adecvate. Numai că, pereții cavernei pictate poartă urme de gheare ale urșilor de peșteră, o specie dispărută din fauna arealului cu mii de ani în urmă (aprox 10-15.000). Prin urmare, se poate concluziona că, probabil în perioada marilor frământări tectonice datorate marelui dezgheț petrecut cam între 20.000 și 10.000 de ani în urmă, intrările în peșteri s-au modificat, de fapt întreaga orografie a locurilor a suferit transformări severe. Cu toate acestea amintirea lor rămâne în tradițiile culturale străvechi ale umanității și se verifică acum prin datările cu mijloace moderne. Coincid deci, atât*

datările, cât și ipotezele istorice ale vremurilor când omenirea trece de la stadiul de vânător la cel de agricultor (păstor), rămânând a fi de acord că și vechimea acestei legende ar fi, logic vorbind, cam aceeași.

Nu știm desigur cât de bine delimitată în arealul considerat acum românesc este legenda lui Sânger, însă racordarea ei la mitologia creștină, demonstrează că această legendă era cunoscută înainte de evenimentele care au făcut posibilă răspândirea creștinismului pe continentul Europa, iar aducerea în discuție a blestemului cu care arborele numit sânger traversează milenii, este edificatoare pentru impactul emoțional deosebit de puternic al acestei creații culturale.

Privind însă astfel lucrurile, prin prisma unor ipoteze, chiar dacă racordate logic, apare o problemă! Istoriografia didactică susține existența comunităților umane în urmă cu mai bine de 10.000 de ani, însă acestea ne sunt prezentate ca fiind în stadii incipiente de dezvoltare, preocupate exclusiv de supraviețuire, fără nici un fel de abilități de tip cultural. Doar că, iată, ipotezele presupun, cu argumente, exact un tip de organizare socială

superioară, cu ample preocupări culturale specializate și susținute logistic de comunitate. Acestea presupun însă o organizare aflată mult mai presus decât grupul familial sau chiar tribul. Și, condițiile necesare și suficiente unei asemenea organizări chiar sunt rezonabile dacă luăm în considerare vechimea de 2,2 milioane de ani a fragmentelor de schelet de Homo Habilis descoperite la Bugiulești, dar și unele reprezentări antropomorfe mai vechi de 500.000 de ani (Venus din Berehat Ram, Israel sau Venus din Tan-Tan, Maroc!). Prin urmare, istoria ar mai putea ascunde unele surprize, nu tocmai mici, referitoare la nivelul de dezvoltare al societății omenesti la nivelul continentului.

Așa cum am spus însă toate aceste sunt doar ipoteze. Oricând discutabile sau interpretabile, dar să nu uită că, păstrând totuși cu sfințenie, proporțiile, tot ipoteze au fost și acelea ale lui Heinrich Schliemann, un visător care a avut curajul să creadă că scrierile lui Homer conțin informații istorice. Iar de atunci, istoria nu a mai fost la fel!

Sursa: <http://ro.wikipedia.org/wiki/Paleolitic>

Dialoguri neconvenționale

Melania Cuc - Menut Maximinian

(I)

Menut Maximinian - Psihologii afirmă că privitul în ochii interlocutorului, în timpul conversației, denotă sinceritate, interes, mulțumire de sine și un caracter puternic. Mereu ai avut darul dialogului, tocmai de aceea te-am provocat la confesiune. Este conversația o artă?

Melania Cuc. - Nu sunt ceea ce se numește un mare orator, când vorbesc, o fac pentru că trebuie, dar dialogul cu o persoană, pe care o intuiesc a fi pe aceeași undă cu mine, este mereu o bucurie. Rar mai găsești oameni dipsuși să te și asculte în timp ce vorbești. Dacă privești în jur, vei vedea că toată lumea vorbește fără punct și fără virgulă.

Vorbim nu conversăm. Arta conversației s-a pierdut în ultimele decenii, și nu doar în România. Frazele noastre sunt ca tăiate din bardă, abrupte sau la capătul celălalt al sentimentelor, frazele ne sunt alunecoase ca un gușter rece care îți intră în sân. Fiecare vrem să-l convingem pe celălalt de adevărul nostru, personal. Nu ne prea pasă de părerea interlocutorului și ne suprapunem în remarci dintre cele mai nepotrivite, ba, chiar și caraghioase, uneori. Mă simt ca un obiect, atunci când stau la o cafea cu cineva, și acel cineva e cu gândul la ale lui, în timp ce mi-a pus o întrebare și la care eu mă străduiesc să îi dau un răspuns. Realizez că totul este formal, o cutumă socială, și că începe să nu ne mai pese de cei din jur. Dar, oare, de noi înșine ne pasă îndeajuns, pentru a dialoga și lăuntric? Nu prea. Clipa cea repede

ne toacă, asemeni unui malaxor, nu mai citim din marile cărți ale omenirii, nu ne mai punem întrebări esențiale.

Îmi amintesc că în prima mea tinerețe, am locuit, un timp, la rudele mele de la Brașov, unchiul era avocat, mătușa ingineră. Locuiau într-o vilă superbă sub Tâmpa, o casă cu multe odăi, dintre care, în parte, erau închiriate, de către regimul comunist, unor persoane străine. Printre chiriași era și un domn care lucra șofer pe mașina- cisternă de la Petrol. În unele seri, suna și își cerea permisiunea să vină în vizită la noi. Întotdeauna aducea amandine, prăjituri de la cofetăria din centrul orașului, unde soția lui, o evreică mult mai în vârstă decât el, era vânzătoare.

Se așeza cu unchiul la masă. Mătușa îi servea cu vișinată din sticlă de cristal veritabil, iar păhărelele acelea păreau a fi umplute cu rubine, Străluceau în lumina becului electric. În timp ce în bucătărie, noi râșneam boabele de cafea cu râșnița manuală, un fel de cilindru de alamă cu o mulțime de ornamente arăbești pansonate pe suprafața patinată de vechime și de folosință, apoi fierbeam cafelețu turcescă, cei doi bărbați, de vârste și cu școli diferite, făceau conversație. Acolo existau legi nescrise, pentru clipele acelea, exista un soi de comuniune între spiritele umane.

Vorbeau despre un spectacol de operă care tocmai avusese premiera în oraș, despre pictură și cărți celebre. Când unul dintre ei își expunea ideea, celălalt îl privea în ochi cu un soi de admirație. Erau într-o complementaritate naturală, trăiau evenimentul dialogului cu eleganță burgheză.

Pe atunci, cafeaua naturală era rarisimă, și mătușa mea număra boabele de cafea prospăt prăjită, în palmă, apoi le îndesa în râșniță și toată casa aceea frumoasă mirosea a bunăstare, a fericire domestică, deși știam cu toții că dincolo de pereții tapetați cu mătase veche, era orașul muncitoresc, erau cozile la pâine neagră.

Niciodată nu i-am auzit să bârfească sau să înjure așa, de dragul înjurăturii. Nici ranchiună nu exista, și așa, unchiul, proprietar cu chiriași aduși cu sila în propria-i casă, îi accepta pe străini, dacă nu cu generozitate, măcar cu bună- cuviință,

Obosită ca un fluture

Altă divă anonimă zace cu buzele sparte

În crăpătura din călcâiul țărâni.

Blitzul din mâna mea scapără!!

Ce imagine vivantă și câte

Pachete cu biscuiți

Numerotate după anul de naștere,

Voi primi în dimineața de mâine!

Sunt tentată să cred tot ce mi se

spune

În timp ce tata stă pe cruce

Prins în cui grosolan de tăciune.

Nu mai știu ce să fac cu timpul

Care mă transformă ca pe un

fluture...

Frunzele tapetează orașul prin care

Caut un om dispus să curețe clipa.

Peste bordura străzii, vin

măturătorii;

-Hârști, hârșști!

Târnu de nuiela a șters doar

literelor

Printre care încă mai alerg,

Mamă,

Cu pruncul în brațe.

MELANIA CUC

cu politețe și acel gest de omenie, care se învață doar în cei șapte ani de acasă.

Făcând un arc peste timp, astăzi, în vila de sub Tâmpa locuiește verișorul meu, medic, cu soția sa, profesoară de Limba română. Ajunși și ei la vârsta la care erau, la vremea poveștii mele, unchiul și cu mătușa. Verii mei nu mai fac conversație cu vecinii. Sunt și ei doar niște oameni ai zilelor noastre, detași la mesajul zaharisită a telenovelelor, asta în cazul în care nu se plâng de bătrânețe și plictiseală.

Sunt și ei un eșantion din societatea de azi, ca noi toți. Mi-e dor de vremea în care, până și la o cafea oarecare, discutai lucruri serioase, te priveai în ochi cu prietenii, erai sigur pe cuvântul care îți ieșea din gură.

Ceva s-a răsturnat în vreme. Personal, mi-e tot mai greu să privesc un om în ochi, și să-l văd cum îmi evită privirea. Cum lasă capul în pământ, sau privește peste capul meu, aiurea. Atunci simt că retina mă frige și lăcrimez fizic. De ce? Motivele sunt multiple și nu pot intra în răspunsul dat la o singură întrebare.

Răzvan Ducan

Omul este....

Omul este partea neevaporată a unei lacrimi.

Fiecare mormânt al omului e un minuscul drob de sare.
Fiecare cimitir e o ocnă.
Dumnezeu va exploata peste ani acest zăcământ.
Iată învierea morților!

3 ianuarie 2010

Frunza

Frunză are locul ei bine stabilit în organigrama copacului.
Ea nu-și flutură nervurile nici mai sus nici mai jos de biroul ei fără podea.
Patria sa este ramura, pământ doar al privirii,
unde nu numai că muncește,
dar și trăiește,
arsă de soare, bătută de vânt, udată de ploi.
Locul de muncă e și locul de trai,
unde înmugurește, înverzește, îngălbenește.
Călătoria clorofilei prin alveole,
o face permisibilă timpului,
de aceea ea se adaugă celorlalte entități
ce-și flutură tâmpelile vârstei.
Și totuși moartea ei nu vine s-o surprindă
dintr-un loc ascuns, de undeva anume.
Moartea ei este o atribuție de serviciu,
de aceea frunza își are (în)scrisă
căderea în fișa postului.

Dacă nu cade când trebuie și cum trebuie,
e pasibilă de sancțiuni, chiar i se poate lua din adorație
și atunci, te întrebi, cum să trăiască,
fără poeți, pictori, muzicieni,
aflați în "coșul zilnic", al necesităților ei, minime?
Căderea ei la comandă îi e deja intrată în gene.
În sprâncene, genetica frunzei este acum alta
Dintr-o vină ce aparține tăietorilor de frunze la câini
Și nu frunzei, în speță.

26 octombrie 2011

Eliberarea omului

Într-o zi o să iau ploaia și o s-o închid undeva.
Ploaia va aștepta un cer care să vină s-o elibereze.

Într-o zi o să iau cerul și am să-l închid undeva.
Cerul va aștepta o stea care să vină să-l elibereze.

Într-o zi o să iau steaua și am s-o închid undeva.
Steaua va aștepta o lumină să vină s-o elibereze.

Într-o zi o să iau lumina și am s-o închid undeva.
Lumina va aștepta un întuneric să vină s-o elibereze.

Într-o zi o să iau întunericul și am să-l închid undeva.
Întunericul va aștepta să vină Dumnezeu să-l elibereze
Într-o zi o să-l iau pe Dumnezeu și am să-l închid undeva.
Dumnezeu va aștepta să vină o credință și să-l elibereze.

Într-o zi o să iau credința și am s-o închid undeva.
Credința va aștepta să vină un om s-o elibereze.

2 iulie 2011

Cred că lumea a căzut în acid și apoi a ieșit

Cred că lumea a căzut în acid și apoi a ieșit,
Umblă de-a bușilea și mănâncă virgulă carbid.

Mi se pare că zboară pe cer șoareci vârgați,
Fructele în pomi și-au deșurubat câțiva virgulă wați.

Spun unii că-s flori ninsorile cu șovăieli,
De Paște se sparg cele mai multe virgulă îndoieli.

Prenașteri ucise, ciocnelile de ouă,
Învierea-i departe, moartea mereu virgulă nouă.

Din fiecare din noi a dispărut o Ană,
Iată matematica virgulă contemporană.

Mai mult se-mpuținează zidul, decât se adună,
Scuturat de șindriile, Manole urlă la virgula lună.

O lume lovită din față cu antrax,
Pe pedestal sămăriteanul virgulă Xanax.

Bulele de săpun au crescut de la sine,
Ce bine e să nu-ți fie virgulă bine.

30 aprilie 2011

Foto: Gabriel Stan, "Amazoană"

„ROMEO ȘI JULIETA LA MIZIL”

Invitație la concurs!

Micuța așezare prahoveană – singura localitate urbană situată pe paralela 45 – are, de patru ani, ambiția de a se „așeza” și pe o coordonată culturală importantă! Orașul natal al poetului și publicistului George Ranetti, al lui Grigore Tocilescu – istoric, arheolog, epigrafist și folclorist, orașul făcut celebru prin pana unor scriitori (Geo Bogza, I.L. Caragiale ș.a.), Mizilul a demarat, în 2007, un FESTIVAL INTERNAȚIONAL DE POEZIE ȘI EPIGRAME – ROMEO ȘI JULIETA LA MIZIL – care, iată, pășește încet, dar sigur spre statutul de tradiție! Conjugată cu sărbătorirea Liceului Teoretic „Grigore Tocilescu”, prima etapă a festivalului începe în luna octombrie – luna în care s-au născut atât Ranetti, cât și Tocilescu, și se încheie pe 30 ianuarie – când este sărbătorită ziua de naștere a lui Caragiale.

Anual, producțiile prezentate în concurs, sunt strânse într-un volum al festivalului.

Conf. univ. dr. **Daniel Cristea-Enache**, unul dintre invitații organizatorilor și membru în juriu, afirmă despre ediția din 2010: *Despre concursul de la Mizil am spus, cred, esențialul. Departe de a avea un iz provincial, cu veleitari și mediocrități, manifestarea aceasta cultural-competițională respiră valoare, originalitate, talent individual. Participanții (fie ei tineri, maturi ori bătrâni cu vitalitate) au șansa lor; iar scriitorii buni, indiferent de generație, sunt miza noastră.*

Iar pentru a deschide „pofa” de concurs, iată și epigramele câștigătoare la ediția din 2010-2011:

Orașul Mizil și renumele său

Mizilu-și poartă mândru eticheta,
Căci ieri, pe strada mare – cea cu
crama -

Romeo se plimba cu **Julieta**,
Iar azi mă plimb și eu cu Epigrama!
(**Ioan Toderășcu, câștigătorul
Marelui Premiu „George Ranetti”**)

„Inovație”

Fabricanți de șunci și seuri,
Au decis, în mod abil,
Că „mezelul” fără „e”-uri
Se va denumi „mizil”.
(**Laurențiu Ghiță, București,
premiul „Grigore Tocilescu”**)

Mizilul astăzi

Mizilul – orașel chivernisit,
Ranetti, nenea Iancu l-au cinstit
Iar azi la zestrea lui edilitară
Se-adaugă și faima literară.
(**Constantin Iurașcu, premiul
„Agatha Bacovia”**)

Și, dacă am reușit să vă stârnesc
dorința de a participa, redau mai jos și
Regulamentul concursului, cu
precizarea că date suplimentare se
găsesc la adresa
http://www.romeojulietalamizil.ro/ind_ex.php?page=3

REGULAMENTUL FESTIVALULUI
„ROMEO ȘI JULIETA LA MIZIL”
ED. A V-A, 2011-2012
FĂRĂ TAXĂ!

*„Mizilul!... Așezată la poalele
Tohanilor, celebre podgorii, această
urbe - o grădină - se răsfață cu multă
cochetărie pe o pajiște plană, asupra
căreia bate soarele în plin de cum
răsare și până apune, iarna și vara.
Rar se găsește o panoramă așa de
plăcută și atât de luminată: la
miazănoapte, trâmba podgoriilor aci
aproape, și mai sus, în depărtare,
treptele din ce în ce mai azurii ale
Carpaților; la miazăzi, câmpia vastă,
care se-ntinde, ușor povârnită, până
departe-n Dunăre. La spate, cea din
urmă treaptă a munților; în față,
nețărnută zărea a câmpiei. Se poate
zice că Mizilul este poarta
Bărăganului.”*

I.L. Caragiale, **O zi solemnă**
SECȚIUNILE CONCURSULUI:
POEZIE – maximum patru poezii
EPIGRAME – maximum patru
epigrame

**La concurs pot participa tinerii
români de... orice vârstă și de
pretutindeni !!!**

**ÎNSCRIERE: 30.09.2011– 30.12
2011.**

Înscrierea se face pe
www.romeojulietalamizil.ro sau prin
poștă, pe adresa liceului:

prof. Laurențiu Bădicioiu, Liceul
Teoretic „Grigore Tocilescu”, str. N.
Bălcescu, nr. 131, Mizil, Prahova, cod
105800, cu mențiunea: pentru „Romeo
și Julieta la Mizil”, ed. a V-a.

PREMII TOTALE: 4000 DE LEI

Toți participanții și profesorii
îndrumători primesc diplome și
adeverințe de participare. După
premiere edităm **Antologia** cu textele
selectate ale concursului și o trimitem
prin poștă celor selectați de juriul
festivalului.

La secțiunea *Epigramă* tema impusă –
MIZILUL – este pentru o singură
epigramă.

Sugestii beletristice: Geo Bogza, **175
de minute la Mizil**, I.L. Caragiale, **O
zi solemnă**, George Ranetti, **Romeo și
Julieta la Mizil**. Textele menționate
sunt pe www.romeojulietalamizil.ro

Celelalte trei epigrame au teme libere.
Textele **nu trebuie să fi fost publicate
până la data premierii, adică
30.01.2012**. Un motto trebuie adăugat
în FIȘA DE ÎNSCRIERE pentru ca,
**numai ulterior jurizării, concurentul
să poată fi identificat.**

Precizăm că, **pentru cei care nu au
internet**, materialele pot fi trimise prin
poștă (adresa este menționată mai sus),
semnate cu un motto, în același plic
introducându-se încă un plic închis, pe
care va fi scris același motto, în
interiorul căruia va fi fișa de înscriere
Aceasta conține adresa, telefonul,
ocupația și CNP-ul participantului.

**Jurizarea în ianuarie 2012;
Premierea pe 30.01.2012**, la Mizil, în
Sala de Festivități a Liceului „Gr.
Tocilescu”.

COMPONENȚA JURIULUI:

Secțiunea **Epigramă:**

Prof. univ.dr.ing. Corneliu Berbente –
vicepreședintele Clubului „Cincinat
Pavelescu”, Corneliu Leu, prozator și
jurnalist, administrator al portalului
cultural www.cartesiarte.ro, George
Corbu, președintele Uniunii
Epigramiștilor din România, Ion
Busuioc, epigramist, Ioan Toderășcu,
epigramist

Secțiunea **Poezie:** Prof.univ.dr.
Constantin Titus Vișeu, critic de artă,
scriitor, Conf. univ.dr. Daniel Cristea
Enache, critic literar, scriitor
Emil Proșcan, primarul orașului Mizil,
editor, scriitor, Conf.univ.dr. George
Stanca, scriitor, Victoria Milescu,
poetă, jurnalistă.

Coordonator proiect: prof. Laurențiu
Bădicioiu. Mail:
badicioiu_laurentiu@yahoo.fr
www.romeojulietalamizil.ro

RODICA LĂZĂRESCU

Carnet

Numai uniți, vom reuși să impunem valorile jurnaliștilor români de pe întreg globul pământesc!

Din dorința de a reprezenta o ...voce puternică, o forță a jurnaliștilor de origine română din întreaga lume, stabiliți pe cele 5 continente, un ...mănușchi de iubitori de limbă și neam, câțiva ziaristi din întreaga lume și-au dat mâna, unindu-se și constituind ASSOCIATION DES MASS-MÉDIAS ET JOURNALISTES D'EXPRESSION ROUMAINE SANS FRONTIÈRE .

În 23 septembrie 2011 a fost înscrisă, în CANADA - 109 Boulevard Levesque Est, Laval, Quebec, H7G 4P7, ASSOCIATION DES MASS-MÉDIAS ET JOURNALISTES D'EXPRESSION ROUMAINE SANS FRONTIÈRE .

Fără ranchiună, invidie, egoism și pretrenții de lider, jurnaliștii români de pretutindeni au primit cu mare bucurie înființarea Asociației, devenind membri și dorind să militeze pentru drepturile tuturor ziaristilor de origine română. Ca într-o familie, deși situați la mii de kilometri unii de alții , fac ca știrile să ajungă prompt în casele românilor de pretutindeni, nu doar cele din patria mamă, Romania, ci și în cele din USA, Canada, Germania, Australia, Franta, Africa de Sud, Maroc, Italia, Spania, Brazilia, Israel, Noua Zeelandă, etc. Nu de puține ori, personal trimit câte o știre

la peste 65 de ziare, posturi TV și de Radio din întreaga lume, la rândul-mi, primind și publicând în propria revistă, STARPRESS (româno - canado-americană, cu redacții și corespondenți în întreaga lume) știri de pretutindeni, trimise și celorlalte organisme mass-media de pe cele 5 continente. Știri, informații culturale, economice, sociale, politice, invitații la diferite evenimente, anchete, etc. fac ca informația să apară în premieră în zona respectivă a lumii .

Din ASOCIAȚIA JURNALIȘTILOR DE LIMBA ROMÂNĂ DE PRETUTINDENI fac parte jurnaliști din Tv, radio, presa scrisă, presa online și jurnaliștii independenți de pe cele 5 continente ale TERREI, cu excepția ziaristilor din România.

Asociația s-a constituit din dorința de a deveni o voce puternică, de luat în seamă și are ca scop promovarea libertății mass-media și a jurnaliștilor români din diaspora și de pretutindeni; apără drepturile fundamentale ale omului, democrația și pluralismul. Această asociație e independentă față de toate organismele ideologice, politice, guvernamentale și religioase. Ea reprezintă și sprijină membrii săi în toate problemele profesionale pe care le au de rezolvat și promovează grupurile continentale și regionale formate în acest sens.

Association des mass-médias et journalistes d'expression roumaine sans frontière va lua atitudine publică, promptă și fermă, împotriva cazurilor

evidente de dezinformare, manipulare și de nerespectare a deontologiei profesionale din mass-media care dăunează interesului național și afectează drepturile și libertățile românilor din afara granițelor ROMÂNIEI.

Deși situați la distanțe de mii de kilometri unii de alții, jurnaliștii din ASSOCIATION DES MASS-MÉDIAS ET JOURNALISTES D'EXPRESSION ROUMAINE SANS FRONTIÈRE se întâlnesc des prin intermediul videoconferințelor, vorbind despre problemele nou apărute, propunând noi proiecte și invitând să ni se alătore jurnaliști români din întreaga lume, încercând împreună să schimbăm imaginea României, atât de frumoasă și încă bogată și pe cea a condiției de jurnalist român în diaspora.

LIGYA DIACONESCU
(membru fondator al ASSOCIATION DES MASS-MÉDIAS ET JOURNALISTES D'EXPRESSION ROUMAINE SANS FRONTIÈRE - CANADA)

POFTĂ MARE!

După cele opt ore de program și altele pierdute în trafic, la cumpărături, în căutarea unui loc de parcare ș.a.m.d., coșmarul zilnic, îl știți doar, în fine ajung acasă nu doar lihnită de foame, ci și curioasă să aflu știrile zilei. Așa că, pentru a câștiga timp, mă așez la masă și deschid televizorul. Sau invers. (La cititul ziarului în timpul mesei am renunțat de când am mușcat din dopul de la sticla de vin luat pe nevăzute pe post de coajă de pâine.)

Nu știu cum se face că, de fiecare dată, nimeresc peste reclame, mă rog, în pauza de publicitate. (Uneori chiar am impresia că tot programul tv e făcut numai din reclame – la produse, la servicii, la filme, la propriile emisiuni...) Nici nu apuc să îndes primul dumatic în gură și să vâr lingura în ciorbă ori să proptesc furculița în mâncare (depinde de meniul zilei!), că dinspre ecran o aud pe una întrebându-mă: *Tu cât timp pierzi zilnic la toaletă?* N-am cum să-i răspund, că așa-s învățată, să nu vorbesc cu gura plină, dar arunc o privire spre ecran și văd niște tanti și

niște nene în exercițiul funcțiunii care se strâmbă la mine. Înșfac iute telecomanda și schimb canalul. Tentativa cu lingura se suspendă din nou la jumătatea drumului spre castron, căci o altă voce ține să-mi explice avantajele unei paste de dinți – *adică ce face diferența dintre aceasta... și aceasta...!* Și după fiecare *aceasta...*, dinspre televizor *fleașc!*, *fleașc!*... Devin curioasă și mă pune necuratul să mă uit, cu lingura la jumătatea drumului invers, adică dinspre farfurie spre gură: pe ecran, se lățeșc, fiecare în chiuveța lui, doi scuipați, dintre care unul cu urme sângerii. Trântesc lingura pe masă, iau din nou telecomanda, trec pe alt program, unde, evident, sunt tot reclame (nu știu dacă ați observat, dar aceasta-i politica posturilor concurente – să difuzeze toate odată reclame!). Între timp, ciorba s-a răcit, renunț, îmi pun felul doi, iau furculița... cuțitul și... șiii... *omoară toți microbii din vasul de toaletă!!!* – răcnește o altă voce la mine (iarăși nu știu dacă ați observat, dar reclamele sunt difuzate cu sonorul mult mai puternic decât emisiunea pe care o întrerup, probabil că, dacă în pauza de publicitate te duci și tu, ca

omu', la baie, ori la bucătărie, să amesteci în tigaie, să le auzi și de acolo, că de! reclama-i sufletul comerțului și al televiziunilor). Schimb, speriată, canalul! Dau peste niște bubuituri, tobe, flăcări, s-or pregăti și canibalii de masă, le-o fi și lor foame, îmi fac singură curaj... Ei, aș! *Lupta se dă* – te avertizează, preventivoare, vocea – *în stomacul tău!!* Aoleu!! Două namile despuiate până-n brâu se luptă în stomacul meu...!!! Telecomanda... alt canal... furculița... *Diareea apare întotdeauna în momente nepotrivite!* Are dreptate!! Ce, asta e moment potrivit? Alt canal... cu stânga apuc un pahar... *Ai făcut ceva azi, iubito?* – mă înduioșez o clipă, iote, dom'ne, cum vor să m-atragă aștia să rămân pe postu' lor – umblă la drăgălășeni! *Mai nimic, iubitele!* și aud cum este trasă apa la wc taman când îmi lipesc buzele de pahar, în tentativa de a lua o înghițitură de plată (fără lămâie!), după sperietura cu cele două arătări belicoase.

Păi cum naiba să *facă ceva* dacă la masă o fi avut norocul meu?? După ce să tragi apa??

RODICA LĂZĂRESCU

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Dle redactor-sef N.Baciut,
multumesc mult pentru grija de a-mi
expedia lunar revista.

Chiar daca nu mai sunt atat de mult
conectata la viata literara si culturala, precum
acum 2 ani, cand activitatea mea de baza era
la catedra universitara de Literatura Romana
si Comparata din Chisinau, lecturile de profil
raman a fi gura de oxigen de care am nevoie.

Cu inalta consideratiune,
dr. Loreta Handrabura
viceministra a educatiei

Mult stimate domnule Nicolae Baciut,
Multumesc pentru revista.
O toamna frumoasa si plina de roade
bogate!

Cu cele mai bune ganduri,
Ana Bantos
Bună,
Mi-a ajuns revista. Abia aștept să vină
noaptea să am timp să citesc.

Aici azi e sărbătoare catolică - pentru
sufletul morților. Mă duc la cimitir la mama, e
soare afară, tare frumos. Am terminat
romanul, și tot corectez, ca să uit dezastrul ce
mi l-au făcut cei de la șefie, adică Hurezeanu
a trimis o nouă practicantă și mi-au luat așa
prin trucerile lor și ultima fărâmă de servicii.
Vai, tare-s tristă, nu , supărată nu sunt, ca n-
am pe cine. Sper să scriu mai mult după
ianuarie, sper. Mara e tare bine în Anglia, și
asta mă ține drept.

Cu drag,
Anni
Nu te mai întreb cum îți merge, că nu mi-ai
mai răspuns demult, dar eu îți povestesc așa,
ca și cum am vorbi la o masă față în față,
pentru că apreciez nu numai munca ta, ci și
felul vertical de a fi.

Stimate domnule Băciut,
Vă trimit trei convorbiri - ca să aveți. Sunt
foarte frumoase. Nu mă laud, este frumos ce
spune ÎPS Ioan. Tot ceea ce cuprinde *Vatra
veche* este frumos, iar dvs. sunteți un om
deosebit și minunat tocmai pentru că vă puneți
sufletul în această revistă. Mai face cineva așa
ceva?! E bine că sunt multe persoane care vă
apreciază pentru munca enormă ce nu se vede.

Doamne ajută și s-auzim numai de bine,
Luminița Cornea
Biblioteca Județeană vaslui
3 XI 2011(h 8:41')... VA MULTUMESC
DIN INIMA SI PENTRU ACEASTA
MINUNATA "VATRA..." DE NOREMBRIE
2011...! FELICITARI SINCERE PENTRU
PROMPTITUDINE, PENTRU
SOBRIETATE, PENTRU AUTENTICELE
VALORI ESTETIC-
LITERARE EVIDENTIAȚE la "JARUL
VETREI VALAHE"...

ION PĂCHIA-TATOMIRESCU,
PANDUR DE LA PIRAMIDA
EXTRAPLATA A TIMISOAREI

Multumesc, mult mult! Numai bine!
Tamara Constantinescu
Multumiri!

Am primit cele doua reviste si v-am trimis
banii. Anuntati-ma, va rog, de primirea lor.

Scuze, am intarziat puțin, intrucat eram
plecata in Banat, pentru comemorarea celor
sapte ani de la plecarea Mamei la Bunul
Dumnezeu si pentru comemorarea
stramosilor, in aceste zile de aduceri-aminte...

Cu stima,
Persida Rugu.
Dragă Nicolae Băciut, lectura revistei ce o
coordonezi e totdeauna o bucurie. Am regăsit
în paginile ei scriitori apropiați sufletului meu
și-i citesc cu delectare în aceste vremuri
maștere literaturii. Primește, rogu-te,
mulțumirile mele alături de dorința de a citi și
viitoarele numere ale "Vetrei vechi".
Cu prețuire,
Silviu Guga
Domnule Baciut,
multumesc pentru revista.

O sugestie, pe coperta este prea inghesuit
Transtromer. *Daca* nu ati tiparit, mai aerisiti
putin textul, si numele, premiul nobel. N-am
urmarit, dar cred ca sunteti primul publicand
ceva al Laureatului.

In rest, felicitari.
Dupa masa, o sa citesc si o sa vad ce va
trimit,
velea

Multumesc din suflet! Superba poezia de
pe prima pagina. Mi-a inceput ziua cu picorul
drept. Ma pun pe citit ...

Cu deosebita gratitudine,
aceeasi
Gabriela
Buna seara,

Va multumesc, atat pentru revista, cat si
pentru publicare. Doar am rasfoit-o, dar astept
cu nerabdare sa citesc fiecare articol in parte.
Si un text, de data aceasta proza.

Cu pretuire,
Florentina Dalian

Multumesc din toată inima maestre Băciut!
Aștept de fiecare dată cu drag, un nou număr
al revistei. Este o bucurie și o plăcere cu totul
aparte...

Vă doresc multă sănătate și putere de muncă,
să ne puteți bucura în continuare inimile!

Cu sinceră și aleasă prețuire,
Victor Burde

Vă mulțumesc din suflet, domnule
Nicolae Băciut!
Mare surpriză mi-ați făcut, - rămân
dator cu loialitatea mea.

Cu alese gânduri de prețuire și cu
prietenie, al dvs. respectuos

Viorel Savin
Stimate domnule Nicolae Băciut, mulțumiri
pentru nr. 11 al revistei "Vatra veche". Bogat,
interesant și frumos număr - ca de fiecare
dată. O "Istorie autocritică a literaturii române
contemporane" e o idee formidabilă. Domnul
Răzvan Ducan a intrat în ea cu dreptul. A dat
un ton bun și sperăm să vi se îndeplinească
gândul, spre bucuria tuturor. Șirul busturilor
așezate pe socluri (chiar și cel retezat) e un
semn de neuitare pentru cei merituoși. Pe
pictorul Dumitru Ștefănescu - Ștef l-ați
descoperit la timp, spre bucuria noastră.
Sănătate multă, împliniri după voia gândului
și aceeași prețuire statornică din partea
Veronicăi Oșoierheian.

Nr. 11! Ce surpriză plăcută! Mulțumesc din
nou! Gânduri bune,
Sânziana Batiște

Draga Nicolae Baciut,
Multam fain! Daca o scoateti si pe hartie,
eu as dori sa fac un abonament pentru tot anul
viitor... oare se poate?
Cele bune,
Ecaterina Tzaralunga

multumesc pentru Vatra Veche
11/2011!!!!. ce elogii in pag. 72!... dar, le
meriti cu prisosinta, mai ales ca,, intr-adevar,
esti un om cald, generos si
sensibil!..

A.H.
Multumesc, este o mare placere.
Cu stima,
Daniel Vistorovschi
Coordonator TVR Tg. Mureș

Am primit, am răsfoit, voi citi cu mare
atenție, măcar pentru faptul că și de data
aceasta am întâlnit în paginile revistei
prietenii, Vasile Larco, Loredana Dănilă și
alții. Vă mulțumesc pentru postare și vă felicit
pentru rezultatele minunatei dumneavoastră
trude. Cu toată considerația M.B.B.

Multumesc pentru toate numerele!
Cristina Ghelbere, Vaslui
Mulțumesc. Numai de bine.
G.B.
Domnului Nicolae Băciut,

Multumesc pentru Vatra Veche nr.
11/2011, a fost un cadou frumos, l-am primit
chiar de ziua mea, lucrurile frumoase se fac
din inimă și intuitiv! Un număr reușit, dens și
ceea ce este mai important a început cu ceea
ce trebuia început, cu Tomas Transtromer,
laureat al Premiului Nobel pentru Literatură
pe anul 2011, un poem semn pentru poezia
nesfârșită care dinamizează lumea!

Am postat revista pe blog, este accesată,
citită, deoarece tinde să devină, poate, cea mai
reușită revistă, păstrând echilibrul între spiritul
academic și iubirea de frumos, cultura ca

rezistență în fața brutalității și violenței de tot fel din lume.

Am facut publică și ancheta literară "Isoria autocritică a literaturii române contemporane", o inițiativă bună, care va stârni comentarii interesante, oglinda fiind locul unde chipul scriitorului se arată într-o manieră inedită, subiectivul se pliază pe obiectiv cumva pentru un poem scurt și dens. Am să umăresc ancheta, va scoate la lumină multe lucruri despre literatură și oamenii care scriu, citesc (încă) și iubesc!

Felicități!

c stancu

Am primit prin Dna Lavinia Betea, care, la rândul ei, probabil, a primit de la Aug. Buzura, PDF-ul numărului revistei Vatra Veche pe care o păstoriți. Sunt impresionat de conținutul extrem de interesant și, de data aceasta, de interviul (din 86 și publicat pentru întâiași dată acum?) cu bunul meu prieten și coleg de facultate Mircea Iorgulescu.

Fiti amabil și salvați-mă de ignoranță! Știu că Mircea a publicat la revista Vatra condusă până la un timp de fostul nostru coleg, Cornel Moraru. se înțelege că v-ați despărțit? Care este istoria acestei Vatra Veche?

După ce mă veți lumina, vă voi vorbi despre volumul Poștalionul cu boi (a cărui copertă observ că o reproduceți) pe care eu l-am editat la Ploiești și despre alte două volume recente care îl au în centru pe Mircea Iorgulescu.

Cu deosebită stimă,
Ioan Groșescu
Buna seara!

Multumesc pentru revista. sunt convins ca o sa o citesc cu placere, ca de fiecare data.

Ovidiu Pojar

Multumesc, Nicu pentru revista, pentru urari, pentru tot!

Gabriela

O sculptura Eliade are si Noguchi (aparent, la Chigago, daca n-o fi fost distrusa in contextul romanului lui Bellow). Cum l-a sculptat Nica Petre, aduce aminte si de ecorsul lui Brancusi.

George Anca

Domnule Nicolae Baciut,

Revista "Vatra veche" se pare ca "perturba" buna desfasurare a procesului de invatamant de la Scoala Nr. 5... Spre exemplu, eu (profesor stupid de constiințios) las procesele verbale, fișele de lucru, teme, dosarele și ma bucur privind casele memoriale și statuile ale caror imagini ne sunt oferite. Am ramas inca in faza de privire, pana la citire mai am totusi 25-30 de lucrari de control și cateva geamantane de manuscrise pentru revista "Ludoteca" nr.3, iar pana la scriere... mai trebuie sa dau gata niste tone de portofolii.

Este minunat ceea ce ati realizat! Felicitari!

Cu aleasa consideratie,

Carmen Sima

Am primit. Multe multumiri si felicitari, ion cristofor

FELICITARI ! si multzam fain !!!

la sumar sunt botezat LUPEANU... dar nu-i bai, k pe varul meu din Murgasi, Dolj, mare sinolog, CTIN LUPEANU, EX AMBASADOR, chiar asa il cheama, toate cele bune !!!!

Multumesc pentru revista!

Va imbratisez, cu drag,

C.

Dragă Nicu

Multumesc pentru revista. De fapt pentru amindouă. Am citit din ele ceea ce m-a prins abia în ultimele zile, deoarece eu și Bogdan Vasile sîntem pe drumuri mai tot timpul. Volumul 'Candelă împotriva Timpului' are un succes neașteptat și umblăm cu prezentarea lui mai peste tot.

Firește, oricînd citesc cu imensă plăcere tot ce e legat de domnul Fănuș Neagu, căruia îi datorez intrarea în literatură, dînsul girîndu-mi debutul în revistă, dînsul cerîndu-mi și prezentînd editurii primul manuscris.

Mă bucur, firește, și cînd dau de nume de literați din Timișoara.

Cu mulțumiri și afecțiune, Titus.

scoala.romana@yahoo.com

VA MULTUMESC MULT, AM SI RETRIMIS-O LA TOTI PRIETENII DIN TARA SI DIN DIASPORA . DUMNEZEU SA VA AJUTE IN TOT CEEA CE FACETI!

Dacian Dumitrescu

Onor Domnului Nicolae Baciut, Alatur in attachment naratiuni si versuri scrise de mine. M-as bucura daca le-ati putea afla loc, va rog, in paginile revistei. Cu cele mai alese complimente, Mariana Zavati Gardner, UK membra Uniunea Scriitorilor RO, Royal Society of Literature UK, The Poetry Society of the Open University UK, ARA USA/Ca/RO

Stimată Dnă R.L., primesc un al treilea mesaj de la prietenul Nicolae Ciobanu ot Piatra-Neamț precum că v-ar interesa plăcile memoriale ale scriitorilor din București. (Din partea Dvs, deocamdată nimic...) Am fost inițiatorul unui astfel de Proiect, reușind să fixez (în 2-3 ani) cam 190 de p.m, deci pentru vreo 230 scriitori (unele plăci sunt comune mai multora...). Anul trecut MNLR a editat un album Literaturile Bucureștiului, cu 185 case de scriitori, au intrat și mare parte din cele cărora le pusesem eu placă (și le fotografiasem). Eu însumi public de vreun an, în Oglinda literară, lunar, o pagină din Odissea plăcilor memoriale, text scris cu aceeași ocazie.

Devotat, Ion Lazu

Primiți respectele mele, domnule Nicolae Băciu!

Într-un E-mail anterior vă transmiteam mulțumiri

pentru modul excepțional în care am fost tratat în revista dvs.

(...) Felicitându-vă încă o dată pentru tot ceea ce întreprindeți în sprijinul

bietei noastre literaturi, vă asigur de cele mai nobile sentimente de apreciere!

Cu bună prietenie, al dvs. îndatorat

Viorel Savin

Am primit revista și sunt bucuros să constat că sunt și eu acolo!. Nu mi-ati scris dacă va mai interesează cronicuta mea la cartea lui Ghidibaca. Cum n-am mai scris aproape nimic, nici nu pot a va trimite ceva "proaspat"! Tot istoria bat-o vina! Am finalizat acum o carte cu studii de istorie a Maramuresului și am până peste cap de lucru cu anuarul liceului nostru (vol.II) la a 60-a aniversare (strâng materiale, date statistice, absolventi, amintiri, redactez și "ma cert" cu toata lumea ca intarzie cu inaintarea materialelor (lucruri care probabil il intalnit si Dvs cand trebuie sa faceti un anumit numar din VV). Cu prietenie și consideratie, MN Tomi Multumim...ne faceti mai bogati și ..mai frumoși...interioriceste!!
catedra de romana Scoala "Ion Creanga"
Braila

Buna ziua, Am primit revista,multumesc,dar nu am gasit pretul pe revista sa va returnez banii.Am sa ma revansez,dupa ce scap cu examenul de ocupare a unui loc de munca...sunt somer si-mi este rusine.Daca aveti nevoie sa mai publicati ceva....caricaturi sau peisaje,aveti acceptul meu.Cu deosebit respect,STEF

Va multumesc pentru revista. Totodată, vă rog să primiți felicitările mele !

Cu cele mai bune gânduri,

Niculina Oprea

Bucarest

Multumesc!

Voi citi acest numar in weekend!

Numai bine!

Spor in toate!

Va multumesc pentru revista. Totodată,

vă rog să primiți felicitările mele !

Cu cele mai bune gânduri,

Niculina Oprea

Bucarest

Roumanie

Multumesc frumos domnule Baciut.

Azi imi adaug inca un an la trairea vietii (53). Nu stiu daca a fost luat in calcul de dvs. sau «de undeva de SUS». E un cadou DEOSEBIT.

Cu aleasa stima,

Gheorghe Hriscu
Consultant WB
+40-741699900

(actualmente la Ministerul Educatiei in Azerbaijan)

Stimate Domnule Baciutz, amandoua numerele sunt f. bune. Am citit vreo doua ceasuri , cam tot ce ma interesa.

Va felicit si va doresc MEREU inspiratie si umor si fonduri si , mai ales PRIETENI si noroc!

Ilustratiile lui Petre Capritza sunt EXTRAORDINARE! Forme si culori de o

armonie exceptzionala. Multumesc, Elisabeta Pop, Oradea

Tin de foarte mult timp sa va multumesc pentru revista!!! Toate cele bune si mult succes. Ana Claudia Dinulescu

Buna dimineata, domnule Baciut, M/am delectat citind paginile Revistei de Noiembrie. Elegante, consistente si cu idei indraznete!! Mi se pare interesanta ideea pe care o lansati, de/a incerca sa ne facem „autocritica,.. Subiectivi si vanitosi cum suntem, cred ca ne va fi mai greu sa ne privim cinstit in oglinda realitatii proprii noastre creatii. Dar, nu se stie, poate gasim un bob de sinceritate in vrafal cuvintelor de autodefinire. Revin curand.

Toate gandurile mele BUNE!!! melania

Domnule Nicolae Baciut, fiti binecuvantat pentru hrana lirica, pe care o gasim in paginile revistei si pentru generozitatea, cu care ne/o trimiteti. Cu pretuire, Cristina Sava
Multumesc frumos domnule Baciut.

Azi imi adaug inca un an la trairea vietii (53). Nu stiu daca a fost luat in calcul de dvs. sau «e de undeva de SUS». E un cadou DEOSEBIT.

Cu aleasa stima,

Gheorghe Hriscu
Consultant WB
+40-741699900

(actualmente la Ministerul Educatiei in Azerbaijan)

Va multumesc din toata inima, domnule Baciut!

Am primit cu mare, mare bucurie revista noastra!

Va urmaresc cu drag,
Elena

Multumim pentru material!

O seară plăcută!
prof. Severin Fl.

Gând

Joi, 03/11/2011 - 14:48 | [Menut Maximilian](#)

[Cultură](#)

Vatra Veche, coordonată de scriitorul Nicolae Băciut, a ajuns la numărul 11 pe acest an. Acest număr este ilustrat sugestiv cu busturi, despre valoarea cărora pentru eternitate are un material Nicolae Băciut. Vatra veche se află în dialog cu Mircea Iorgulescu, de la care descoperim lucruri importante despre rolul

artei în viața noastră. “Arborele care viețuiește prin cuvinte” este eseu semnat Melania Cuc despre Valentin Marica, harnica scriitoare vorbind în același număr și despre “poarta sufletului” lui Marin Toma. Statuile vorbesc (Ioan Borșa), Poezia sacrificiului (Melania Cuc) sunt alte eseuri despre opera bistrițenilor. Carte la nisip, este editorialul semnat de Elena M. Cimpan, în care vorbește despre festivalul cu același nume ce s-a derulat la malul mării. Un număr frumos conturat de cei care iubesc litera

Dragă Băciuțule,

am primit revista, mulțam fain! Îți trimit și eu ceva (primele două au fost publicate mai demult în *Lumină Lină*, celelalte două sunt inedite). Încep ușor-ușor să-mi revin din starea de care-ți scrisesem mai demult, lucrurile par să-și fi găsit făgașul, mulțumesc lui Dumnezeu.

Cu drag, saluări și Codruței!

Mihaela

Domnule Nicolae Băciut,

Revista dvs., pe care o citesc nu doar cu plăcere, ci și cu multă curiozitate, m-a provocat din nou. Mă grăbesc să răspund apelului lansat, trimițându-vă o imagine cu bustul lui Dimitrie Cantemir, realizat de sculptorul Emil Birleanu, aflat în curtea liceului ieșean care îi poartă numele.

Inițiativa dvs. este încă o dovadă de dragoste de țară. Vă sunt alături.

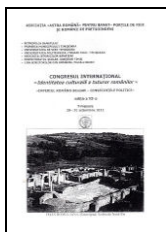
Prof. dr. Ana-Irina Iorga
Liceul Teoretic „Dimitrie Cantemir”

Mulțumesc, stimată domnule Nicolae Băciut, pentru spațiul rezervat poemelor mele în **Vatra Veche**, numărul 11/2011, pe care l-am și primit pe cale electronică. Felicitări pentru tot ce întreprindeți! Trimițând revista la foarte mulți cititori, aceștia, după cum e și firesc, vă răspund reverențios, răspunsuri care pot fi ca o „cireașă de pe tort”, încât aș afirma epigramatic:

Revista e de cursă lungă
Și cred că merită efortul,
„Cireașă”, însă, o s-ajungă
Mai mare chiar și decât „tortul”!

Al XX-lea Congres al Valahimii de la Timișoara (28 – 31 octombrie 2011)

În intervenția sa, **prof. dr. Ion Pachia-Tatomirescu** – membru al Asociației Istoricilor Bănățeni, al Uniunii Scriitorilor din România, al Société des Poètes et Artistes de France, membru *Honoris Causa* al Cercului „Lumina” din Panciova-Serbia, calitate în care i se acordă *Medalia de Aur „Lumina” – 60* etc. – solicită eliminarea din textul «Declarației comune» a nefericitei îmbinări lexicale («din cel deal treilea rând de sus în jos»): «ale românilor din Timoc **porecliți „vlahi”**...» (s.n.), deoarece: **a)** se dovedește a fi imperios-cunoscută Europei sinonimia totală, de noblețe, **pelasg / pelasgi > valah / valahi** (sau vlah / vlahi, bolohovean / bolohoveni, olah / olahi, vlas / vlasi, bănățean / bănățeni, maramureșean / maramureșeni, ardelean / ardeleni, moldovean / moldoveni etc.) – **români (dacoromâni)**; **b)** evidențiată sinonimie de noblețe de mai sus se datorează unei impresionante realități lingvistice și istorice din tot spațiul Pelasgo-Daciei îngemănat (după Reforma Zalmoxianismului din orizontul anului 1600 î.H.) cu spațiul Pelasgo-Thraciei, întrucât valahii contemporani (atât cei nord-dunăreni, cât și cei sud-dunăreni) sunt urmașii **pelasgilor**; etnonimul **pelasg / pelasgi**, în lucrarea multimilenară a legilor lingvistice, a devenit contemporanul **valah (vlah) / valahi (vlahi)**, fapt demonstrat în studiile / lucrările sale din ultimele decenii, astfel: «În etnonimul **Pelasg** – care a evoluat în contemporanul **Valah / Vlah**, desemnând: „cei mai vechi și cei mai înțelepți oameni albi ai pământului (Europei)” – se evidențiază, în petrecerea mileniilor, următoarea lucrare a legilor fonetice: oclusiva explozivă, bilabială, surdă, **p-**, din **Pelasg**, cu atestare mai întâi la Carianul Herodot, în *Istorii* (I, 57, II, 50 / 52, 56, IV, 145, V, 26, VI, 136 / 140, VIII, 44 etc.), în orizontul anului 432 î.H., cunoaște „sonorizarea” în **b-**; grupul consonantic **-sg-**, „pierzând” constrictiva / fricativa dentală surdă (**s**), se reduce la oclusiva postpalatală sonoră, **-g-**, etnonimul înfățișându-se către orizontul anului 551 d.H., în semnificativul **Belag**, permițând la rostire, în perechea consonantică

postpalatală, **c / k – g**, „surdizarea” sonorei, **Belac**, și – la formarea pluralului – palatalizarea: **Belagi > Belaghi > Belachi**. Prin istoricul dacoromâno-moesiano-got, Iordanes (aprox. 531 – 592), prin celebra sa lucrare din anul 551, *Getica* (69), se certifică și derivatul **belagin / belagine < Belag- + suf. -in** (pentru feminin: **belagine**) – „ceea ce este al Belagilor”: «Nam ethicam eos erudiens barbaricos mores compescuit; fysicam tradens naturaliter propriis legibus vivere fecit, quas usque nunc conscriptas **belagines** nuncupant...» / «El (Deceneu) i-a învățat etica, dezvățându-i de obiceiurile lor barbare, i-a instruit în științele fizicii, făcându-i să trăiască după legile naturii; transcriind aceste legi, ele se păstrează până astăzi, sub numele de **belagine**...».

Înainte de orizontul anului 1199, etnonimul **Belac** deja cunoscuse sincoapa lui **-e- (Blac)**, ori redeschiderea-i sub influența accentuatei vocale din silaba secundă (**Balac**), „fricatizizarea” / „labiodentalizarea” ocluvei inițiale (**p- / b- > v-**) și „fricatizizarea” / „laringalizarea” dinspre plural a consoanei finale: **Vlac > Vlachi > Vlah**; în unele documente redactate în latina medievală mai apare și nesincoapat, cu **-e- > -a-**: Ioan / Ioniță Asan «ilustri **Blacorum / Valachorum** regi [...] **Blaciae** provinciis constituti...»; din **Blac / Balac**, prin sufixare cu **-an** și apoi cu **-ic / -ică**, a rezultat: **Balcan / Balcanică**, însemnând „ceea ce este pelasgo-daco-thrac / valahic, sau dacoromânesc / românesc”.

Din *Istoriile* lui Herodot (*supra*), se relevă faptul că **Pelasgii / Vlahii (Valahii)** – adică Dacoromânii / Români – sunt cei mai vechi locuitori ai Europei, de dinaintea Elenilor / Grecilor, că sunt Thracii Peninsulei Balcanice, Italice etc.

Toponimul **Pelasgia > Belachia / Blachia** (în documentele evmezice: **La Grande Blaquie – Blachia Mare**; la cronicarul Imperiului Latin, Geoffroy de Villehardouin, în *De la conquête de Constantinople*: «Blachie la Grant») > **Valahia** înseamnă „țara Pelasgilor > Belagilor / Belachilor > Valahilor / Vlahilor”, adică țara Dacoromânilor / Românilor, cea mai veche țară a Europei, întinsă de la Alpi la Don și Marea Getică / Neagră, și de dincolo de Carpații Nordici până la Marea Mediterană (Marea Thracică / Egee).

Toponimul **Peninsula Balcanică** își lămurește semnificativul dintâi în „peninsula Pelasgo-Daco-Thracilor / Valahilor, adică a Dacoromânilor / Românilor”; oronimul **Munții Balcani**, desemnează, firește, „munții Pelasgo-Daco-Thracilor / Valahilor, adică ai Dacoromânilor / Românilor”.

În finalul intervenției sale, prof. dr. Ion Pachia-Tatomirescu a mai subliniat că până către mijlocul secolului

al XX-lea a existat o conștiință națională a Valahimii (Dacoromânității), atât la nordul, cât și la sudul Dunării – sacral fluviu ce brăzda Dacia lui Burebista / Regalian; apoi, aceasta a fost dinamită sistematically de cercuri internaționale cu meschine interese. Privitor la existența acestei conștiințe naționale valahice, doar două exemple: în 1780, doi reprezentanți ai iluministei Școli Ardelene, Gh. Șincai și Samuil Micu, elaborează și tipăresc *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae / Elemente de limbă dacoromână sau valahică*, titlu din care se vede clar sinonimia **Valah – Dacoromân / Român** (la nordul Dunării, în Transilvania, nu numai la sudul Dunării, cum zic, în 1958, lexicologii stalinisti / proletcultiști, în *Dicționarul limbii române moderne*); în ianuarie 1840, spre a pregăti re-Unirea valahilor din Moldova și Muntenia sub numele antic al țării, cel de **Dacia**, Mihail Kogălniceanu editează revista *Dacia literară*. Dar imperiile acelui anotimp n-au permis așa-ceva. Nu au permis nici denumirea statului nostru cu sintagma **Principatele Unite ale Valahilor**, ci numai pe cel de **România**, nume ce, în ultimele trei decenii (prin prescurtările „internaționale”, ori prin „derivatele”, „compusele” sale), are – pe nenumărate căi mass-media – semantismul „deturnat” sistematic, spre a se crea „confuzia” între **țigani / rromi și români**. Azi, mai mult decât oricând se constată **necesitatea revenirii la numele antic al statului nostru, Dacia, renunțându-se la numele de România, impus de imperiile moderne / contemporane...** (cf. Ion Pachia-Tatomirescu, *Istoria religiilor, I, Din paleolitic / neolitic până în mitologia pelasgo-daco-thracică – sau valahică / dacoromână*, Timișoara, Editura Aethicus, 2001, p. 122 sq. / **Etonimul Pelasg > Belag / Belac – Balac – > Blac / Vlah – Valah –**, imensa țară **Pelasgia > Valahia**, divizarea **Pelasgilor > Valahilor**, a **Pelasgiei / Valahiei Mari**, după Reforma Zalmoxianismului – din orizontul anului 1600 î. H. – în **Dacia / Pelasgo-Dacia și Thracia / Pelasgo-Thracia, problema Conștiinței Naționale a Pelasgimii / Valahimii, de la Imperiul Roman, la Imperiile moderne – Otoman / Turc, Habsburgic / Austro-Ungar, Țarist / Rus – și contemporane – Imperiul Sovietic – sau U. R. S. S., în Anuarul de martie – Timișoara –**, anul IV, nr. 4, primăvara, 2009, pp. 357 – 364. **Comunicarea făcut-o la 29 octombrie 2011, în Aula Magna a Universității de Vest, la a XX-a ediție a Congresului Internațional Identitatea Culturală a Tuturor Românilor de la Timișoara).**

Ioan CĂRSSIA

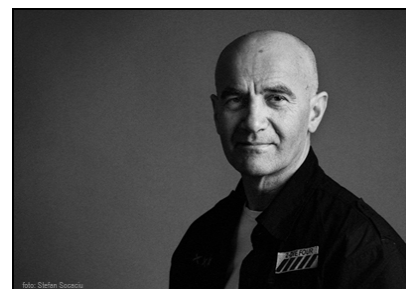
Literatură și film **DALI ȘI WOODY**

Vreți neapărat la Paris în miez de noapte? Nu vă e teamă de ploaie? Stați! O trăsură magică, alias Woody Allen, pentru un tunel al timpului extrem de literar. Dacă prezentul e indecis, fugiți în 1920 sau în 1890? Cu cine vreți să conversați? Acolo vă stau la dispoziție T.S. Eliot, Gertrude Stein, Hemingway, Scott Fitzgerald, Picasso, Lautrec, Cocteau, Bunuel... Cu cine doriți? Cu Salvador Dali? La dispoziția dumneavoastră, stimați cinefili, fani ai incomparabilului Woody Allen, care uimește în fiecare an, încât ne întrebăm retoric: „De unde le mai scoate?”

Filmul *Midnight in Paris* din 2011 are o impresionantă distribuție: Marion Cotillard, Owen Wilson, ba chiar Carla Bruni, că doar de aceea Woody a filmat la Paris... Cathy Bates construiește o Gertrude Stein

dinamică, implacabilă în verdicte literare. Corel Stoll e Hemingway, iar Alison Pill e legendara Zelda Fitzgerald. Musai să recitesc pasaje din cartea lui Gilles Leroy- *Alabama Song*- acolo unde Zelda îl întâlnește în 1918 pe locotenentul Scott Fitzgerald. Aruncați în jarul vieții mondene, cei doi își vor pierde aripile. Zelda ne spune: „Din ziua în care l-am văzut, n-am mai încetat să îl aștept. Și să îndur cu el, pentru el, contra lui”.

Sigur că vă amintiți de *Pianistul* lui Polanski și de actorul Adrien Brody, care îl interpretează pe Dali în filmul lui Woody, într-un stil extrem de empatic. Știm că tablourile sale au și o dominantă sexuală și morbidă, iar titlurile conțin aluzii freudiene. Dali aduce în suprarealism metoda *paranoic-critică*. Redeschid cartea lui Dali apărută la noi în 1994 la Humanitas, în traducerea Taniei

Radu, cu titlul *Jurnalul unui geniu*. Citesc: „Îmi vărs cafea pe cămașă. Prima reacție a celor care nu sunt geniali ca mine, adică a celorlalți, e să se șteargă. Eu- dimpotrivă(...) Dintre toate plăcerile hiper-sibaritice ale vieții mele, cea mai vie și poate cea mai picantă este și va rămâne să stau la soare acoperit de muște. Astfel aș putea zice: - Lăsați muștele să vină la mine!”

Woody ne satisface dorința acerbă de ubicuitate, ne răsfăță cu întâlniri imprevizibile, suprimând tristețea oricărui ireversibil.

ALEXANDRU JURCAN

Cronică teatrală

„Aniversarea”-

memoria unui spectacol în cerneală

Una dintre montările care au avut premiera în stagiunea trecută pe scena Teatrului Național din Târgu-Mureș și reluate frecvent în actuala stagiune este fără-ndoială *Aniversarea* de Jeroen van den Berg.

Piesa aduce în prim-plan o problematică actuală, constituindu-se ca o dramă născută sub semnul singurătății. Drama personajelor decurge din modul în care acestea se condamnă la alienare și tristețe, pentru că fiecare individ, prin dorințele și idealurile pe care le are, se transformă într-o entitate indiferentă celorlalți și necomunicabilă. Forța acestui gen de teatru rezidă nu în acțiunea ei restrânsă, ci în adevărul său.

Întreaga acțiune a piesei, scrisă paradoxal într-o manieră clasică, aristotelică (adică se conformează principiului unității de loc, timp și acțiune), se desfășoară într-o cameră ce găzduiește aniversarea zilei de naștere a unei mame, în compania familiei sale. Regizorul Vlad Massaci a avut un sprijin de nădejde la această realizare scenică, în persoana scenografului Andu Dumitrescu.

Imaginea plăsmuită de el este oarecum neașteptată, dar perfect îndreptățită. Spațiul de joc este încadrat într-un corp geometric care închipuie un televizor. Spectatorii privesc la spectacol printr-o perdea subțire și fină, aproape imperceptibilă, ce servește ca ecran al televizorului. Pe această perdea este proiectată la începutul spectacolului imaginea unei faune și flore acvatice. Spațiul familial devine astfel un acvariu, un loc închis ce sugerează o dimensiune ascunsă a dramei, spațiu pe care cei doi copii ai familiei îl vor părăsi în final.

Distribuția este bine aleasă. Dan Rădulescu (Tata) a dus la capăt o partitură solicitantă, fiind de-a lungul reprezentației în egală măsură, cu același talent, un cap de familie servibil și nostalgic în anumite momente, dar și autoritar sau egocentric, în altele. Jocul său reconfirmă unul dintre marile talente ale scenei târgumureșene. Monica Ristea (Mama) a știut să depășească

cu finețe și acuitate expresivă dificultățile unui personaj a cărui inconvenient era o anume doză de falsitate. Anca Loghin (Ester) compune figura candidă, impulsivă, a unei adolescente dominate de avalanșa emoțiilor necontrolate, cu o discretă nuanță de umor. O evoluție remarcabilă este și aceea a lui Rareș Budileanu în rolul lui Jurgen. Artistul alcătuiește cu subtilitate psihologică și suplețe actoricească portretul unui tânăr rebel, fiind avantajat de fizionomie și de date corporale care îl recomandau să îndeplinească plauzibil starea biologică a unui personaj aflat la adolescență. (În condițiile în care vârsta actorului a trecut de 35 de ani.)

Regizorul a reușit să pună cu limpezime în evidență importanța spiritului de echipă în opera scenică și finalitatea reprezentației, fenomen destul de rar întâlnit în viața teatrelor noastre. De această dată, sistemul relațiilor dintre regizor și textul tradus de Liliana Alexandrescu, între regizor și actori, între regizor și scenograf, între scenograf și regizorul tehnic Puiu Varga, a funcționat cu precizie. Acest efort comun nu a afectat contribuția fiecărui element în parte. Dimpotrivă, aceste contribuții s-au constituit ca elemente în relieful unitar a ansamblului.

SILVIU MILASAN

„Târgu-Mureș” – 15

Ce se poate ascunde în spatele unei cifre cu aparențe de rotunjime, dar care, de fapt, nu are nimic mistic, tainic în ea.

Când spui 15, în timp, parcă ai spune ieri și parcă doar ieri a fost 7 octombrie 1996, când în lumina blândă a toamnei am schimbat „podul de flori” cu „podul de cărți”, plini de speranțe, încă optimiști.

Azi suntem doar mândri, dar și puțin nostalgici. Ce s-a ales de visele

noastre, ale celor care am pus temelie nouă limbii române, sentimentului românesc al ființei, aici, la Chișinău, pe Bulevardul Moscova nr. 8?

Dacă privim în jurul nostru, dacă ne privim unii pe alții, putem spune că visele noastre n-au fost fără temei, că ceea ce am imaginat atunci are acum relief, reverberație.

Putem apela la cifre, putem rosti nume, putem invoca superlative. Spus simplu, admitem că n-am făcut decât

ceea ce trebuia, chiar dacă n-am reușit... să facem totul.

„Aceștia suntem noi/ Buni în mijlocul răului/ Răi niciodată”, cum ar spune Grigore Vieru, marele absent al acestei aniversări.

Suntem aici, la Biblioteca „Târgu-Mureș”, din Chișinău, acasă, fiindcă aici am făcut casă limbii române pentru cei care sunt, pentru cei care vor veni, din neam în neam.

Chișinău, 10 noiembrie 2011
NICOLAE BĂCIUȚ

Biserica St. Nicolas de Véroce din Saint-Gervais

Saint Nicolas de Véroce se află pe vechiul traseu de la Piemont la Geneva și Valais și a fost, până în 1760, singura parohie din partea superioară a Val Montjoie, Saint-Gervais fiind în partea inferioară. Biserica Saint-Nicolas-de-Véroce este o biserică catolică situată în departamentul Haute-Savoie din sud-estul Franței, în regiunea Ron-Alpi, comuna Saint-Gervais-les-Bains. Clădirea reprezintă un monument istoric din 2006. Sfantul Nicolae a devenit patronul comunității încă din secolul al IX-lea. Născut în 270, el a fost episcop de Myra, în Asia Mică. Remarcabil pentru credința și milostenia sa, el a fost canonizat, iar învățătura lui s-a răspândit mai întâi în Orient, apoi în întreaga Europă. El este, printre altele, patronul spiritual al negustorilor și marinarilor. Biserica a fost construită în secolul al XVIII-lea, în locul unei biserici romane din secolul al XII-lea, care a fost distrusă. Prima piatră a fost pusă în 1725. Binecuvântarea i-a fost dată în 1729. Aceasta a fost sfințită în anul 1766 de către Episcopul Biord, episcop al eparhiei de Annecy.

Biserica este o bijuterie, un amestec de baroc și neoclasic. Barocul se regăsește în detaliile caracteristice ale stilului: fațada portalului întreruptă pentru înserarea nișei cu statuia Fecioarei. Un alt simbol al

barocului, bolta care protejează intrarea principală, este pe deplin vopsită ... Construită cu sprijinul financiar al expatriaților, vânzătorilor și enoriașilor, aceasta reflectă perfect credința și feroarea religioasă a unei comunități, la început de secol XVIII. Arhitectura barocă exprimă renașterea catolicismului după Conciliul de la Trente (1545-1563): credința fiind de acum una veselă și optimistă. Ansamblul arhitectural a fost restaurat prin lucrări majore între 1954-1959, fiindu-i anexată o sacristie. Pe fiecare parte a porții, un medalion pictat îi reprezintă pe St. Gervais și Sf. Protais. Saint Gervais, fiul lui Sf. Vital și al Sf. Valerie de Milano, este considerat unul dintre primii martiri ai orașului alături de fratele său gemăn Sf. Protais.

Clopotnița a fost reconstruită pe fundația celei din secolul al XII-lea. Aceasta a fost distrusă de un fulger în 1792 și refăcută în 1819.

Decorul interior al bisericii reprezintă un monument istoric protejat. Aceasta este construită din materiale locale în formă de cruce, cu un transept, o absidă, un naos, un cor, toate acoperite cu bolți și un frumos dom octogonal. Pridvorul se deschide sub un arc flancat de coloane. În interior, biserica este decorată cu picturi realizate în 1751 și 1856. Saint Nicolas de Véroce este una dintre cele 60 de monumente religioase în stil baroc din Savoie.

Între 2002 și 2008 ea a suferit o restaurare completă cu un cost de câteva milioane de euro.

Astfel, satele și munții Mont Blanc conțin adevărate comori: biserici, capele, oratorii, altare. Într-un cadru natural atât de mare ca cel din Mont Blanc, omul are nevoie întotdeauna să apeleze la sacru pentru a fi protejat. Chiar dacă în vecinătatea bisericilor protestante din Geneva, această biserică catolică lansează un flux de credință colorat și plin de bucurie prin arta barocă.

TATIANA SCURTU
MUNTEANU

Unui mofturos

(după George Topîrceanu)

Și de s-o-ntâmpla ca vinul
Ori vesela să nu-ți placă,
Vom ascunde tirbușonul
Și-ți vom da o apă plată.

Perenitate nefastă

Ciolan după ciolan
Chiolhan după chiolhan
Distrugeri, jaf, durere
Da' nu mai terminați, măi vere?

Sărăcia

Sărăcia boală grea
Veche și ereditară,
Cândva doar pe iobagi lovea
Acum – întreaga țară.

Formă de înec

Vinul vine valuri, valuri,
Tulburând retorica
Nu mai poți a spune bancuri
Poate doar vei sughîța.

Ateul în lumea de apoi

Cu bagajele în mână
Stă în intersecție –
Raiul, Iadul, la-ndemână
El n-are direcție.

Ispita

Da, minijupele-și au rostul
Cum au petalele la floare,
Dar cei care respectă postul
Să nu privească la picioare.

Șefului

Și-ncep să scriu, golind cu sârg
paharul,
Pe-un șervețel pătat, o
epigramă.

Când o citesc, constat că-i
flamboaiantă,
Și mintea-mi deveni ușor
confuză
Până-n momentul când m-am
prins de poantă -
De-alături îmi zâmbește larg o
muză:

“Stăpân mi-a fost, o viață,
Păstorel,
L-am însoțit în crame și bodegi,
Și seara, degustând un păhărel,
Și dimineața - vremea când te
dregi.

Și-n ăst răstimp, scria pe
șervețele
Vers după vers, la fel ca tine-
acum.
Țigara-și aprindea apoi cu ele
Și astăzi epigramele sunt scrum.

Ce s-a-ntâmplat atunci e-o mare
dramă,
Aș vrea o parte să recuperez
Și, vreunui amator de epigramă,

Mulți ca tine-au fost pe lume,
În urlet ascunzând prostia,
Ne-au lipsit de zile bune
Și-au adus și sărăcia.

În campanie

Astăzi fețe zâmbitoare
Cu aplauze te slăvesc
Îi privești cu nepăsare
Măine nu-ți mai trebuiesc.

Vise

Ei ar fi putut să râdă
Auzind ce se promite
Dar sătui de lumea hădă
Au ales un vis ce minte.

IOAN MUGUREL SASU

Muză

De când mă știu am vrut să fiu
poet,
Nu cel mai mare, însă nici futit,
Căci în dorințe sunt un pic ascet,
Am aroganța de a fi umil.

Am numărat silabe și accente,
Dar pentru ce-a ieșit n-am nicio
scuză
Și-am constatat că dacă n-ai
talent, e
Neapărat nevoie de o muză.

Am mers atunci la târg, să-mi
caut una,
Dar la negocieri, niciun consens.
Cu lauri, să-mi predea pe cap
cununa,
Cereau, încă din start, un preț
imens:

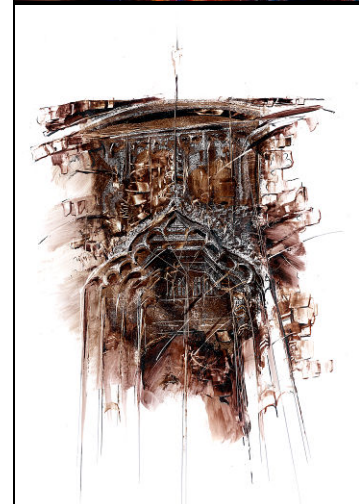
- Să-ți lași nevasta, fiii și nepoții!
- Să fii o viață-ntreagă singur
cuc!
- Să stai cu cerșetorii și cu hoții!
- Să fii urât!
- Să mori la balamuc!

Ca să-mi înec obida și amarul,
În drum spre casă, intru într-o
cramă

Când îl găsesc, încep să îi
dictez.”

De-atunci am început să scriu
mai bine
Căci am o muză și un pic de har.
Mă mai înșeală, dar mereu
revine,
Că-i place s-o cinstesc cu un
Cotnar.

DAN NOREA

REVELION 2012

cu **VASILE LARCO**

După ciorba de potroace

Fumul gros inundă casa,
Curge vinul în pahare
Și de la un timp, doar masa
Se mai ține pe picioare.

Unui soț la cumpăna dintre ani

Când s-o stinge brusc lumina
Nu te avânta subit
Și ai grijă că vecina
Are-un ruj deosebit!

Declarație de revelion

Când pornirăm noi în viață

Tu erai ca o dulceață,
Dar de la vreme-ncoace
Ești ca ciorba de potroace!

Necazul unui soț, de revelion

S-a făcut de băcănie
Când s-a stins din nou lumina,
Sărutând pe-a lui soție
Confundând-o cu vecina.

De revelion

Toată lumea e voioasă,
Iar acel ce s-a-mbătat,
Schimbă locul de la masă
Cu „confortul” de sub pat.

Revelionul tineretului

Când văd cum strigă toți în van
Și-ntrec măsura glumii,
Întreb: O fi sfârșit de an,
Sau e sfârșitul lumii?

Unui șofer de revelion

Lui nu i-a mai tihnit de frică,
Deși era sfârșit de an
Băuse numai „una mică”...
Uitând că nu e la volan.

Unei doamne, de revelion

Rânduie-ți stau pe masă:
Fleica, tortul, berea, vinul...
Dar de ele nici că-ți pasă,
Tu „mănânci din ochi vecinul!

La cumpăna dintre ani

Când împărțea în șapte-un ou
Săracul fără de pereche
Zicea: – Măncați, e Anul Nou,
Doar sărăcia ne e veche!

Gând, după revelion

A răsunat acordeonul,
Uitând de stres, de muncă, bani,
Dar m-a costat revelionul
Venitul net pe șapte ani!

Preferințe de revelion

Cavalerul bea Fetească,
Dânsul cică vrea Băbească,
Mie-mi place fripturica,
Dumneavoastră... vecinica!

GÂND LA SFÂRȘIT DE AN

Frumoasă-i viața, ca o floare,
Dar se topește, fulg de nea,
Cât timp mai este, fiecare
Nectarul s-adunați din ea!

REVELION 2012

Cu visuri, dar și cu elan,
Ne-am strecurat prin zeci de grile,
Iar pe al timpului ecran
A mai trecut un an de zile.

Ne-am mai trezit la câte-un duș
Ori la vreo aprigă surpriză,
Iar pe al timpului urcuș
A mai trecut un an de criză.

Românul muncii nu-i fidel
Și n-are bani decât de clipsuri,
Iar pe al timpului tunel
I-a mai trecut un an de lipsuri.

Cum este mult prea guraliv
În public face numai valuri
Dar i-a trecut pe portativ
Un an de bârfe și scandaluri.

Necazurile vin șuvoi,
Se scurg așa ca la poruncă
Și toate se opresc la noi
Când trece anul fără muncă.

Dar totu-i clar, măreț, frumos,
Iar viața riscul și-l asumă,
Când iei umoru-n serios
Și greutatea, în glumă.

Vă spun, pe-a timpului aripă,
La cei cu inimă română,
S-aveți noroc în orice clipă
Și *Vatra Veche* la-ndemână!

DE REVELION:

– Tăticule, e-adevărat că după Anul
Nou, toți vom fi cu un an mai
bătrâni?

– Da, puișor!

– Și tu?

– Da, dragă.

– Și eu?

– Și tu.

– Și mămica?

– Nu!! Ea va fi cu zece mai tânără!

*****

ÎN PRAG DE REVELION

– Cum, dragă, nu mai petrecem
revelionul la restaurant? Ce-ți
veni?! Doar am plătit!

– Am spus: Stăm acasă! N-ai auzit
ce mi-a spus horoscopul pentru azi?
Să evit întâlnirile. Acasă vă veți
simți mult mai bine.

*****

ÎN FAMILIE

– Irina, de ce nu te apuci de
învățat? Ce mai aștepti?

Revelionul?

– Nu, tăticule, aștept un copil!

*****

DOUĂ COLEGE SE ÎNTÂLNESC PE STRADĂ

– Ce faci, dragă, te muți tocmai
acum de revelion?

– Da! M-am certat cu amantul și
mă mut la soț!

*****

HOTĂRÂTUL, DE REVELION

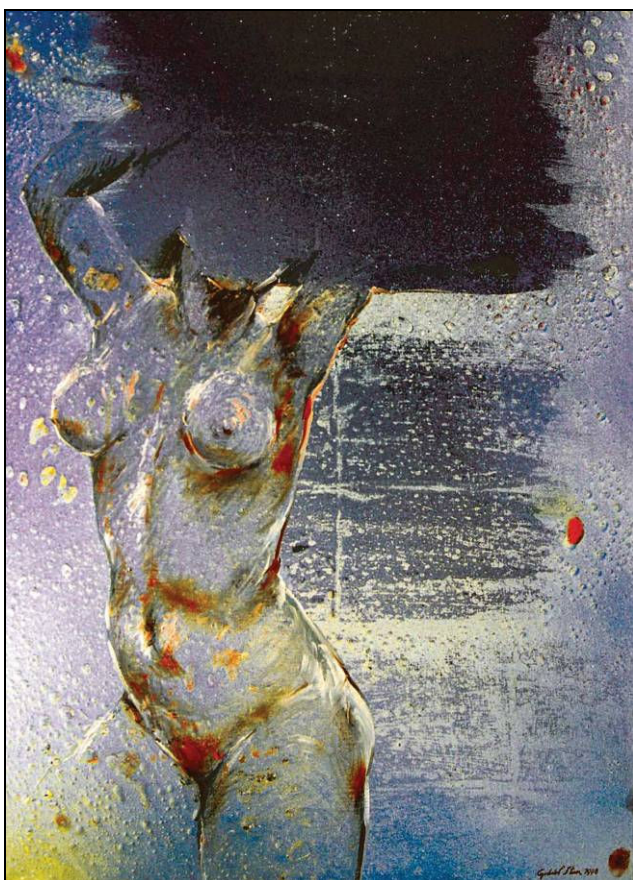
– Bărbate, ia măcar o înghițitură!
N-ai mâncat nimic toată noaptea de
revelion. Poftim, ia din vinul acesta
măcar o înghițitură!

– Nevastă, nu mai înghit nimic!
Ți-am înghițit destule tot anul!

Gabriel Stan

„Premoniție”

„Memoria unei atingeri”

Profesia: Artist plastic;
Născut: Brașov, jud. Brașov, 04.04.1950;
Căsătorit: Stan Gențiana-Maria;
Părinți: Mihail și Maria;
Educație: 1966-70 Liceul Teoretic Nr. 4 (de Informatică) Brașov, 1970-73 Specializare pictură, Șc. de Arte – Prof. Grigore Zincovschi, 1995-99 Specializare jurnalism și semiotica artei: Univ. Româno-Americană, București.

Cariere: 1982 Grafician I.A.Bv, 1982-89, Pictor Cooperativa „Arta”, 1989-93 Grafician – săptămânalul „15 Noiembrie”, 1994-93 Director artistic și patron cotidianului „Alternativa”, 1994-96 Redactor-șef – ziarul „Observatorul”, 1996-98 Consilier artistic – revista de cultură „Astra”, din 2003 conduce Galeria și Editura KRON-Art din Brașov.

Cărți scrise și publicate:

În labirintul celor 12 simțuri (2005), tradusă în franceză în 2010; *Despre semne, vorbe și cuvinte* (2006); *Caligrafii alchimice* (2007); *Idei pentru imposibile poeme* (2008); *Rimphonya* (2009) premiată la Târgul Internațional de Carte Iași; *Oglinzi secrete* (2010)

Articole, eseuri și cronici plastice în cotidiene;

Realizează numeroase ilustrații de carte; **PESTE 60 DE EXPOZIȚII în țară și în străinătate**

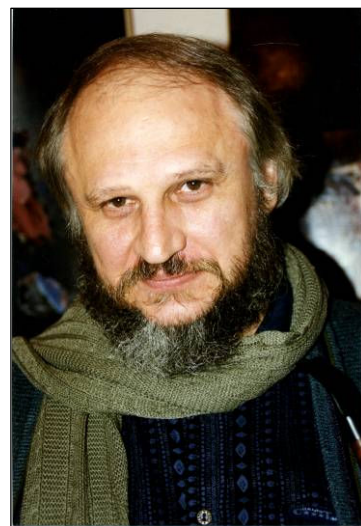
Premii:

Diplomă de Excelență în Artă, New York, S.U.A.; Artistul Deceniului '90, Manhattan Arts, New York S.U.A.; Locul II la Salonul de vară, New York (1992) S.U.A.; Premiul Consiliului Regional la „19-ÈME SALON ARTISTIQUE DE PRINTEMPS”, cu medalie, Saint Georges sur Moulon, Franța. Trofeul „Brașoveanul anului 2006”, pentru redescoperirea culturii. Diploma „10 pentru Brașov”, 2006, Societatea Jurnaliștilor „Cincinat Pavelescu”.

Împreună cu Pop Negreșteanu, primii doi artiști români acceptați la Salonul de Toamnă, Paris, Franța 2008.

Prezent în lucrarea monumentală „**Pictori Români în Franța**”, în Enciclopedia personalităților din România, Who is Who, 2007 și în Dicționarul „Personalități Române și faptele lor 1950-2000” (pp. 360-375) de Constantin Toni Dârțu, edit. Panfilus Iași, 2008.

Membru al „Asociației artiștilor pictori, sculptori, arhitecți, gravori și desenatori”, Paris, Franța.

OCHIUL CICLOPULUI

Gabriel Stan, „Joi”

Starea prozei

ESTIMP, CÂND NĂPĂRLESC ȘERPII

Plin de ardoare, mi-am rostit legământul, născocit pe loc, încercând să uit prin ce trecusem.

Ba, mi-am pus, degrabă, până și o dorință în gând: Bodzule, fii bun, de mă ajută să mai văd, măcar o dată, pasărea Strigă.

Nu știu ce mă năpădise, de simțeam că mi-aș fi dat viața, pe loc, numai s-o aud cu câtă dorire se strigă și-și

răspunde: Krrrruri?, Krrrruri? Rrrruri, Rrrruri! Iar , ca să fiu si-gur că Bodzul n-o să aibă nicio îndoială față de cuvântul meu, mi-am întărit legământul, înnodându-l cu încă un jurământ: De-o vei aduce, de-acum înainte, mă închin numai ție, Bodzule! Jur, pe viața mea!

Apoi, la fel cum făcusem, până atunci, cu Povestea de Crăciun, am început să adăst și ivirea păsării sau fluturelui, ce-o fi fost. Îmi petreceam, zile întregi, acolo, sus, legănându-mă, în bătaia vântului. Zadarnic își răcea gura, biata Dodanica, să mă înfricoșeze că, dacă nu cobor, da, iute, iute, o să mor lovit de trăsnet. Mamă, mamă, nu-i mai scărmana crăcile, că se usucă, lasă-l, barimi, el să stea în tihnă, că de-ai-a s-o fi acuiat în curte la noi în loc să-și ridice vârful țanțoș peste culmea din Pădurea Popilor. Hai, mă, dă-te jos, nu te tot mai bârâca, în tufan, ca sălbăticiunea! N-auzi cum bubuie, peste Olteanca? Mamă, mamă, ia seama, să nu te bată Dumnezeu! Ascultă, că vântul s-a întetit a ploaie, tu ești surd, de n-auzi? Trăsnește, Doamne, zănaticul ăsta, înainte de a-mi mânca sufletul de vie, se văicărea, ca o disperată, dând ocol tufanului. Iar eu, să-i arăt cât de voinic mă simțeam, odată ce mă înfrățisem cu bodzul, îi făceam și mai mult în necaz: Iete, na, vezi, nu mă trăsnește? Poate-L strigi o țără mai tare pe Dumnezeu, că nu te-o fi auzit! Dacă, nu cumva, doar me și El. Uite, că tremură și tufanul! Apucat de frica voastră! N-ai decât să mă blestemi, până ți se usucă limba în gură , că, de aici, n-am să mă mai dau jos nici mort!

Legământul cu Bodzul îmi dădea iluzia că atâta timp cât stau în vârful tufanului, nu se putea atinge nimic de mine! Nici foc, nici apa și nici chiar cel mai afurisit blestem.

ION NETE

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I.Brumaru, Mariana Chețan, Elena M. Cîmpan, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Răzvan Ducan, Eugen Evu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădăriu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra

Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Liliana Moldovan, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Șincan

Corespondenți : Bianca Osnaga, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Victor Știr, Claudia Șatravca, Raia Rogac (Chișinău), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Gabriela Mocănașu (Paris), Ionela van Rees-Zota (Germania), Dwight Luchian-Patton (SUA), Adriana Yamane (Japonia), Flavia Cosma (Canada)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2011 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952